

วรรณสารวิจักษณ์

เล่ม ๕

DCID LIBRARY

0000004588

พ495.๑1

81.5=4

ว 846ท

จ2(2540)

หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๕๐๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช ๒๕๒๕
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

53.-

ตัวอย่างเพื่อการเรียนการสอน
ศูนย์พัฒนาหนังสือ

ท ๕๐๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กรมศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ ๗ มี.ค 2545
เลขทะเบียน 08181 คบ2
เลขเรียกหนังสือ 495.915.5-ทอ546 ศ.

หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๕๐๔ ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-01-0442-8

พิมพ์ครั้งที่สาม ๑๐๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๔๐

องค์การค้าของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย
พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
๒๒๔๔ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร
มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

คำนำ

หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ มีทั้งหมด ๔ เล่ม เล่ม ๑ และเล่ม ๒ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ภาคเรียนละ ๑ เล่ม เล่ม ๓ และเล่ม ๔ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ภาคเรียนละ ๑ เล่มเช่นกัน เนื้อหาความรู้และกิจกรรมในหนังสือสนองจุดประสงค์และตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) วิชาภาษาไทย บังคับแทน ท ๔๐๑ ท ๔๐๒ ท ๕๐๓ และ ท ๕๐๔ ตามลำดับ

หนังสือชุดนี้พัฒนามาจากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณวิจักษณ์ และชุด ทักษะพัฒนา โดยผสานหนังสือทั้ง ๒ ชุดนั้นเข้าด้วยกัน ได้ตัดทอน แก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้และกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย รวมทั้งได้ปรับเปลี่ยนวิธีนำเสนอให้สะดวกแก่การใช้ยิ่งขึ้น

หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๕๐๔ ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ มีเนื้อหาประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผล การศึกษางานประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่นเดียวกับหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๑ เล่ม ๒ และเล่ม ๓ แต่มีความลุ่มลึก กว้างขวางขึ้นตามชั้นวัย และประสบการณ์ที่สูงขึ้นของผู้เรียน การใช้หนังสือเรียนเล่มนี้ก็ไม่ต่างกับหนังสือเรียนทั้งสามเล่มนั้น จึงได้จัดพิมพ์คำแนะนำการใช้หนังสือเรียนชุดนี้ไว้ในหนังสือเล่มนี้อีก เพื่อผู้ใช้หนังสือเรียนจะได้ศึกษาพิจารณาและนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้โดยสะดวก ผู้เรียนที่เอาใจใส่การเรียน หมั่นทำกิจกรรมในหนังสือเรียนและกิจกรรมอื่นเสริมบทเรียนโดยพากเพียรและตั้งใจจริง ย่อมมีโอกาสพัฒนาทักษะทางภาษา พัฒนาปัญญา อารมณ์และสังคมมากยิ่งขึ้น

กรมวิชาการหวังว่า หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๔ จะเป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอนตามรายวิชาและหลักสูตรดังกล่าวได้เป็นอย่างดี กรมวิชาการยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงหนังสือเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมจัดทำหนังสือทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

(นายสมาน ชาติยานนท์)

รองอธิบดี รักษาการแทน

อธิบดีกรมวิชาการ

๑๑ กันยายน ๒๕๓๔

สารบัญ

คำนำ

ก

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์

ฉ

ตอนที่ ๑ ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย

ความคิดกับภาษา

๓

ภาษากับการแสดงความคิดและการใช้ความคิด

๔

ทิศทางในการคิด

๖

การคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล

๗

เปรียบเทียบการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล

๑๐

ภาษาที่ใช้แสดงเหตุผล

๑๓

อุปสรรคของการคิด

๑๕

คำและสำนวน

๑๗

คำ

๑๘

การใช้คำ

๒๔

สำนวน

๓๕

การใช้สำนวน

๓๙

ร้อยเรียงประโยค

๔๕

หลักทั่วไปในการร้อยเรียงประโยค

๔๖

วิเคราะห์การร้อยเรียงประโยค

๕๓

ตอนที่ ๒ การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี

ฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ

กระบวนการฟังสาร

พัฒนาวิจารณ์ญาณโดยฟังสารประเภทต่างๆ

๕๘

๕๙

๖๑

วิธีสื่อสารในการประชุม

ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุม

วิธีสื่อสารและการใช้ภาษาในการประชุม

๗๖

๗๗

๘๗

เขียนเชิงกิจธุระ

การกรอกแบบฟอร์ม

คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของผู้กรอกแบบฟอร์ม

การเขียนประกาศ

๙๙

๑๐๐

๑๐๗

๑๑๕

เรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะ

หัวข้อเรียงความ

ใจความของเรื่อง

ตัวอย่างเรียงความ

๑๒๒

๑๒๓

๑๒๔

๑๒๖

ตอนที่ ๓ การศึกษางานประพันธ์

โคลงสุภาษิตนฤทมนการ	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๑๔๒
ลิลิตตะเลงพ่าย	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส	๑๔๙
นิทานเวตาล	พระราชวรรังค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ	๒๐๗
ดวงอาทิตย์ที่รัก	ยงยุทธ ยุทธวงศ์	๒๒๓
คำขาน	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา	๒๓๖
กาญจนกานท์		๒๔๑
กวินทรปนิธาน	กวีสมัยอยุธยาตอนต้น	๒๔๔
นรชาติ	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส	๒๔๕
นมัสการ...	พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)	
พระพุทธคุณ		๒๔๖
พระธรรมคุณ		๒๔๗
พระสังฆคุณ		๒๔๘
มาตาปิตุคุณ		๒๔๙
อาจารย์คุณ		๒๕๐
ความกรุณาปรานี	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๕๑
ไทยเอย	พระราชวรรังค์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ	๒๕๒

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์

คำ วรรณสารวิจักษ์ณ์ อันเป็นชื่อของหนังสือชุดนี้ประกอบด้วยคำ ๓ คำ สมาสกัน คือ วรรณ คำหนึ่ง สาร คำหนึ่ง และวิจักษ์ณ์ อีกคำหนึ่ง วรรณ หมายถึง หนังสือ ทั้งที่เป็นวรรณคดีและงานประพันธ์ทั่วไป สาร หมายถึง เรื่องสำคัญที่มีความหมาย มีคุณค่าสื่อถึงกันในหมู่มนุษย์ โดยอาศัยภาษาเป็นเครื่องบันทึกไว้ให้ปรากฏ วิจักษ์ณ์ หมายถึง ความเข้าใจแจ่มแจ้งและความประจักษ์ในคุณค่า รวมแล้ว วรรณสารวิจักษ์ณ์ หมายถึง ความเข้าใจและประจักษ์ในคุณค่าของการสื่อสาร ภาษา วรรณคดี และงานประพันธ์ต่างๆ อันเป็นความมุ่งหมายที่สำคัญยิ่งของการเรียนวิชาภาษาไทย

หนังสือชุดนี้แต่ละเล่มแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ ว่าด้วยความรู้เกี่ยวกับภาษา ตอนที่ ๒ ว่าด้วยวิธีใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และตอนที่ ๓ ว่าด้วยวรรณคดีและงานประพันธ์ต่างๆ อาจเลือกเรียนตอนใดตอนหนึ่งก่อนหรือหลังอย่างใดก็ได้ตามดุลพินิจของผู้สอน และตามความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ ต้องเรียนให้ครบถ้วนจึงจะบรรลุผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ในฐานะที่เป็นสื่อการเรียน หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาษาของตนกว้างขึ้น มีทักษะการใช้ภาษาสูงขึ้น เห็นค่าของวรรณคดีและงานประพันธ์ต่างๆ ยิ่งขึ้น ทำให้เป็นผู้มีความคิดที่แจ่มชัด สามารถใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นักเรียนพึงศึกษาและทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ในหนังสือด้วยความเอาใจใส่ พากเพียร และตั้งใจจริง

คณะผู้จัดทำขอแนะนำการใช้หนังสือดังนี้

๑. ขอให้นักเรียนอ่านสารบัญ เพื่อจะได้ทราบว่าในหนังสือเรียนมีเรื่องอะไรบ้าง แล้วพลิกอ่านอย่างคร่าวๆ ให้ตลอดเล่ม ต่อจากนั้นอาจอ่านแต่ละหน้าว่ามีหัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อยอะไร มีหัวข้อใดที่สนใจเป็นพิเศษ อาจดูกิจกรรมที่กำหนดให้ทำว่ามีอะไรบ้างที่น่าลองทำ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของหนังสือเล่มนี้

๒. ควรใช้เวลาว่างที่บ้านและที่โรงเรียนอ่านทำความเข้าใจเป็นเรื่อยๆ ไป ตอนใดที่ไม่เข้าใจ ทำเครื่องหมายไว้ เมื่อถึงเวลาที่ครูสอนเรื่องนั้นในห้องเรียน ครูอาจอธิบายตรงที่เราไม่เข้าใจนั้นก็ได้ ถ้ายังไม่ได้รับคำอธิบายหรือยังไม่เข้าใจคำอธิบาย ควรถือโอกาสถามในชั้นเรียนเพื่อที่นักเรียนร่วมชั้นจะได้พลอยเข้าใจด้วย ยิ่งครูผู้สอนกำหนดให้อ่านตอนใดหรือช่วงใดมาล่วงหน้า จำเป็นมากที่นักเรียนต้องอ่านตามที่ครูกำหนด มิฉะนั้นแล้วจะเสียเวลาและเสียประโยชน์ของนักเรียนเมื่อถึงชั่วโมงเรียนในชั้น การอ่านตามที่ครูกำหนดนั้น ต้องอ่านด้วยความเอาใจใส่ พยายามใช้ความคิดของตนทำความเข้าใจ ตอนใดที่ยังไม่เข้าใจจริงๆ ควรบันทึกไว้เพื่อจะได้นำมาซักถามแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกันในชั้นเรียน

๓. กิจกรรมท้ายเรื่องเท่าที่จัดไว้ นั้นคำนึงถึงนักเรียนส่วนใหญ่ในระดับชั้นนี้ว่าน่าจะทำได้ครบถ้วน นักเรียนบางกลุ่มที่มีความสามารถสูงอาจทำเสร็จในเวลารวดเร็ว ฉะนั้นเมื่อมีเวลาเหลือ ครูผู้สอนก็ควรจะมอบหมายกิจกรรมเพิ่มเติมให้ เพื่อจะได้มีโอกาสใช้ความคิดค้นหาความรู้ที่แปลกใหม่และพัฒนาทักษะให้สูงขึ้น ส่วนนักเรียนที่พื้นฐานยังไม่ดีพอ ในตอนแรกๆ อาจทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ไม่ครบถ้วน ก็ไม่ควรกังวล พยายามทำกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยความมุ่งมั่นและโดยสม่ำเสมอ ในไม่ช้าก็จะพัฒนาความสามารถของตนให้สูงขึ้นก้าวหน้าทันคนอื่นๆ ได้

อนึ่ง พึงสำเหนียกว่ากิจกรรมซึ่งประกอบด้วย การทบทวนความรู้ การใช้ความคิด การอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกัน เหล่านี้เป็นวิถีทางของการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจ และความมีทักษะที่แท้จริง กิจกรรมจึงไม่ใช่การสอบหรือการวัดผลการเรียน ระหว่างเรียนควรทราบจุดมุ่งหมายของการเรียน แต่ไม่จำเป็นต้องพะวงกับการสอบหรือการวัดผล ในขณะที่ยังไม่จบขั้นตอนของการเรียนไม่ควรด่วนนำแบบทดสอบมาทำ เพราะจะกลายเป็นการฝึกความจำหรือความคล่องในการทำแบบทดสอบเท่านั้น หาใช่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้มีความรู้ และทักษะอย่างแท้จริงไม่

๔. การฝึกเขียนเรียงความซึ่งเป็นวิธีการส่งสารด้วยการเขียนเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และจะต้องฝึกโดยสม่ำเสมอตลอดภาคเรียนจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ การฝึกเรียงความอยู่เป็นนิจจะช่วยทำให้นักเรียนสามารถรวบรวมและเรียบเรียงความคิดให้เป็นระเบียบนำเสนอได้น่าอ่าน อันจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการสื่อสารด้วยการเขียนด้านอื่นๆ เช่น การเขียนเพื่อกิจธุระ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ การเขียนทางวิชาการ พลอยได้รับการพัฒนาไปด้วย

๕. วรรณคดีที่ได้เลือกคัดมาให้นักเรียนเรียนในตอนที่ ๓ ของหนังสือ ชุด วรรณสารวิจักษณ์ มีอยู่หลายตอนที่มีความไพเราะและมีความหมายลึกซึ้ง น่าจดจำไว้ คณะผู้จัดทำมีความเห็นว่านักเรียนไทยทุกคนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย น่าจะท่องจำเป็นบทอาขยานเหมือนกัน จึงได้เสนอแนะไว้ในความนำตอนที่ ๓ ของหนังสือแล้ว การท่องบทอาขยานโดยออกเสียงพร้อมๆ กัน ย่อมมีประโยชน์ทั้งในการทำให้เข้าถึงรสไพเราะของวรรณคดี และส่งเสริมให้มีความรับรู้และมีความรู้สึกร่วมของนักเรียนที่อยู่ในวัยและร่วมยุคสมัยกัน นอกจากนี้ในบางโอกาสอาจนำบทอาขยานที่ท่องไว้ไปใช้ประโยชน์อ้างอิงได้

ท้ายที่สุดนี้ ขออย่าว่า นักเรียนจะเรียนส่วนใดตอนใดในหนังสือชุดนี้ อย่างง่ายๆ เพียงให้ผ่านๆ ไป โดยไม่ใช้ความอุตสาหะพากเพียรนั้นไม่ได้ เพราะขึ้นชื่อว่าเป็นการเรียนแล้วต้องทำด้วยความตั้งใจจริง ท่านที่เป็นนักวิทยาศาสตร์และนักปราชญ์ที่มีคุณูปการต่อโลกนั้น คุณสมบัติที่เด่นเหมือนกันหมดของท่าน คือ เป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามมาตั้งแต่วัยต้นของชีวิต

ตอนที่ ๑

ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย

ตามที่เกริ่นไว้ในความนำตอนที่ ๑ ของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด
วรรณสารวิจักษ์ เล่ม ๓ ว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษานั้น จะจำกัดอยู่
เฉพาะในเรื่องของเสียง คำ และประโยคเท่านั้น ยังไม่เพียงพอ จำเป็น
ต้องครอบคลุมไปถึงเรื่องสำคัญอีกหลายเรื่อง รวมทั้งเรื่องของความคิดด้วย

หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ เล่ม ๔ นี้ จึง
เริ่มต้นด้วยเรื่องความคิดกับภาษา ได้ชี้ให้เห็นถึงธรรมชาติของความคิด
ทั้งความคิดที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล ได้ชี้ให้เห็นต่อไปด้วยว่า ความ
คิดกับภาษาแนบเนื่องใกล้ชิดกันอย่างไร

จากนั้นได้อธิบายเรื่องคำและสำนวน อาจสรุปอย่างสั้นๆ ได้ว่า คำ
คือ เครื่องแทนความคิด สำนวนอันประกอบขึ้นด้วยคำนั้น คือความคิด
ที่ได้กลั่นกรองแล้ว การศึกษาให้เข้าใจคำและสำนวนในภาษาหนึ่งๆ โดย
ถ่องแท้ อาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า คือความพยายามที่จะเข้าใจวิถีคิด
และแนวความคิดตลอดจนอุดมคติและค่านิยมของชนชาติที่เป็นเจ้าของ
ภาษานั้นๆ

เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่รวมอยู่ในตอนนี้ คือ เรื่องการร้อยเรียง
ประโยค ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเรื่องของความคิดอีกเช่นกัน เพราะประโยค
คือความคิดที่สมบูรณ์ช่วงหนึ่งดังที่ตำราภาษาไทยส่วนใหญ่ได้นิยามไว้
การร้อยเรียงประโยคจึงหมายถึง การร้อยเรียงความคิดให้ต่อเนื่อง
มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเป็นเอกภาพของความคิด

สารัตถะในตอนนี้อาจเข้าใจยากอยู่บ้าง แต่ก็สำคัญมาก จึงควร
ทำความเข้าใจให้ดี ศึกษาด้วยความพินิจพิจารณา ไม่ควรอ่านหรือเรียน
เพียงผ่านไป เพราะจะทำให้ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร

ความคิดกับภาษา

คำว่า คิด ในภาษาไทย เมื่ออยู่ในบริบทต่างๆ จะมีความหมายต่างๆ กันไป แต่ไม่ว่าจะอยู่ในบริบทใด ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ เช่นในคำว่า ช่างคิด คิด ในที่นี้หมายถึง ประดิษฐ์ คิดมาก ในที่นี้หมายถึง วิตกกังวล คิดสั้น คิดในที่นี้หมายถึง ตัดสินใจ

การคิดคือกระบวนการทำงานของจิตใจมนุษย์ในขณะที่ทำคำตอบหรือทางออกเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตัวอย่าง เวลาทำโจทย์เลข เราคิดเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง เวลาแก้ปริศนาอักษรไขว้ เราก็ต้องคิดหาคำที่เหมาะสมมาบรรจุในตาราง หรือเวลาใกล้เกลี่ยเพื่อนให้ยุติการทุ่มเถียง ก็ต้องคิดหาวิธีใช้คำพูดให้เหมาะสม ส่วนผลของกระบวนการคิดดังเช่นที่กล่าวมาก็คือความคิดของบุคคลนั้นๆ

ตามธรรมชาติแล้ว มนุษย์ทุกคนรู้จักคิดมาตั้งแต่เด็ก และเมื่อเจริญวัยขึ้นก็ได้ใช้ความคิดมาโดยตลอด ขอบข่ายของเรื่องที่คิดก็กว้างขวางยิ่งขึ้น กระบวนการคิดก็ยุ่งยาก ซับซ้อนขึ้น บางเรื่องเราคิดอย่างหนัก บางเรื่องคิดพอสบายๆ ไป บางครั้งคิดได้สำเร็จและสามารถนำความคิดไปใช้ประโยชน์ แต่บางครั้งไม่สำเร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีคิดและปัจจัยต่างๆ อีกหลายประการ

แม้เมื่อคิดไม่สำเร็จ ก็มีใ่วว่าจะเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะทุกครั้งที่คนเราคิด กลไกการคิดภายในตัวเราอันมีสมองเป็นอวัยวะที่สำคัญที่สุด ย่อมได้รับการฝึกฝนให้ทำงานได้ว่องไวยิ่งขึ้น หรือมีประสิทธิภาพสูงขึ้นเสมอ คนที่ไม่ชอบคิดหรือไม่ชอบใช้ความคิดหรือไม่มีโอกาสได้ฝึกคิดอยู่เสมอๆ สมรรถภาพในการคิดก็จะเฉื่อยช้าลง อาจหลงโทษตนเองว่าเป็นคนสมองไม่ดีหรือเป็นคนหัวทึบก็ได้

การคิดเป็นทักษะอย่างหนึ่งซึ่งอาจพัฒนาให้คล่องแคล่วชำนาญและมีคุณภาพสูงขึ้น ผู้มีทักษะการคิดสูง ย่อมมีความคิดที่มีคุณภาพสูง ความคิดที่มีคุณภาพสูงจะช่วยแก้ปัญหา นานัปการให้แก่มนุษย์ และจะช่วยสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์ให้แก่มนุษย์ได้นานัปการเช่นกัน ผู้ที่มีความคิดเป็นสมบัติประจำตน ถือได้ว่าเป็นผู้มี กำลัง ชนิดหนึ่ง เรียกกันว่า กำลังความคิด หรือ กำลังสติปัญญา หรือ พลังสมอง

ภาษากับการแสดงความคิดและการใช้ความคิด

ความคิดของมนุษย์ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่มีใครเคยเห็นหรือจับต้องได้ คลื่นสมองที่ปรากฏเป็นเส้นกราฟให้เห็นนั้น เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางกายภาพ หาใช่ความคิดไม่ แต่เราสามารถแลเห็นความคิดได้โดยทางอ้อม เมื่อบุคคลแสดงความคิดของตนออกมาเป็นการกระทำ คำพูด หรือเป็นพฤติกรรมภายนอกเท่านั้น

ความคิดที่มนุษย์แสดงออกมาเป็นคำพูดคือภาษานั้นเอง การที่มนุษย์สามารถแสดงความคิดออกมาเป็นภาษาได้นั้น เพราะภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มีกฎเกณฑ์ควบคุมกำกับไว้ มนุษย์ได้เรียนรู้ สืบทอด และพัฒนาต่อกันมาโดยลำดับ ควบคู่กับความเป็นมาของมนุษย์แต่ละคน แต่ละกลุ่มสังคม หรืออาจเรียกว่าแต่ละวัฒนธรรมก็ได้

ที่กล่าวว่าภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มีกฎเกณฑ์ควบคุมกำกับไว้ หมายความว่า ภาษาของมนุษย์ทุกภาษาประกอบด้วยสัญลักษณ์ คือ ถ้อยคำที่อาจนำมาเรียบเรียงกันเข้าโดยอาศัยระเบียบและกฎเกณฑ์ของภาษานั้นๆ ซึ่งมนุษย์ในชุมชนหนึ่งๆ ค่อยๆ พัฒนาขึ้นโดยธรรมชาติเพื่อใช้แทนความจริงต่างๆ ที่ปรากฏแก่มนุษย์ในชุมชนนั้นๆ หากภาษามีใช้

ระบบสัญลักษณ์ที่มีระเบียบหรือกฎเกณฑ์ในการเรียบเรียงที่แน่นอนพอควรแล้ว มนุษย์ก็ไม่มีทางเรียนรู้ภาษา ไม่อาจสืบทอดและพัฒนาภาษาเช่นที่เป็นอยู่นี้ได้เลย

เมื่อมนุษย์เรียนรู้ภาษาและใช้ภาษาสำหรับแสดงออกซึ่งความคิดของตนแล้ว ก็ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดอีกด้วย ภาษาใช้เป็นเครื่องมือในการคิดได้อย่างไร บางคนอาจมองเห็นได้ไม่ชัดเจนนัก เพื่อให้เข้าใจง่าย จะได้อาศัยตัวอย่างใกล้ตัว ลองนึกถึงเวลาคิดโจทย์เลขอยู่คนเดียว ถ้าคิดโดยพูดออกไปดังๆ เป็นคำพูดและบางทีก็อาจเขียนเป็นตัวเลขและตัวอักษร ให้เป็นขั้นตอนไปตามลำดับของกระบวนการคิดนั้น ก็คงจะได้คำตอบออกมาเป็นระยะๆ ไป จนในที่สุดก็ได้คำตอบขั้นสุดท้ายโดยสมบูรณ์ แม้ขณะที่คิดในห้องสอบซึ่งคงส่งเสียงดังไม่ได้ ผู้สอบก็คิดเป็นคำพูดอยู่ในใจ หรือพิมพ์คำโดยไม่ให้คนอื่นที่อยู่ข้างเคียงได้ยิน พร้อมนั้นอาจเขียนลงไว้ด้วย นักเรียนคงเคยสังเกตเห็นคนบางคนขณะคิดเลข ริมฝีปากจะเคลื่อนไหวไปด้วย แสดงว่าคนนั้นกำลังคิดโดยอาศัยคำพูดเป็นเครื่องช่วยคิด หรือใช้ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับคิด เมื่อคิดวางโครงการก็เช่นกัน บุคคลย่อมต้องคิดโดยอาศัยภาษาตลอดเวลา อาจเปล่งเสียงพูดออกมาก่อน แล้วจึงร่างเป็นตัวหนังสือ คิดทบทวนแต่งเติม แก้ไขอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ก่อนจะสำเร็จเป็นโครงการ ในการคิดร่วมกับผู้อื่นหรือที่เรียกว่า กระบวนการคิดในกลุ่ม บุคคลก็ต้องคิดออกไปดังๆ เป็นคำพูดให้ผู้ร่วมคิดได้ยิน และรับรู้ความคิดของตน

จึงพอสรุปได้ว่า การใช้ภาษากับการคิดนั้น แม้จะไม่ใช่อะไรเดียวกัน แต่ก็แนบเนื่องกันจนแยกไม่ออก

กิจกรรม

เปรียบเทียบกระบวนการคิดในเรื่องต่อไปนี้ว่า การคิดด้วยวิธีใดจึงจะทำให้คิดได้รวดเร็วถูกต้องแม่นยำกว่า ทั้งนี้ให้เปรียบเทียบตามธรรมชาติและประสบการณ์โดยตรงของนักเรียนเล่าสู่กันฟังในชั้นเรียนและเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย

๑. ค้นหาคำตอบของปริศนาคำทาย
๒. แบ่งงานกันทำระหว่างออกค่ายพักแรม
๓. พิจารณาแผนที่เพื่อหาตำแหน่งหรือเส้นทางที่ต้องการ
๔. คิดดอกเบี้ยทั้งสิ้นที่จะต้องเสียไปในการซื้อของผ่อนส่ง
๕. ค้นหาคำที่ต้องการในดรรชนีท้ายเล่มหนังสือ แต่ปรากฏว่าคำนั้นไม่มีในดรรชนี

ทิศทางในการคิด

เมื่อได้เข้าใจธรรมชาติของการคิดและการแสดงความคิดพอควรแล้ว ประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องพิจารณาต่อไปคือ เราควรมีทิศทางในการคิดอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้พัฒนาการคิดไปตามทิศทางนั้น

เกี่ยวกับเรื่องทิศทางในการคิดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทไว้ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ มีความตอนหนึ่ง ดังนี้

การคิดนั้นอาจคิดได้หลายอย่าง จะคิดให้วิเศษ คือคิดแล้วทำให้เจริญ
งอกงามก็ได้ จะคิดให้หายเหี่ยว คือคิดแล้วทำให้พินาศเสียหายก็ได้ การคิดให้เจริญ
จึงต้องมีหลักอาศัย หมายความว่า เมื่อคิดเรื่องใด สิ่งใด ต้องตั้งใจให้มั่นคงใน
ความเป็นกลาง ไม่ปล่อยให้อคติอย่างหนึ่งอย่างใดครอบงำ ให้มีแต่ความจริงใจ
ตรงตามเหตุตามผลที่ถูกแท้และเป็นธรรม

พระบรมราโชวาทที่อัญเชิญมาข้างต้นนี้ มีคุณค่ายิ่งนักที่ได้ชี้ทิศทางในการคิดให้แก่เราว่า ต้องคิดไปในทางที่เป็นคุณประโยชน์หรือวิเศษ เป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้เราหลงคิดไปในทางที่ก่อให้เกิดโทษหรือหายเหี่ยวทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม

ทิศทางในการคิดที่เป็นคุณประโยชน์อาจแยกได้หลายทาง ที่สำคัญๆ ก็เช่น คิดช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คิดหาทางประนีประนอมกัน คิดหาวิธีที่จะให้บุคคลฝ่ายต่างๆ ร่วมมือกันประกอบกรณียกิจน้อยใหญ่ คิดหาทางป้องกันอันตรายไม่ให้เกิดมีแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม คัดยกย่องสรรเสริญผู้กระทำความดี คิดหาวิธีที่จะดำรงชีวิตให้เป็นปกติสุข เป็นต้น

เมื่อเรามีทิศทางในการคิดไปในทางที่เป็นคุณประโยชน์ดังกล่าว การแสดงออกซึ่งความคิดนั้นๆ ออกมาเป็นภาษาเพื่อสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคมก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม และเมื่อความคิดนั้นเปลี่ยนเป็นการกระทำ ผลของการกระทำก็จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขเช่นกัน และนี่คือจุดมุ่งหมายขั้นสุดท้าย อันเป็นจุดหมายสูงสุดของการพัฒนาความคิด

กิจกรรม

๑. ยกตัวอย่างการคิดในทางวัฒนะมา ๕ ประการ เขียนอธิบายให้เข้าใจชัดเจน

๒. นำตัวอย่างการคิดในทางวัฒนะที่เคยพบหรือได้อ่านได้ฟังมา เขียนเรียบเรียงอย่างย่อๆ ด้วยถ้อยคำของนักเรียนเอง แล้วแลกเปลี่ยนกันอ่านในชั้นเรียน

๓. ยกตัวอย่างความคิดบางเรื่องที่ปรากฏแก่สาธารณชนตามที่นักเรียนได้ยินได้ฟังมา ความคิดนั้นบางฝ่ายเห็นว่าก่อให้เกิดประโยชน์ แต่บางฝ่ายกลับเห็นว่าอาจเป็นโทษ นักเรียนมีความเห็นต่อเรื่องนั้นอย่างไร

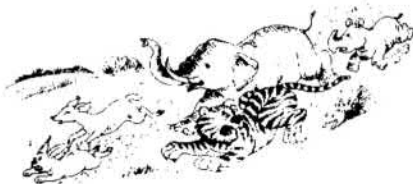

การคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผล

ถ้าเรานำเหตุผลมาใช้จำแนกประเภทของการคิด อาจกล่าวได้ว่า ความคิดของมนุษย์แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ การคิดอย่างมีเหตุผลประเภทหนึ่ง และการคิดอย่างไม่มีเหตุผลอีกประเภทหนึ่ง การคิดอย่างมีเหตุผลต้องอาศัยหลักการหรือมีข้อเท็จจริงที่ถูกต้องสนับสนุนอย่างแน่นแฟ้นเพียงพอ การคิดเช่นนี้มีโอกาสผิดพลาดน้อย ส่วนการคิดอย่างไม่มีเหตุผลนั้นมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือเป็นการคิดที่ขาดข้อสนับสนุนที่มีน้ำหนักเพียงพอของการคิดจึงมักจะผิดพลาดหรือเลื่อนลอย ไม่เกิดประโยชน์

บุคคลที่มีปกติวิสัยคิดอย่างไม่มีเหตุผล เมื่อได้รับข้อเท็จจริงบางอย่างมักสรุปง่าย ๆ หรือปักใจเชื่อง่าย ๆ ว่าจะต้องเป็นเช่นนั้นเช่นนั้น ทั้งๆ ที่ข้อเท็จจริงหามีน้ำหนักพอไม่ ตรงกันข้าม บุคคลที่คิดอย่างมีเหตุผลมักไม่หลงเชื่อ จะต้องไตร่ตรองให้ถ่องแท้ก่อนจึงเชื่อ

ขอยกตัวอย่างนิทานสุภาษิต เรื่อง กระต่ายตื่นตูม เพื่อแสดงถึงวิธีคิดอย่างมีเหตุผล และวิธีคิดอย่างไม่มีเหตุผล

กระต่ายตื่นตูม

ครั้งหนึ่ง กระต่ายตัวหนึ่งนอนหลับอยู่ใต้ต้นตาล ขณะเมื่อกระต่ายหลับอยู่นั้น เกิดลมพายุใหญ่พัดกล้า ลูกตาลบนต้นหล่นตูมลงมาที่พื้นดินเกือบถูกกระต่าย กระต่ายตกใจตื่นขึ้นสำคัญว่าฟ้าถล่ม ไม่ทันได้ไตรตรอง ลุกขึ้นได้ก็วิ่งไปโดยสุดกำลัง เพราะกลัวความตาย

ฝ่ายเสือ ช้าง กวาง หวาย แรด และสัตว์อื่นอีกหลายจำพวก เห็นกระต่ายวิ่งมาโดยเต็มกำลังดังนั้น จึงถามกระต่ายว่า “นี่ท่านวิ่งหนีอะไรมา” กระต่ายวิ่งพลางบอกความพลางว่า “ฟ้าถล่ม” สัตว์เหล่านั้นได้ฟังกระต่ายบอก ไม่ทันไตรตรองสำคัญว่าฟ้าถล่มจริง ก็พากันวิ่งตามกระต่ายไป หกหล่ม ขาหัก แข้งหัก โคนต้นไม้ ตกเหวตายบ้างก็มี ส่วนที่ยังเหลืออยู่ก็พากันวิ่งหนีต่อไปอีก

พระยาราชสีห์ตัวหนึ่ง เป็นสัตว์มีปัญญา เห็นสัตว์ทั้งหลาย มีเสือ ช้าง เป็นต้น พากันวิ่งมาไม่หยุดหย่อน จึงร้องถามว่า “เอ๊ะ เหตุไรท่านทั้งหลายจึงพากันวิ่งจนโดนกันล้มตายฉะนี้ หยุดบอกให้เราทราบประเดี๋ยวก่อน” สัตว์เหล่านั้นกลัวอำนาจราชสีห์ก็ต้องหยุด และเล่าความที่กระต่ายแจ้งแก่ตนให้ราชสีห์ฟัง ราชสีห์เข้าใจทันทีว่าสัตว์เหล่านั้นคงจะตื่นอะไรมาลัทธิอย่างหนึ่ง จึงถามต่อไปว่า “ฟ้าถล่มที่ตรงไหน จงพาเราไปดูสักที” สัตว์เหล่านั้นกลัวตายจนตัวสั่น แต่ขัดอำนาจราชสีห์ไม่ได้ ก็ต้องพาราชสีห์ไป พอถึงใต้ต้นตาลที่กระต่ายนอน ราชสีห์พิเคราะห์ เห็นลูกตาลตกอยู่โคนต้น ก็เข้าใจว่าผลตาลนั้นหล่นลงมา กระต่ายสำคัญว่าฟ้าถล่ม ก็ตกใจวิ่งหนี สัตว์ทั้งหลายที่ไม่มีปัญญาไตรตรองก็พากันหลงเชื่อกระต่าย วิ่งเตลิดไปจนโดนกันขาหัก คอหัก ตกเหวตาย สัตว์ทั้งหลายที่พากันได้รับทุกข์เวทนาครั้งนี้ เพราะเป็นผู้ฉลาดเขลาเบาปัญญาหาไตรตรองมิได้

จาก นิทานสุภาษิต เรียบเรียงโดย พระประภาสวุฒิสาร (สุน บุนนโยประการ)

นิทานเรื่องนี้ แสดงตัวอย่างการคิดอย่างไม่มีเหตุผลสองตอน และแสดงตัวอย่างการคิดอย่างมีเหตุผลหนึ่งตอน

ตอนแรก กระต่ายตกใจตื่นขึ้น เพราะได้ยินเสียงและแรงสะเทือนที่ลูกตาลหล่นลงมาใกล้บริเวณที่ตนนอนอยู่ โดยไม่ทันไตรตรอง กระต่ายก็สรุปเอาเองว่าฟ้าถล่ม ตนจะต้องถูกฟ้าทับตาย การสรุปผิดๆ เช่นนี้เป็นเหตุให้กระต่ายวิ่งเตลิดไปสุดกำลัง ไม่ยอมหยุดวิ่งแม้ขณะที่กำลังบอกความแก่สัตว์อื่นให้รับรู้ว่ามีฟ้ากำลังถล่มลงมา ทั้งหมดนี้แสดงว่ากระต่ายคิดอย่างไม่มีเหตุผล

เสียงดังและแรงสะเทือนที่ลูกตาลกระทบพื้นดินอย่างแรงนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่กระต่ายได้รับรู้ ได้ประสบด้วยตนเอง แต่กระต่ายไม่รู้ว่าความจริงว่า เป็นไปไม่ได้ที่ฟ้าจะถล่มจะมีก็แต่ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า เท่านั้น นอกจากนี้กระต่ายก็ไม่ได้รู้ด้วยว่า เสียงดังและแรงสะเทือนเช่นนั้นอาจเกิดจากสาเหตุอื่นใดได้อีกบ้าง ความไม่รู้ทำให้กระต่ายไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผล

ในตอนที่สอง เมื่อสัตว์ป่าอื่นอีกหลายชนิด มีเสือ ช้าง กวาง แรด เป็นต้น แลเห็นกระต่ายวิ่งมาโดยเต็มกำลังด้วยความตระหนกตกใจ และได้ฟังความจากกระต่ายแต่เพียงว่า ฟ้าถล่มเท่านั้น มิได้สืบสวนเหตุผลต้นปลายแต่อย่างใดอีกเลย ต่างก็พากันหลงเชื่อตามที่กระต่ายบอก หาได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุผลไม่ พากันวิ่งหนีตามกระต่ายเพราะกลัวว่าฟ้าจะถล่มทับตน จนเกิดโกลาหลไปทั่วทั้งป่า

ข้อเท็จจริงที่สัตว์ป่าหลายชนิดเหล่านั้นได้รับและพากันหลงเชื่อสนิทว่าฟ้าถล่มก็มีเพียงได้ยินคำพูดของกระต่าย รวมทั้งที่เห็นกิริยาอาการของกระต่ายสมจริงตามคำพูด สัตว์ป่าเหล่านั้นโง่เขลาพอๆ กับกระต่าย ไม่ฉลาดพอที่จะตั้งข้อสันนิษฐานว่า น่าจะมีสาเหตุอะไรอื่นอีกบ้างที่ทำให้กระต่ายตระหนกตกใจถึงปานนั้น จึงไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลได้

ตอนที่แสดงให้เห็นถึงการคิดอย่างมีเหตุผลคือ เมื่อพระยาราชสีห์เห็นสัตว์ป่าวิ่งกระเจิงมา และทราบข้อเท็จจริงจากสัตว์เหล่านั้นว่า กระต่ายบอกว่าฟ้าถล่ม ราชสีห์มีปัญญา ไม่เชื่อว่าฟ้าถล่ม ใช้อำนาจบังคับสัตว์เหล่านั้นให้พาไปยังที่เกิดเหตุ พบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมขึ้น แลเห็นลูกตาลหล่นอยู่โคนต้น ลักษณะของลูกตาลคงแสดงว่าเพิ่งหล่นลงมาใหม่ๆ ด้วย (แม้ว่าในนิทานจะไม่ได้บอกไว้ก็ตาม) ข้อเท็จจริงที่ราชสีห์ได้พบเห็น ประกอบกับความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติ ทำให้ราชสีห์คิดอย่างมีเหตุผล สามารถสรุปเป็นข้อสันนิษฐานโดยถูกต้องว่า เสียงลูกตาลที่หล่นลงมากกระทบพื้นทำให้กระต่ายหลงคิดว่าฟ้าถล่ม สัตว์ป่าอื่นพลอยหลงเชื่อจึงวิ่งเตลิดเปิดเปิงได้รับทุกขเวทนา ทั้งนี้เพราะความโง่เขลาเบาปัญญาโดยแท้

กิจกรรม

วิเคราะห์กระบวนการคิดตามเรื่องราวที่ได้ยินหรือได้ฟัง อาจเป็นนิทาน ข่าว หรือเรื่องจริงก็ได้ อภิปรายร่วมกันว่า วิธีคิดอย่างมีเหตุผลมีกระบวนการอย่างไรและมีประโยชน์อย่างไร

เปรียบเทียบการคิดอย่างมีเหตุผล และไม่มีเหตุผล

จากตัวอย่างที่ผ่านมา นักเรียนได้สังเกตพิจารณาแล้ว คงจะพอสรุปได้ว่าการคิดอย่างมีเหตุผลก็คือ การตั้งข้อสรุปโดยมีเหตุผลสนับสนุนข้อสรุปนั้น และเหตุผลนั้นต้องมีน้ำหนักเพียงพอด้วย เหตุผลอาจเป็นข้อเท็จจริงหรืออาจเป็นหลักการหรือทั้งสองอย่าง ประกอบกัน ทั้งนี้ต้องเป็นข้อเท็จจริงหรือหลักการที่ถูกต้อง มิฉะนั้นข้อสรุปอาจผิดพลาดได้

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการคิดอย่างมีเหตุผลและการคิดอย่างไม่มีเหตุผล แสดงเปรียบเทียบกันเป็นคู่ๆ เพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น จึงใช้ข้อสรุปเดียวกัน ซึ่งได้พิมพ์ตัวเอนไว้พอให้นักเรียนสังเกตได้

การคิดอย่างมีเหตุผล	การคิดอย่างไม่มีเหตุผล
ผมตัดสินใจอุทิศดวงตาให้แก่สภากาชาดไทย เพราะผมต้องการทำประโยชน์ใหญ่หลวงแก่เพื่อนมนุษย์ผู้ประสบเคราะห์กรรมแม้ว่าผมจะสิ้นชีวิตไปแล้วก็ตาม ข้อควรพิจารณา การอุทิศดวงตาให้แก่เพื่อนมนุษย์ผู้ตาบอดเพื่อให้ดวงตาของเขากลับมามองเห็นได้อีก เป็นการทำความคุณประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่อย่างแท้จริง	ผมตัดสินใจอุทิศดวงตาให้แก่สภากาชาดไทย เพราะผมหวังว่าต่อจากนี้ไปจนตลอดชีวิตของผม ผมจะไม่เป็นโรคตาชนิดใดๆ เลย ข้อควรพิจารณา การเป็นโรคตาเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน อาจโดยอุบัติเหตุ การติดเชื้อ การเกิดเนื้องอก ฯลฯ ผู้ที่อุทิศดวงตาแล้ว อาจเกิดโรคตาหรือไม่เกิดก็ได้ ไม่มีผู้ใดกำหนดรู้ล่วงหน้าได้โดยแน่นอน

การคิดอย่างมีเหตุผล

- ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดควรมาจากการเลือกตั้ง ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ
- (ก) เพื่อเป็นการแสดงความเป็นปรีชา-ธิปไตยในระดับท้องถิ่น
 - (ข) เพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งนี้รับผิดชอบต่อประชาชนในท้องถิ่นนั้นโดยตรง
 - (ค) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้มีโอกาสปกครองและบริหารงานระดับสูงในท้องถิ่นของตนเอง

ข้อควรพิจารณา เหตุผลทั้ง ๓ ข้อนี้แม้ว่าอาจมีผู้โต้แย้งหรือคัดค้านแต่ถือได้ว่า เป็นเหตุผลที่น่ารับฟัง มีน้ำหนักพอที่จะสนับสนุนข้อสรุปข้างต้นนั้นได้

การคิดอย่างไม่มีเหตุผล

ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดควรมาจากการเลือกตั้ง เพื่อที่จะได้เหมือนกับในสหรัฐอเมริกา ที่ผู้ว่าการรัฐของเขาได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนในรัฐนั้นโดยตรง

ข้อควรพิจารณา ไม่มีเหตุผลหรือความจำเป็นใดเลยที่ประเทศไทยจะต้องเหมือนกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในเรื่องการปกครองท้องถิ่น

เรามีความจำเป็นต้องลดจำนวนคาบเรียนวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาบังคับให้เหลือเพียง ๒ คาบต่อสัปดาห์ เพราะว่าตามโครงสร้างของหลักสูตรใหม่ กำหนดให้มีวิชาอาชีพเป็นวิชาบังคับให้เลือกตามความถนัดของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนพอนำไปประกอบอาชีพได้หลังจากที่เรียนจบหลักสูตรแล้ว หลักสูตรเดิมมิได้กำหนดไว้เช่นนี้ จึงจำเป็นต้องเจียดเวลาของวิชาสามัญบังคับซึ่งรวมวิชาภาษาไทยไปให้แก่วิชาอาชีพ

เรามีความจำเป็นต้องลดจำนวนคาบเรียนวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นวิชาบังคับให้เหลือเพียง ๒ คาบต่อสัปดาห์ เพราะว่าวิชาภาษาไทยนั้นเรียนกันมามากแล้ว ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นอีกประการหนึ่ง ทุกคนก็พูดและเขียนภาษาไทย อ่านและฟังภาษาไทยกันอยู่ทุกวันแล้ว

การคิดอย่างมีเหตุผล	การคิดอย่างไม่มีเหตุผล
ข้อควรพิจารณา เหตุผลที่ให้ไว้ทำให้ยอมรับได้ว่าจำเป็นต้องลดชั่วโมงเรียนวิชาภาษาไทยลงไป มิฉะนั้นแล้วก็ไม่มีความเป็นไปได้เลย	ข้อควรพิจารณา การเรียนวิชาภาษาไทยนั้นอันที่จริงควรเรียนจนถึงชั้นอุดมศึกษาด้วยซ้ำ การเกิดมาเป็นคนไทยและใช้ภาษาอยู่ทุกวันนั้นไม่ได้ทำให้ทุกคนรู้ภาษาไทยดีพอเสมอไป ต้องอาศัยการเรียนการฝึกอีกมาก การคิดเช่นนั้นไม่มีเหตุผลที่พอจะฟังได้สำหรับผู้ที่มีความรู้ทางการศึกษา
พวกเราทุกคนควรช่วยกันประหยัดพลังงาน เพราะถ้าไม่ประหยัดแล้ว ในที่สุดเราก็จะไม่มีพลังงานใช้ กิจกรรมแทบทุกอย่างในบ้านเมืองก็จะชะงักงันไปหมด ความเดือดร้อนก็จะเกิดขึ้นทั่วไปในทุกระดับของสังคม ข้อควรพิจารณา วิธีคิดเช่นนี้มีเหตุผลประกอบ เพราะคงไม่มีใครปรารถนาจะเห็นความเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง และเมื่อไม่ปรารถนาเช่นนั้นก็จำเป็นต้องเลือกทางที่จะช่วยกันประหยัด ข้อสรุปข้างต้นจึงสมเหตุสมผล	พวกเราทุกคนควรช่วยกันประหยัดพลังงาน เพราะว่าการประหยัดพลังงานเป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำ ข้อควรพิจารณา วิธีคิดข้างต้น คือการคิดวกวนกลับไปกลับมา ไม่ได้ให้เหตุผลแต่อย่างใด จึงถือว่าเป็นวิธีการคิดอย่างไม่มีเหตุผล

การแสดงความคิดที่มีเหตุผลแต่ละตอนนั้น จะต้องประกอบด้วยข้อความ ๒ ช่วง ช่วงหนึ่งคือ เหตุผล อีกช่วงหนึ่งคือ ข้อสรุปที่ได้มาจากเหตุผลนั้น จะขาดช่วงใดช่วงหนึ่งไม่ได้ มิฉะนั้นแล้วจะทำให้ผู้รับสารเกิดความงุนงงเพราะรับสารได้ไม่สมบูรณ์พอ ตัวอย่าง มีผู้กล่าวว่า “โดยเหตุที่ข้าพเจ้ายังขาดประสบการณ์ในการทำงานเป็นกลุ่ม” และก็หยุดอยู่เพียงเท่านั้น หรือกล่าวข้อความอื่นที่ไม่สัมพันธ์กันต่อๆ ไป ผู้รับสารย่อมงุนงงสงสัย ผู้ส่งสารจำเป็นต้องกล่าวสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามออกมาอีกช่วงหนึ่งให้ชัดเจนลงไป เป็นต้นว่า “ข้าพเจ้าจึงไม่แน่ใจว่า ข้าพเจ้าจะทำหน้าที่ประธานได้ดีพอ” ในบางครั้งผู้กล่าวต้องการจะแสดงเหตุผล แต่กล่าวข้อความออกไปเพียงช่วงเดียว เช่นกล่าวว่า “เราตัดสินใจเข้ารับราชการโดยไม่ลังเล” เมื่อกล่าวเพียงเท่านี้ แม้จะได้ความบริบูรณ์แต่ผู้รับสารย่อมไม่มีทางรับรู้เลยว่าเป็นการแสดงเหตุผล จะรับรู้เพียงว่าเป็นการบอกให้ทราบเท่านั้น

กิจกรรม

ยกตัวอย่างการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่มีเหตุผลเกี่ยวกับข้อสรุปเดียวกันมา ๕ ตัวอย่าง โดยไม่ซ้ำกับหนังสือเรียน

ภาษาที่ใช้แสดงเหตุผล

เมื่อเราสามารถคิดอย่างมีเหตุผลได้แล้ว การแสดงเหตุผลออกมาให้ปรากฏโดยใช้ภาษาเพื่อสื่อสารกับผู้อื่นก็สามารถทำได้ไม่ยากนัก ทั้งนี้ถ้ารู้จักวิธีใช้ภาษาให้ดีพอ ในการใช้ภาษาเพื่อแสดงเหตุผล มีถ้อยคำซึ่งจำเป็นต้องใช้เสมอ เช่น

เพราะว่า..... เพราะฉะนั้น.....

โดยที่..... ฉะนั้น.....

เนื่องด้วย..... จึง.....

..... จึง.....

..... ทั้งนี้เพราะว่า.....

..... เหตุผลก็คือ.....

คำว่า เพราะว่า..... เพราะฉะนั้น..... เป็นคำสันธานที่สำคัญมากสำหรับแสดงเหตุผล ในวิชาคณิตศาสตร์มักใช้เฉพาะคำนี้เท่านั้น ไม่นิยมยกเยื้องใช้สันธานอื่น ต่างจากเมื่อใช้ สำนวนภาษาสามัญ ซึ่งผู้ใช้อาจเปลี่ยนใช้ได้หลายอย่าง ตามที่เห็นว่าเหมาะสมแก่บริบท

ตัวอย่าง

เพราะว่า สามเหลี่ยมสองรูปนี้มีมุมเท่ากันมุมต่อมุม เพราะฉะนั้น สามเหลี่ยมสองรูปนี้คล้ายคลึงกัน

หมายเหตุ

๑. เพราะว่า ใช้หน้าหน้าช่วงข้อความที่เป็นเหตุผล เพราะฉะนั้น ใช้หน้าหน้าช่วง ข้อความที่เป็นข้อสรุป

๒. โดยที่ อาจใช้แทน เพราะว่า ฉะนั้น อาจใช้แทน เพราะฉะนั้น ได้ เช่น

เพราะว่า ข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ข้าพเจ้า จึง เชิญ ท่านเป็นที่ปรึกษาของชุมชน

หมายเหตุ

๑. จึง ทำหน้าที่กำกับช่วงข้อความที่เป็นข้อสรุป เช่นเดียวกับ เพราะฉะนั้น แต่ วางอยู่หลังประธาน ผิดกับ เพราะฉะนั้น หรือ ฉะนั้น ที่ต้องวางอยู่หน้าประธานในประโยค

๒. เมื่อใช้ จึง อาจไม่ใช่ เพราะว่า หรือโดยที่ ซึ่งนำหน้าข้อความช่วงที่เป็น เหตุผลก็ได้ ประโยคสื่อความหมายได้เท่ากัน แต่อาจไม่เน้นหนักที่เหตุผลมากเท่า

ครอบครัวของกระผมเลิกอาชีพทำไร่มาล่าปะหลังแล้ว ทั้งนี้เพราะว่า ประการแรก ราคามันล่าปะหลังไม่คงเส้นคงวา บางที่ถึงขาดทุน ที่พอจะมีกำไรบ้าง ก็ไม่มากเท่าไร ประการที่สอง หาจ้างคนงานยาก ไม่เหมือนแต่ก่อน เพราะคนงาน ส่วนใหญ่มาหางานทำในกรุงเทพฯ เกือบหมดแล้ว และประการสุดท้าย มันล่าปะหลังทำให้ดินจืดเร็วมาก

หมายเหตุ

๑. ข้อความในตัวอย่างนี้ ช่วงที่เป็นข้อสรุปไม่ใช่สันธานเลย แต่ช่วงที่เป็นเหตุผลนั้น มีเหตุผลย่อยๆ ๓ ข้อ เหตุผลทั้ง ๓ ข้อนี้นำด้วย ทั้งนี้เพราะว่า แต่หากใช้ เพราะ โดยที่ทั้งนี้ ก็เพราะ อย่างใดอย่างหนึ่งแทน ก็อาจสื่อความหมายได้เหมือนกัน

๒. ข้อความที่เริ่มต้นด้วยเหตุผล จะใช้ ทั้งนี้เพราะ ทั้งนี้เพราะว่า ไม่ได้

๑. แต่งข้อความที่แสดงเหตุผลตามพรคนะของนักเรียน แล้วพลัดเปลี่ยนกันอ่าน ให้วิจารณ์ว่าในข้อความนั้น ช่วงที่เป็นข้อสรุป และช่วงที่เป็นเหตุผลได้แก่อะไร เหตุผลมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเพียงไร ใช้ภาษาถูกต้องชัดเจนแจ่มแจ้งหรือไม่

๒. แบ่งกลุ่มเลือกข้อความที่แสดงเหตุผลจากบทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์รายวัน มากลุ่มละ ๑-๒ ชิ้น ช่วยกันวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่า บทบรรณาธิการนั้นๆ มีการแสดงเหตุผลกี่ตอน ในแต่ละตอนนั้น ช่วงที่เป็นข้อสรุปและช่วงที่เป็นเหตุผลได้แก่อะไร ให้สังเกตวิธีการใช้ภาษาด้วย

สรุปสาระ

การคิด คือ กระบวนการทำงานของจิตใจดังกล่าวมาแล้วแต่ต้น การทำงานใดๆ ก็ตาม เป็นธรรมดาที่อาจมีอุปสรรคเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าเราสามารถรู้เท่าทัน เราอาจจัดอุปสรรคเหล่านั้นให้ลดน้อยลง หรือให้หมดสิ้นไปได้ อุปสรรคของการคิดก็เช่นกัน ควรที่เราจะรู้เท่าทัน อุปสรรคของการคิดที่สำคัญที่สุดก็คือ ความรู้และทักษะทางภาษาไม่เพียงพอ กล่าวคือ ไม่รู้จักถ้อยคำหรือไม่เข้าใจความหมายของถ้อยคำอย่างแท้จริง จึงไม่สามารถนำถ้อยคำมาเป็นเครื่องช่วยการคิดได้ อุปสรรคอื่นๆ นอกจากเรื่องของภาษาแล้ว อาจประมวลได้ดังนี้

อคติคือความลำเอียงหรือความไม่อยู่ในทางที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นความชอบ ชัง เวลา หรือกลัวก็ตาม เมื่อเข้ามาครอบงำจิตมนุษย์ จะเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้มนุษย์คิดไปในทางที่ถูกต้องเที่ยงตรงตามเหตุผลที่เป็นจริง ดังนั้น ในขณะที่เราคิดพิจารณาสิ่งใดก็ตาม เราต้องสำรวจตัวเองด้วยความระมัดระวังว่า เรากำลังมีอคติเกิดขึ้นในจิตหรือไม่ ถ้ามี จำเป็นต้องขจัดให้หมดไป

ถ้าคนเราถูกเร่งรัดให้คิดหรือกระทำสิ่งใดให้เสร็จภายในเวลาจำกัดเกินไป ความเร่งรัดนั้นจะกลายเป็นอุปสรรคไม่ให้เราใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดต้องอาศัยเวลาตรึงตรองใคร่ครวญตามสมควร มิฉะนั้นความคิดที่ได้อาจบกพร่องผิดพลาดอันจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

๓. ความบกพร่องของสุขภาพทางกายและจิต เมื่อสุขภาพทางกายและจิตไม่อยู่ในภาวะปกติ เช่น กำลังเจ็บป่วย ทุกข์ร้อน วิตกกังวล สมรรถภาพการคิดย่อมบกพร่องไปด้วย และถ้ายิ่งฝืนใช้ความคิด จะยิ่งกระทบกระเทือนทำให้สุขภาพทรุดโทรมมากขึ้น สุขภาพที่ไม่สมบูรณ์ทั้งทางกายและจิตจึงเป็นอุปสรรคแก่การคิดเป็นอย่างมาก

๔. ความเหนื่อยล้าและความซ้ำซากจำเจ อุปสรรคข้อนี้ไม่ได้เกี่ยวกับสุขภาพ เพราะบุคคลแม้มีสุขภาพดี แต่ถ้าต้องใช้ความคิด หรือทำงานตรากตรำเป็นเวลานานโดยไม่ได้พักผ่อน ย่อมจะเกิดความเหนื่อยล้าขึ้นได้ เมื่อเกิดความเหนื่อยล้าก็ย่อมไม่อาจใช้ความคิดต่อไปให้ได้ดีเหมือนในเวลาที่ร่างกายอยู่ในภาวะปกติ นอกจากนี้ ถ้าคนเราต้องคิดต้องกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดซ้ำซากจำเจอยู่เป็นเวลานาน ความเมื่อยหน่ายย่อมเกิดขึ้น และเมื่อเกิดความเมื่อยหน่าย สมรรถภาพการใช้ความคิดก็ย่อมจะเสื่อมถอยได้เช่นกัน

๕. สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย สภาพแวดล้อมบางอย่างไม่เอื้ออำนวยให้ใช้ความคิดได้อย่างปลอดโปร่ง แน่วแน่ รวดเร็ว เช่น ในสถานที่อื้ออึง อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ย่อมเป็นอุปสรรคแก่การคิด แต่ในสภาพแวดล้อมตรงข้ามกับที่กล่าวมา จะเป็นปัจจัยช่วยให้ใช้ความคิดได้ดี มีประสิทธิภาพ

๖. การขาดความรู้ อุปสรรคของการคิดข้อนี้ แม้จะกล่าวไว้เป็นข้อสุดท้าย แต่มีได้หมายความว่าสำคัญน้อยที่สุด การคิดทุกอย่างต้องอาศัยความรู้เป็นพื้นฐานทั้งสิ้น ยิ่งมีความรู้มากในเรื่องที่คิด ความคิดที่ได้ย่อมมีคุณภาพสูง ถ้ามีความรู้น้อย หรือมีความรู้อย่างผิดๆ แม้จะได้ความคิดออกมา ก็ไม่ค่อยเป็นประโยชน์นัก หรือบางทีอาจกลับเป็นโทษก็ได้

กิจกรรม

๑. อุปสรรคของการคิดได้กล่าวไว้ทั้ง ๖ ข้อข้างต้น ให้นักเรียนยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่แสดงให้เห็นอุปสรรคแต่ละข้อนั้น

๒. อุปสรรคของการคิดนอกเหนือไปจากที่แสดงไว้ในหนังสือเรียนยังมีอะไรอีก ให้ตอบมาเป็นข้อๆ พร้อมทั้งอธิบายสั้นๆ ประกอบด้วย

คำและสำนวน

คำ หมายถึง คำพูดที่มนุษย์ใช้สื่อความหมายกัน
ทั้งในด้านกิจธุระและด้านกิจการอื่นๆ มีรูปลักษณะต่างๆ
กันไป อาจเป็นคำ กลุ่มคำหรือวลี

สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงไว้ตายตัว
สลับที่หรือตัดทอนไม่ได้ มีความหมายไม่ตรงไปตรงมาแต่
เป็นที่เข้าใจกัน บางสำนวนมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ
ที่ลึกซึ้งกินใจ ทำให้เห็นภาพชัด

ประโยชน์สำคัญที่สุดของการใช้คำและสำนวนคือ
ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นเราจึงควรรู้จักคำ
สำนวน และเข้าใจความหมายให้ถูกต้อง ชัดเจน ยิ่งรู้จักคำ
และสำนวนมากเพียงใด โอกาสที่จะเลือกใช้คำและสำนวน
ได้ดี ยิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น

ผู้ที่ไม่สามารถเลือกใช้คำให้สื่อความหมายตาม
ความคิดของตนย่อมไม่อาจสื่อสารกับผู้อื่นได้สัมฤทธิ์ผล
ดังประสงค์ ส่วนผู้ที่ไม่สามารถเลือกใช้สำนวน ย่อมเสีย
โอกาสที่จะแสดงความคิดของตนให้กระชับชัดเจน สื่อความ
หมายได้รวดเร็วและมีชีวิตชีวา

คำ

คำ อาจแยกพิจารณาโดยคำนึงถึงความหมายได้ดังนี้

๑. ความหมายเฉพาะ
๒. ความหมายเทียบเคียงกับคำอื่น

ความหมายเฉพาะ

คำ อาจสื่อความหมายเฉพาะหรือมีความหมายเฉพาะได้หลายอย่าง เช่น คำ หน้า อาจหมายถึง ส่วนนอกของศีรษะด้านที่ประกอบด้วยหน้าผาก คิ้ว ตา จมูก ปาก คาง แก้ม อาจหมายถึง ตรงข้ามกับด้านหลัง หรืออาจหมายถึง ส่วนที่อยู่ด้านบนของขนมบางชนิด เช่น หน้ากึ่ง หน้าสังขยา หน้าเค้ก หรืออาจหมายถึง คราวหรือฤดูกาลก็ได้

ความหมายเฉพาะของคำ อาจแยกพิจารณาได้ ๒ ทางคือ ทางที่ ๑ เป็นความหมายตามตัว กับความหมายเชิงอุปมา ทางที่ ๒ เป็นความหมายนัยตรง กับความหมายนัยประหวัด

ความหมายตามตัวกับความหมายเชิงอุปมา

นักเรียนสังเกตคำที่ใช้ในตัวอย่างต่อไปนี้

- ก. เมื่อคืนนี้ มีดาวเต็มท้องฟ้า
- ข. งานเลี้ยงเมื่อคืนนี้ มีดาวเต็มไปหมด

ประโยค ก. ดาว หมายถึง ดวงดาวที่อยู่ในท้องฟ้า ส่วนประโยค ข. ดาว หมายถึงคนเด่นเป็นพิเศษ อาจเป็นผู้มีความงามหรือความสามารถที่คนจำนวนมากสนใจ ดาว ในประโยค ก. เป็นคำที่มีความหมายตามตัว ส่วนดาว ในประโยค ข. มีความหมายเชิงอุปมา

เจ้าน้อยเป็น ลูกหม้อ แท้

คำ ลูกหม้อ อาจมีความหมายตามตัว หรือความหมายเชิงอุปมาก็ได้ ขึ้นอยู่กับบริบท ถ้า เจ้าน้อย เป็นชื่อของปลา ก็หมายความว่า เจ้าน้อยเป็นปลาที่เจ้าของผสมขึ้นในหม้อ หรือในโอ่ง คำ ลูกหม้อ ย่อมมีความหมายตามตัว

ถ้า เจ้าน้อย เป็นชื่อของเด็กที่เกิดในตระกูลนักแสดง และโตขึ้นได้เป็นนักแสดง เช่นเดียวกับบรรพบุรุษในตระกูล หรือ เจ้าน้อย ทำงานอยู่ในองค์การใดองค์การหนึ่งตั้งแต่ตำแหน่งชั้นต้นจนถึงตำแหน่งสูง หรือจบจากสถาบันใดสถาบันหนึ่งแล้วได้เป็นอาจารย์ในสถาบันนั้น บริบทเหล่านี้จะกำหนดความหมายของคำ ลูกหม้อ ให้มีความหมายเชิงอุปมา

สรุปได้ว่า ความหมายตามตัว เป็นความหมายเดิมของคำเมื่อปรากฏในบริบทต่างๆ ส่วนความหมายเชิงอุปมาเป็นความหมายที่เกิดจากการเปรียบเทียบกับความหมายตามตัวของคำนั้นในบริบทอื่น

ความหมายนี้ตรงกับความหมายนี้ประหวัด

นักเรียนสังเกตถ้อยคำที่ใช้ในตัวอย่างต่อไปนี้

- ก. ตามรายงานขององค์การอนามัยโลกเมื่อปีที่แล้ว สถิติคนเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งอยู่ในลำดับที่สาม
- ข. ทางราชการดำริจะจัดงานวัน มะเร็ง แห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง

ประโยค ก. มะเร็ง หมายถึง โรคชนิดหนึ่งที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ผู้นำเสนอประโยคนี้มีได้มีเจตนาที่จะให้เกิดความรู้สึกอย่างอื่น นอกจากให้รับทราบข้อเท็จจริงเท่านั้น โดยปกติผู้ที่ได้อ่านหรือได้ฟังก็จะเข้าใจตรงตามเจตนาดังกล่าว คำ มะเร็ง ในที่นี้มีความหมายนี้ตรง

ประโยค ข. คำ มะเร็ง แม้ผู้นำเสนอมีเจตนาจะให้ความหมายเช่นเดียวกับ มะเร็ง ในประโยค ก. แต่ผู้ได้อ่านหรือได้ฟังอาจนึกประหวัดไปถึงอันตรายร้ายแรง ความน่าสะพรึงกลัวของโรค ไม่พอใจที่จะเห็นคำนี้ในบริบท “แห่งชาติ” คำ มะเร็ง ในประโยคนี้จึงมีความหมายนี้ประหวัดสำหรับคนกลุ่มนั้น

ในตัวอย่างต่อไปนี้

คนบ้านนั้น เสือ ทั้งนั้น

คำ เสือ มีความหมายเชิงอุปมาว่า บุคคลที่มีความสามารถเหนือกว่าคนอื่น ผู้ได้อ่านหรือได้ฟังอาจนึกประหวัดไปในทางดี คือหมายถึงเป็นผู้มีกำลัง กล้าหาญ หรือเชื่อมั่นในตนเอง หรืออาจนึกประหวัดไปในทางไม่ดี คือหมายถึง เป็นอันธพาล หรือเป็นผู้มีใจอำมหิตก็ได้ คำ เสือ ในประโยคนี้จึงอาจมีความหมายนี้ประหวัดแตกต่างกัน

สรุปได้ว่า ความหมายนัยตรง เป็นความหมายตามที่ปรากฏในพจนานุกรม อาจเป็น ความหมายตามตัว หรือความหมายเชิงอุปมาก็ได้ ซึ่งปกติแล้วผู้ใช้ภาษาจะเข้าใจตรงกัน ส่วนความหมายนัยประหวัดเป็นความหมายที่คำนั้นก่อให้เกิดความรู้สึกต่างๆ กันไป อาจเป็น ทางดี ไม่ดี หรือในทางอื่นใดก็ได้

กิจกรรม

๑. ช่วยกันผูกประโยคให้อยู่ในบริบทต่างๆ กันไป โดยใช้คำที่กำหนดให้ต่อไปนี้ แล้วบอกความหมายตามตัว และความหมายเชิงอุปมาของคำนั้นๆ การบอกความหมายอาจใช้ พจนานุกรมช่วย แต่พยายามใช้ถ้อยคำของตนเองให้มากที่สุด

กต	น้ำ
ลับ	หิน
ถ่วง	กล้วย
มิด	เงิน
หวาน	สายตา
ยก	สมอง
เสริม	ดอกไม้
หยาบ	แก้อื้อ

๒. คำต่อไปนี้มีความหมายนัยตรงว่าอย่างไร และอาจมีความหมายนัยประหวัด อย่างไรได้บ้าง

รา	กล่อง
เปรี้ยว	ดอกไม้
เรขาคณิต	นักการเมือง
ครูภาษาไทย	โรงพยาบาล
คฤหาสน์	สอบไล่

๓. อภิปรายร่วมกันโดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

- ๑) นักเรียนคนหนึ่งยกคำมาคำหนึ่งที่เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยง หรือสิ่งอื่นๆ ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน
- ๒) นักเรียนในกลุ่มช่วยกันบอกความหมายนัยตรงของคำนั้น เรียบเรียงให้สละสลวยแล้วเขียนลงไว้
- ๓) นักเรียนในกลุ่มแสดงความรู้สึกของตนว่าคำนั้นอาจทำให้เกิดประหวัดไปมีความหมายนัยประหวัดได้อย่างไรบ้าง
- ๔) นำคำนั้นมาแต่งเป็นเรื่องราวสั้นๆ โดยมุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่เป็นความหมายนัยตรง
- ๕) นำคำนั้นมาแต่งเป็นเรื่องราวสั้นๆ โดยมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกต่างๆ

ความหมายเทียบเคียงกับคำอื่น

คำต่างๆ ในภาษาจำนวนไม่น้อยอาจมีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือร่วมกันตรงข้ามกัน หรือครอบคลุมคำอื่น จะอธิบายเป็นพวกๆ ดังต่อไปนี้

คำที่มีความหมายเหมือนกัน

มีคำเป็นอันมากที่อาจถือได้ว่ามีความหมายเหมือนกัน ตัวอย่าง คำที่มีความหมายว่า กิน มีคำ รับประทาน บริโภค ฟาด ฯลฯ คำที่มีความหมายว่า ดอกไม้ มีคำ ผกา มาลี บุปผา ฯลฯ คำที่มีความหมายว่า หญิง มีคำ นารี กัญญา อีสตรี ฯลฯ

อย่างไรก็ดี คำเหล่านี้ถึงแม้จะมีความหมายเหมือนกัน แต่ใช้แทนกันไม่ได้ในทุกกรณี มีข้อสังเกตดังนี้

๑. คำหนึ่งใช้ในภาษาสุภาพ อีกคำหนึ่งใช้ในภาษาไม่สุภาพ หรือภาษาที่ต่างระดับกัน เช่น รับประทาน สุภาพกว่า กิน คีระชะ สุภาพกว่า หัว

๒. คำหนึ่งใช้เมื่อต้องการให้เป็นแบบแผน อีกคำหนึ่งใช้เมื่อมิได้ต้องการให้เป็นแบบแผน คำที่เป็นแบบแผน เช่น มาก โบราณดุษฎีภรณ์ ภาพยนตร์ ทั้ง ๓ คำนี้ ถ้ามิได้ต้องการให้เป็นแบบแผนก็ใช้ว่า เยอะแยะ ใบับซี่ หนังสือ ตามลำดับ

๓. คำหนึ่งใช้ในภาษาสำหรับเด็ก อีกคำหนึ่งใช้ในภาษาสำหรับผู้ใหญ่ เช่น เด็กใช้ หม่า ผู้ใหญ่ใช้ กิน

๔. คำหนึ่งใช้ในภาษาการประพันธ์ อีกคำหนึ่งใช้ในภาษาสามัญ เช่น ในภาษาการประพันธ์ใช้ กนก อุบล จรัส สุริยา แต่ในภาษาสามัญใช้ว่า ทอง ดอกบัว สว่าง หรือ แจ่มใส ดวงตะวัน หรือ พระอาทิตย์ ตามลำดับ

คำที่มีความหมายคล้ายกันหรือร่วมกัน

มีคำจำนวนมากที่มีความหมายส่วนหนึ่งร่วมกัน แต่ความหมายอีกส่วนหนึ่งต่างกัน เช่น

ชำ-ชัน ความหมายร่วมกันคือ เกิดอารมณ์สนุกชวนให้หัวเราะ แต่มีความหมายที่ต่างกันคือ ชัน แสดงอาการหัวเราะออกมาให้เห็นชัด แต่ ชำ แสดงอาการหัวเราะไม่ชัดเท่า

ตัด-หั่น ความหมายร่วมกันคือ ทำให้ขาดด้วยของมีคม แต่มีความหมายที่ต่างกันคืออาการที่ทำให้ขาด ถ้า หั่น ต้องใช้เขียงหรือสิ่งอื่นรอง แต่ ตัด ไม่จำเป็น คำที่หมายถึง ทำให้ขาดด้วยของมีคมยังมีอีกมาก เช่น เคียน ปาด สับ แล้ เลาะ เจียน ผาน คว้น

ส่งเสริม-สนับสนุน ความหมายร่วมกันคือ ช่วยทำให้ดีขึ้น แต่ความหมายที่ต่างกันคือ ส่งเสริม เน้นการลงมือช่วยด้วยการปฏิบัติหรือกระทำ เช่น ส่งเสริมการลงทุน สนับสนุน อาจเป็นเพียงการให้กำลังใจ เช่น พุดสนับสนุน

คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

มีคำจำนวนหนึ่งซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วจะมีความหมายตรงข้ามกัน เช่น

อ้วน - ผอม

ดิ่ง - ดัน

คลาย - ชัน

ติ - ชั่ว

ดิ่ง - หย่อน

ยืม - บัง

มืด - สว่าง

ซ้าย - ขวา

พอง - แแฟบ

กลางคืน - กลางวัน

ใน - นอก

สุจริต - พุจริต

เป็น - ตาย

อภิชาตบุตร - อวชาตบุตร

คำที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่น

คำบางคำมีความหมายครอบคลุมรวมความหมายของคำอื่นๆ ไว้ หรือมีความหมายกว้างกว่าคำอื่น เช่น

พืช มีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งมีชีวิตทุกชนิดซึ่งไม่ใช่สัตว์ เช่น ต้นไม้ ผัก หญ้า ทั้งที่มีดอกและไม่มีดอก ทั้งไม้ล้มลุกและไม้ยืนต้น

เครื่องเขียน มีความหมายครอบคลุมถึงเครื่องใช้เกี่ยวเนื่องกับการเขียนทั้งหมด เช่น ดินสอ ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด สมุด ซอล์ก

เครื่องสุขภัณฑ์ มีความหมายครอบคลุมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องน้ำทั้งหมด เช่น โถส้วม อ่างล้างหน้า อ่างอาบน้ำ กระเบื้องปูห้องน้ำ ฝักบัว ก๊อกน้ำ

เวชภัณฑ์ มีความหมายครอบคลุมเครื่องมือเครื่องใช้ในการแพทย์ทั้งหมด เช่น เครื่องให้น้ำเกลือ ยาทุกชนิด เข็มฉีดยา เครื่องมือผ่าตัด ผ้าพันแผล

ทรัพย์สิน มีความหมายครอบคลุมสิ่งมีค่าทั้งที่เคลื่อนที่ได้และไม่ได้ เช่น วัว ควาย รถ เงิน ทอง ที่ดิน สติปัญญา เสื้อผ้า เครื่องประดับ

ญาติ มีความหมายครอบคลุมถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตทั้งฝ่ายบิดา และฝ่ายมารดา เช่น พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา หลาน

ประชาชน มีความหมายครอบคลุมพลเมืองของประเทศ เช่น พ่อค้า ช่างนา ข้าราชการ คนว่างงาน

กิจกรรม

๑. แบ่งกลุ่มช่วยกันคิดหาคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกันหรือร่วมกัน ตรงข้ามกันและคำที่มีความหมายครอบคลุมคำอื่นมาให้ได้มากที่สุดในเวลาที่กำหนด แล้วตั้งข้อสังเกตตามแนวที่ได้เรียนมา

๒. หาข้อเขียนที่มีความยาวประมาณ ๑ หน้า มาคนละ ๑ ชิ้น แล้วเลือกคำที่มีความหมายเทียบเคียงกับคำอื่น โดยแบ่งเป็นพวกๆ ตามแนวที่เรียนมา แล้วตั้งข้อสังเกต เช่นเดียวกับข้อ ๑

๓. เติมคำลงในช่องแต่ละช่องให้มีความหมายตรงตามคำที่กำหนด ถ้าช่องใดไม่สามารถเติมได้ให้เว้นไว้ แล้วนำมาวิจารณ์ร่วมกันในชั้น

คำ	ความหมาย เหมือนกัน	ความหมาย คล้ายหรือร่วมกัน	ความหมาย ตรงข้ามกัน	ความหมาย ครอบคลุม คำอื่น
ปราณี ของสด ผู้หญิง เปรี้ยว คัน เรียบ				

การใช้คำ

ผู้ที่เข้าใจความหมายของถ้อยคำแล้ว ควรรู้จักนำคำเหล่านั้นมาใช้ให้มีประสิทธิภาพ ด้วย การใช้ถ้อยคำให้มีประสิทธิภาพ มีข้อควรคำนึงที่สำคัญดังต่อไปนี้

ใช้คำให้ตรงตามความหมาย

มีข้อควรระวังดังนี้

ประการที่ ๑ เมื่อเจตนาจะใช้คำให้มีความหมายนัยตรง ต้องระวังไม่ให้ผู้อื่นคิดไปในทางที่มีความหมายนัยประหวัด โดยเลือกใช้คำให้มีความหมายกระชับ หรือใช้บริบทช่วยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

ในการประกาศทางเครื่องขยายเสียงมีข้อความว่า

ให้นักเรียนห้อง ค. ประชุมใน ห้องเล็ก ส่วนนักเรียนห้อง ข. ประชุมใน ห้องใหญ่

ผู้ประกาศเจตนาใช้คำ *ห้องเล็ก* และ *ห้องใหญ่* ให้มีความหมายนัยตรง คือหมายถึง ห้องประชุมเล็กและห้องประชุมใหญ่ซึ่งทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดีแล้ว แต่คำว่า *ห้องเล็ก* มีความหมายนัยประหวัดว่าเป็นห้องที่มีความสำคัญน้อยกว่า หรือบางคนอาจคิดเลยเถิดไปว่า หมายถึง ห้องสุขา

มีผู้พูดว่า

เราต้องทำงานนี้อย่างมี *แผน* นะ

ผู้พูดต้องการกำชับโดยใช้คำ *แผน* ที่มีความหมายนัยตรงว่า มีการตระเตรียมอย่างรอบคอบ แต่ผู้ฟังบางคนอาจเข้าใจว่า หมายถึง การใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมที่แยบยล ซึ่งเป็นความหมายนัยประหวัดที่ไม่พึงประสงค์

ผู้บังคับบัญชาบ่นให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาฟังว่า

หมูนี้นิ่มเหนียวเหลือเกิน

ผู้บังคับบัญชาต้องการสื่อความหมายว่า เหน็ดเหนียวเพราะทำงานมากไป ซึ่งเป็นความหมายนัยตรง แต่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอาจเข้าใจว่าผู้บังคับบัญชาเกิดความอึดทนระอาใจตน ซึ่งเป็นความหมายนัยประหวัด

ตัวอย่างข้างต้นนี้ ถ้าเราไม่ต้องการให้เกิดความหมายนัยประหวัด เราอาจปรับปรุงดังนี้

ใช้คำว่า *ห้องประชุมเล็ก* แทนคำว่า *ห้องเล็ก*

พูดให้ละเอียดชัดเจนว่า เราต้องทำงานโดยวางแผนล่วงหน้าให้เรียบร้อย

ขยายความให้ชัดเจนว่า หมูนี้ผมออกแรงหน่อยก็เหนียวเสียแล้ว

กิจกรรม

กิจกรรม

๑. ใช้คำต่อไปนี้แต่งประโยคให้มีความหมายนัยตรงเท่านั้น อาจใช้ประโยคอื่นเข้าช่วยด้วยก็ได้

ชม	ข้าว	รุ่น	พิธี	มหา
เต่า	หมู	ฝรั่ง	เพชร	ซองขาว

๒. ใช้คำในข้อ ๑ แต่งประโยคให้มีความหมายนัยประหวัด อาจใช้ประโยคอื่นเข้าช่วยได้เช่นกัน

ไม่ใช่คำที่ทำให้คนเข้าใจความหมายไปได้มากกว่า ๑ อย่าง หรือที่เรียกว่า ความหมายกำกวม

ผู้โดยสารถามคนขับรถรับจ้างขณะนั่งอยู่ในรถแล้วว่า จากที่นี่ไปสถานี ๑๐ นาทีจะถึงไหม คนขับรถรับจ้างตอบว่า "ไม่ถึง" ซึ่งปรากฏว่าเมื่อขับไปเพียง ๕ นาที ก็ถึงสถานีแล้ว ผู้โดยสารจึงท้วงว่า "โหนว่า ๑๐ นาทีจะไม่ถึงสถานีอย่างไรล่ะ" คนขับรถก็แย้งว่า "อ้าวก็ ๕ นาที ไม่ถึง ๑๐ นาทีต่างหาก"

ที่ต้องถกเถียงกันเช่นนี้เพราะคำถามมีความกำกวม ทำให้คำตอบพลอยกำกวมไปด้วย แท้ที่จริงผู้ถามควรถามให้ชัดเจนตามที่ต้องการว่า "จากที่นี่ใช้เวลา ๑๐ นาที จะถึงสถานีไหม" คำตอบก็อาจเป็นว่า "ไม่ถึง ๑๐ นาทีหรอกครับ"

น้องชายผมนี่แปลก ขาสั้น แต่ชอบกระโดดข้ามรั้ว

คำ กระโดดข้ามรั้ว มีความหมายกำกวม อาจหมายถึง กริยาชนิดหนึ่ง หรือมีความหมายว่า กระโดดข้ามรั้วที่ล้อมบริเวณไว้ก็ได้ วิธีแก้ไม่ให้กำกวมคือ เติมคำ กริยาข้างหน้า หรือมีฉะนั้นก็ต้องเติมว่า เป็นรั้วที่ล้อมอะไรให้ชัดเจนลงไป เช่น รั้วบ้าน รั้วสนาม

นายแพทย์ผู้หนึ่งพูดว่า "พรุ่งนี้ไม่ว่าง มีนัดต้องผ่าตัด"

คำว่า ผ่าตัด ในที่นี้อาจหมายความว่า ผู้พูดซึ่งเป็นหมอจะไปทำการผ่าตัดคนไข้หรือจะไปรับการผ่าตัดเพราะป่วยก็ได้ วิธีแก้คือ ต้องเติมคำลงไปให้ชัดเจน อาจเป็นว่า ต้องผ่าตัดคนไข้ หรือ ต้องไปรับการผ่าตัด แล้วแต่กรณี

กิจกรรม

พิจารณาประโยคต่อไปนี้ว่ามีความกำกวมหรือไม่ อย่างไร หากมี ให้แก้ไขปรับปรุงให้หมดความกำกวม

- ๑) อาหารเย็นหมดแล้ว
- ๒) ผมจะไปพักบ้านพี่
- ๓) ลูกชายของผมไปเรียนฝรั่งเศส
- ๔) รัฐบาลมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมเล็กน้อย
- ๕) ผมเคยเข้าแข่งขันแบดมินตันกับเขามาแล้ว

ประการที่ ๓ ผู้ใช้คำต้องรู้จักความหมายเฉพาะของคำ มิฉะนั้นอาจใช้คำที่มีความหมายคลาดเคลื่อน ไม่แม่นยำตรงตามความต้องการ ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดหรือเข้าใจสับสน

ตัวอย่าง

ถ้าต้องการกล้วยที่ปอกเปลือกแล้วและทำให้สุกโดยเรียงไว้เหนือเตาไฟ ก็ต้องใช้คำว่า กล้วยปิ้ง ไม่ใช่ กล้วยเผา ซึ่งเป็นกล้วยที่ทำให้สุกทั้งเปลือกด้วยวิธีเดียวกัน

ถ้านักเรียนต้องการหนังสือรับรองความประพฤติจากอาจารย์ใหญ่หรืออาจารย์ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียน ควรพูดว่า ขอหนังสือรับรองความประพฤติ หรือ ใบรับรองความประพฤติ ไม่ควรใช้เพียง ใบรับรอง ซึ่งโรงเรียนอาจเข้าใจว่า นักเรียนต้องการใบรับรองการเล่าเรียนว่า กำลังเรียนอยู่ในชั้นนั้นๆ ซึ่งไม่ตรงตามความประสงค์ของนักเรียน

ถ้านักเรียนขอลงทะเบียนวิชาเรียนหลังจากที่หมดกำหนดเวลาลงทะเบียนแล้วก็ควรพูดว่า ขออนุญาตลงทะเบียนช้ากว่ากำหนด ไม่ควรพูดว่า ขออนุญาตลงทะเบียนสาย เพราะคำว่า สาย แท้จริงหมายถึงช่วงของวันหลังจากตอนเช้า แต่อยู่ในระยะก่อนเที่ยงวัน

กิจกรรม

๑. วิจารณ์ว่าข้อความที่นัดหมายหรือคำบอกเล่าต่อไปนี้ว่าแม่นยำเพียงใด ถ้าเห็นว่ายังไม่แม่นยำตรง ให้ปรับปรุง

- ๑) บริษัทนี้แจกเครื่องแบบแก่พนักงานทุกคน
- ๒) หลังปิดเทอมแล้วพบกันนะ จะได้เร่งทำงานให้เสร็จ
- ๓) เลิกงานแล้วไปพบกันที่สถานีหัวลำโพงจะได้กลับบ้านพร้อมกัน
- ๔) ช่วยไปชื้อน้ำตาลมาให้ ๕ กิโล จะมาทำขนมเลี้ยงกันวันเสาร์นี้
- ๕) ผมสอบไล่คราวนี้ได้ไม่ถึง ๕๐% คราวก่อนได้ไม่ถึง ๘๐%

๒. ยกตัวอย่างประโยคซึ่งใช้คำที่ไม่แม่นยำตรง และให้นักเรียนคนอื่นๆ วิจารณ์ว่าไม่แม่นยำอย่างไร พร้อมทั้งบอกวิธีปรับปรุงแก้ไข

ประการที่ ๔ เลือกใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำอื่นให้เหมาะสม คำประเภทยานี้ไม่อาจกำหนดความหมายได้แน่ชัด เพราะไม่แสดงถึงปรากฏการณ์ สถานการณ์ หรือสิ่งต่างๆ โดยตรง แต่เป็นคำที่มีความสำคัญทำให้เกิดความหมายแจ่มชัดในการสื่อสาร ถ้าใช้ผิดอาจทำให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผล

ตัวอย่าง

เนื่องจาก คณะบุคคลคณะนี้เพิ่งเข้ารับหน้าที่ จึง ตัดสินใจเข้าไปบ้าง ทำให้
ถูกวิพากษ์วิจารณ์ค่อนข้างมาก

คำว่า เนื่องจาก แสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุผล อาจใช้คำ เพราะ เพราะเหตุว่า โดยที่ แทนก็ได้ แต่ถ้าใช้ว่า เนื่องจาก ดังที่ใช้กันอยู่ประปรายในปัจจุบัน ยังไม่เป็นที่ยอมรับ

เกิดอุบัติเหตุกลางทะเล เรือเดินสมุทรชนกัน มีรายงานว่า ผู้โดยสารเสียชีวิตอย่างน้อย ๒๐ คน

คำลักษณนาม คน ในตัวอย่างนี้มักมีผู้เข้าใจว่า ศพ แทน ซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะ
ลักษณนามของคน คือ คน ลักษณนามของ ศพ คือ ศพ เช่น มีผู้พบศพ ลอยอยู่กลางทะเล
๕ ศพ

ปรานีคะ มีอะไรอะไรไม่ทราบคะ (ข้อความที่ตอบรับทางโทรศัพท์)

ขอให้สังเกตคำ คะ หรือ ค่ะ ข้างต้นนี้ ถ้าใช้ผิดแทนที่จะใช้ คะ กลับใช้ ค่ะ หรือใช้
คะ แทนใช้ ค่ะ อาจทำให้ผู้ฟังงงได้

เขาจะ มา

เขาจะ มาแล้ว

เขาจะ มาอยู่แล้ว

ประโยค เขาจะ มา คำ จะ ช่วยแสดงความหมายของคำกริยา มา ให้ชัดเจนขึ้นว่า
ยังไม่มา แต่การมานั้นต้องเกิดขึ้นแน่ๆ ในเวลาอันใกล้

ประโยค เขาจะ มาแล้ว มีความหมายคล้ายกับข้างต้น แต่ย้ำว่า การมาจะต้องเกิดขึ้น
ในเวลาอันใกล้ยิ่งขึ้น

ส่วนประโยค เขาจะ มาอยู่แล้ว มีความหมายคล้ายกับ เขาจะ มาแล้ว แต่ให้ความ
รู้สึกว่าการมาจะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้ยังมีความหมายว่าเหตุการณ์
อีกอย่างหนึ่งเกิดประจวบขึ้นอันอาจเป็นผลให้มาหรือไม่มาก็ได้ แล้วแต่บริบท เช่น

เขาจะ มาอยู่แล้ว

ถึงเราจะไม่ชวนเขา

เขาจะ มาอยู่แล้ว

เพื่อบุคคลป่วยกะทันหัน

กิจกรรม

ช่วยกันแต่งบทสนทนาสั้นๆ โดยใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวเนื่องกับคำอื่น เช่น ชี ค่ะ
เพราะ จึง ใน นั้น ฯลฯ เนื้อหาในการสนทนาแต่ละบทให้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งต่อไปนี้

๑) ความประหยัด

๒) การรักษาความสะอาด

๓) การไปทัศนศึกษา

๔) การทำสวนครัว

๕) การดูแลสัตว์เลี้ยง

๖) การอยู่ค่ายพักแรม

๗) การออกกำลังกาย

๘) ยาประจำบ้าน

๙) การเลือกคู่

๑๐) ความเชื่อถือทางไสยศาสตร์

ใช้คำให้ตรงตามความนิยม

คำที่มีความหมายเดียวกัน บางทีก็อาจใช้แทนกันได้ แต่บางทีก็ใช้แทนกันไม่ได้ แล้วแต่ความนิยมของสังคมหรือผู้ใช้ภาษานั้นๆ ว่าคำใดจะต้องใช้ควบคู่กับคำใดหรือต้องใช้ในบริบทใด ถ้าใช้ผิดหรือสับสน อาจทำให้การสื่อสารไม่เป็นไปตามความประสงค์ จึงต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ด้วย

ตัวอย่าง

คำที่มีความหมายว่า มาก ในภาษาไทยมีอยู่หลายคำ แต่ละคำมีที่ใช้ต่างๆ กันตามความนิยม เช่น

ที่นี้ชุมชุม

ปีนี้ฝนตกชุกกว่าปีก่อน

ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์

น้ำท่วมเจิ่ง

ปีนี้มีมะม่วงดก

เมืองนี้ข้าวปลาอาหารบริบูรณ์

ผู้คนล้นหลาม

เมื่อคืนนี้ฝนตกหนัก

โจรผู้ร้ายชุกชุม

ผู้คนแน่นขนัด

กิจกรรม

เติมคำให้ตรงตามความนิยมของผู้ใช้ภาษาเดียวกันดังต่อไปนี้

๑. อาการของสัตว์ที่ทำร้ายศัตรู ซึ่งในภาษาไทยใช้ต่างๆ กันไปตามชนิดของสัตว์

งู.....
 ผึ้ง.....
 วัว.....
 เสือ.....
 ตะขาบ.....
 แมลงป่อง.....
 สุนัข.....
 ไก่.....

๒. คำที่มีความหมายทำนองเดียวกับคำว่า “กิน”

- ๑) วัว.....หญ้าอยู่ที่ชายทุ่ง
- ๒) แก้วแก๊ง.....น้ำชาอยู่สักครู่ แล้วลุกไปสั่งงาน เสร็จแล้วกลับมา.....น้ำชาต่ออย่างสบายอารมณ์
- ๓) ผู้มีมารยาทย่อมไม่.....น้ำแกงให้มีเสียงดังเป็นที่รังเกียจแก่ผู้ร่วมรับประทานอาหาร
- ๔) อย่าใช้ทัพพีตักอาหารจากหม้อขึ้นมา.....เพราะทั้งน้ำรังเกียจทั้งผิดหลักอนามัย ควรตักใส่ถ้วยก่อนแล้วจึง.....
- ๕) ปลา.....เหยื่ออยู่เป็นนานแต่ไม่.....สักที
- ๖) ไก่ยืนหัวออกมา.....อาหารนอกกรง

ใช้คำให้ตรงตามความหมายและความนิยมดังที่กล่าวมาแล้ว

นอกจากจะใช้คำให้ตรงตามความหมายและความนิยมดังที่กล่าวมาแล้ว ยังจำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคลด้วย จึงจะทำให้การสื่อสารเกิดประสิทธิผล

ในที่สาธารณะหรือในสถานที่สำคัญ ต้องใช้คำพูดที่แสดงความสำรวมและความเคารพต่อสถานที่

ในโอกาสที่เป็นการประชุมวิชาการ ย่อมไม่ใช่เวลาที่จะใช้ถ้อยคำตลกคะนอง หรือแสดงความเป็นกันเอง แต่ในสถานที่เดียวกันนั้น ถ้าเป็นโอกาสจัดงานสนุกสนานรื่นเริง ก็ใช้ถ้อยคำเป็นกันเองได้

ในการพูดกับบุคคลที่เรายกย่อง ต้องเลือกใช้คำพูดที่สุภาพแสดงว่าให้เกียรติ แต่เมื่อพูดกับผู้ที่สนิทสนมคุ้นเคย ก็อาจใช้คำแสดงความเป็นกันเองได้

คำที่มีความหมายเหมือนกัน แต่คำหนึ่งสุภาพกว่าหรือเป็นแบบแผนมากกว่า ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ..... จึงจะไม่กล่าวซ้ำอีก จะยกตัวอย่างแต่เพียงการเลือกใช้คำให้เหมาะสมแก่ฐานะของบุคคล ดังนี้

- ๑) พูดเรื่อง กลับบ้านผิดเวลา

พ่อพูดกับลูกชาย “อู๊ด แกไปไหนของแกนะ กลับคำทุกวัน บอกมาซิ”

ลูกสาวพูดกับแม่ “คุณแม่คะ หนูนี้ทำไมคุณแม่กลับบ้านดึกๆ ทุกวันล่ะคะ”

เพื่อนพูดกับเพื่อน “เฮ้ย วิทย์ มีคนบอกว่าหนูนี้แก่กลับบ้านดึกๆ ดื่นๆ จริงไหม”

๒) พุดเรื่อง ขอให้ช่วยจดข้อความ

ครูพุดกับศิษย์ "เธอช่วยจดบันทึกสั้นๆ ไว้เรียนอาจารย์นงเยาว์ด้วยนะ
ขอบใจมาก"

นักธุรกิจพุดกับภริยาของเพื่อนทางโทรศัพท์ "คุณจิตกรณาช่วยจด
ข้อความนี้ไว้ให้บุญชัยเขาด้วยนะครับ ขอบคุณครับ"

เด็กพุดกับผู้ปกครองของเพื่อน "หนูขอความกรุณาคุณอาโปรดจด
ข้อความไว้ให้ประภาอ่านด้วยนะคะ เพราะคุณครูกำชับให้หนูบอกเขาให้ได้
ขอบพระคุณมากค่ะ"

นายจ้างพุดกับเสมียน "พจน์ จดข้อความนี้ไว้ในสมุดบันทึก แล้วคอย
เตือนฉันด้วย ก่อนถึงเวลาประชุม จะได้ไม่ลืม"

๑. เรียบเรียงการพุดเรื่อง "ขอใช้ห้องประชุม" ให้เหมาะแก่ฐานะและบุคคลต่อไปนี้

- ๑) ประธานนักเรียนขออนุญาตอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรม
- ๒) ประธานชุมนุมภาษาไทยพุดกับประธานนักเรียนเพื่อขอให้ประธานนักเรียนไปขออนุญาตอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรม
- ๓) อาจารย์ที่ปรึกษาชุมนุมภาษาไทยพุดกับอาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรม

๒. วิเคราะห์ถ้อยคำที่ใช้ประกาศเชิญชวนให้บำเพ็ญประโยชน์เนื่องในวันไหว้ครูว่าเหมาะสมหรือไม่ เพียงไร ในบริบทต่อไปนี้

- ๑) หัวหน้านักเรียนประกาศทางเครื่องขยายเสียงระหว่างหยุดพักกลางวัน
- ๒) โรงเรียนเขียนป้ายประกาศติดไว้ในที่ต่างๆ ในบริเวณโรงเรียน
- ๓) ผู้อำนวยการโรงเรียนพุดแก่นักเรียนหน้าเสาธงในตอนเช้า

สื่อการเรียนรู้ภาษา

“เนื่องในโอกาสวันไหว้ครู ซึ่งเป็นวันสำคัญตามประเพณีของไทย นอกจากเราจะทำพิธีไหว้ครูตามแบบแผนที่เคยทำมาแล้ว เรายังจะทำประโยชน์อย่างอื่นอีกด้วย จึงขอเชิญชวนให้นักเรียนทุกคนบริจาคทรัพย์คนละเล็กคนละน้อย เพื่อรวบรวมนำไปมอบให้มูลนิธิสงเคราะห์เด็กพิการ หวังว่าจะได้รับความร่วมมือจากนักเรียนทุกคนโดยทั่วกัน”

ใช้คำไม่ซ้ำซาก

นอกจากจะใช้คำให้ตรงตามความหมายและความนิยม ถูกกาลเทศะและบุคคลแล้ว ในบางกรณี ถ้าใช้คำเดิมซ้ำๆ ก็ทำให้ข้อความไม่น่าสนใจ เพราะฉะนั้นจึงต้องรู้จักวิธีหลากคำ คือเลือกใช้คำให้แปลกๆ ออกไป แต่คำเหล่านั้นมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ใช้แทนกันได้

ตัวอย่าง

ข้าพเจ้ามีความสุขอยู่กับการเลี้ยงสัตว์และปลูกต้นไม้ พอใจที่จะทำอาหารรับประทานเอง เพลิดเพลินกับรายการทางโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังชอบไปท่องเที่ยวตามต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามชนบท

นักเรียนจะเห็นวิธีหลากคำในตัวอย่างข้างต้นนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อความข้างล่างนี้ซึ่งมิได้ใช้วิธีหลากคำ แต่ใช้คำ ชอบ คำเดียวซ้ำๆ กัน โดยมีได้เจตนาจะเน้นหรือย้ำแต่ประการใด

ข้าพเจ้าชอบเลี้ยงสัตว์และชอบปลูกต้นไม้ ชอบทำอาหารรับประทานเอง ชอบดูโทรทัศน์ ชอบไปท่องเที่ยวตามต่างจังหวัด และชอบชนบท

กิจกรรม

หาข้อความที่ใช้คำซ้ำซากมาพิจารณาร่วมกันในชั้นเรียนว่าจะมีวิธีหลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำซากเหล่านั้นได้อย่างไร โดยคงความหมายเดิมไว้

ข้อควรคำนึงข้างต้นนี้ จะช่วยให้เราสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของเราได้ตามที่ต้องการ แต่ในการสื่อสารของมนุษย์นั้น นอกจากจะคำนึงถึงการถ่ายทอดความคิดให้ตรงตามต้องการแล้ว บางครั้งจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติจิตใจและมนุษย์สัมพันธ์อีกด้วย ขอให้นักเรียนสังเกตตัวอย่างข้างล่างนี้ว่า ใช้อย่างไรจึงก่อให้เกิดมิติจิตใจและมนุษย์สัมพันธ์อันดีต่อกัน

ถ้าเรามีความรู้สึกอยู่ในใจว่า บุคคลหนึ่งทำอะไรให้แก่ส่วนรวมไม่ได้ เพราะเขาขาดสมรรถภาพหลายอย่างด้วยกัน หากเรากล่าวออกไปตรงๆ ว่า “บุคคลผู้นี้ไร้ประโยชน์ ทำอะไรให้แก่ส่วนรวมไม่ได้” การกล่าวเช่นนี้แม้จะเป็นความจริง ก็ก่อให้เกิดความสะเทือนใจ และส่อให้เห็นว่า เราเป็นคนขาดความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ หรือขาดเมตตาจิต เราจึงต้องระมัดระวังการใช้ถ้อยคำยิ่งขึ้น เช่นอาจกล่าวว่า

□ บุคคลผู้นี้คงจะทำประโยชน์ได้ไม่มากเท่าใดนัก

ถ้าเราต้องการจะสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน เราก็ต้องเลือกใช้คำให้เหมาะสม อาจกล่าวว่า

□ พระท่านสอนให้มีขันติ คืออดทนและอดกลั้น หนักนิดเบาหน่อย ก็ให้อภัยกันเสียเถอะ เราเป็นนักเรียนโรงเรียนเดียวกัน

□ จะทำอะไร ก็คิดถึงใจเขาใจเราบ้าง เราความสุข เกลียดความทุกข์เพียงไร คนอื่นเขาก็รักความสุข และเกลียดความทุกข์เพียงนั้น

□ อันที่จริง ทวีเขาก็เจตนาดีนะ ถึงได้มาชวนพวกเราไปกินเลี้ยงที่บ้านพ่อเขา คนคุ้นเคยกันทั้งนั้น อย่าเข้าใจผิดๆ เลยนะ

ถ้าเราต้องการปลอบใจหรือให้กำลังใจ เราก็ต้องเลือกใช้คำประณีตยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลดังที่เราต้องการ เช่น

□ สี่เท้ายังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง เราผิดพลาดไปเพียงแค่นี้ เมื่อสำนึกผิดกลับตัวเสียใหม่ โอกาสยังมีที่เราจะพิสูจน์ตัวเองว่า เราก็สามารถทำดีได้ไม่แพ้ใคร

□ อะไรๆ ก็ไม่พ้นความพยายาม ถึงจะมีอุปสรรคมากมายเพียงใด ถ้าเราพยายามให้สุดกำลัง เราก็สามารถเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้

□ ตราบใดเรายังมีลมหายใจ อย่าเพิ่งสิ้นหวัง เรามีสิทธิ์จะหวังเท่าๆ กับคนอื่น ๆ เหมือนกัน

สำนวน

คำ สำนวน ในที่นี้อาจครอบคลุมไปถึงภาษิต สุภาษิต และคำพังเพยด้วย

ในการพิจารณาสำนวน เราอาจสังเกตจำนวนคำที่ประกอบขึ้นเป็นสำนวนนั้นๆ และสังเกตเสียงว่ามีสัมผัสคล้องจองกันหรือไม่ นอกจากนี้เรายังอาจสังเกตได้อีกว่า สำนวนนั้นๆ มีลักษณะเป็นกลุ่มคำหรือประโยค

ในที่นี้เราจะพิจารณา จำนวนคำ และเสียงในสำนวนเสียก่อน โดยเฉพาะประเภทที่มีเสียงสัมผัส สำนวนเหล่านี้อาจเรียงกันตั้งแต่ ๔ คำขึ้นไปจนถึง ๑๒ คำ บางสำนวนมีลักษณะเป็นกลุ่มคำ บางสำนวนมีลักษณะเป็นประโยคความเดียว บางสำนวนมีลักษณะเป็นประโยคความซ้อน

สำนวนที่มีเสียงสัมผัส

เรียง ๔ คำ เช่น

ข้าวแดงแกงร้อน

คอขาดบาดตาย

ตันร้ายปลายดี

น้ำใสใจจริง

มือไวใจเร็ว

ข้าวเหลือเกลือกอิม

โง่เง่าเต่าตุ่น

ตีปลาหน้าไซ

ปากว่าตาขยิบ

รวบรัดตัดความ

คลุกคลีตีโมง

จองทองพองชน

เต่าใหญ่ไขกอบ

พวกมากลากไป

เลือดเนื้อเชื้อไข

เรียง ๖ คำ เช่น

ซิงก็ราซาก็แรง

คบคนจรนอนหมอนหมิ่น

จับให้มันคั่นให้ตาย

ทรัพย์ในดินสินในน้ำ

นอนกลางดินกินกลางทราย

บ้านเคยอยู่อยู่เคยนอน

ยุให้ไรดำให้ไร่

ชุดด้วยปากถากด้วยตา

ฆ่าไม่ตายขายไม่ขาด

ตั้งแต่เด็กสีกแต่หนุ่ม

นกมีหูหนูมีปีก

น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า

พี่ร่วมท้องน้องร่วมไส้

หวานเป็นลมขมเป็นยา

* คำ ในที่นี้หมายถึง พยางค์

เสียง ๘ คำ เช่น

กินอยู่กับปาก อยากอยู่กับท้อง
 ช่างนอกสุกใส ช่างในเป็นโพรง
 ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด
 ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้
 นอนหลับไม่รู้ นอนคู้ไม่เห็น
 มีลูกกวนตัว มีผัวกวนใจ
 รู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง

เกลียดชังตาม เกลียดความความถึง
 คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก
 ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน
 ถีลอดตาช้าง ท่างลอดตาเส้น
 น้ำขุนไว้ใน น้ำใสไว้นอก
 รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
 รักยาวให้บัน รักสั้นให้ต่อ

เสียง ๑๐ คำ เช่น

เข้าเถื่อนอย่าลืมพริ้ว ได้หน่ออย่าลืมหลัง
 เข้าป่าอย่าเสียเหมือง เข้าเมืองอย่าเสียขุน
 คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ
 คบคนให้ดูหน้า ชื้อผ้าให้ดูเนื้อ
 ดูช้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่
 ความวัวไม่ทันหาย ความควายเข้ามาแทรก
 ขาดเลือดต้องไว้ลาย ขาดชายต้องไว้ชื่อ
 ทำนาอย่าเสียไร่ เลี้ยงไก่อย่าเสียรัง
 น้ำมาปลากินमत น้ำลดมดกินปลา
 รักเหยี่ยงกว่าผม รักลมยิ่งกว่าน้ำ
 สี่เท้ายังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง
 หุงข้าวประชิดหมา บึงปลาประชิดแมว
 เอาลูกเขามาเลี้ยง เอาเมียเขามาอม

เสียง ๑๒ คำ เช่น

ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกอยู่ตามใจผู้นอน
 มีเงินเขานับว่าน้อง มีทองเขานับว่าพี่
 ไม่เห็นน้ำตดกระบอก ไม่เห็นกระรอกโก่งหน้าไม้
 เล่นกับหมาหมาเลียปาก เล่นกับสากสากต้อยหัว

สำนวนที่ไม่มีเสียงสัมผัส

นอกจากสำนวนที่มีเสียงสัมผัสแล้ว ยังมีสำนวนที่ไม่มีเสียงสัมผัสอีกเป็นจำนวนมาก
สำนวนเหล่านี้ส่วนมากมีตั้งแต่ ๒ คำ ขึ้นไปจนถึง ๘ คำ

เรียง ๒ คำ เช่น

ก่อหวอด	กันท่า	แก้เกี้ยว	แก้เผ็ด
แกะรอย	โกโง	ขบเผาะ	ชมหมู
ขึ้นคาน	เข้าปึง	คว้นหลง	คว่ำบาตร
คู่ปรับ	งามหน้า	จนเต็ม	ชิมलग

เรียง ๓ คำ เช่น

กาคาบพริก	ก้างขวางคอ	ไกรรองปอน
เกลือกจิ้มเกลือก	เกลือกเป็นหนอน	แก้วลิมคอน
ไซในหิน	คมในฝัก	คลุมถุงชน
คว้าน้ำเหลว	คอเป็นเอ็น	ฉ้องปากแตก
แจ่งสี่เบี้ย	ซุบมือเปิบ	ดาบสองคม
ตายดาบหน้า	ตีท้ายครัว	ถ่านไฟเก่า
เถรสองบาตร	แทงใจดำ	นกสองหัว

เรียง ๔ คำ เช่น

ก่อแล้วต้องสาน	กึ่งทองใบหยก	กึ่งกำไ้ทอง
กินน้ำได้ศอก	กินน้ำเห็นปลิง	กินปูนร้อนท้อง
เกี้ยวแพกมุงป่า	แกว่งเท้าหาเสี้ยน	ใกล้เกลือกินด่าง
ชนทรายเข้าวัด	ข้าวใหม่ปลามัน	เข้าด้ายเข้าเข็ม
คนล้มอย่าข้าม	คาบลูกคาบดอก	ฆ่าช้างเอง
เจ้าถ้อยหมอความ	ใจดีสู้เสือ	ดินพอกหางหมู
ไม้เบื่อไม้เมา	น้ำตาลใกล้มด	ปิดทองหลังพระ

เรียง ๕ คำ เช่น

กินน้ำไม่เผื่อแล้ง
 ขนหน้าแข้งไม่ร่วง
 เขียนเสือให้วัวกลัว
 เด็ดบัวไม่ไ้โย
 ตำข้าวสารกรอกหม้อ
 ทำนาบนหลังคน
 น้ำขึ้นให้รีบตัก
 เนื้อหนูใส่เนื้อช้าง
 ปลาหมอตายเพราะปาก

เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
 ขึ้นต้นไม้สุดยอด
 ข้างงูไม่พันคอ
 ต้นไม้ตายเพราะลูก
 ตีงูให้หลังหัก
 น้ำลึงบนใบบอน
 น้ำตาเช็ดหัวเข่า
 ปัญญาแก้ทางอึ่ง
 ผากเนื้อไว้กับเสือ

เรียง ๖ คำ เช่น

กลืนไม่เข้าคายไม่ออก
 ถ่มน้ำลายแล้วกลืนกิน
 บ้านเมืองมีชื่อมีแป
 ปากไม่ลั่นกลั่นน้ำมัน
 ปากคนยาวกว่าปากกา
 สร้างวิมานในอากาศ
 สาบานเจ็ดวัดเจ็ดวา
 เลี่ยมเขาคายให้ชนกัน
 พลิกหน้ามือเป็นหลังมือ

กินที่ลับไซที่แจ้ง
 นิ้วไหนร้ายตัดนิ้วนั้น
 ใบไม้ร่วงจะออกช่อ
 ปลุกศาลเดียวชำระความ
 ตบมือข้างเดียวไม่ดัง
 กินไม่ได้นอนไม่หลับ
 ยกภูเขาออกจากอก
 เห็นกงจักรเป็นดอกบัว
 เรียนผูกแล้วต้องเรียนแก้

เรียง ๗ คำ เช่น

กินบนเรือนขึ้นหลังคา
 เจิกปราศรัยเหมือนไทยตีกัน
 นกยูงยอมีแววที่หาง
 ตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ
 ไม่รู้จักหม้อข้าวหม้อแกง
 ไม่รู้จักหัวนอนปลายตีน

คอยๆ สักแต่ว่าคน
 นกน้อยทำรังแต่พอตัว
 น้ำเกลือ น้ำปลาร้ารดหัว
 มือไม่พายเอาตีนราน้ำ
 ไม่มีมูลฝอยหมาไม่ชี้
 ละเลงขนมเบื้องด้วยปาก

เช่น

ไก่เห็นตีนงูเห็นนมไก่

เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม

แผ่นดินไม่กลบหน้าก็แล้วไป

เมื่อเจ้าจะไปเหมือนไก่จะบิน

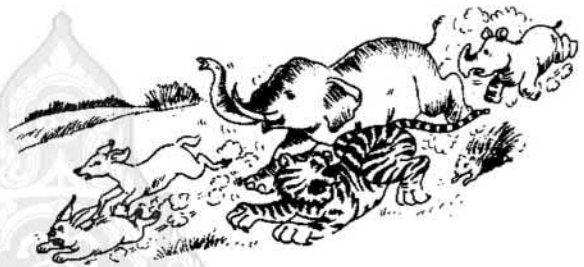
ลมพัดมาทางไหนไปทางนั้น

คนเดียวหัวหายสองคนเพื่อนตาย

มะกอกสามตะกร้าปาไม่ถูก

รักจะหยอกกลัวอะไรกับหยิก

สรุปลักษณะเด่นของสำนวนไทยก็คือ เป็นถ้อยคำที่มีอารมณ์คมคาย กินใจผู้ฟัง ใช้คำกะทัดรัด ไพเราะรื่นหู ถ้ามีสองวรรค ความในแต่ละวรรค จะมีน้ำหนักสมดุลกัน มีความหมายลึกซึ้ง เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย

การใช้สำนวนไทยให้มีประสิทธิผล มีหลักทั่วๆ ไปคล้ายกับการใช้คำ คือ ใช้ให้ตรงตามความหมาย

ต่อไปนี้จะนำตัวอย่างสำนวนมาชี้แจงความหมาย และแสดงวิธีใช้พื่อเป็นแนวทางสำหรับให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าต่อไป

ความหมาย

แสดงอาการดีใจจนออกนอกหน้า

ตัวอย่าง

เด็กๆ พวกนี้คึกคักกันยังกับกระต๊อได้น้ำเชียวนะ

ความหมาย

ตัวอย่าง

เมื่อมีเหตุอะไรเกิดขึ้นไม่ทันพิจารณาให้ถี่ถ้วนก็ตกใจเกินกว่าเหตุทำตื่นเต้นเป็นกระต่ายตื่นตูมไปได้ เรื่องนิดเดียวเท่านั้น

ความหมาย

ตัวอย่าง

เข้าไปยุ่งหรือแทรกแซงในเรื่องของผู้อื่น

เราอย่าไปเป็นก้างขวางคอสองคนนั้นเลย ปล่อยให้เขาคุยกันตามสบายดีกว่า

ขมื่นกับปุ่น

- ความหมาย ขัดแย้งหรือทะเลาะกันเมื่อเข้าใกล้กัน
ตัวอย่าง เด็ก ๒ คนนี้มีเรื่องทะเลาะกันไม่ได้หยุด เป็นขมื่นกับปุ่นทีเดียว

ขวานผ่าซาก

- ความหมาย พูดตรงๆ อย่างไม่เกรงใจใคร ไม่คำนึงว่าคำพูดของตนจะบาดใจผู้อื่นหรือไม่
ตัวอย่าง หัวหน้าคนนี้ชอบพูดขวานผ่าซากยั้งทะเละ แต่ใจจริงนะเป็นคนโอบอ้อมอารีต่อลูกน้อง

ข้างนอกสุกใส ข้างในเป็นโพรง

- ความหมาย ภายนอกดูภูมิฐานหรือร่ำรวย แต่ฐานะที่แท้จริงนั้นตรงกันข้าม
ตัวอย่าง ใครๆ ก็คิดว่าเขาเป็นคนร่ำรวย เพราะแต่งตัวดี นั่งรถราคาแพง แต่ที่จริงแล้ว ข้างนอกสุกใสข้างในเป็นโพรงต่างหาก

คงเส้นคงวา

- ความหมาย รักษาและปฏิบัติตามแบบแผนเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจได้
ตัวอย่าง นายอำเภอคนนี้น่าเคารพ เพราะเป็นคนคงเส้นคงวามาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ท่านเคยปฏิบัติตามระเบียบอย่างไร เดียวนี้ก็ยังคงปฏิบัติอย่างนั้น

คดในข้อ งอในกระดูก

- ความหมาย คดโกงอยู่ในนิสัยสันดาน ใครคบหาสมาคมด้วย ก็จะต้องเดือดร้อนภายหลัง
ตัวอย่าง เขาเป็นคนประเภทที่เรียกว่า คดในข้อ งอในกระดูก เราไม่ควรไว้วางใจเขาเป็นอันขาด

คนตายขายคนเป็น

- ความหมาย การที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจัดงานศพอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นเป็นเหตุให้คนอยู่ข้างหลังต้องเดือดร้อน
ตัวอย่าง เราอย่าจัดงานศพอย่างครอบครวั้นเลย ทำแต่พอสมฐานะดีกว่า ถ้าถึงกับต้องเป็นหนี้เป็นสิน เขาเรียกว่า คนตายขายคนเป็น

ความหมาย ทำงานบางอย่างที่ยากยิ่ง แทบจะเรียกได้ว่าสุดวิสัยที่จะทำให้สำเร็จได้

ตัวอย่าง การที่จะหาคนดีมีคุณธรรม และฉลาดรู้ทันคนไปทำงานในตำแหน่งสำคัญนั้นหายากเหมือนงมเข็มในมหาสมุทรทีเดียว

ความหมาย ผลของกรรมที่ติดตามสนองผู้กระทำความกรรมนั้นๆ

ตัวอย่าง คนสมัยใหม่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยจะเชื่อกฎแห่งกรรมกัน แต่สำหรับฉันเชื่อว่ากรรมติดตามเราเหมือนเงาตามตัว

ความหมาย มีใจไม่แน่นอน ทำกิจมากกว่าหนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน จึงผิดพลาดหรือไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

ตัวอย่าง เธอจะเลือกใครก็ตกลงใจเสียเถอะ อย่ามัวแต่จับปลาสองมืออยู่เลย

ความหมาย พยายามควบคุมเด็กที่อยู่ในวัยซุกซนให้อยู่ในระเบียบซึ่งเป็นงานยาก

ตัวอย่าง ครูที่จะคุมเด็กชั้นนี้ได้ต้องใจเย็น เพราะเด็กพวกนี้ซนจริงๆ เหมือนจับปูใส่กระดังเลยทีเดียว

ความหมาย เฉลียวหน้ากับบุคคลที่ตนเคยเกรงกลัวก็ต้องทำใจกล้าไม่หลบเลี่ยง
ตัวอย่าง ที่จริงเราใจคอไม่ค่อยจะดีเหมือนกันเมื่อต้องไปพบผู้จัดการหน้าดุคนนั้น แต่เราก็อ้างดีสู้เสือ เรื่องที่เราเตรียมไปพูดกับเขาจึงสำเร็จ

ชักใบให้เรือเสีย

- ความหมาย ชัดขวางการสนทนาหรือการทำงาน ทำให้เรื่องออกนอกแนวทางไป
จึงไม่ได้ประโยชน์ตามที่ต้องการ
- ตัวอย่าง นี่คุณ ขอทีเถอะ อย่ามัวชักใบให้เรือเสียหน่อยเลย เขากำลัง
พูดธุระการงานกัน พอดีพอร้ายก็เลยตกลงกันไม่ได้

เมื่อเราสามารถใช้สำนวนได้ถูกต้องตามความหมายแล้ว ภาษาที่เราใช้ในการสื่อสารก็
จะสละสลวย มีอรรถรสขึ้น

อันที่จริง สำนวนในภาษายังมีอีกมากมาย ล้วนน่าสนใจและน่าจดจำ สำนวน
เหล่านี้มีมาแต่โบราณ และเมื่อเวลาผ่านไป ก็มีสำนวนใหม่ๆ เกิดขึ้นอีกเรื่อยๆ ตาม
เหตุการณ์และความนิยมของสังคม สำนวนใดเก่า มีความลึกซึ้งคมคายก็เป็นที่รู้จักกันแพร่
หลาย นิยมใช้สืบทอดกันมา สำนวนใดไม่เป็นที่นิยม ไม่ซึ้งก็สูญไปจากภาษา หากนักเรียน
จดจำสำนวนและศึกษาให้เข้าใจความหมายของสำนวน แล้วนำมาใช้อย่างเหมาะสม ก็
จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพดังประสงค์

กิจกรรม

๑. ช่วยกันต่อเติมสำนวนต่อไปนี้ให้สมบูรณ์

ประเภท ๔ คำ

ข้าวยาก.....	ติดสี.....
จิ้มลิ้ม.....	ท่ามา.....
ดูดำ.....	ลงหน้า.....
ติดดิน.....	ชักใช้.....
เคราะห์ห้าม.....	ตัดช่อง.....
ฉกชิง.....	เทือกเถา.....

ประเภท ๖ คำ

พูดด้วยปาก.....	ชั่วเจ็ดที.....
น้ำปัส.....	ปล้ำผีลูก.....

พลัดที่นา.....

ฝนสั่งฟ้า.....

สามวันดี.....

เลือกที่รัก.....

ข้างนอกสุกใส.....

คนซึ่งมีนัย.....

ซื้อวัวหนานา.....

น้ำขุนไว้ใน.....

ผู้ดีเดินตรอก.....

มั่งมีในใจ.....

ยังมีอยู่ได้.....

รักษาวินัย.....

๒. เติมนำนวนเปรียบเทียบในช่องว่างให้รับกับข้อความที่มีอยู่แล้ว

- ๑) เขาทำงาน.....แต่กระนั้นรายจ่ายก็ยังท่วมรายได้
- ๒) ดวงตาของเธอสุกใส.....
- ๓) เธอควรจะต้องนอนของเธออย่าให้เห็น.....เป็น.....
- ๔) คุณตอบอย่างนั้นเขาเรียกว่าตอบอย่าง.....ดิน
- ๕) เพ็ญศรีแต่งงานแล้วสวยจนจำเกือบไม่ได้ นี่แหละเขาว่าโก.....
คน.....
- ๖) เรื่องนี้ฉันเห็นว่าผิดทั้งสองคนนั้นแหละ อย่างที่เขาเรียกว่า.....ก็.....
.....ก็.....
- ๗) เราไม่ควรจัดงานให้หรูหราฟุ่มเฟือยเกินไป เดี่ยวจะเข้าท่อนองตำ.....
.....น้ำ
- ๘) ฉันไม่ชอบไปซื้อของร้านนั้น คนขายหน้าตาสวยดี แต่พูดจาเหมือน.....
.....น้ำ

๓. แบ่งกลุ่มปรึกษากันจัดสำนวนจากหนังสือเรียนเป็นพวกๆ ตามเกณฑ์ข้างล่างนี้ และหามาเพิ่มเติมอีกให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

- ๑) สำนวนที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่
- ๒) สำนวนที่เกี่ยวกับพืช
- ๓) สำนวนที่เกี่ยวกับสัตว์
- ๔) สำนวนที่มาจากนิทาน

๔. แบ่งประเภทสำนวนด้วยตนเองให้แตกต่างจากที่แบ่งไว้ในข้อ ๓. แล้วยกตัวอย่างสำนวนตามประเภทนั้นๆ ด้วย

๕. ยกสำนวนที่ไม่มีอยู่ในหนังสือเรียนหรือสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่ แล้วบอกความหมายของสำนวนและยกตัวอย่างประโยคที่ใช้สำนวนนั้นๆ ทำอย่างน้อยคนละ ๓ สำนวน

ร้อยเรียงประโยค

การแสดงความคิดเพื่อสื่อสารกันนั้น บางโอกาส ผู้ส่งสารใช้ประโยคที่ผูกขึ้นให้รัดกุมและถูกต้องตามระเบียบของภาษาเพียงประโยคเดียวก็สื่อความหมายได้แจ่มแจ้งชัดเจน เช่น คำขวัญที่ว่า “ตัวตายดีกว่าชาติตาย” เป็นต้น แต่ในหลายโอกาสจำเป็นต้องใช้หลายประโยค ประโยคเหล่านั้นทุกประโยคต้องร้อยเรียงกันเข้าให้รัดกุมและถูกต้องตามระเบียบของภาษาด้วยเช่นกัน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่อัญเชิญมาต่อไปนี้

ในรอบปีที่ล่วงแล้ว มีเหตุไม่ปรกติเกิดขึ้นหลายครั้งหลายอย่าง รวมทั้งภาวะน้ำแล้งและน้ำท่วมที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันนั้นด้วย เหตุไม่ปรกติดังกล่าว บางเรื่องก็ก่อให้เกิดความหวุ่นวิตกร้อนใจ บางเรื่องก็กระทบกระเทือนความเป็นอยู่ อาชีพ เศรษฐกิจ ทั้งของเอกชนและบ้านเมืองอย่างมาก

แต่เพราะเหตุที่ชาวเราเป็นส่วนใหญ่ ยังมีสติรู้ตัว มีความเข้มแข็งอดทน และความคิดจิตใจที่มั่นคงในความเมตตากรุณาอยู่ จึงสามารถร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขให้ผ่อนคลายเป็นได้

นักเรียนจะเห็นว่า ประโยคทุกประโยคในพระราชดำรัสนี้ร้อยเรียงกันอยู่อย่างรัดกุมสละสลวย

ในบทนี้จะได้ชี้ให้เห็นถึงหลักทั่วไปที่นักเรียนควรเรียนรู้เกี่ยวกับการร้อยเรียงประโยค และวิเคราะห์การร้อยเรียงประโยค เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

หลักทั่วไปในการร้อยเรียงประโยค

ประโยคที่ร้อยเรียงกันอยู่นั้น ทั้งเนื้อหาและลักษณะของถ้อยคำในประโยคจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องต่อเนื่องกัน เนื้อหาในประโยค คือ ความคิดของผู้นำเสนอจะต้องมีลำดับ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือที่เรียกเป็นศัพท์เฉพาะทางวิชาการว่ามีเอกภาพ ส่วนลักษณะของถ้อยคำที่ทำให้ประโยคมีส่วนเกี่ยวข้องต่อเนื่องกันอาจเกิดจากวิธีต่างๆ ได้แก่ การเชื่อม การซ้ำ การละ การแทน ดังจะได้อธิบายเป็นลำดับไป

การเชื่อม

การเชื่อมประโยคให้ต่อเนื่องกัน อาจใช้คำเชื่อมหรือที่เรียกว่าสันธาน หรือใช้กลุ่มคำเชื่อมหรือที่เรียกว่าสันธานวลี จะได้แยกให้เห็นเป็นข้อๆ ดังนี้

๑. คำสันธานบางคำและสันธานวลีบางวลีแสดงว่า ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อหาความคล้อยตามกัน เช่น และ ทั้ง หนึ่ง อีกประการหนึ่ง อีกทั้ง รวมทั้ง

ตัวอย่าง

พ่อค้าตัดสินใจเลิกกิจการ และ ย้ายครอบครัวไปอยู่ต่างจังหวัด

ประโยคหน้าและประโยคหลังเนื้อหาความคล้อยตามกัน มีคำสันธาน และ เชื่อมประโยคทั้งสองให้เป็นประโยคเดียวกัน

๒. คำสันธานบางคำและสันธานวลีบางวลีแสดงว่า ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อหาความขัดแย้งกัน เช่น แต่ ทว่า แต่ทว่า แม้ แม้แต่ แม้ว่า

ตัวอย่าง

ตำรวจรู้ตัวผู้กระทำผิดแล้ว แต่ ยังไม่มีหลักฐานเพียงพอ

ประโยคหน้าและประโยคหลังเนื้อหาความขัดแย้งกัน มีคำสันธาน แต่ เชื่อมประโยคทั้งสองให้เป็นประโยคเดียวกัน

แม้ เขาจะเจ็บกระเสาะกระแสะ เขายังอุตส่าห์มาปฏิบัติหน้าที่โดยสม่ำเสมอ
ประโยคหน้าและประโยคหลังเนื้อความขัดแย้งกัน มีคำสันธาน แม้ เชื่อมประโยค
ทั้งสองให้เป็นประโยคเดียวกัน

๓. คำสันธานบางคำและสันธานวลีบางวลีแสดงว่า ประโยคหน้าและประโยคหลังมี
เนื้อความให้เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น หรือ หรือไม่ว่า

ฉันมักไปว่ายน้ำในสระใกล้ๆบ้าน หรือไม่ก็ไปเดินเล่นในสวนสาธารณะ
ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อความว่า ผู้กระทำการเลือกกระทำกริยาอย่างใดอย่าง
หนึ่ง สันธานวลี หรือไม่ว่า เชื่อมประโยคทั้งสองให้เป็นประโยคเดียวกัน

๔. คำสันธานบางคำและสันธานวลีบางวลีแสดงว่าประโยคหน้าและประโยคหลังเป็น
เหตุเป็นผลกัน เช่น จึง เลย จน จนกระทั่ง

เขาทำงานหามรุ่งหามค่ำ สุขภาพ จึงทรุดโทรม
ประโยคหน้าและประโยคหลังมีเนื้อความเป็นเหตุเป็นผลกัน คำสันธาน จึง เชื่อม
ประโยคทั้งสองให้เป็นประโยคเดียวกัน

๕. คำสันธานบางคำและสันธานวลีบางวลีแสดงว่า ประโยคหน้าและประโยคหลัง
เกี่ยวข้องกันทางเวลา เช่น แล้ว แล้วจึง และแล้ว ต่อจากนั้น ต่อมา

เขาอ่านรายงานสัปดาห์หนึ่ง แล้วจึง เดินออกไปจากห้อง
ประโยคหน้าและประโยคหลังเกี่ยวข้องกันทางเวลา คือเหตุการณ์ในประโยคหน้าเกิด
ขึ้นก่อน เหตุการณ์ในประโยคหลังเกิดขึ้นทีหลัง สันธานวลี แล้วจึง เชื่อมประโยคทั้งสองให้
เป็นประโยคเดียวกัน

๖. คำสันธานบางคำและสันธานวลีบางวลีแสดงว่า ประโยคหน้าและประโยคหลัง
เกี่ยวข้องกันในแง่ที่เป็นเงื่อนไข เช่น ถ้า ถ้า...แล้ว แม้ว่า หากว่า เมื่อ...ก็ หาก...ก็

ถ้าเรามีความพยายามอย่างแท้จริง เราต้องประสบความสำเร็จเป็นแน่นอน
ประโยคแรกเป็นเงื่อนไข ประโยคหลังเป็นสภาพที่เป็นไปตามเงื่อนไข คำสันธาน ถ้า
เชื่อมประโยคทั้งสองให้เป็นประโยคเดียวกัน

กิจกรรม

หาประโยคอื่นมาเชื่อมกับประโยคที่กำหนดให้ต่อไปนี้ ให้ข้อความสละสลวยรัดกุม
นักเรียนอาจเลือกคำเชื่อมใดๆ ให้เหมาะสม แล้วชี้ให้เห็นว่าประโยคเหล่านั้นมีความสัมพันธ์
กันอย่างไร

๑. ธรรมชาติย่อมไม่เข้าข้างคนผิด
๒. สัตว์ป่าหลายชนิดกำลังจะสูญพันธุ์ไปจากประเทศของเรา
๓. อาหารที่มีประโยชน์ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง
๔. การสอบไล่ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว
๕. อีกสามปี พวกเราจะมีสิทธิ์ในการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
๖. บ้านเป็นที่รวมแห่งความรักและความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว
๗. มังคุด ทุเรียน และส้มโอ เป็นผลไม้ไทยที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก
๘. ทุกคนต่างช่วยกันรักษาความสะอาด
๙. แผนที่ทำหน้าที่ได้ดีกว่าคำอธิบาย

การซ้ำ

หากประโยค ๒ ประโยคมีส่วนกล่าวถึงบุคคล สิ่ง เหตุการณ์ การกระทำหรือ
สภาพเดียวกัน ประโยคทั้งสองมักจะมีคำหรือวลีที่หมายถึงบุคคล สิ่ง เหตุการณ์ การกระทำ
หรือสภาพนั้นๆ ปรากฏซ้ำๆ การซ้ำคำหรือวลีจึงแสดงความเกี่ยวข้องของประโยคได้

ตัวอย่าง

ฉันวาง กระเป๋ากับ ร่มไว้บนโต๊ะ ประเดี๋ยวเดียว กระเป๋าหายไปแล้ว ร่มยังอยู่

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกันคือ กระเป๋ากับ ร่ม จึงมีคำว่า
กระเป๋าและ ร่ม ซ้ำกัน

ครูตั้งใจสั่งสอนลูกศิษย์ทุกคน ลูกศิษย์ทุกคนต่างรัก ครูมาก

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงบุคคลเดียวกัน คือ ครู และลูกศิษย์ทุกคน จึงมีคำนาม ครู และนามวลี ลูกศิษย์ทุกคน ซ้ำกัน

ขยายเหตุ

๑) ในกรณีที่มีคำซ้ำกันเช่นนี้ คำที่ซ้ำอาจมีคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะ (นิยมวิเศษณ์) นี่ นั้น โน้น นี่ นั้น โน้น มาขยาย เพื่อชี้เฉพาะว่าเป็นสิ่งที่กล่าวถึงไปแล้ว

ตัวอย่าง

แหล่งโบราณคดีที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของไทยคือ บริเวณเมืองอู่ทอง ในจังหวัดสุพรรณบุรี นักโบราณคดีหลายท่านเชื่อว่าบริเวณนี้ น่าจะเป็นศูนย์กลางดั้งเดิมของอาณาจักรฟูนัน

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน คือ บริเวณนี้เป็นแหล่งโบราณคดี จึงมีคำ บริเวณ ซ้ำกัน และมีคำ นี้ ขยายคำ บริเวณ ในประโยคหลัง เพื่อช่วยระบุว่า เป็นบริเวณเดียวกับที่กล่าวถึงในประโยคหน้า

๒) หากคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะใช้ขยายคำในประโยคหน้าอยู่แล้ว คำที่อยู่ในประโยคหลังมักจะไม่มีคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะขยาย

ตัวอย่าง

เด็กคนนี้มีมูลนิธิ รับผิดชอบค่าเล่าเรียน แม่ของเด็กรับผิดชอบค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีส่วนกล่าวถึงบุคคลเดียวกันและการกระทำเดียวกัน จึงมีคำว่า เด็ก ซ้ำกัน และมีคำว่า นี้ ขยายคำว่า เด็ก ในประโยคหน้า และมีคำกริยา รับผิดชอบ ซ้ำกัน

๓) คำที่ขยายคำที่ซ้ำกันนั้น นอกจากคำวิเศษณ์บอกความชี้เฉพาะแล้ว อาจมีคำชนิดอื่นอีกบ้าง

ตัวอย่าง

สำนวนไทยในบทละครนอก เรื่อง ไชยเชษฐ มีทั้งสำนวน ที่ยังคงใช้สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น กิ่งก่าได้ทอง ทองรู้กระเบื้อง อากัพเหมือนปูน ฯลฯ และสำนวนที่คนปัจจุบันไม่รู้จักกันแล้ว เช่น ต่อนัดต่อแฉง เป็นต้นยันตร์ ฯลฯ ส่วนใหญ่แล้วเป็นสำนวนประเภทแรก

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน คือ สำนวน จึงมีคำว่า สำนวน ซ้ำกัน และมีคำลักษณะนามกับคำวิเศษณ์บอกลำดับที่ (ประมาณวิเศษณ์) ประเภทแรก ขยายคำว่า สำนวน ในประโยคหลัง เพื่อให้ทราบว่าหมายถึงสำนวนที่ยังคงใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกล่าวมาแล้วในประโยคหน้า

ดูเอาเถิด ประเทศกำลังพัฒนาขาย วัตถุดิบให้แก่ ประเทศที่พัฒนาแล้ว
ประเทศที่พัฒนาแล้วขาย ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบนั้นให้แก่ ประเทศกำลังพัฒนา

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีบางส่วนกล่าวถึงการกระทำอย่างเดียวกัน คือ ขาย จึงมีคำกริยา ขาย ซ้ำกัน นอกจากนี้ยังกล่าวถึง ประเทศกำลังพัฒนา และ ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซ้ำกันด้วย

ใครๆ คงจะหลับ กันหมด นื่องก็ คงจะหลับเหมือนกัน

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสภาพอย่างเดียวกัน จึงมีกริยาลี คงจะหลับ ซ้ำกัน

กิจกรรม

แบ่งนักเรียนเป็น ๗ กลุ่ม แต่ละกลุ่มเลือกเนื้อหาที่กำหนดให้มา ๑ ข้อ ไม่ให้ซ้ำกัน แล้วแต่งประโยคให้ร้อยเรียงกัน โดยใช้วิธีซ้ำคำหรือซ้ำกลุ่มคำ

๑. คุณงามความดี	๒. สุขภาพอนามัย
๓. การคมนาคม	๔. ความรัก
๕. เครื่องมือเครื่องใช้	๖. การป้องกันประเทศ
๗. ดินฟ้าอากาศ	๘. ความสุข

การละ

ในบางกรณีเมื่อประโยคหน้าและประโยคหลังมีส่วนกล่าวถึงบุคคล สิ่ง เหตุการณ์ การกระทำ หรือสภาพเดียวกัน อาจไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำ ถ้าใช้การละบ้าง ก็จะทำให้การร้อยเรียงประโยคสละสลวย

ตัวอย่าง

คนขับรถกระบะโดดลงจากรถ ฉวยกระบะเป่าได้ รีบเดินเข้าบ้าน

ประโยคหน้าและประโยคต่อๆ ไป กล่าวถึงบุคคลเดียวกัน คือ คนขับรถ จำแนกคนขับรถ เป็นประธานในประโยคหลังด้วย แต่ละไว้

ภาษาสอนน้องคำฉันท์ เป็นวรรณคดีชิ้นเอกของไทย เคยใช้เป็นแบบสอนอ่านกวีนิพนธ์ในโรงเรียน

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน คือ ภาษาสอนน้องคำฉันท์ แต่ในประโยคหลังละนามวลี ภาษาสอนน้องคำฉันท์

เพื่อนๆ หลายคนในชั้นเคยไปใช้บริการของห้องสมุดประชาชน ฉันยังไม่เคย

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงการกระทำอย่างเดียวกัน คือ ไปใช้บริการของห้องสมุดประชาชน แต่ในประโยคหลังละกริยาวลี ไปใช้บริการของห้องสมุดประชาชน

ฝ่ายรัฐบาลปรารถนาจะเห็นประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง ฝ่ายค้านก็เช่นกัน

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสภาพเดียวกัน คือ ปรารถนาจะเห็นประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง ในประโยคหลังละข้อความปรารถนาจะเห็นประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง ในประโยคหน้า ส่วน เช่นกัน ช่วยเสริมความหมาย

การรวม

ในกรณีที่ผู้พูดหรือผู้เขียนไม่ต้องการใช้วิธีซ้ำหรือวิธีละเมื่อกล่าวถึงบุคคล สิ่ง เหตุการณ์ การกระทำ หรือสภาพเดียวกัน ก็อาจใช้วิธีนำคำหรือวลีอื่นมาแทน การใช้คำหรือวลีอื่นแทน จึงแสดงความเกี่ยวข้องกันของประโยคได้

ตัวอย่าง

ลูกชายของหญิงชราจากบ้านไปนานแล้ว เขา อาจเสียชีวิตไปแล้วก็ได้

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงบุคคลเดียวกัน คือ ลูกชายของหญิงชรา คำสรรพนาม เขา ในประโยคหลังหมายถึง ลูกชายของหญิงชรา ที่กล่าวถึงในประโยคหน้า

ความอิจฉาริษยาเป็นกิเลสร้าย มันเผาผลาญจิตมนุษย์ให้ร้อนรุ่ม

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน คือ ความอิจฉาริษยา สรรพนามมัน ในประโยคหลังหมายถึง ความอิจฉาริษยา ที่กล่าวถึงในประโยคหน้า

นักเรียนทั้งชั้นทยอยส่งงานครูจนครบทุกคน ครูปลื้มใจที่ได้เห็นความเอาใจใส่ของศิษย์

ประโยคหลัง คำ ศิษย์ ใช้แทน นักเรียนทั้งชั้น ความเอาใจใส่ แทน การทยอยส่งงานของนักเรียน

นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่าเชื่อกันว่า บรรพบุรุษของคนไทยเคยตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีนแล้วอพยพลงมาในดินแดนประเทศไทยทุกวันนี้ ปัจจุบันทฤษฎีดังกล่าว นักประวัติศาสตร์สมัยใหม่คัดค้านกันมาก

ประโยคหน้าและประโยคหลังมีส่วนกล่าวถึงเรื่องราวเดียวกัน ในประโยคหลังใช้ลีทฤษฎีดังกล่าว แทนข้อความที่เป็นความเชื่อของนักประวัติศาสตร์รุ่นเก่าในประโยคหน้า

คุณเคยอ่านเรื่อง เรือมนุษย์ ไหม นวนิยายเรื่องนี้เคยได้รับรางวัล ส.ป.อ.

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกัน คือ นวนิยาย เรื่อง เรือมนุษย์ นามวลีนวนิยายเรื่องนี้ ในประโยคหลังหมายถึง เรื่อง เรือมนุษย์ ที่กล่าวถึงในประโยคหน้า

วรรณคดีเป็นเครื่องชี้ความเจริญของชาติ นานาอารยชาติรับรองวรรณคดีชั้นนี้

ประโยคหน้าแสดงพรรณนาอย่างหนึ่ง พรรณนาข้างต้นนี้ในประโยคหลังแทนข้อความในประโยคหน้า

นิตรังแกน้องอีกแล้ว ต่อไปลูกอย่าทำอีกนะ

ประโยคหน้าและประโยคหลังกล่าวถึงการกระทำอย่างเดียวกัน คือ รังแก คำกริยาทำ ในประโยคหลัง หมายถึง รังแก ที่กล่าวถึงในประโยคหน้า

กิจกรรม

แบ่งนักเรียนในชั้นเป็น ๒ กลุ่ม ให้แต่ละคนในกลุ่มแรกยกประโยคขึ้นมาคนละ ๑ ประโยค ให้มีเนื้อหาสาระต่างๆ กันไป มีความยาวพอสมควร และใช้ถ้อยคำให้รัดกุมสละสลวย

ให้นักเรียนแต่ละคนในกลุ่มที่สองหาประโยคมาร้อยเรียงให้ต่อเนื่องกับประโยคของเพื่อนในกลุ่มแรกโดยใช้วิธีการละและการแทน

วิเคราะห์การร้อยเรียงประโยค

วิธีการทำให้ประโยคเกี่ยวข้องกัน ทั้งการเชื่อม การซ้ำ การละ และการแทน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจนำไปใช้วิเคราะห์ข้อเขียนที่ปรากฏในที่ต่างๆ ได้ การวิเคราะห์นี้ นอกจากจะช่วยให้เราเข้าใจความหมายของข้อเขียนนั้นแจ่มแจ้งแล้ว ยังจะเป็นแนวทางฝึกทักษะการร้อยเรียงประโยคด้วย

ตัวอย่าง

เมื่อโปรดให้จัดโรงเรียนสำหรับข้าราชการแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชปรารภต่อไปอีกว่า ควรจะจัดตั้งโรงเรียนให้แพร่หลายออกไปให้เป็นประโยชน์จนถึงราษฎรด้วย จึง โปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้น

ประโยคข้างต้นนี้ ใช้คำเชื่อมหลายคำให้ประโยคเกี่ยวข้องต่อเนื่องกัน ได้แก่ เมื่อเชื่อมเพื่อแสดงลำดับเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง ว่า เป็นบทเชื่อมการกระทำ ทรงพระราชปรารภกับเรื่องราวที่กระทำ ควรจะจัดตั้งโรงเรียนให้แพร่หลายออกไปให้เป็นประโยชน์จนถึงราษฎรด้วย จึง เชื่อมเนื้อความที่เป็นผลตามมา

แบบแผนของตำราจะช่วยให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์มากที่สุด ผู้อ่านที่ไม่สนใจแบบแผนของตำราจะไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร ส่วนผู้เขียนที่ไม่ดำเนินตามแบบแผนของตำราก็เท่ากับไม่ได้ให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านตามหน้าที่ของตน

ประโยคทั้งหมดมีเนื้อความเกี่ยวกับ แบบแผนของตำรา และมีวลีแบบแผนของตำรา ซ้ำกัน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชำราชการได้รับพระราชทานเบี้ยหวัดเงินเดือนเป็นครั้งแรก ทรงบำรุงพุทธศาสนา บูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามที่สร้างมาแล้วแต่ต้นรัชกาลที่ ๑ ทรงเล็งเห็นว่าการศึกษาคือเป็นความเจริญของบ้านเมืองและประชาชน โปรดให้จารึกความรู้ภาษานาชนิดไว้ภายในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามหรือวัดโพธิ์

ประโยคแรกกล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประโยคที่เหลือทั้งหมดมีเนื้อความเกี่ยวกับพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ แต่ละไว้ไม่เอ่ยพระนาม

พระสารประเสริฐ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำ มีความรอบรู้ภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตเป็นอย่างดี และยังรู้ภาษาสิงหลอีกด้วย เมื่อท่านไม่เห็นด้วยกับใครในเรื่องใดแล้ว ท่านจะได้แย้งอย่าง “หัวชนกำแพง” ที่เดียว

ประโยคแรกกล่าวถึง พระสารประเสริฐ ประโยคที่เหลือทั้งหมดมีเนื้อความเกี่ยวกับท่านผู้นี้ แต่ประโยคที่ ๒ ละไว้ไม่เอ่ยนามของท่าน ประโยคที่ ๓ ใช้สรรพนาม ท่าน แทน

ลีสขอเป็นชาวเขาที่มีบุคลิกภาพงดงาม มีผิวกายค่อนข้างขาว มีร่างระหงและใบหน้าเป็นรูปไข่ ชาวเขาเผ่านี้ยังชีพด้วยการปลูกข้าว ข้าวโพด และฝิ่น ลีสขอส่วนใหญ่ไม่สูบฝิ่น ในบรรดาหนุ่มลีสขอนั้นหากคนติดฝิ่นแทบไม่ได้เลย

ประโยคแรกกล่าวถึง ชาวเขาเผ่าลีสขอ ประโยคที่เหลือทั้งหมดมีเนื้อความเกี่ยวกับชาวเขาเผ่านี้ แต่ประโยคที่ ๒ และ ๓ ใช้วิธีไม่เอ่ยชื่อ ประโยคที่ ๔ ใช้วลี ชาวเขาเผ่านี้ แทน ประโยคที่ ๕ ใช้การซ้ำคำว่า ลีสขอ และประโยคที่ ๖ ใช้วลี หนุ่มลีสขอนั้น เพื่อจำกัดความหมายให้แคบเข้าว่าหมายถึงเฉพาะเป็นหนุ่มเผ่าลีสขอเท่านั้น

กิจกรรม

วิเคราะห์การร้อยเรียงประโยคข้างล่างนี้ โดยพิจารณาการเชื่อม การซ้ำ การละ การแทน

๑. เลิศลักษณ์เป็นเด็กสาวช่างฝัน เธอเคยคาดหวังไว้เสมอว่า เธอจะพบกับหนุ่มรูปหล่อมีความรู้สูงและฐานะร่ำรวย ชายหนุ่มผู้นั้นจะต้องรักเธออย่างจริงจัง เธอเคยฝันไว้ด้วยว่าชีวิตคู่ของเธอจะมีความสุขสดชื่นเหมือนกับนิยายที่จบลงด้วยดี

๒. คนส่วนใหญ่ละเลยอาหารมื้อเช้าซึ่งเป็นอาหารมื้อสำคัญ สาเหตุอาจเป็นเพราะต้องออกจากบ้านแต่เช้าเพราะการจราจรติดขัดจนไม่มีเวลารับประทาน บางคนไม่หิวเพราะยังเข้านอนไป บางคนเอาเวลานอนต่อดีกว่าลุกขึ้นมากินอาหารเช้า บางคนก็กลัวว่าถ้ากินอาหารเช้าแล้วจะอ้วน

๓. การขยายตัวของประชากรชาวไทยประกอบกับการอพยพจากต่างทำให้เคลื่อนย้ายของชาวไทยภูเขา ทำให้ป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์มีพื้นที่น้อยลงเรื่อยๆ เช่นนี้ ในเมื่อป่าเป็นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร และที่หลบภัยขยายพันธุ์ของสัตว์นานาชนิดได้หดหายไป จึงไม่น่าแปลกใจที่สัตว์มีจำนวนน้อยลง สัตว์บางชนิด เช่น แรด กระซู่ วัวแดง ที่เคยมีอยู่อย่างชุกชุมในป่าบริเวณนี้ได้สูญหายไปหมดสิ้น

๔. วิถีเคาะประตูเบาๆ มีเสียงเดินกุกๆ มาที่ประตู เสียงกลอนแกร็ก แล้วประตูก็เปิดออกซ้าๆ หญิงสาวที่ยืนอยู่หน้าประตูมองวิทย์อย่างสงสัย วิทย์รีบยื่นซองจดหมายส่งให้

๕. ลอกลายปักตามขนาดที่ให้มาลงบนผ้าให้มีลักษณะตามแบบ ซึ่งสะดิงบนผ้าช่วงลายปักให้ตึง ลงมือปักด้วยวิธีปักรังดุม ใช้กรรไกรฉลุผ้าส่วนที่ไม่ต้องการออก

ตอนที่ ๒

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

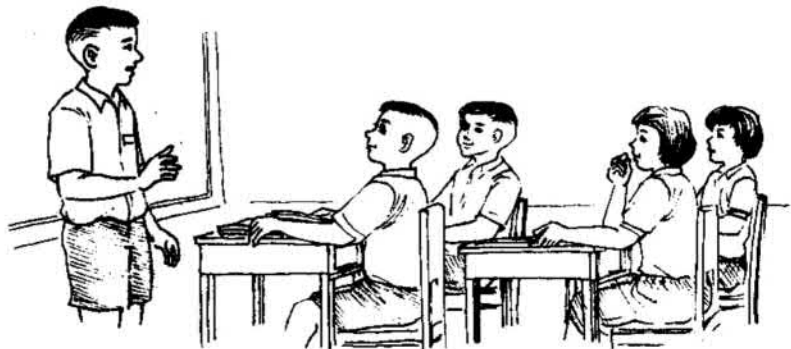
เนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๕ ได้พัฒนาให้สูงขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ต่อจากที่นักเรียนเคยเรียนมาแล้วในเล่มที่ ๑-๓ เป้าหมายที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการพัฒนาทักษะการสื่อสารทั้งด้านการอ่าน การฟัง และการพูด การเขียน คือความมีวิจารณญาณ เมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนจนมีวิจารณญาณเป็นสมบัติติดตัวแล้ว จะเป็นคุณประโยชน์อย่าง ประมาณค่ามิได้ อาจนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างในชีวิตให้ลุล่วง อาจนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ อาจนำไปใช้ในการบำเพ็ญประโยชน์ทุกด้านตลอดไป ในกายภาคหน้า เมื่อฝึกฝนให้มากพอนักเรียนก็อาจเป็นผู้มีวิจารณญาณได้

คำ วิจารณ์ ที่กล่าวมาข้างต้นหลายครั้งนั้น มีความหมายว่าอะไร อาจทำให้เกิดขึ้นเป็นสมบัติติดตัวได้อย่างไร นักเรียนจะเข้าใจ เมื่อได้ศึกษาเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้ ได้แก่ การฟังให้เกิดวิจารณญาณ การสื่อสารในการประชุม การเขียนเชิงกิจธุระ และการเขียนเรียงความ เกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะ

ฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ

นักเรียนได้เรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพการฟังและการฟังให้สัมฤทธิ์ผลมาแล้วจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่๔ ในชั้นนี้จะได้พัฒนาสมรรถภาพการฟังให้สูงขึ้นถึงขั้นฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ

คำว่า **วิจารณ์ญาณ** แยกได้เป็น **วิจารณ์**+**ญาณ** **วิจารณ์** หรือ **วิจารณ์** หมายถึง การคิดใคร่ครวญโดยใช้เหตุผล **ญาณ** หมายถึง ปัญญา หรือความรู้ในขั้นสูง ความหมายของ **วิจารณ์ญาณ** ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คือ ปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง **วิจารณ์ญาณ**จะเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคลต้องเริ่มต้นด้วยความตั้งใจ ต่อจากนั้นก็พยายามทำความเข้าใจเนื้อหาสาระ คิดใคร่ครวญ ใช้ความรู้ ความคิด เหตุผลและประสบการณ์ประกอบ กระบวนการที่กล่าวมานี้ บางทีก็เป็นไปอย่างรวดเร็วมากแทบจะแยกไม่ออก แต่บางทีก็ต้องอาศัยเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเรื่องที่เกี่ยวข้องสลับซับซ้อนมาก และบุคคลยังมีพื้นความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอ

การฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณนั้น จะต้องฟังให้สัมฤทธิ์ผลก่อน แล้วพัฒนาต่อไปอีก
สรุปรวมได้ดังนี้

๑. ผู้ฟังพิจารณาว่าผู้พูดมีความมุ่งหมายในการพูดครั้งนั้นๆอย่างไรบ้าง
๒. เรื่องที่ได้ฟังมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด
๓. เรื่องที่ได้ฟังน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
๔. เรื่องที่ได้ฟังมีสารประโยชน์ ให้แก่อะไร ก่อให้เกิดความเจริญของงามและความ
คิดสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

๕. ผู้ฟังวินิจฉัยว่าผู้พูดมีความเข้าใจอย่างไร เพียงไร

๖. ผู้ฟังพิจารณาได้ว่าผู้พูดใช้วิธีการพูด หรือวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างไร

ถ้าข้อความหรือเรื่องที่ได้ฟังมีความสลับซับซ้อน มีเลศนัย หรือมีแง่คิดบางอย่างแฝงอยู่
เราก็คงต้องใช้การเพ่งพินิจในการฟังยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้รับประโยชน์เต็มที่จากการฟังนั้น ก่อนที่จะ
แนะวิธีฟังสารชนิดต่างๆให้เกิดวิจารณ์ญาณ จะได้อธิบายให้เข้าใจถึงกระบวนการฟังสารดังนี้

กระบวนการฟังสาร

เมื่อคนเราได้ยินและเกิดการรับรู้แล้ว ก็จะเข้าใจความหมายของสาร กระบวนการ
ในช่วงนี้ คือ การฟังโดยปกติ ยังไม่ถึงขั้นฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณ ต่อเมื่อได้ใช้ความคิด
วิเคราะห์ใคร่ครวญและตัดสินใจได้ว่าข้อความที่ได้ฟังนั้น สิ่งใดเป็นใจความสำคัญ สิ่งใดเป็น
ความประกอบหรือพลความ และสามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น ตลอดจน
วินิจฉัยได้ว่าข้อความที่ฟังนั้นเชื่อถือได้หรือไม่ เพียงไร เช่นนี้จึงพอกล่าวได้ว่าเกิดวิจารณ์ญาณได้
ระดับหนึ่ง

ต่อจากนั้น ผู้ฟังอาจประเมินค่าว่า ข้อความที่ได้ฟังมีเนื้อหาสาระหรือแง่คิดที่ดีหรือไม่
อาจนำไปใช้ประโยชน์ได้เพียงไร รวมทั้งประเมินค่าผู้พูดในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความ
สามารถ ความจริงใจ และกลวิธี กระบวนการฟังเหล่านี้จะทำให้เกิดมีวิจารณ์ญาณสูงขึ้น
อาจแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

อนึ่ง ในการฟังนั้นเป็นธรรมดาที่มนุษย์ทั่วไปจะต้องมีความรู้สึกต่างๆ เช่น ปิติยินดี นิยมชมชอบ ครีกรื่นตื่นเต้น สลดสังเวช นอกจากนี้บางครั้งอาจมีความรู้สึกที่เป็นอคติเกิดขึ้นได้ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ ติดอกติดใจหรือเบื่อกว่าหน่าย เชื่อถืออย่างงมงายหรือไม่เชื่อถือโดยสิ้นเชิง หวาดกลัวโดยไม่มีเหตุผลหรือกลัวจนบ้าบิ่น บุคคลที่ปรารถนาจะเป็นผู้มีวิจารณ์ญาณต้องรู้จักควบคุมใจตน ไม่ให้อคติเหล่านี้ครอบงำ เพราะจะสกัดกั้นมิให้เกิดวิจารณ์ญาณได้

กิจกรรม

๑. คำว่า วิจารณ์ญาณ มีความหมายว่าอย่างไร เรียบเรียงคำตอบโดยใช้ถ้อยคำของนักเรียน
๒. แนวทางกว้างๆ ในการฟังเพื่อให้เกิดวิจารณ์ญาณมีอะไรบ้าง ตอบมาเป็นข้อๆ
๓. สรุปกระบวนการฟังสารให้เกิดวิจารณ์ญาณมาอย่างย่อๆ แสดงแผนภูมิประกอบ ไม่จำเป็นต้องใช้แผนภูมิที่แสดงไว้ในหนังสือเรียนก็ได้

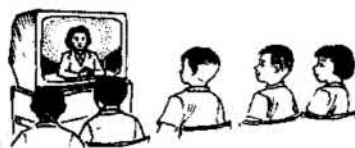
พัฒนาวิจารณ์ญาณโดยฟังสารประเภทต่าง ๆ

การพัฒนาวิจารณ์ญาณโดยฟังสารประเภทต่างๆ นั้น สิ่งแรกที่จะต้องเข้าใจคือการจำแนกสารตามลักษณะของเนื้อหา ในที่นี้จะจำแนกสารเป็น ๓ ประเภท ได้แก่

๑. สารให้ความรู้
๒. สารโน้มน้าวใจ
๓. สารจรรโลงใจ

อย่างไรก็ดี ในการฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สารจากเรื่องที่ได้ฟังนั้นอาจเป็นเฉพาะประเภทหนึ่งประเภทใดดังกล่าวกว่าข้างต้น หรืออาจมีหลายๆประเภทรวมกันก็ได้ เพื่อสะดวกในการทำความเข้าใจ จะได้แยกอธิบายเป็นประเภทๆ ไป

สารให้ความรู้

สารให้ความรู้บางชนิดไม่สลับซับซ้อน เข้าใจได้ง่าย ไม่ถึงกับต้องเพ่งพินิจในการฟัง แต่บางชนิดจำเป็นต้องเพ่งพินิจ ตัวอย่าง

เมื่อเราฟังข่าวการให้สัมภาษณ์ของปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เรื่องหลักเกณฑ์ใหม่ในการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สารชนิดนี้ต้องฟังรายละเอียดต่างๆ ให้เข้าใจครบถ้วน เพื่อจะได้ไม่สับสน

เมื่อฟังข่าวการให้สัมภาษณ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การคลี่คลายคดีอาชญากรรม เราต้องเพ่งพินิจไปอีกแง่หนึ่ง เช่น นักข่าวป้อนคำถามเพื่อจุดประสงค์อะไร ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบโดยมีเงื่อนไขอย่างไร ตอบด้วยความแน่ใจหรือตอบโดยสันนิษฐาน น่าเสียงของผู้ตอบเป็นอย่างไร เชื่อได้มากน้อยเพียงไร

ถ้าเราฟังบทความทางวิทยุรายการสารคดีเพื่อเกษตรกร เรื่องการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม เราก็พยายามรับสารให้ครบ พร้อมทั้งสังเกตด้วยว่าบทความนี้ใครเป็นผู้เรียบเรียง หรือเป็นบทความของหน่วยงานใด พอที่จะยึดถือเป็นหลักความรู้อันน่าเชื่อถือได้เพียงพอหรือไม่

ถ้าเราฟังบทความเรื่อง สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจในรอบปี เราต้องใคร่ครวญว่าเจ้าของบทความแฝงแง่คิดและเจตนาใดไว้ เช่น อาจมีเจตนาให้ผู้ฟังเกิดความวิตกกังวลหรือเสียขวัญ เราต้องพิจารณาต่อไปว่า เจ้าของบทความพิจารณาประเด็นปัญหาทุกๆด้านหรือไม่ หรือพิจารณาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น ข้อมูลที่นำมาอ้างนั้นให้หลักฐานที่ชัดเจนพอที่จะ

ติดตามสอบสวนได้อย่างแน่ชัดหรือไม่ หรือเป็นข้อมูลที่นำมากล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอย บทความชนิดนี้เราไม่ควรปักใจเชื่อว่าเป็นความรู้อันถูกต้องทั้งหมด แต่ก็ไม่ถึงกับปฏิเสธโดยสิ้นเชิง

เมื่อเราได้ยินได้ฟังบุคคลที่น่าเชื่อถือมาบอกเล่าข้อเท็จจริงบางอย่างแก่เรา เราควรใคร่ครวญก่อน ไม่ควรเชื่อโดยทันที เช่น มีบุคคลหนึ่งบอกแก่เราว่า ทบวงมหาวิทยาลัยจะเลิกระบบสอบคัดเลือกกรวมเพื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยโดยมิได้ชี้แจงรายละเอียดใดๆ อีก เมื่อเราได้ฟัง เราควรไตร่ตรองดูว่าจะเป็นไปได้เช่นนั้นหรือไม่ โดยตั้งคำถามถามตนเองหลายๆ ข้อ และควรสดับตรับฟังต่อไปเพื่อให้ทราบแนวความจริงในเรื่องนี้เป็นอย่างไร

ต่อไปนี้จะได้ประมวลข้อแนะนำการฟังสารให้ความรู้เพื่อให้เกิดวิจาร์ณญาณ พอเป็นแนวทางสำหรับนักเรียนจะได้ใช้พัฒนาตนเองต่อไป

๑. เมื่อได้ฟังสารให้ความรู้เรื่องใด ต้องพิจารณาให้ได้ว่าเรื่องนั้นมีคุณค่าหรือมีประโยชน์ควรแก่การฟังหรือไม่

๒. เรื่องที่ฟังบางเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นข่าว บทความ หรือข้อความรู้อื่นใดก็ตาม ต้องตั้งใจฟังเป็นพิเศษ จับประเด็นสำคัญให้ได้ ควรพิจารณาตามไปด้วยทุกระยะ วินิจสารด้วยความระมัดระวัง (วินิจสาร คือ ตีความให้ได้ว่าความหมายที่แท้จริงที่ผู้ส่งสารพยายามจะสื่อมาถึงผู้ฟังคืออะไร) ถ้ามีโอกาสควรตรวจสอบความสามารถในการวินิจสารของตนโดยอาศัยเทียบเคียงกับคนอื่น ๆ ที่ได้รับฟังมาเหมือนกัน กับเรา ว่าวินิจสารได้ตรงกันหรือไม่ หรือแตกต่างกันอย่างไร ผู้ได้รับสารได้ลึกซึ้งกว่ากัน และถ้าพบว่าตนเองยังฟังข้ามบางสิ่งบางอย่างไป ก็พยายามฝึกฝนตนเองในการจับประเด็น และวินิจสารให้ละเอียดลออยิ่งขึ้น

๓. ฝึกแยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น พิจารณาทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องที่พูดและฝึกพิจารณาตัดสินใจว่า สารที่ฟังนั้นควรเชื่อถือได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

๔. ขณะที่ฟังควรบันทึกประเด็นสำคัญไว้เพื่อเตือนความจำ และถ้าบันทึกคำถามหรือประเด็นที่ควรอภิปรายไว้ด้วย ก็ยิ่งเป็นการดี

๕. ประเมินค่าสารที่ให้ความรู้ นั้น ว่าสำคัญหรือเป็นประโยชน์เพียงใด มีแง่คิดที่มีคุณค่าอะไรบ้าง

๖. พิจารณาว่าผู้พูดมีกลวิธีในการเสนอความรู้ที่น่าสนใจ ชวนติดตามอย่างไรหรือไม่ เพียงใด ผู้พูดใช้ถ้อยคำสำนวนคมคาย กะทัดรัด เหมาะสม ถูกต้องตามระดับของการสื่อสารหรือไม่ เพียงใด

เมื่อนักเรียนได้ทราบแนวทางการฟังให้เกิดวิจารณ์ญาณดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็ควรหาโอกาสฟังข่าวสารต่างๆ ให้เป็นกิจนิสัย ควรฟังรายการที่น่าสนใจ เช่น รายการวิเคราะห์ข่าวต่างๆ การอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ไม่ควรสำคัญผิดว่าความรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้ไม่สมแก่วัยของเรา หรือเรายังมีสติปัญญาไม่เพียงพอที่จะฟังการฟังสิ่งที่มีสาระเหล่านี้ย่อมมีประโยชน์แก่ตนเองเสมอ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของสารประเภทให้ความรู้ ที่เราอาจได้ฟังทางสื่อมวลชน

ตัวอย่างที่ ๑ คำแถลงของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค อ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ก่อนซื้อสินค้า พิจารณาให้รอบคอบ

สินค้าที่ผลิตในท้องตลาดปัจจุบัน นับวันจะมีมากขึ้น ผู้ผลิตแต่ละรายต่างพยายามหาวิธีต่างๆ เพื่อที่จะขายสินค้าให้ได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปร่าง ลักษณะ การเลือกใช้สี ตลอดจนวิธีการโฆษณาที่สะดุดตาและดึงดูดใจผู้บริโภคให้ซื้อสินค้า หรือใช้บริการของตน อันเนื่องมาจากการแข่งขันกันในการตลาด อาทิ ใช้วิธีการโฆษณาโดยปิดป้ายไว้ว่า ซื้อ ๑ แกรม ๑ หรือลดราคาจากราคาจริง ๓๐๐ บาท เหลือ ๑๕๐ บาท หรือเลหลังขายเพียง ๑๕ วัน เท่านั้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเทคนิคทางด้านการโฆษณา เพื่อชักจูงใจหรือเชิญชวนให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคซื้อสินค้า โดยคำนึงถึงส่วนลดหรือของแถม มากกว่าความจำเป็นที่ต้องการใช้สินค้า

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ขอแนะนำให้ผู้บริโภคพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของสินค้าให้ละเอียดรอบคอบก่อนซื้อ ไม่ควรคำนึงถึงของแถมหรือส่วนลด เพราะผู้ผลิตหรือผู้ขายได้เพิ่มราคาไว้กับต้นทุนสินค้าที่เราซื้อแล้ว ดังนั้นในความเป็นจริงเราอาจซื้อสินค้าในราคาแพง ไม่ถูกต้องตามที่โฆษณาไว้ และข้อสำคัญสินค้าที่มีส่วนลดหรือลดราคา อาจเป็นสินค้าซึ่งเหลือค้างหรือเสื่อมคุณภาพแล้วก็ได้

ดังนั้นก่อนที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าใดก็ตาม ควรสอบถามราคาจากร้านค้าหลายๆ ร้าน หรือสอบถามเพื่อนฝูงญาติพี่น้องเสียก่อน โดยใช้เวลาในการตัดสินใจให้นานพอสมควร และควรที่จะคำนึงถึงข้อดีข้อเสียของสินค้าหรือบริการของแต่ละแห่งโดยนำมาเปรียบเทียบกับกัน เพื่อเป็นการช่วยในการตัดสินใจ และ

ป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นภายหลัง ทางที่ดีผู้บริโภคควรตรวจสอบฉลากสินค้า อ่านและทำความเข้าใจกับฉลากสินค้านั้นๆ ให้สามารถนำไปใช้สอยได้อย่างถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์และคุ่มค่า และถ้าจะให้ดี ผู้บริโภคควรซื้อสินค้าจากร้านที่ไว้ใจได้และซื้อเป็นประจำ ควรซื้อของจากร้านค้าที่ขายของมีคุณภาพดีและขายในราคายุติธรรมหรือราคาถูกกว่าร้านค้าอื่นเมื่อเปรียบเทียบราคากันแล้ว การเป็นลูกค้าประจำ นอกจากจะซื้อสินค้าในราคาถูกแล้ว ยังได้รับการบริการเป็นพิเศษอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ควรหลีกเลี่ยงการใช้สินค้าฟุ่มเฟือยโดยไม่จำเป็น เพราะในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน เราจำเป็นต้องประหยัด เงินทุกบาทจึงมีค่า

หากสงสัยโปรดสอบถามสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
ทำเนียบรัฐบาล โทร ๒๕๒๕๖๓๓ , ๒๕๑๖๔๖๘

ประเด็นที่ควรพิจารณาในการฟังคำแถลงข้างต้น อาจเป็นดังนี้

๑. สารที่สำคัญในคำแถลงนี้คืออะไร
คำเตือนให้ผู้ฟังทราบว่าในปัจจุบันนี้ผู้ผลิตแต่ละรายพยายามหาวิธีขายสินค้าให้ได้มาก ด้วยวิธีการโฆษณาที่สะดุดตาและดึงดูดใจผู้บริโภค
๒. ความรู้ที่ได้รับจากคำแถลงนี้คืออะไรบ้าง
เทคนิคในการโฆษณา เช่น ปิดป้ายลดราคา การให้ของแถม
วิธีตรวจสอบราคามาตรฐานของสินค้า เช่น ถามจากร้านค้า ถามจากเพื่อนฝูง
พิจารณาข้อดีข้อเสียของสินค้า ศึกษาจากฉลากสินค้า แนะนำให้ซื้อจากเจ้าประจำ สอบถามจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
๓. คำแถลงนี้เหมาะสมแก่การนำมาออกอากาศหรือไม่ เพียงใด
เหมาะสม เพราะสามารถแพร่ไปยังมหาชนได้ทุกหนทุกแห่งในเวลาอันรวดเร็ว เป็นคำแนะนำที่มีประโยชน์ ที่ให้หลีกเลี่ยงการใช้สินค้าฟุ่มเฟือยในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งเราจำเป็นต้องประหยัด
๔. ให้แหล่งที่มาของความรู้หรือไม่ ได้แก่อะไร
แหล่งความรู้แก่ผู้ฟัง คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และ
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

ตัวอย่างที่ ๒ สันนิษฐานที่มาของคำว่า “ตะวัน” อ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการเพื่อการศึกษาของประชาชน เจ้าของบทความคือ กาญจนาคพันธุ์ (ขุนวิจิตรมาตรา)

ตะวัน

ในภาษาไทยโบราณ อันใดที่มีรูปร่างเป็นวงกลม เราเรียกว่า “ตา” ดวงจักรของเรามีรูปร่างเป็นวงกลม เราจึงเรียกดวงจักรของเราว่า “ตา” ไทยทุกเผ่า เหล่าก่อตั้งแต่ลุ่มน้ำแยงซีเกียงลงมา เรียกดวงจักรว่า “ตา” เหมือนกันหมด แต่มีไทยอีกสองพวกคือ ไทยกวางหนากับผู้ไทย เรียกดวงจักรแปลกไปว่า “มะตา” ซึ่งไปตรงกับภาษามละยาที่เรียกดวงจักรว่า “มาตา” เหมือนกัน คำว่า “มะ” นี้เป็นคำเดียวกับ “มัก” หรือ “หมาก” ซึ่งเป็นภาษาไทยโบราณ ใช้หมายถึงลูกกลม อันใดที่เป็นวงกลมเรียกว่า “ตา” แต่อันใดที่เป็นลูกกลมเรียก “หมาก” หรือ “มัก” หรือ “มะ” ผลไม้ต่างๆเป็นลูกกลม เราจึงเรียกว่า “หมาก” หรือ “มะ” เช่น หมากขวิด(คือมะขวิด) มะกอก มะนาว ฯลฯ

คำว่า “หมาก” หรือ “มัก” หรือ “มะ” กับคำว่า “ตา” คงจะใช้ปนๆกันเป็นต้นว่า ลูกกลมสานด้วยหวายที่เราเตะเล่น เราเรียกว่า ตะกร้อ ถ้าดูรูปพรรณสัณฐานที่เป็นลูกกลมน่าจะเรียกว่า มะกร้อ แต่อาจจะเป็นเพราะตะกร้อสานต่างๆ มีรูปเป็นตาๆ เราจึงเรียกว่า ตะกร้อ ก็ได้ (ตะ กับ ตา เป็นคำเดียวกัน) มีเรื่องเล่ากันมาว่า ชาวบ้านนอกพาลูกสาวมาเที่ยวกรุงเทพฯ แม่กำชับลูกสาวว่าไปถึงกรุงเทพฯ ละก็ต้องพูดจาให้ดี คนชาวกรุงเทพฯ เขาพูดใส่สี่ส้น เขาไม่พูดเพ้อๆ อย่างเอ็ง อย่างลูกกอก ลูกนาว เขาไม่เรียกลูกตะกอกตะนาวเหมือนเอ็ง เขาเรียกมะกอกมะนาว อะไรๆ เขาใส่เมทั้งนั้น เมื่อนั่งเรือมาถึงตลาดท้องน้ำกรุงเทพฯ ลูกสาวเห็นแมวนั่งอยู่ที่แพ ก็ร้องขึ้นว่า “แม่จำดูมะแมวตัวนั้นแนะ” เรื่องเกเรที่เล่ากันมานี้แสดงว่าโบราณเราใช้คำว่า “หมาก” หรือ “มัก” หรือ “มะ” กับคำว่า “ตา” หรือ “ตะ” ปนๆ กัน เหตุนี้ไทยโบราณบางเหล่าจึงเรียกดวงจักรว่า “มะตา” และจีนบางพวก ก็เรียกดวงจักรว่า “มัก” ซึ่งที่จริงเป็นภาษาไทยแท้ๆ แต่ปล่อยให้ไปเป็นของจีนเสียซิ!

คำว่า “ตะวัน” ซึ่งเป็นภาษาของเราใช้เรียกดวงอาทิตย์ ตะวันก็คือ ดาววัน เหตุใดเราจึงเรียกดวงอาทิตย์ว่าดาววัน ก็เพราะดวงอาทิตย์ที่เราแลเห็นมีลักษณะเป็นวงกลม อันใดที่เป็นวงกลมเราเรียก “ตา” ดังกล่าวแล้ว ดวงอาทิตย์เป็นวงกลม เราจึงเรียก “ตา” แต่คำว่า “ตา” นั้น เราใช้เรียกสิ่งที่เป็นวงกลมทั่วไป ตลอดจนดวงตาของเราเอง ดวงอาทิตย์เป็นดวงตาที่ปรากฏในเวลากลางวัน ซึ่งถ้าจะเปรียบก็เท่ากับเป็น “ตาของวัน” เหตุนี้เราจึงได้เรียกดวงอาทิตย์ว่า “ดาววัน” ซึ่งเมื่อเรียกสั้นเข้าก็กลายเป็น “ตะวัน” ไป

การที่ไทยเรียกดวงอาทิตย์ว่า “ดาววัน” นี้ ไปตรงกับความนับถือในลัทธิศาสนาของมนุษย์ดึกดำบรรพ์หลายชาติที่เขาถือว่าดวงอาทิตย์เป็น “ตา” ของมหาเทพผู้ทรงศักดิ์ดำนุภาพยิ่งใหญ่ เป็นดวงตาคำศักดิ์สิทธิ์ที่มองลงมาเห็นโลกได้ทั่วไปทุกซอกทุกมุม มนุษย์จะทำดีทำชั่วอย่างไรย่อมไม่พ้นสายตาของมหาเทพผู้ทรงศักดิ์ดำนุภาพนี้ไปได้ “ตา” ดวงนี้ จึงเท่ากับเป็นไฟฉายคอยสอดส่องดูแลความประพฤติของมนุษย์ตลอดไปทั่วพื้นพิภพ ในส่วนไทยดึกดำบรรพ์จะนับถือดวงอาทิตย์ว่าเป็น “ตา” ของมหาเทพอย่างลัทธิศาสนาอื่นๆ หรือไม่ ไม่ปรากฏชัด แต่เมื่อเรียกดวงอาทิตย์ว่า “ตา” ก็นับว่ามีความคิดเห็นพ้องกันในข้อที่ว่าเปรียบดวงอาทิตย์เป็นตาดวงหนึ่ง เหมือนดวงตามนุษย์ที่สามารถมองเห็นอะไรๆ ได้แจ่มใสชัดเจน

เราอาจพิจารณาในแง่ต่างๆ เป็นต้นว่า

๑. สารที่สำคัญจากบทความเรื่องนี้คืออะไร

คำว่า “ตะวัน” สันนิษฐานได้ว่า เป็นคำไทยแท้ ใช้ตรงกันเกือบทุกถิ่น และยังไปพ้องกับคำดั้งเดิมของภาษาชาติอื่นบางชาติด้วย

๒. ความรู้ที่ได้รับจากบทความเรื่องนี้คืออะไรบ้าง

ความรู้ที่ได้รับจากบทความเรื่องนี้มีทุกตอน เป็นความรู้เรื่องประวัติ หรือที่มาของคำในภาษา รวมทั้งมีข้อสังเกตถึงความละม้ายคล้ายคลึงระหว่างคำไทยกับคำภาษาอื่นบางภาษา นอกจากนี้ยังมีเกร็ดความรู้แทรกอยู่ด้วย

๓. กลวิธีในการนำเสนอมีลักษณะอย่างไร

ยกสิ่งที่ประสงค์จะอธิบายขึ้นมาก่อน แล้วอธิบายตามความคิดเห็นของผู้เขียน โดยไม่อ้างแหล่งที่มาของความรู้นั้น แต่พยายามเชื่อมโยงข้อความต่างๆ เข้าด้วยกัน ความรู้ที่

ผู้เขียนนำมากล่าวนั้นมักไม่ห่างไกลจากประสบการณ์ของผู้รับสาร แต่ก็เป็นความรู้ที่ผู้รับสารมักไม่เคยคิดหรือได้ยินมาก่อน กลวิธีเช่นนี้ทำให้สารมีลักษณะน่าสนใจ นอกจากนี้ยังทำให้เรื่องไม่หนักเป็นหลักวิชาจนเกินไป เพราะผู้เขียนได้แทรกเรื่องชวนขันไว้ด้วย

๔. บทความนี้ให้ประโยชน์เกี่ยวกับภาษาอย่างไร

บทความนี้มีประโยชน์แก่ผู้สนใจทางภาษาไทย และน่าจะกระตุ้นให้ผู้สนใจทางภาษาได้ศึกษาหาความเข้าใจให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป

อนึ่ง ดังที่กล่าวมาแล้วว่าผู้เขียนไม่ได้อ้างหลักฐานที่มาของความรู้อย่างแน่นแฟ้นเพียงพอ อาจมีผู้ไม่ค่อยเห็นด้วยกับข้อความรู้ที่ผู้เขียนได้ประมวลไว้ในบทความนี้ ผู้ที่มีวิจรรย์ญาณก็ควรค้นหาหลักฐานที่อาจสนับสนุนหรือหักล้างข้อสันนิษฐานข้างต้นนี้ การทำเช่นนี้ถือว่า เป็นพัฒนาปัญญาของมนุษย์ผู้มีการศึกษา

สารโน้มน้าวใจ

ในปัจจุบันคนเราต้องเผชิญกับสารที่โน้มน้าวใจอยู่เสมอ สารโน้มน้าวใจอาจมาทางสื่อมวลชน มาจากบุคคลนำสาร หรืออาจผ่านมาเป็นทอดๆ จากปากหนึ่งไปสู่อีกปากหนึ่ง เราจึงต้องใช้ความพินิจพิจารณาในการฟังเป็นอย่างมาก เมื่อเราได้ยินได้ฟังสารประเภทนี้ ก่อนอื่นเราควรทราบ ว่า ผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมายอย่างไร อาจมีจุดมุ่งหมายที่ให้คุณประโยชน์ เช่น โน้มน้าวใจให้รักชาติบ้านเมือง ให้ดำรงชีวิตอย่างประหยัด หรือโน้มน้าวใจให้รักษาสาธารณสุขสมบัติ นอกจากนั้นอาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ หรือการปลุกปั่นยุยง เพราะฉะนั้น ในการรับสารประเภทโน้มน้าวใจ จึงควรพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนว่า จุดหมายของการโน้มน้าวใจนั้น เป็นไปในทางใด ในทาง “วัฒนธรรม” หรือ “หายนะ”

การฟังสารที่โน้มน้าวใจ ผู้ฟังอาจพิจารณาในแง่ต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. สารที่ได้ฟังนั้นเรียกร้องหรือดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง หรือเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของผู้พูดมากน้อยเพียงใด

๒. สารที่ผู้พูดนำมาเสนอนั้น สนองความต้องการพื้นฐานของผู้ฟังอย่างไร ก่อให้เกิดความปรารถนา ความก้าวร้าวขึ้นในใจของผู้ฟังมากน้อยเพียงใด

๓. ผู้พูดเสนอแนวทางที่จะสนองความต้องการของผู้ฟังหรือแสดงให้เห็นว่าผู้ฟังจะได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง หากยอมรับข้อเสนอแนะ

๔. สารนั้นแรงเร้าให้ผู้ฟังเชื่อถือเกี่ยวกับสิ่งใด ซึ่งเฉพาะเจาะจงลงไปหรือไม่ว่าต้องการให้ผู้ฟังคิด หรือปฏิบัติอย่างไรต่อไป

๕. ภาษาที่ใช้โน้มน้าวใจนั้นมีลักษณะเร้าอารมณ์อย่างไรบ้าง

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างสารที่โน้มน้าวใจ

ตัวอย่างที่ ๑ บทเพลงปลุกใจจากวิทยุกระจายเสียง

เพลงรักกันไว้เถิด

(สร้อย)	รักกันไว้เถิด	เราเกิดร่วมแดนไทย
	จะเกิดภาคไหนไหน	ก็ไทยด้วยกัน
	เชื้อสายประเพณี	ไม่มีขัดกัน
	เกิดได้ร่วมไทยนั้น	ปวงชนทุกคนคือไทย
	ท้องถิ่นแหลมทอง	เหมือนท้องของแม่
	เกิดถิ่นเดียวกันแท้	เหมือนแม่เดียวกันไซ้ไหม
	ยามฉันมองตาคุณ	อบอุ่นดวงใจ
	เห็นสายเลือดไทย	ในสายตาบอกสายสัมพันธ์ (สร้อย)
	ทะเลแสนงาม	ในน้ำมีปลา
	พืชพรรณดินดาษา	ไร่นารวงทองไสว
	สินทรัพย์มีเกลื่อนกล่น	บรรพชนให้ไว้
	เรารุกหลานไทย	จงร่วมใจรักษาให้มั่น (สร้อย)
	แหลมทองโสภา	ด้วยบารมี
	ปกเกล้าเราไทยนี้	ร่มเย็นเป็นศรีผ่องใส
	ใครคิดบังอาจหมิ่น	ถิ่นทององค์ให้
	เราพร้อมพลีใจ	ป้องกันไทยและองค์ราชัน (สร้อย)

เมื่อได้ฟังเพลงปลุกใจบทนี้จบแล้วผู้ฟังอาจใช้ความคิดดังต่อไปนี้

๑. เพลงนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง

ปลุกใจผู้ฟังให้มีความรักใคร่สามัคคีปรองดองกันในฐานะเป็นคนไทยด้วยกัน

๒. เนื้อหาในเพลงนั้นสนองความต้องการพื้นฐานของผู้ฟังหรือก่อให้เกิดความปรารถนาอย่างไรบ้าง

ความรักเป็นความต้องการพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ เมื่อเกิดเป็นคนในชาติเดียวกันแล้วก็ควรจะรักกันไว้ นอกจากนั้น ยังแสดงทรรศนะอื่นๆ ที่สนองความต้องการของคนไทยไว้อีกคือ ในผืนแผ่นดินไทยนี้ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว อุดมสมบูรณ์ยิ่งนัก สิ่งต่างๆ เหล่านี้ บรรพบุรุษได้สู้สุดสัสำหรับสร้างสมไว้ จึงควรที่จะรักษาให้คงอยู่ตลอดไป

การที่ประเทศเจริญรุ่งเรือง อุดมสมบูรณ์ก็ด้วยพระบารมีปกเกล้า ประชาชนชาวไทยจึงมีความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วหน้ากัน หากใครบังอาจดูหมิ่นผืนแผ่นดินไทยและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ประชาชนไทยก็จะพร้อมใจกันพลีชีวิตเพื่อป้องกันผืนแผ่นดินไทย และพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่ง

๓. ใช้ภาษาโน้มน้าวใจอย่างไร

ภาษาเข้ากันกับทำนองเพลงที่ใช้ เราใจดีมาก มองเห็นภาพ เกิดความรู้สึกซาบซึ้งอาทิต เมื่อมองตาแล้วเกิดความอบอุ่นดวงใจ ทั้งนี้เพราะเป็นคนไทยด้วยกัน สายตาจึงสื่อความหมายเช่นนั้น

ตัวอย่างที่ ๒ บทโฆษณาเครื่องสำอางทางสื่อมวลชน

ถนอมความนิ่มนวลของผิวคุณ อย่าให้สูญสลายไปพร้อมกับเวลา ครีมประเทืองผิว “การะเกด” เป็นครีมชนิดเดียวที่รวมคุณค่าบริสุทธิ์จากธรรมชาติที่หอมหวานรอบข้างคุณ อย่าปล่อยให้เปลืองเวลาและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศมาทำลายความอ่อนละมุนชุ่มชื้นของคุณให้สูญสิ้นไป สงวนความสาวของผิวพรรณไว้ด้วยครีมประเทืองผิว “การะเกด”

เมื่อได้ฟังสารโฆษณานี้แล้ว เราอาจพิจารณาได้หลายแง่ด้วยกัน คือ

๑. สารโฆษณานี้ผู้โฆษณาต้องการโน้มน้าวใจอย่างไร

ให้เชื่อว่าเครื่องสำอางถนอมผิวพรรณมนุษย์ได้ และเครื่องสำอางที่เสนอให้ใช้นั้นมีคุณสมบัติดังกล่าวเป็นอย่างดี ผู้ฟังจะได้ตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางที่โฆษณานี้

๒. ข้อเท็จจริงในบทโฆษณานี้คืออะไร

ไม่มีข้อเท็จจริง เหตุผลก็ไม่ใคร่ชัดเจน แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดาของสารโฆษณาที่มักจะไม่ให้เหตุผลที่หนักแน่นชัดเจนนัก

๓. สารนี้มีข้อเสนอที่สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของผู้ฟังอย่างไร

มีข้อเสนอว่า เมื่อใช้เครื่องประเทืองผิว “การกระตุ้น” แล้ว ทำให้ผู้ใช้มีผิวพรรณสวยงาม มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานอยู่แล้วที่จะให้ตนสวยงาม จึงคล้อยตามการโน้มน้าวใจได้ง่าย

๔. ภาษาที่ใช้มีลักษณะอย่างไร

ภาษาเร้าอารมณ์ให้เคลิบเคลิ้มหลงเชื่อ เช่น ข้อความว่า “อย่าให้สูญสลายไปพร้อมกับเวลา” “ทำลายความอ่อนละมุนชุ่มชื้นของคุณให้สูญสิ้นไป”

ตัวอย่างที่ ๓ สารโน้มน้าวใจไปสู่ความกินแหลงแคลงใจกัน

ในสถานที่ทำงานแห่งหนึ่ง บุคคล ๒ คน กำลังสนทนากัน

คนที่ ๑ โอ้โฮ คุณพิมพ์หนังสือมากมายอย่างนี้เสียหรือ

คนที่ ๒ นี่ยังไม่เยอะนะคะ ยังเข้าอยู่ ถ้าตกบ้ายละก้อ หนูจะพิมพ์ได้อีกตั้งเบือเรื่อย

คนที่ ๑ แล้วนี่คุณได้เงินเดือนเท่าไรละ

คนที่ ๒ เงินเดือนหนูเกือบห้าพันคะ

คนที่ ๑ พอใช้หรือ

คนที่ ๒ ก็พอใช้คะ หนูอยู่กับคุณพ่อคุณแม่ ยังไม่ต้องใช้จ่ายอะไรมาก ทักให้คุณแม่เป็นค่ากินอยู่เดือนละห้า-หกร้อยบาท ที่เหลือหนูใช้ส่วนตัว บางเดือนก็ยังเหลือเก็บนะคะ

คนที่ ๑ แล้วนายคุณเงินเดือนเท่าไรละ

คนที่ ๒ เอ ยังไงไม่ทราบซีคะ แต่ท่านซี ๔ แล้ว คงหลายหมื่นแล้วละคะ

คนที่ ๑ เออ นั่นซี แล้วเขามีงานหรือพิมพ์งานเป็นภูเขาเลากาอย่างคุณหรือเปล่าละ

คนที่ ๒ เอ ไม่เห็นท่านพิมพ์เลยนี่คะ ท่านคงมีหน้าที่อย่างอื่นหลายอย่างกระมัง เห็นท่านนั่งอยู่ในห้องทั้งวัน มีใครต่อใครเข้าไปพบและห้อมล้อมคุยกับท่านอยู่ตลอดเวลา

คนที่ ๑ นาคิดนะ ที่มีคนเขาวา ทำงานงกๆ ทั้งวันได้สี่พันห้า นั่งคุยไปคุยมาได้สองหมื่นห้าพัน ความยุติธรรมมันอยู่ที่ไหนนะนี่

คำพูดแบบนี้ นักเรียนบางคนอาจจะเคยได้ยินได้ฟังมาบ้างแล้ว คนที่ ๑ ดูเหมือนจะเป็นผู้มีอาวุโสกว่า คนที่ ๒ เป็นคนขยันแองงานเอาการ เพราะพิมพ์วันละหลายๆ และไม่น่าเป็นคนค่อนข้างซื่อ และก็ยังไม่เข้าใจอะไรๆ ในสำนักงานนั้นอยู่หลายอย่าง คงเป็นเพราะไม่อยากสอดรู้สอดเห็น ตั้งใจทำงานตามหน้าที่เท่านั้น สังเกตได้จากคำตอบ คือ ตอบไปตามที่เข้าใจและเท่าที่เห็น ส่วนคนที่ ๑ น่าเสียงแฉ่งเจตนาไม่ดี ใช้คำพูดยุแหย่ให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ อันนำไปสู่ความกินแหนงแคลงใจต่อไป

ตัวอย่างนี้ถ้าคนที่ ๒ มีวิจาร์ณญาณก็น่าจะเข้าใจได้ว่า คนที่ ๑ พูดจาขย่งส่อเสียด เพราะผู้บริหารนั้นมีหน้าที่วินิจฉัยสั่งการ ให้คำแนะนำ ซึ่งต้องอาศัยความรอบคอบและความรับผิดชอบอันสูง และต้องผ่านงานมามากกว่าจะได้มาดำรงตำแหน่งเช่นนี้ ไม่ควรนำมาเปรียบเทียบกับงานในหน้าที่พนักงานพิมพ์ดีด และคงไม่เชื่อคนที่ ๑ ที่พยายามยุแหย่ว่าไม่ยุติธรรมที่ได้รับเงินเดือนมาน้อยต่างกัน

สารจรรโลงใจ

ความจรรโลงใจ อาจได้จากบทเพลง คำประพันธ์ บทละคร บทความบางชนิด คำปราศรัย โอวาท สุนทรพจน์ พระธรรมเทศนา ฯลฯ เมื่อผู้ฟังได้ฟังสารดังกล่าวแล้วจะเกิดความรู้สึกผ่อนคลายจากความตึงเครียด เกิดจินตนาการ มองเห็นภาพ เกิดความซาบซึ้ง และได้รับความสุขใจ สารที่จรรโลงใจ อาจช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้สูงขึ้น การฝึกฟังสารชนิดนี้อย่างมีหลักให้มากพอ จะนำไปสู่การมีวิจาร์ณญาณได้ ในการฝึกนั้นมีวิธีการที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ฟังด้วยความตั้งใจ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้สบาย อย่าให้เกิดความเคร่งเครียด
๒. ทำความเข้าใจเนื้อหาสำคัญ และควรใช้จินตนาการให้ตรงตามจุดประสงค์ของสารที่จรรโลงใจนั้น
๓. คิดพิจารณาว่าสารนั้นจรรโลงใจในแง่ใด อย่างไร เพียงใด ถ้าสารนั้นต้องอาศัยเหตุผล พิจารณาด้วยว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ เพียงใด
๔. พิจารณาภาษาที่ใช้ว่าเหมาะสมกับรูปแบบ เนื้อหา และผู้รับสารหรือไม่ เพียงใด

ตัวอย่างที่ ๑ คำประพันธ์ที่อ่านทางวิทยุกระจายเสียง

เมืองใดไม่มีทหาร	เมืองนั้นไม่นานเป็นข้า
เมืองใดไร้จอมพารา	เมืองนั้นไม่ช้าอัปจน
เมืองใดไม่มีพาดิเลศ	เมืองนั้นย่อมเกิดขัดสน
เมืองใดไร้ศิลป์โสภณ	เมืองนั้นไม่พ้นเสื่อมทรม
เมืองใดไม่มีกวีแก้ว	เมืองนั้นไม่แคล้วคนหยาม
เมืองใดไร้นาริงาม	เมืองนั้นสิ้นความภูมิใจ
เมืองใดไม่มีดนตรีเลิศ	เมืองนั้นไม่เฟรศพิสมัย
เมืองใดไร้ธรรมอำไพ	เมืองนั้นบรรลัยแน่นอน

เมื่อได้ฟังคำประพันธ์ข้างต้นนี้ นักเรียนอาจพิจารณาในแง่ต่างๆ ต่อไปนี้

๑. คำประพันธ์บทนี้ มีจุดมุ่งหมายชี้ให้เห็นว่าบุคคลหลายฝ่ายรวมทั้งศิลปะและดนตรีต่างมีความสำคัญต่อความเป็นประเทศชาติ ยิ่งกว่านั้นจะต้องมีธรรมะด้วย ประเทศชาติจึงจะสามารถดำรงอยู่ได้

๒. เนื้อหาสาระสำคัญของคำประพันธ์นี้มีอยู่ในทุกวรรค โดยกล่าวเป็นประโยคเงื่อนไขที่ต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ กล่าวคือ ถ้าเมืองใดไม่มีทหาร เมืองนั้นต้องตกเป็นประเทศราชของชาติอื่น ถ้าเมืองใดขาดพระเจ้าแผ่นดิน เมืองนั้นในไม่ช้าก็จะถึงความอัปจน ถ้าเมืองใดขาดพ่อค้าที่ดี เมืองนั้นย่อมยากจน หรือเสื่อมโทรมทางเศรษฐกิจ ถ้าเมืองใดไร้ศิลปะอันงดงาม เมืองนั้นก็จะถึงซึ่งความเสื่อม ถ้าเมืองใดขาดกวีชั้นเลิศ เมืองนั้นก็จะถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ถ้าเมืองใดขาดสตรีที่งาม เมืองนั้นก็ไม่มีสิ่งซึ่งเป็นที่ยกย่องได้ ถ้าเมืองใดไม่มีดนตรีที่ไพเราะ เมืองนั้นก็ไม่เป็นที่น่ายินรมย์ และที่สำคัญที่สุด ถ้าเมืองใดไร้ธรรมะ เมืองนั้นย่อมถึงความล่มจม

๓. การที่ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญไว้เพียง ๘ ประการนั้น เราควรเข้าใจด้วยว่าผู้ประพันธ์มิได้มีเจตนาที่จะจำกัดไว้เพียง ๘ ประการเท่านั้น เจตนาที่แท้จริงจะเป็นว่าต้องการย้ำให้เห็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดของธรรมะ

อนึ่ง คำ นาริงาม นั้น ควรเข้าใจในความหมายที่กว้างว่า มิได้หมายถึง ผู้หญิงสวยเท่านั้น แต่หมายถึงหญิงที่เพียบพร้อมด้วยคุณงามความดีด้วย

๔. ลักษณะคำประพันธ์ในด้านเสียง การทอดรับสัมผัส มีความไพเราะทำให้ผู้ฟังได้รับความเพลิดเพลิน คำประพันธ์บทนี้จึงให้ทั้งความรื่นรมย์ และแง่คิดไปในขณะเดียวกัน

๕. ภาษาที่ใช้เหมาะสม มีการซ้ำคำ เป็นการย้ำให้คำที่ใช้เกิดพลัง เช่น เมืองใด...เมืองนั้น นอกจากการซ้ำคำแล้ว คำที่ใช้แต่ละคำก็ล้วนเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี และมีความหมายดีทุกคำ

ตัวอย่างที่ ๒ บทความเรื่อง “คนละโลก” ของ มาลัย ชูพินิจ อ่านทางวิทยุกระจายเสียง

ชานาผู้หนึ่งซึ่งกำลังเกี่ยวข้าวอยู่ เยกหน้าขึ้นมองตูดเก้งรุ่นใหม่ที่แล่นผ่านฉิวไปตามถนนอันยาวเหยียด แล้วก็คิดด้วยความอิจฉาในความสุขของผู้ที่นั่งอยู่บนรถคันนั้นว่า ...ไม่ต้องมาตราบาตร่างงานอยู่กลางแสงแดดอันแผดกล้า กระแสลมที่บางเวลาเย็นเฉียบและสายฝนซึ่งทำให้เสื้อผ้าเปียกโชก ชั่วชีวิตมีแต่กลิ่นโคลนและสาบควายอย่างเขา

ขณะเดียวกัน ชายร่างอ้วนซึ่งนั่งอยู่ตอนท้ายของรถคันนั้น ก็กำลังคิดถึงบริษัทของเขาซึ่งกำลังจะถูกฟ้องล้มละลาย หนี้สินจากการค้าขายทรุดโทรมรอบด้าน ภรรยาทั้งปวงที่เขายังไม่รู้ว่าจะเลี้ยงดูต่อไปอย่างไร ความหนักใจเกี่ยวกับปัญหาอนาคตที่จะต้องพยายามครองชีวิตต่อไปอย่างหวานอมขมกลืน เพื่อสงวนหน้าตาไว้ในสังคมและชุมชนจนอย่างแต่ก่อน แล้วก็อดคิดอิจฉาชานาผู้นั้นไม่ได้ ที่ไม่ต้องอนาทรร้อนใจอะไร รับผิดชอบแต่เพียงจะหาใส่ปากใส่ท้องเข้าไป มีโอกาสได้อยู่กลางแจ้งเต็มไปด้วยแสงแดด เต็มไปด้วยสายลม และการออกกำลัง เสร็จงานแล้วก็กลับสู่เรือน กินและหลับสนิทตลอดคืน ขณะที่เขาเองจะต้องตื่นอยู่แทบรุ่งสว่าง เพราะความกังวล

ต่างคนต่างคิดกันไปคนละทาง ฝ่ายหนึ่งมองเห็นความมั่งมีเป็นวิถีทางสู่ความสุข อีกฝ่ายหนึ่งกลับมองเห็นค่าของชีวิตอิสระ ค่าของสันโดษ และความสงบ ไม่ต้องอดดาหลับขับตานอนอยู่แต่การที่จะแก่งแย่งแข่งขันในวงการค้า หาเงินสะสมเงินแล้วบางทีก็ล้มละลายไปในพริบตา

ชานาผู้นั้นก็คงจะไม่ได้คิดเลยว่า แกะโซ่คดดีกว่าเศรษฐกิจที่นั่งรถเก้งราคาแสนผ่านหน้าไป และความมั่งคั่งกับความสุขนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องกับพึงพาอาศัยกันด้วย ความจริงนั้นหลายกรณีทีเดียว ความมั่งคั่งมั่งมีก็กลับเป็นคำสาปของมนุษย์เราด้วยซ้ำไป

ผู้ที่เป็นเศรษฐกิจมีทรัพย์ทั้งหลาย มักจะถูกเหยื่อของการสรรเสริญเยินยอที่จอมปลอม มิตรเทียม และความรักที่ซื้อขายได้ สภาพของเขาจะไม่ต่างอะไรกับ

เหยื่อขึ้นใหญ่ ซึ่งตกอยู่กลางฝูงฉลามร้ายในทะเล หรือโขงของเสือป่า ตลอดเวลา เขาจะตกเป็นเป้าของนักฉวยโอกาสและคนปอกลอก ถ้าฉลาดพอ รู้จักรักษาตัวได้ก็รอดไป ใจอ่อนหรือลืมหูลืมตัวลงเมื่อใด ก็จะไม่เหลือเลือดในกายอยู่แม้แต่หยดเดียว

เมื่อได้ฟังบทความข้างต้น เราอาจพิจารณาได้หลายแง่ เป็นต้นว่า

๑. บทความนี้ให้สารที่สำคัญว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็มีทุกข์ มีปัญหาด้วยกันทั้งสิ้น

๒. เนื้อหาสาระของบทความนี้คือ มีชาวนาผู้หนึ่งกำลังเกี่ยวข้าวอยู่ท่ามกลางแดดกล้า เมื่อเห็นรถยนต์คันงามแล่นผ่านไป ก็อดที่จะอิจฉาในความสุขของนักธุรกิจที่นั่งอยู่ในรถคันนั้นไม่ได้ พร้อมกับคิดว่า งานที่ตนทำต้องอยู่กลางแดด ตากลมและฝน ชีวิตมีแต่กลืนโคลนและสาบควาย ส่วนนักธุรกิจนั้น ก็กำลังคิดถึงความสุขของตนที่บริษัทกำลังจะถูกฟ้องล้มละลาย ตนเองมีหนี้สินรุงรัง และการที่จะต้องดำรงชีวิตในอนาคตอย่างหวานอมขมกลืน เพื่อสงวนหน้าตาไว้ในสังคมอย่างแต่ก่อน ในขณะที่เดียวกัน ก็อดที่จะอิจฉาชาวนาที่เขามองเห็นไม่ได้ ที่ไม่ต้องอนาทรร้อนใจอะไร ทำมาหากินแต่เพียงหาใส่ปากใส่ท้อง มีชีวิตอยู่กลางแจ้งอย่างอิสระเสรี มีโอกาสได้ออกกำลังกายอยู่เสมอ กินได้นอนหลับ ไม่ต้องกังวลใจในเรื่องใดๆ

๓. สารที่ได้ฟังนี้ จรรโลงใจในด้านที่ให้แก่คิดและข้อเตือนใจแก่ผู้ฟัง คือมนุษย์เรามักจะต่างคนต่างคิดกันไปคนละทาง บางคนก็คิดว่าความมั่งมีเป็นวิถีทางไปสู่ความสุข แต่บางคนก็คิดว่าความเป็นอิสระ สันโดษ และความสงบเป็นยอดของความสุข เหมือนเป็นโลกคนละโลก เพราะฉะนั้นเมื่อเราไม่ทราบความคิดความรู้สึกของผู้อื่น ก็ไม่ควรอิจฉาว่าเขามีความสุขมากกว่าเรา

๔. การใช้ภาษา ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาเรียบง่าย สื่อความหมายได้ดี

กิจกรรม

๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ใช้วิธีระดมความคิดหาเกณฑ์ “ฟังเพื่อให้เกิดวิจารณ์ญาณ” เพิ่มเติมจากที่ได้ให้ไว้ในหนังสือเรียน

๒. นักเรียนคนหนึ่งไปเตรียมข่าว บทความ หรือข้อเขียนสั้นๆ มาอ่านให้เพื่อนนักเรียนในกลุ่มของตนฟัง แล้วช่วยกันวิจารณ์สารที่ได้ฟังตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

๓. นักเรียนแต่ละคนนำบทประพันธ์มาอ่านให้เพื่อนในกลุ่มฟัง แล้วให้ที่ประชุม
กลุ่มคัดเลือกบทประพันธ์ที่พอใจที่สุด ๑ บท นำมาอ่านให้นักเรียนทั้งห้องฟัง ต่อจากนั้น
ช่วยกันวิจารณ์ตามแนวต่อไปนี้

- ๑) จุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์
- ๒) สารที่สำคัญของบทประพันธ์
- ๓) แง่คิดต่างๆ
- ๔) ความไพเราะเชิงวรรณศิลป์

๔. แต่ละกลุ่มคัดเลือกบทเพลงที่จรรโลงใจมา ๑ บท แล้วช่วยกันตั้งข้อสังเกตโดย
อาศัยแนวในหนังสือเรียน

๕. ฟังการพูดในที่สาธารณะ รายการวิทยุ หรือโทรทัศน์ แล้วนำมารายงานในชั้น
เรียน หัวข้อการรายงานมีดังนี้

- ๑) วัน เวลา สถานที่ และโอกาสที่ได้ฟัง
- ๒) ประเภทของสาร
- ๓) แง่คิดหรือประโยชน์
- ๔) การใช้ภาษาและกลวิธีนำเสนอสาร

๖. หาสารโน้มน้าวใจในทาง “วัฒนธรรม” มาอ่านสู่กันฟังในชั้นเรียนแล้วตั้งข้อสังเกต

วิธีสื่อสารในการประชุม

ตามนี้นักเรียนได้เคยเรียนรู้เกี่ยวกับหลักพื้นฐานของการสื่อสารมาแล้วว่า การประชุมคือการสื่อสารอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลพบปะกันตามกำหนดนัดหมาย มีวัตถุประสงค์ต่างๆ อาทิ เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด ช่วยกันพิจารณาแก้ปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ รับทราบข้อเท็จจริง ข้อเสนอแนะ หรือนโยบายต่างๆ

ในระหว่างที่มีการประชุมกัน ผู้เข้าประชุมแต่ละคนอาจเป็นได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็น หรือบอกกล่าวข้อเท็จจริงต่อที่ประชุมก็จะเป็น ผู้ส่งสาร แต่เมื่อฟังความคิดเห็น หรือข้อเท็จจริงจากผู้ร่วมประชุมคนอื่นก็จะเป็น ผู้รับสาร

ความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นต่างๆ ตลอดจนอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกมาในที่ประชุมก็คือ สาร นั่นเอง

สารที่ปรากฏในที่ประชุม อาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท ประเภทหนึ่ง คือสารของผู้เข้าประชุมเป็นส่วนบุคคล เช่น ข้อเสนอ คำถาม ข้อทักท้วง คำอธิบาย ข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้เข้าประชุมแต่ละคน อีกประเภทหนึ่งคือสารของบรรดาผู้เข้าประชุมเป็นส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า มติของที่ประชุม อาจได้แก่ ข้อเสนอแนะของที่ประชุม ข้อยุติ คำวิงวอน เป็นต้น

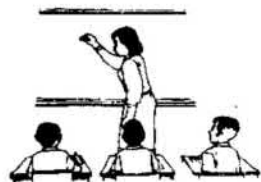
สื่อที่ใช้ในการประชุมมีหลายชนิด แล้วแต่นาตและลักษณะของการประชุม ถ้าเป็นการประชุมขนาดเล็ก และประชุมกันอย่างเป็นกันเอง ก็อาจใช้เพียงสื่อธรรมชาติ คือพูดจา กันตามปกติโดยอาศัยอากาศและแสงสว่างที่อยู่รอบตัวเท่านั้นเป็นสื่อข่าวสาร แต่ถ้าเป็นการประชุมขนาดใหญ่และซับซ้อนมากขึ้น สื่อที่ใช้ก็จำเป็นต้องเพิ่มมากขึ้นนอกเหนือจากสื่อธรรมชาติ เป็นต้นว่า ต้องใช้ระบบเครื่องขยายเสียง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพ แผนภูมิ เข้าช่วยเป็นสื่อข่าวสารอีกด้วย

นักเรียนได้เคยทราบมาแล้วว่า ภาษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่สุดในการสื่อสารของมนุษย์ ดังคำเปรียบที่ว่า “ภาษาที่ใช้คือหัวใจของการสื่อสาร” ฉะนั้นถ้าไม่มีภาษา ก็ไม่อาจมีการประชุมขึ้นได้ หรือถ้าในการประชุม ผู้เข้าประชุมใช้ภาษาไม่ดีพอ สื่อความหมายได้ไม่ตรงกัน การประชุมก็จะดำเนินไปด้วยดีไม่ได้ คำ ภาษา ในที่นี้ หมายรวมทั้ง อวัจนภาษา และวัจนภาษา

ในบทนี้ มุ่งให้นักเรียนศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการสื่อสารและภาษาที่ใช้ในการประชุม ซึ่งจะให้นักเรียนได้รับประโยชน์สำคัญอย่างน้อย ๒ ประการ คือ (๑) สามารถเข้าใจศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุมประเภทต่างๆ ความเข้าใจนี้จะทำให้เข้าใจหลักการ และกลวิธีของการประชุมได้ดียิ่งขึ้น (๒) สามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง สื่อความหมายได้ตรงกัน เมื่อมีโอกาสเข้าร่วมประชุม หรือวางแผนจัดการประชุมในโอกาสต่างๆ

ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุม

ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุมมีอยู่เป็นอันมาก จะนำมาชี้แจงเฉพาะที่สำคัญๆ สำหรับนักเรียนชั้นนี้เท่านั้น

ศัพท์ที่ใช้เรียกรูปแบบของการประชุม

รูปแบบของการประชุม แบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ ศัพท์ที่ใช้เรียกคือ การประชุมเฉพาะกลุ่ม และการประชุมสาธารณะ

การประชุมเฉพาะกลุ่ม เป็นการประชุมเฉพาะผู้มีสิทธิ์และหน้าที่เข้าประชุมเท่านั้น อาจมีผู้ที่ได้รับเชิญเป็นกรณีพิเศษด้วย ดังเช่นการประชุมคณะกรรมการ หรืออนุกรรมการ ผู้เข้าประชุมก็มีแต่กรรมการในคณะ และผู้ที่ได้รับเชิญเป็นกรณีพิเศษเท่านั้น การประชุมกลุ่มผู้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ผู้เข้าประชุมก็มีเฉพาะผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานในเรื่องนั้น การประชุมสมาชิกชมรม ผู้เข้าประชุมก็ได้แก่สมาชิกของชมรมที่ยังไม่ขาดความเป็นสมาชิก ตามข้อบังคับของชมรมที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น

การประชุมสาธารณะ หมายถึง การประชุมที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมฟังได้ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ซักถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ตามหัวข้อประชุมได้อีกด้วย โดยปกติในการประชุมสาธารณะ ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมนั้นแบ่งออกได้เป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้อภิปรายหรือบรรยาย อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ฟังหรือซักถาม แสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายเพิ่มเติม เมื่อการอภิปรายหรือการบรรยายได้สิ้นสุดลงแล้ว ช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้ที่ประชุมซักถามแสดงความคิดเห็นสืบเนื่องจากคำบรรยายหรืออภิปราย เรียกว่า คาบเวลาอภิปรายทั่วไป หรือคาบเวลาอภิปรายสาธารณะ

การประชุมเฉพาะกลุ่มมีทั้งการประชุมตามปกติ และการประชุมพิเศษ การประชุมตามปกติ กระทำตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้ตกลงนัดหมายกันไว้ล่วงหน้าแน่นอน เช่น การประชุมประจำสัปดาห์ของคณะครูอาจารย์ของโรงเรียน การประชุมประจำเดือนของสมาชิกชมรมกิจกรรมวิชาการ เป็นต้น การประชุมพิเศษกำหนดขึ้นนอกเหนือไปจากการประชุมปกติ เช่น ประธานหรือสมาชิกจำนวนหนึ่งเรียกร้องให้มีการประชุมขึ้นเป็นการด่วน เพราะมีเรื่องสำคัญที่จะต้องรีบพิจารณา

การประชุมเฉพาะกลุ่มนี้ หากเป็นการประชุมตามระเบียบข้อบังคับ เช่น การประชุมของสมาชิกสหกรณ์ การประชุมของสมาคมหรือสโมสร มีศัพท์เรียก คือ การประชุมสามัญ และ การประชุมวิสามัญ

การประชุมสามัญ เป็นการประชุมตามที่ข้อบังคับกำหนดไว้ตายตัวว่า จะต้องกระทำตามระยะเวลาที่กำหนด เช่น เดือนละหนึ่งครั้ง หรือปีละหนึ่งครั้ง เป็นต้น

การประชุมวิสามัญ เป็นการประชุมตามที่ข้อบังคับเปิดโอกาสให้กระทำตามความจำเป็น เช่น กำหนดไว้ว่าประธานมีสิทธิ์เรียกประชุม หรือสมาชิกจำนวนหนึ่ง

(จะเป็นเท่าใดขึ้นอยู่กับข้อบังคับที่กำหนดไว้) มีสิทธิ์เรียกร้องให้จัดประชุมขึ้นเป็นพิเศษได้ เมื่อมีเรื่องสำคัญที่จะต้องพิจารณาโดยด่วนและไม่อาจรอคอยไปจนถึงกำหนดเวลาประชุมสามัญได้

การประชุมลับ การประชุมเฉพาะกลุ่มอาจเป็นการประชุมลับ ถ้าสมาชิกต้องการให้เป็นเช่นนั้นและได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ของที่ประชุม เมื่อเป็นการประชุมลับ สิ่งที่จะนำไปเปิดเผยได้ก็เฉพาะแต่มติหรือข้อปฏิบัติ ทั้งนี้ต้องเปิดเผยเมื่อถึงกำหนดเวลาเท่านั้น ส่วนรายละเอียดในการประชุมจะนำไปเปิดเผยไม่ได้ ยกเว้นเฉพาะบางข้อบางประเด็นซึ่งที่ประชุมเห็นว่าพอจะเปิดเผยได้ และบุคคลที่เป็นผู้เปิดเผยควรเป็นประธาน หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากที่ประชุมแล้ว

การประชุมเฉพาะกลุ่มโดยทั่วไปที่ไม่ใช่เป็นการประชุมลับนั้น รายละเอียดและผลการประชุมย่อมเผยแพร่ได้ ผู้เผยแพร่อาจเป็นประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเช่นกัน

รูปแบบที่ย่อยๆ ลงไปของการประชุมเฉพาะกลุ่มมีอยู่เป็นอันมาก บางรูปแบบยังไม่มีศัพท์เรียกเป็นภาษาไทยตรงกันทุกวงการ แต่ในที่นี้จะได้ชี้แจงรูปแบบของการประชุมเฉพาะกลุ่มที่ได้กำหนดชื่อแล้วและเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย นักเรียนอาจมีโอกาสดำเนินการในโรงเรียนได้

การประชุมปรึกษา เป็นการประชุมของกลุ่มบุคคลที่มีภารกิจร่วมกัน ผู้ที่มาประชุมกันนั้นอาจเป็นคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นให้ทำหน้าที่ต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน หรืออาจเป็นคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นชั่วคราว หรืออาจไม่ได้อยู่ในรูปของคณะกรรมการเลยก็ได้ ภารกิจที่กล่าวมาข้างต้นอาจเป็นการค้นหาความจริง วางนโยบาย เสนอแนะแนวทางปฏิบัติ หรือประเมินค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลทั้งกลุ่มนี้จะร่วมปรึกษาหารือกันจนกระทั่งได้ผลสรุปออกมา จึงนับว่าเสร็จสิ้นภารกิจของกลุ่ม ตัวอย่างการประชุมปรึกษา เช่น การประชุมหัวหน้าชั้นและประธานชมรมต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อวางหลักการและวิธีการจัดนิทรรศการผลงานประจำปีของนักเรียน การประชุมของชมรมภาษาไทยของกลุ่มโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมแข่งขันการแสดงออกต่อหน้าที่ประชุม

การประชุมปฏิบัติการ เป็นการประชุมของคณะบุคคลที่ปฏิบัติงานประเภทเดียวกัน หรือเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน จุดมุ่งหมายของการประชุมปฏิบัติการ คือ เพื่อแสวงหาความรู้ ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ลำดับขั้นตอนของการประชุมปฏิบัติการมักเริ่มด้วยการให้ผู้เข้าประชุมฟังคำบรรยายจากวิทยากร หรือผู้รู้ในงานประเภทนั้น แล้วจึงแยกกลุ่มพิจารณาข้อความรู้ที่ได้รับให้กว้างขวางออกไป รวมทั้งทดลองลงมือปฏิบัติด้วย อาจทำโดยใช้สถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์สมมติก็ได้ รวมทั้งพิจารณาว่าจะนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับจากการประชุมไปปฏิบัติจริงได้เพียงไร เมื่อแยกกลุ่มแล้วก็มักจะกลับมาประชุมรวมเพื่อทำความเข้าใจพร้อมกันอีกครั้งหนึ่ง . ก่อนจะเสร็จสิ้นการประชุมปฏิบัติการนั้น การประชุมปฏิบัติการจึงจำเป็นต้องใช้เวลาต่อเนื่องกันนานพอสมควร ทั้งนี้ย่อมสุดแต่แต่ภารกิจ และขอบเขตของงาน

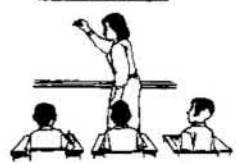
ตัวอย่างการประชุมปฏิบัติการ เช่น การประชุมผู้นำชุมนุม วิทยาศาสตร์ของกลุ่มโรงเรียนโดยมีจุดประสงค์ที่จะหาแนวทางปฏิบัติงาน ของชุมนุมให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย การประชุม ลูกเสือจรรยาอาสาสมัครเพื่อออกปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลเต็มที่

การสัมมนา หรือ การประชุมสัมมนา เป็นการประชุมเฉพาะกลุ่มตามหัวข้อที่กำหนดเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ แล้วประมวลข้อคิดและข้อเสนอแนะจากที่ประชุม หัวข้อในการสัมมนาอาจเป็นเรื่องวิชาการโดยตรง หรือหัวข้อที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมก็ได้ ผู้ที่เข้าร่วมการสัมมนามักจะมาจากแหล่งต่างๆ กัน โดยเป็นผู้ที่ได้รับเชิญหรือเป็นผู้ที่แสดงความจำนงขอเข้าร่วมสัมมนา และฝ่ายผู้จัดได้อนุญาตแล้ว

การประชุมชี้แจง เป็นการประชุมที่หัวหน้าหรือผู้รับผิดชอบของหน่วยงาน เช่น ผู้จัดการบริษัท ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ประธานชมรม เรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในหน่วยงานนั้นให้มาประชุมกันเพื่อรับทราบข้อเท็จจริง นโยบาย หลักการ แนวทางปฏิบัติงาน และข้อที่ควรทราบอื่นๆ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน การประชุมประเภทนี้ ผู้นำการประชุมมักจะ

เป็นผู้พูดเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็นกันโดยตรง แต่ผู้ที่เข้าประชุมอาจตั้งคำถามในบางประเด็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งได้ ตัวอย่างการประชุมชี้แจง เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียนเชิญประธานชมรมต่างๆ และอาจารย์ที่ปรึกษามาประชุมชี้แจงให้ทราบถึงนโยบายของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการสนับสนุนทางการเงิน รวมทั้งการอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่โรงเรียนจะให้แก่ชมรม

การประชุมใหญ่ คือการประชุมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกขององค์การทั้งหมดเข้าร่วมประชุมแสดงความเห็น อาจจัดเป็นประจำปี หรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อบังคับขององค์การ คำว่า องค์การ ในที่นี้หมายรวมถึง สมาคม สโมสร สหภาพ ชมรม กลุ่ม เป็นต้น

ศัพท์ที่ใช้เรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประชุม

การประชุมทุกรูปแบบมีบุคคลเกี่ยวข้องหลายฝ่าย มีชื่อเรียกเป็นศัพท์เฉพาะ ซึ่งเราจำเป็นต้องเรียนรู้ไว้ ที่สำคัญๆ มีดังนี้

ผู้จัดประชุม คือผู้ริเริ่มให้เกิดการประชุมขึ้น เป็นผู้กำหนดเรื่องประชุม วางกำหนดการประชุม กำหนดตัวบุคคลให้เป็นผู้เข้าประชุม รวมทั้งเตรียมการบันทึกผลการประชุม ผู้จัดประชุมอาจเป็นบุคคลหรือคณะกรรมการ และอาจจัดในนามองค์การก็ได้ เช่น จัดในนามสถานศึกษา สถาบัน สมาคม ชมรม

ผู้มีสิทธิ์เข้าประชุม ได้แก่บุคคลที่ได้รับเชิญหรือได้รับแต่งตั้งให้เข้าประชุม หรือมีสิทธิ์โดยประการใดประการหนึ่งที่จะเข้าประชุมได้ เมื่อมาเข้าประชุม บุคคลผู้นี้ย่อมมีสิทธิ์อภิปราย ตั้งข้อเสนอให้ที่ประชุมพิจารณา ถ้ามีการลงมติ ก็มีสิทธิ์ออกเสียงได้

ผู้เข้าประชุม หมายถึงผู้มีสิทธิ์เข้าประชุมที่ได้เข้ามาปรากฏตัวอยู่ ณ ที่ประชุมนั้น และพร้อมที่จะทำหน้าที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุม อนึ่ง การประชุมบางครั้ง อาจมีผู้ขอเข้าสังเกตการณ์ ซึ่งผู้จัดประชุมอาจอนุญาตได้ แต่ผู้สังเกตการณ์ไม่ถือว่าเป็นผู้มีสิทธิ์เข้าประชุม จึงไม่ควรแสดงความคิดเห็นใดๆ ในที่ประชุมนั้น

องค์ประชุม หมายถึงผู้มีสิทธิเข้าประชุมตามที่ข้อบังคับได้ตราไว้ว่าจะต้องมีอย่างน้อยกี่คนจึงจะเปิดประชุมและดำเนินการประชุมได้ ถ้าผู้เข้าประชุมยังมาไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ก็ถือว่ายังไม่ครบองค์ประชุม การประชุมจะดำเนินไปไม่ได้ ในกรณีที่ไม่มีข้อบังคับกำหนดไว้ มักจะถือกันว่าต้องมีผู้มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเข้าประชุม จึงจะครบองค์ประชุม

ในขณะที่กำลังประชุมกันอยู่ ถ้ามีผู้ออกจากที่ประชุมไปจนเหลือผู้เข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุม การประชุมก็จำเป็นต้องยุติลง

ในการประชุมเฉพาะกลุ่ม • ผู้มีสิทธิเข้าประชุมมีตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ กันไป อาทิ การประชุมคณะกรรมการ โดยทั่วไปผู้มีสิทธิเข้าประชุมได้แก่ผู้มีตำแหน่งต่อไปนี้

ประธาน คือผู้ทำหน้าที่ควบคุมการประชุมทั้งหมด

รองประธาน คือผู้ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่

เลขานุการ คือผู้ทำหน้าที่จัดระเบียบวาระการประชุมโดยความเห็นชอบของประธาน บันทึกรายงานการประชุมและจัดอำนวยความสะดวกต่างๆ

ผู้ช่วยเลขานุการ คือผู้ทำหน้าที่ช่วยเลขานุการ

กรรมการ คือผู้ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องที่อยู่ในวาระการประชุม และตั้งข้อเสนอเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา

คณะอนุกรรมการ หมายถึงคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่แคลงไปกว่าขอบเขตหน้าที่ของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรของโรงเรียน อาจตั้งคณะอนุกรรมการจัดนิทรรศการ คณะอนุกรรมการจัดการประกวดผลงานทางวิชาการ คณะอนุกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทำหน้าที่เฉพาะเจาะจงลงไป ภายในขอบเขตของการส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตรนั่นเอง คณะอนุกรรมการมีตำแหน่งและหน้าที่ทำนองเดียวกันกับคณะกรรมการทุกประการ

การประชุมคณะกรรมการของสมาคม สโมสร ชมรม กลุ่ม ฯลฯ อาจมีตำแหน่งต่างๆ เพิ่มขึ้นจากตำแหน่งที่กล่าวไว้ข้างต้นตามความจำเป็นขององค์การนั้นๆ ตำแหน่งที่สำคัญๆ มีอาทิ

เหรียญก คือผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงิน

ประชาสัมพันธ์ คือผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารและสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ที่ดีแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ประธานฝ่ายหาทุน คือผู้ทำหน้าที่หาทุนให้แก่องค์กรเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ

ประธานฝ่ายวิชาการ คือผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมและงานด้านวิชาการอื่นๆ

ในการประชุมสาธารณะ คำ ประธาน มีความหมายเป็น ๒ นัย คือ

ประธานในพิธีเปิดและปิดการประชุม กับประธานที่ทำหน้าที่ควบคุมการประชุมตามปกติ ประธานในพิธีเปิดประชุมและประธานในพิธีปิดประชุมมักจะเป็นคนละคนกัน อาจมีบ้างที่เป็นคนเดียวกัน

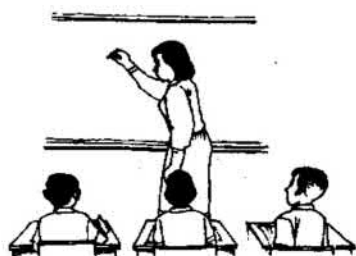
ประธานในพิธีเปิดประชุมมักจะเป็นผู้มีอาวุโส มีตำแหน่งสูง เช่น ในการประชุมปฏิบัติการของกลุ่มโรงเรียน ผู้จัดประชุมอาจเชิญผู้ว่าราชการจังหวัด หรือศึกษาธิการจังหวัดมาเป็นประธานในพิธีเปิด ทั้งนี้อยู่ในดุลพินิจของผู้จัดการประชุม ส่วนประธานในการปิดประชุม อาจเป็นผู้อำนวยการของโรงเรียนที่ใช้เป็นสถานที่ประชุมนั้นก็ได้ ในทางปฏิบัติประธานในพิธีเปิดประชุมก็ดี ประธานในพิธีปิดประชุมก็ดี ไม่มีหน้าที่โดยตรงในการควบคุมการประชุม

ส่วนประธานที่ทำหน้าที่ควบคุมการประชุมนั้น ผู้จัดการประชุมจะกำหนดตัวบุคคลขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นช่วงๆ ไปตามที่กำหนดไว้ในลำดับของการประชุม

ในการประชุมสาธารณะซึ่งมีผู้เข้าประชุม ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นคณะผู้อภิปรายหรือบรรยายให้ผู้เข้าประชุมทั้งหมดฟัง (คณะผู้อภิปราย หมายถึง ผู้ดำเนินการอภิปรายด้วย) อีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ฟังทั้งหมด ในที่ประชุมนั้นจำเป็นต้องมีประธานคนหนึ่ง ทำหน้าที่ควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามหัวข้อ กำหนดเวลาและวัตถุประสงค์ เมื่อการอภิปรายหรือการบรรยายสิ้นสุด ประธานเป็นผู้ใช้ดุลพินิจเปิดโอกาสหรือเชิญให้ผู้เข้าประชุมซักถามและแสดงความคิดเห็นในระหว่างคาบเวลาอภิปรายทั่วไป และเป็นผู้กล่าวสรุปการอภิปรายและประกาศปิดประชุม

พิธีกร ในการประชุมสาธารณะมักมีพิธีกรคนหนึ่งหรือสองคน เป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยของที่ประชุมทั้งหมด สร้างบรรยากาศการประชุมให้แจ่มใส โน้มน้าวใจให้ผู้เข้าประชุมเกิดความรู้สึกผ่อนคลายไม่เคร่งเครียด คอยชี้แจงและให้ความสะดวกอื่นๆ แก่ผู้เข้าประชุม รวมทั้งกล่าวเชิญคณะผู้อภิปรายและผู้บรรยายให้เริ่มรายการเมื่อถึงกำหนดเวลา

ที่ประชุม หมายถึงบุคคลผู้เข้าประชุมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการประชุมเฉพาะกลุ่มหรือการประชุมสาธารณะ แต่ไม่รวมผู้จัดการประชุม ขอให้สังเกตว่าคำนี้ไม่ได้หมายถึงสถานที่ประชุม

ศัพท์ที่ใช้เรียกเรื่องที่ประชุม

การประชุมเฉพาะกลุ่มที่เป็นการประชุมของคณะกรรมการ มีศัพท์เรียกเรื่องที่ประชุม

ดังนี้

ระเบียบวาระ หมายถึงหัวข้อในการประชุมตามที่เลขานุการโดยความเห็นชอบของประธานเป็นผู้จัดลำดับไว้เป็นเรื่องๆ ไป แต่ละเรื่องเรียกว่า วาระที่ ๑ วาระที่ ๒ วาระที่ ๓ ต่อกันไปโดยลำดับ

วาระที่ ๑ ของการประชุม คือการรับรองรายงานการประชุมครั้งก่อน

วาระที่ ๒ ของการประชุม เป็นการพิจารณาเรื่องที่สืบเนื่องจากการประชุมครั้งก่อนซึ่งที่ประชุมยังพิจารณาค้างไว้หรือจำเป็นต้องพิจารณาติดต่อกันไปอีก นิยมเรียกสั้นๆ ว่า “เรื่องสืบเนื่อง”

วาระถัดไป เป็นการพิจารณาเรื่องใหม่ตามที่ได้จัดลำดับไว้ในระเบียบวาระ หรือตามที่จะมีสมาชิกเสนอให้พิจารณา

ส่วนเรื่องแจ้งให้ทราบนั้นไม่ถือว่าเป็นวาระการประชุม เพราะไม่มีการอภิปราย ไม่มีการลงมติ แต่เป็นเรื่องที่ประธานหรือผู้เข้าประชุมเห็นว่าจำเป็นต้องแจ้งให้ที่ประชุมรับทราบทั่วกันทันทีที่เปิดประชุมแล้ว ก่อนเข้าสู่วาระรับรองรายงานการประชุม

กำหนดการประชุม ใช้ในการประชุมสาธารณะและการประชุมเฉพาะกลุ่มชนิดอื่น เช่น การประชุมปรึกษาหารือกันเป็นครั้งคราว การประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา เรื่องสำคัญที่ประชุมกันมีเพียงเรื่องเดียวจึงไม่จำเป็นต้องมีระเบียบวาระและส่วนใหญ่ก็จะเป็นการลงมติ มีเพียงข้อเสนอแนะหรือข้อสรุปกว้างๆ เท่านั้น

ตามปกติกำหนดการประชุมจะประกอบด้วยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ เช่น วิทยากร เป็นต้น กำหนดวัน เวลา และสถานที่

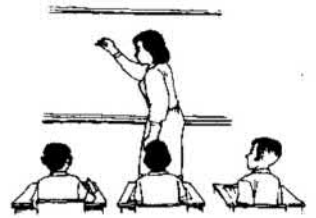
กำหนดการประชุมสาธารณะที่จัดขึ้นเต็มรูป มักจะเริ่มด้วยการลงทะเบียนสำหรับผู้เข้าประชุม พิธีเปิด การบรรยายหรือการอภิปรายเป็นคณะ และการเปิดคาบเวลาอภิปรายทั่วไป ต่อจากนั้นอาจมีการแบ่งผู้เข้าประชุมออกเป็นกลุ่มย่อยตามหัวข้อที่กำหนด ลำดับสุดท้ายเป็นการประชุมรวมเพื่อฟังผลรายงานการอภิปรายของกลุ่มย่อย และเปิดคาบเวลาอภิปรายทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสมควรแก่เวลาแล้วจึงเป็นพิธีปิดประชุม

หมายเหตุ มักมีผู้ใช้คำ “หมายกำหนดการ” แทน “กำหนดการ” ที่ถูกต้องแล้ว สำนักพระราชวังอธิบายไว้ดังนี้

“หมายกำหนดการ” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธี โดยเฉพาะ ลักษณะของเอกสารจะต้องอ้างพระบรมราชโองการ คือขึ้นต้นด้วยข้อความว่า “นายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวังรับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า” เสมอไป และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องส่งต้นหมายกำหนดการดังกล่าวนี้ เสนอนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้เป็นพระบรมราชโองการที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

ส่วน “กำหนดการ” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานโดยทั่วไปที่ทางราชการหรือส่วนเอกชนจัดทำขึ้นเอง แม้ว่าจะงานนั้นๆ จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องถึงเบื้องพระยุคลบาท เช่น เป็นงานที่เสด็จพระราชดำเนิน แต่ถึงงานนั้นมิได้เป็นงานพระราชพิธีซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการแล้ว เรียกว่ากำหนดการทั้งสิ้น เช่น ขั้นตอนของงานสวนสนามสาแดงความสามัคคีของทหารรักษาพระองค์ก็ใช้ว่ากำหนดการ เพราะงานนี้มีใช้พระราชพิธีที่มีพระบรมราชโองการให้จัดขึ้น หากแต่เป็นทางราชการทหารจัดขึ้นเพื่อสาแดงความสามัคคีต่อเบื้องพระยุคลบาท

ศัพท์ที่ใช้เรียกวิธีการสื่อสารในการประชุม

ในการประชุมทั้งแบบเฉพาะกลุ่มและแบบสาธารณะ ผู้เข้าประชุมย่อมสื่อสารกันด้วยวิธีพูดและฟังเป็นส่วนใหญ่ ศัพท์ที่ใช้เรียกวิธีการสื่อสารในการประชุมที่สำคัญๆ มีดังนี้

เสนอ หมายถึงบอกให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยกล่าวออกไปเป็นประโยคบอกเล่าธรรมดา ได้รับความแจ่มแจ้ง ชัดเจน เป็นที่เข้าใจแก่ประชาชนและผู้เข้าประชุมอื่นๆ

ข้อเสนอ หมายถึงข้อความที่เสนอทั้งหมด ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจา ถ้าข้อเสนอนั้นเป็นเรื่องใหม่ จำเป็นต้องรอเสนอเมื่อที่ประชุมว่างจากการพิจารณาเรื่องอื่นแล้ว แต่ถ้าข้อเสนอเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังพิจารณาอยู่ ก็อาจเสนอประกอบเข้าไปด้วย หรือถ้าข้อเสนอนั้นเร่งด่วน ก็อาจเสนอแทรกเข้าไปได้

สนับสนุน หมายถึงแสดงความเห็นด้วยกับข้อเสนอ

คัดค้าน หมายถึงแสดงความไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอ หรืออาจขอแก้ไขในบางส่วน บางประเด็น หรืออาจให้ข้อสังเกตพาดพิงข้อเสนอนั้นก็ได้

อภิปราย หมายถึงแสดงความคิดเห็นทั้งในเชิงสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ต้องมีเหตุผลประกอบ

ผ่านและตก ข้อเสนออาจเป็นที่ยอมรับ หรือไม่ยอมรับจากที่ประชุม ถ้าที่ประชุมยอมรับ เรียกว่า *ผ่าน* ถ้าที่ประชุมไม่ยอมรับ เรียกว่า *ตก*

มติของที่ประชุม หมายถึง ข้อตัดสินใจของที่ประชุมเพื่อให้นำไปปฏิบัติ เช่น จะจัดการเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างไร จะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด ถ้ากระทำ จะกระทำด้วยวิธีใด โดยมีเงื่อนไขหรือไม่ เพียงใด เช่น ที่ประชุมมีมติว่า "ให้ใช้งบประมาณของชมรมจำนวน ๔๐๐ บาท เพื่อจัดทำตู้ประกาศของชมรม โดยให้ประธานฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัดซื้อ" เกร็ดฎีกาก็จะเป็นผู้จ่ายเงินให้เป็นไปตามระเบียบการใช้จ่ายตามข้อบังคับของชมรม

มติของที่ประชุมอาจเป็น มติโดยเอกฉันท์ ซึ่งหมายความว่า ผู้เข้าประชุมเห็นพ้องต้องกันทุกคน หรือ มติโดยเสียงข้างมาก ซึ่งหมายความว่า ผู้เข้าประชุมส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อตัดสินใจนั้น มีผู้เข้าประชุมส่วนน้อยไม่เห็นด้วย

วิธีสื่อสารและการใช้ภาษาในการประชุม

ได้กล่าวมาแล้วว่า การประชุมทุกประเภทจะต้องมีบุคคลผู้หนึ่งทำหน้าที่ประธานและผู้เข้าประชุมคนอื่นๆ ทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมนั้น ฉะนั้นต่อไปนี้จะได้ชี้แจงวิธีสื่อสารและการใช้ภาษาในการประชุม

วิธีสื่อสารและการใช้ภาษาสำหรับประธานในที่ประชุม

เราควรเข้าใจว่า การประชุมมีหลายระดับด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ระดับที่ไม่เป็นพิธีการ คือ ประชุมกันอย่างเป็นกันเอง ไปจนถึงระดับที่เป็นพิธีการ ซึ่งพูดจาสื่อสารกันอย่างเป็นระเบียบแบบแผนและบันทึกผลการประชุมลงไว้ให้เป็นหลักฐานถาวร วิธีสื่อสารและภาษาที่ประธานใช้ในการประชุมก็ต้องให้สอดคล้องกับระดับของการประชุมด้วย

ตัวอย่าง

เมื่อเป็นการประชุมปรึกษาอย่างเป็นกันเองมากๆ ประธานอาจแสดงความเป็นกันเองเป็นต้นว่า

เอาละมาพร้อมกันแล้ว เริ่มประชุมก่อนเวลาหน่อยคงไม่เป็นไร เริ่มต้นเลย ผมจะเล่าเรื่องย่อๆ ของที่มาของปัญหาที่เราจะช่วยกันคิดแก้ไขเสียก่อน...

เมื่อเป็นการประชุมที่ค่อนข้างจะเป็นพิธีการ เช่น การประชุมของคณะกรรมการห้องเรียนเพื่อจัดกิจกรรมวันลอยกระทง ประธานของที่ประชุมอาจสื่อสารอย่างค่อนข้างเป็นทางการว่า

ก่อนเริ่มการพิจารณาเค้าโครงกำหนดการจัดงานลอยกระทงของโรงเรียน ผมขอแจ้งเรื่องที่ผู้อำนวยการเรียกตัวผมเข้าไปพบ เพื่อชี้แจงนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวันลอยกระทงให้ทุกคนทราบพร้อมๆ กันเสียก่อน มิฉะนั้นแล้วเราอาจพิจารณาเกินขอบเขตไปได้...

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างวิธีสื่อสารและการใช้ภาษาของผู้ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุมตามระเบียบแบบแผน

บัดนี้กรรมการได้มาประชุมครบองค์ประชุมแล้ว ผมขอเปิดประชุมในวาระที่ ๑ ผมขอให้ที่ประชุมพิจารณารายงานการประชุมครั้งที่ ๑๐/๒๕๓๙ หากมีข้อใดที่จะขอแก้ไขปรับปรุง ขอเชิญชี้แจงได้ ขอให้เลขานุการอ่านรายงานการประชุมให้ที่ประชุมฟังเป็นตอนๆ ไป

ในการขอมติจากที่ประชุมหลังจากที่ได้พิจารณากิจการที่ได้ประชุมไปแล้ว ประธานต้องกล่าวถ้อยคำให้ชัดเจน โดยเฉพาะข้อเสนอหรือข้อความที่จะขอให้ที่ประชุมลงมติรับหรือไม่รับ ต้องกล่าวให้ชัด นอกจากนี้ การขอให้ที่ประชุมลงคะแนนเสียง จะด้วยวิธีใดก็ตาม ก็ต้องกล่าวให้ชัดเจน อย่าให้กำกวม มิฉะนั้นจะเกิดปัญหายุ่งยากหลัง

ตัวอย่าง

คำกล่าวของประธานชมรมวิทยาศาสตร์เพื่อขอมติจากที่ประชุม

หลังจากที่เราได้อภิปรายเรื่องนี้มาพอสมควรแล้ว ผมคิดว่าเราควรจะได้ข้อยุติว่าเราจะรับข้อเสนอของคุณสมพงษ์ ตามที่คุณสิริได้ขอแก้ไขความบางตอนไปแล้วหรือไม่ ผมขอฟทวนข้อเสนอนั้นอีกครั้งหนึ่ง ข้อเสนอมีดังนี้

ขอให้ชมรมวิทยาศาสตร์ เลื่อนกำหนดการจัดทัศนศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่จากที่กำหนดไว้เดิมไปจัดในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ สัปดาห์แรกของเดือนมกราคม ๒๕๓๙ รายละเอียดอื่นๆ เป็นไปตามกำหนดการเดิมทุกประการ

สมาชิกผู้ใดเห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว โปรดยกมือขึ้น

เมื่อสมาชิกที่เห็นด้วยออกเสียงด้วยวิธียกมือแล้ว ประธานหรือเลขานุการนับ และจดลงไว้ ต่อจากนั้นประธานก็กล่าวอีกว่า

สมาชิกที่ไม่เห็นด้วยโปรดยกมือขึ้น

เมื่อสมาชิกที่ไม่เห็นด้วยออกเสียงด้วยวิธีการยกมือแล้ว ประธานหรือเลขานุการก็นับ และจดลงไว้เช่นกัน

ต่อจากนั้นประธานก็อ่านผลการลงคะแนนเสียง

ผลการลงมติ ปรากฏว่ามีผู้เห็นด้วย ๔๓ เสียง และมีผู้ไม่เห็นด้วย ๒๐ เสียง เป็นอันว่าชมรมจะเลื่อนกำหนดการจัดทัศนศึกษาอุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่จากที่กำหนดไว้เดิมไปเป็นวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ สัปดาห์แรกของ เดือนมกราคม ๒๕๓๔

ประธานยังมีหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือกล่าวชวนให้ผู้เข้าประชุมแสดงความคิดเห็น ซึ่งต้องระมัดระวังการใช้ภาษาให้เหมาะสม ไม่ทำให้ผู้เข้าประชุมกระดากอาย หรือเกิด ปฏิกริยาตรงกันข้าม

ตัวอย่าง

เมื่อมีสมาชิกคนหนึ่งนั่งเงียบอยู่เป็นเวลานาน ไม่ได้แสดงความคิดเห็นเลย ประธาน อาจพูดขึ้นเมื่อผู้อภิปรายคนอื่นได้พูดจบลงแล้ว ดังนี้

ได้มีสมาชิกหลายคนอภิปรายทั้งในเชิงเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยไปแล้ว ผม ยังใคร่ที่จะได้ฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นๆ อีกเกี่ยวกับประเด็นนี้ โดยเฉพาะ ความคิดของผู้แทนชมรมธรรมชาติศึกษา ขอเชิญคุณวินัยครับ ไม่ทราบว่ามีความคิดเห็นเป็นประการใดเกี่ยวกับการไปทัศนศึกษาเขาใหญ่ตามกำหนดการที่เรา กำลัง พิจารณากันอยู่ขณะนี้

ในกรณีที่มีผู้อภิปรายผูกขาดคนเดียว ประธานก็จำเป็นต้องหาทางยับยั้งไม่ให้เกิด สภาพการณ์เช่นนั้น เป็นต้นว่าอาจกล่าวปราชญ์ๆ ดังนี้

ประเด็นที่เรา กำลัง พิจารณานี้จำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็นของกรรมการ ให้กว้างขวางที่สุด ผมใคร่ที่จะให้ทุกๆ คนได้มีส่วนแสดงความคิดเห็น ก่อนที่เราจะ ตัดสินใจลงมติร่วมกันว่าจะรับโครงการที่เสนอมานี้หรือไม่ ยังมีผู้ที่ไม่ได้อภิปรายอีก หลายคน ผมขอเชิญครับ

การพูดเพื่อสมานไมตรีเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง เพราะในการประชุมอาจมีการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนกันได้ ประธานต้องรู้จักวิธีสื่อสารและ ใช้ภาษาเพื่อให้ได้ผลดังกล่าว

ตัวอย่าง

เมื่อสมาชิก ๒ คนทู่มเถียงกันยัดเยื่อเกินไป ประธานอาจตัดบท ดังนี้

เท่าที่ผมได้ฟังคำอภิปรายของทั้ง ๒ ท่านมานั้น ก็รู้สึกว่ ทั้ง ๒ ท่านต่างมีความห่วงใยชื่อเสียงของชมรมเป็นอย่างมาก แต่ที่มมีความเห็นแตกต่างกันไปบ้างก็ในเรื่องของวิธีปฏิบัติ โดยหลักการแล้ว เราไม่มีอะไรขัดแย้งกัน ผมในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบ ขอเรียนว่จะพยายามระมัดระวังรักษาชื่อเสียงของชมรมไว้ให้ได้ที่สุด เท่าที่ได้ฟังความคิดเห็นของทุกท่านมา ก็พอจะได้แนวทางตามสมควรแล้ว ผมขอผ่านไปเรื่องอื่นตามที่อยู่ในวาระประชุมของเรา

บางทีประธานก็อาจต้องใช้ภาษาให้เป็นไปในทางขบขัน เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดของที่ประชุม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้าเราอภิปรายกันต่อไปแบบนี้แล้ว ๓ ทุ่มก็คงจะไม่เสร็จ และถึงแม้ทุกคนจะยอมประชุมต่อไป ผมคิดว่าหลายคนคงจะเป็นลมพับไปเสียก่อน ผมคิดว่อย่าให้เกิดเป็นข่าวใหญ่เลย

วิธีสื่อสารและการใช้ภาษาของผู้เข้าประชุม

ถ้าเป็นการประชุมอย่างเป็นกันเอง ภาษาที่ผู้เข้าประชุมใช้ก็ควรเป็นท่วงทำนองการสนทนากันตามปกติ แต่ก็ต้องระมัดระวังการใช้คำพูดให้สื่อความหมายได้ชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดความกำกวมหรือความเข้าใจผิดแก่ผู้เข้าประชุมคนอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการประชุมอย่างเป็นกันเองหรือเป็นพิธีการ ถ้าจะแสดงความคิดเห็นไม่ควรพูดโพล่งออกไป จะทำให้ผู้ฟังจับประเด็นยาก ควรบอกให้ที่ประชุมทราบเสียก่อน เป็นต้นว่ “ผมขอแสดงความคิดเห็นสนับสนุนข้อเสนอนี้เพิ่มเติมเล็กน้อย...” หรือ “ผมขอแสดงความคิดเห็นไปในทางค่อนข้างไม่เห็นด้วยเพียงประเด็นเดียวคือ...” หรือถ้าต้องการทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ก็ควรบอกแก่ที่ประชุมด้วย เช่น “เนื่องจากผมยังไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกติกาของการแข่งขันดีพอ ถ้าคุณวิศิษฐ์จะกรุณาสรุปให้ฟังย่อๆ ก็จะเป็นการดี ก่อนที่ผมจะได้แสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป” การกล่าวนำเสียก่อนเช่นนี้ จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้รวดเร็ว และแจ่มชัดดีกว่าไม่มีการกล่าวนำเสียเลย และจะช่วยประหยัดเวลาของที่ประชุมได้มาก

ในกรณีที่ผู้เข้าประชุมฟังคำพูดของประธานหรือผู้เข้าประชุมคนอื่นๆ ไม่ทัน ก็ไม่ควรปล่อยให้ผ่านไป ควรขอให้กล่าวทวนอีกครั้งหนึ่งอย่างสุภาพ

ตัวอย่าง

การขอร้องให้ผู้เข้าประชุมผู้หนึ่งกล่าวซ้ำ

“ท่านประธานคะ ข้อความตอนท้ายๆ ที่คุณวินัยได้พูดจบไปแล้วนั้นดิฉันฟังไม่ชัด แต่รู้สึกว่ามีผลสำคัญ หากจะกรุณาอนุญาตให้พูดซ้ำอีกครั้งหนึ่ง จะขอบคุณมากค่ะ ดิฉันเชื่อว่า สมาชิกอีกหลายคนก็อยากฟังให้ชัดเจนเหมือนกัน”

ถ้าผู้เข้าประชุมจำเป็นต้องใช้เวลาอภิปรายนาน ก็ควรจะสรุปคำอธิบายของตนอย่างสั้นๆ ไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เข้าประชุมและประธานในที่ประชุมจับความได้ง่าย ผู้บันทึกการประชุมก็จะจับความได้สะดวก

ผู้เข้าประชุมควรใช้คำ ขอ เสมอๆ ในการประชุม เพราะแสดงให้เห็นถึงความสุภาพ และความไม่ยกตนข่มท่านของผู้พูด อันจะก่อให้เกิดบรรยากาศอันมิตรขึ้นในที่ประชุมนั้น

ตัวอย่าง

ดิฉันขอเสนอว่า...

ผมขอทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย...

ดิฉันขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องนี้ให้รวดเร็วหน่อย

ผมขอเสนอให้พักการประชุมสัก ๑๐ นาที

ดิฉันขอให้เลื่อนการพิจารณาเรื่องนี้ไปคราวหน้า

ผมขอให้เลขานุการกรณำบันทึกเรื่องนี้ให้ค่อนข้างละเอียด

ดิฉันขอให้ท่านประธานพิมพ์ประกาศฉบับนี้แจกให้สมาชิกทุกคน

ตัวอย่างวิธีสื่อสารและการใช้ภาษาในการประชุมสามัญของชมรม วิทยาศาสตร์โรงเรียนแห่งหนึ่ง

ขอให้สังเกตข้อความในด้านซ้ายมือซึ่งเป็นข้อความที่ผู้เข้าประชุมพูดกันในระหว่างการประชุม ส่วนข้อความด้านขวามือ จะชี้ให้เห็นว่าแต่ละคนพูดเช่นนั้น พูดด้วยความมุ่งหมายอะไร

ประธาน	ขณะนี้ก็ปรากฏว่าสมาชิกได้มาเข้าประชุมครบองค์แล้ว ผมขอเปิดประชุม ก่อนอื่นมีเรื่องที่จะแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ประธานฝ่ายจัดนิทรรศการติดธุระด่วน ต้องเดินทางไปต่างจังหวัด จึงต้องขอลาประชุม แต่ได้เขียนบันทึกสั้นๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่จะพิจารณาบางเรื่องในวันนี้ไว้ให้แล้ว สำหรับเรื่องที่เราจะพิจารณากันตามวาระ เรื่องแรกก็คือ รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว ขอเชิญเลขานุการอ่านรายงานการประชุม ถ้ากรรมการท่านใดมีข้อท้วงติง จะขอแก้ไขก็ขอเชิญแจ้งให้ที่ประชุมทราบด้วย	- เริ่มสร้างบรรยากาศของการประชุม - เปิดประชุมให้เป็นพิธีการ - แจ้งให้ทราบ - เริ่มเข้าระเบียบวาระ
เลขานุการ	ขอบคุณท่านประธาน ผมขออ่านรายงานการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๓๙ ดังนี้ (เลขานุการอ่านรายงานการประชุม)	- แสดงมารยาทตามธรรมเนียมนิยมของการประชุม
เหรียญก	ท่านประธาน ผมขอแก้ไขตัวเลขตามที่ปรากฏในรายงานการประชุม วาระที่ ๒ หน้า ๒ ที่เขียนไว้ว่า จะจัดสรรเงินจำนวน ๕๕๐ บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทำป้ายประกาศของชุมนุม เข้าใจว่าจะพิมพ์ผิด ตัวเลขที่ถูกต้องคือ ๑,๕๐๐ บาท	- ขอให้พิจารณาแก้ไขรายงานการประชุม - ชี้แจงข้อที่ผิดพลาดและข้อที่ควรแก้ไขเสียให้ถูกต้อง
ประธาน	กรรมการทุกท่านเห็นตรงกับที่เหรียญกได้ทักท้วงใช่ไหมครับ ถ้าเช่นนั้นเป็นอันว่าขอแก้ไขรายงานตามที่เหรียญกได้ชี้ให้เห็น	- ถามความเห็นของที่ประชุม - สรุปมติของที่ประชุม
เลขานุการ	อ่านรายงานการประชุมต่อไป	
สมพงษ์	(กรรมการคนหนึ่ง ยกมือขึ้น)	- ขออนุญาตจากประธานเพื่อพูด และประธานได้อนุญาตให้พูด

ท่านประธานครับ ผมมีความรู้สึกมาหลายครั้ง - ตั้งข้อสังเกต
แล้วว่าการเรียบเรียงรายงานการประชุมของเรา
บางวาระก็ค่อนข้างละเอียดมาก บางที่ถึงกับ
ระบุชื่อผู้พูดรวมทั้งคัดถ้อยคำที่พูดลงไว้โดย
ไม่ตัดทอน บางครั้งก็เขียนรวบรัดมาก ผมไม่
แน่ใจว่าวิธีบันทึกการประชุมในลักษณะใดจึง
จะเหมาะสม จึงขอฝากทางฝ่ายเลขานุการไว้เป็น
ข้อสังเกตด้วย

ประธาน เลขานุการหรือกรรมการท่านอื่นๆ มีความเห็น
เกี่ยวกับเรื่องนี้หรือไม่ครับ
สมภาพ (ยกมือขึ้น)

- ขอทราบความเห็นที่
ประชุม
- ขออนุญาตพูด ประธาน
อนุญาตให้พูด

ผมเห็นว่าน่าจะปล่อยไปเช่นที่เคยทำมานั้น
แหละครับ ซึ่งก็ได้อยู่แล้ว เพราะเรื่องบางเรื่อง
จำเป็นต้องบันทึกละเอียด บางเรื่องซึ่งไม่สู้
สำคัญนักก็บันทึกไว้อย่างย่อๆ ก็ได้

- แสดงความเห็น พร้อม
ทั้งให้เหตุผล มินัยเป็น
การแสดงความคิดเห็น
ด้วยกับข้อเสนอกำลัง
อยู่ในระหว่างการพิจารณา

ประธาน เลขานุการไม่มีความเห็นอย่างไรหรือครับ และ
กรรมการอื่นๆ มีความเห็นอย่างไรบ้าง

สมพงษ์ ความจริงผมก็ไม่ได้ตั้งใจจะให้แก้ไขรูปแบบ
ของการบันทึกการประชุมหรอกครับ เพียงแต่
ฝากข้อสังเกตเท่านั้น ถ้าส่วนใหญ่เห็นว่า
ได้อยู่แล้ว ก็ขอให้เป็นไปเช่นเดิม

- ขอทราบความเห็นของที่
ประชุมเพิ่มเติม

- ชี้แจงเจตนาที่แท้จริงของ
ตนตามที่ได้พูดไปแล้ว

ประธาน ถ้าไม่มีผู้อื่นแสดงความคิดเห็นก็ขอให้
เลขานุการอ่านรายงานการประชุมต่อไป

เลขานุการ (อ่านรายงานการประชุมต่อไปจนจบ)

- เมื่อยังทราบความรู้สึก
ของที่ประชุมแล้ว ก็ตัด
ประเด็นโดยสรุปเป็น
ทำนองว่าขอให้ปฏิบัติต่อ
ไปเช่นเดิม

ประธาน	มีผู้ใดจะขอแก้ไขตรงไหนอีกบ้างไหมครับ	- ขอให้ที่ประชุมพิจารณาให้ถี่ถ้วน
	ถ้าไม่มี ผมก็ขอให้ที่ประชุมรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๓๔ ตามที่ได้แก้ไขแล้ว (ทั้งระยะสักครู่หนึ่ง) เป็นอันว่าที่ประชุมรับรองรายงานการประชุม ต่อจากนี้ ขอเชิญเลขานุการคณะอนุกรรมการจัดนิทรรศการ รายงานให้ที่ ประชุมทราบถึงผลการจัดนิทรรศการที่ผ่านมาเมื่อสัปดาห์ที่แล้ว	- เสนอให้ที่ประชุมลงมติรับรองรายงานการประชุม - สรุปว่าที่ประชุมมีมติรับรองรายงานการประชุม - เข้าสู่ระเบียบวาระถัดไป
	(เลขานุการคณะอนุกรรมการจัดนิทรรศการสรุปผลการจัดนิทรรศการให้ที่ประชุมฟังอย่างย่อๆ และสรุปปิดท้าย)	
นพวรรณ	รายละเอียดของรายงานการจัดนิทรรศการได้สรุปไว้แล้วในเอกสารที่จะแจกให้ที่ประชุมแต่เผอิญวันนี้ยังเียบเล่มไม่เสร็จ จะได้นำมาแจกให้ภายหลัง รายงานนี้จะได้เสนอทางโรงเรียนต่อไปด้วย	- รายงานให้ที่ประชุมทราบ - ชี้แจงข้อเท็จจริงบางประการ
ประธาน	ขอบคุณเลขานุการที่ได้ทำหน้าที่อย่างดีเยี่ยม ขอให้ที่ประชุมปรบมือให้เป็นเกียรติแก่คณะกรรมการจัดงานทุกคนด้วย (ทุกคนปรบมือ)	- สร้างบรรยากาศที่ดี โดยให้เกียรติซึ่งกันและกัน อันเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยให้การประชุมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
เสาวนีย์	(กรรมการกลางคนหนึ่ง ขออนุญาตประธานพูดและประธานอนุญาตให้พูด) ประธานคะ ในการจัดนิทรรศการที่ผ่านมาฉันดิฉันเห็นว่าชมรมของเราได้รับความอนุเคราะห์จากผู้หลักผู้ใหญ่หลายท่าน โดยเฉพาะอย่าง	- ให้ความก่อนตั้งข้อเสนอ

ยิ่งวิทยาการที่มาบรรยายให้ความรู้ตามกำหนด
การของเรา และดังที่เลขานุการได้รายงานไป
แล้วว่าจะมีหนังสือขอบคุณไปภายหลัง ดิฉัน
เห็นว่าเราควรส่งรายงานฉบับนี้พร้อมกับ
ทำบัตรกิตติคุณในนามของโรงเรียนมอบให้แก่
วิทยาการทุกท่าน และควรติดต่อทางโรงเรียน
ให้จัดพิธีมอบบัตรกิตติคุณนี้แก่วิทยาการในพิธี
แจกประกาศนียบัตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
เพื่อเป็นเกียรติแก่ท่าน

- เสนอให้ที่ประชุมพิจารณา
ข้อเสนอใหม่ ซึ่งเป็น
ความคิดริเริ่มของสมาชิก
คนหนึ่ง

สมภาพและ
มาโนช

(ยกมือขึ้นพร้อม ๆ กัน)

- ขออนุญาตประธานพูด
เพื่อเป็นการรักษามารยาท
ของการแสดงความเห็น
ในที่ประชุม

ประธาน

ขอเชิญคุณมาโนชพูดก่อนครับ

- ประธานอนุญาตให้
มาโนชพูดก่อน

มาโนช

ท่านประธาน ผมขอสนับสนุนความคิดของ
คุณเสาวนีย์ เพราะการแสดงความขอบคุณ
อย่างเป็นพิธีการเช่นนี้ได้ผลทางจิตใจอย่าง
ประมาณค่ามิได้ ดีเสียยิ่งกว่าการมอบของขวัญ
ให้

- สนับสนุนข้อเสนอที่มี
ผู้เสนอให้ที่ประชุม
พิจารณา โดยให้เหตุผล
ประกอบ

ประธาน

เมื่อไหร่ คุณสมภาพดูเหมือนจะต้องการแสดง
ความเห็นใช่ไหมครับ ขอเชิญเลย

- เชิญให้สมาชิกที่แสดง
ความประสงค์จะพูดได้มี
โอกาสพูด

สมภาพ

ความจริงคุณมาโนชก็ได้พูดไปหมดแล้ว ผมมี
ความเห็นตรงกันทุกประการ

- แสดงความเห็นสนับสนุน

ประธาน

ท่านผู้ใดจะมีความคิดเห็นเป็นอย่างอื่นบ้างไหม
ครับ ขอเชิญแสดงความคิดเห็นได้ (หลังจาก

- ขอทราบความเห็นของที่
ประชุม

- ที่ประธานพูดข้างต้นนี้แล้ว ปรากฏว่าที่ประชุม
 หนึ่ง ประธานจึงพูดต่อไป)
- ประธาน ถ้าเช่นนั้นผมขอมติจากที่ประชุมว่า ท่านสมาชิก
 ผู้ใดมีความเห็นตามข้อเสนอของคุณเสาวนีย์
 ในเรื่องเกี่ยวกับการทำพิธีมอบบัตรกิตติคุณใน
 นามของโรงเรียนให้แก่วิทยากรทุกท่านให้
 สมเกียรติ อนึ่งในตอนนั้นผมใคร่จะขอมติใน
 หลักการเสียก่อน ส่วนรายละเอียดนั้นจะได้
 พิจารณากันภายหลัง ท่านสมาชิกผู้ใดเห็นด้วย
 ในหลักการที่กล่าวมานี้โปรดยกมือขึ้น
 (ปรากฏว่าสมาชิกยกมือพร้อมกันทุกคน)
- ประธาน เป็นอันว่าที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์รับ
 หลักการที่จะมอบบัตรกิตติคุณแก่วิทยากรผู้ได้
 ให้ความอนุเคราะห์แก่ชมรม ผมจะได้ดำเนินการ
 ในเรื่องนี้ต่อไป
- ในลำดับต่อไป ตามระเบียบวาระการประชุม
 เป็นการพิจารณาข้อเสนอของคุณมานัส
 ประธานฝ่ายศึกษานอกสถานที่ เรื่องโครงการ
 จัดทัศนศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ขอเชิญคุณ
 มานัสชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติม
- หมายเหตุ การพิจารณาข้อเสนอเรื่องการศึกษานอกสถานที่ดำเนินต่อไป จนในที่สุดที่
 ประชุมได้มีมติว่าให้ระงับการจัดการศึกษานอกสถานที่สำหรับช่วงเวลาปิดภาค
 แรกนี้ไว้ก่อน ให้เลื่อนไปจัดในระยะปิดภาคปลาย เมื่อลงมติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
 แล้วก็เป็นอย่างที่หมดวาระการประชุม ประธานจึงกล่าวปิดประชุมดังนี้
- ประธาน ท่านสมาชิกทุกท่าน บัดนี้เราก็ได้ประชุม
 พิจารณาเรื่องต่างๆ ตามระเบียบวาระและ
- ไม่มีสมาชิกผู้ใดประสงค์
 จะแสดงความคิดเห็น
- ขอมติจากที่ประชุม
- ทบทวนข้อเสนอมให้ชัดเจน
 เพื่อให้ที่ประชุมเข้าใจ
 ตรงกันยำในประเด็น
 สำคัญว่า ให้พิจารณาว่า
 จะรับหลักการหรือไม่รับ
 เสียก่อน
- บอกวิธีลงมติดอย่างชัดเจน
- สรุปมติของที่ประชุม
- นำเข้าสู่ระเบียบวาระถัดไป
- สรุปสั้นๆ ก่อนปิดประชุม

พิจารณาได้ครบทุกระเบียบวาระแล้ว ก่อนจะ
ปิดประชุมผมใคร่ขอแจ้งให้สมาชิกทุกท่าน
ได้ทราบว่า กำหนดการประชุมครั้งต่อไปคือ
วันศุกร์ที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๔ ตั้งแต่เวลา
๑๕.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ สถานที่เดิมคือที่
ห้อง ๒๐๑ อาคาร ก นี้

- ย้ำกำหนดการประชุม
ครั้งต่อไป

ผมขอปิดประชุม สวัสดี

- ปิดประชุม

กิจกรรม

๑. ตอบคำถามต่อไปนี้ตามความเข้าใจของนักเรียนอย่างสั้นๆ แล้วส่งครู อาจทำเป็น
รายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

๑) ที่กล่าวว่าการประชุมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ นักเรียนเข้าใจว่า

อย่างไร

๒) บอกความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการประชุมตามที่ได้เรียนมาอย่างน้อย

๑๐ คำ

๓) ในการประชุม ผู้เข้าประชุมต้องใช้อวัจนภาษาชนิดใดบ้าง ตอบมาเป็นข้อๆ

พร้อมตัวอย่าง

๔) ถ้าสารที่จะส่งออกไปในที่ประชุมคือ “ผู้พูดไม่พอใจการอภิปรายนอก
ประเด็นของผู้เข้าประชุมบางคน” ผู้ส่งสารควรจะพูดว่าอย่างไร ในการประชุมต่อไปนี้

ก. เมื่อเป็นการประชุมเฉพาะกลุ่มอย่างเป็นกันเอง

ข. เมื่อเป็นการประชุมปรึกษาของคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ

ค. เมื่อเป็นการประชุมสาธารณะอย่างเป็นพิธีการ

๒. สมมติให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งเป็นคณะกรรมการวางแผนโครงการจัดทัศนศึกษา
ต่างจังหวัดและประชุมปรึกษากันเพื่อวางแผนโครงการให้เรียบร้อย ให้นักเรียนอีกกลุ่มหนึ่งเป็น
ผู้สังเกตการประชุมนั้นตามหัวข้อต่อไปนี้

- ๑) การใช้ศัพท์เฉพาะในการประชุม
- ๒) การกำหนดขอบเขตของเรื่องที่ประชุม
- ๓) วิธีสื่อสารและการใช้ภาษาในการประชุม

๓. แบ่งนักเรียนทั้งชั้นออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ ๑๐ คน แต่ละกลุ่มประชุมเพื่อเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาคำถามของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ต่อจากนั้นกลับมาประชุมรวมกัน ให้ประธานหรือเลขานุการกลุ่มรายงานผลการประชุม ให้มีการถกเถียงกันถึงข้อเสนอนั้นๆ แล้วพิจารณาร่วมกันว่าจะส่งข้อเสนอนั้นไปยังผู้ใดที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

๔. หาโอกาสไปฟังการประชุมสาธารณะที่จัดขึ้นในสถานที่ที่พอจะไปได้สะดวก อาจนัดไปกันเป็นกลุ่ม กลับมาทำรายงานและแสดงความคิดเห็นประกอบเพื่อให้เพื่อนร่วมชั้นได้รับทราบ

เขียนเชิงกิจธุระ

ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๒ ได้กล่าวถึงเรื่องส่งสารและรับสารเพื่อกิจธุระพอเป็นพื้นฐานความรู้ความเข้าใจมาบ้างแล้ว ในเล่มนี้จะได้นั้นเฉพาะการเขียนเพื่อกิจธุระในชีวิตประจำวัน ๒ เรื่อง คือ การกรอกแบบฟอร์มกับการเขียนประกาศ

การกรอกแบบฟอร์ม

ก่อนที่นักเรียนจะเรียนมาถึงขั้นนี้ นักเรียนคงเคยกรอกแบบฟอร์มกันมาบ้างแล้ว อาจกรอกเพื่อประโยชน์ของตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นๆ ในอนาคต นักเรียนก็จะมีโอกาสกรอกแบบฟอร์มอีกมากมายหลายชนิด บางทีนักเรียนอาจต้องเป็นผู้สร้างแบบฟอร์มให้ผู้อื่นกรอก อาจต้องเป็นผู้รวบรวมข้อมูลจากแบบฟอร์มบ้างก็ได้ ดังนั้น จึงควรเรียนรู้วิธีใช้แบบฟอร์มชนิดต่างๆ ไว้

คำ **แบบฟอร์ม** เป็นคำภาษาไทยกับคำภาษาอังกฤษ คำ ๒ คำนี้มีความหมายคล้ายๆ กัน แต่เมื่อใช้คำว่า **แบบฟอร์ม** ในปัจจุบันนี้ เป็นที่เข้าใจกันว่าหมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นโดยเว้นช่องว่างไว้สำหรับให้บุคคลแต่ละคนกรอกข้อความ เพื่อให้สะดวกแก่ผู้รวบรวมนำข้อความนั้นไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ต่อไป

แบบฟอร์มที่ใช้กันในปัจจุบันมีอยู่เป็นอันมาก แต่ในที่นี้จะเลือกแบบฟอร์มที่นักเรียนอาจให้อยู่เสมอๆ มาให้เรียนเพียง ๔ ประเภท คือ

๑. **แบบฟอร์มที่ใช้ติดต่อกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน** แบบฟอร์มชนิดนี้หน่วยงานเป็นผู้จัดเตรียมขึ้นไว้เพื่อให้ผู้มาติดต่อใช้ได้โดยสะดวกจะได้ไม่เสียเวลาในการเขียน ทำให้หน่วยงานได้รับข้อมูลที่จำเป็นครบถ้วนตามต้องการ นอกจากนี้ยังทำให้จัดเก็บไว้ได้เป็นระเบียบเรียบร้อย ค้นหาได้ง่าย ตัวอย่างเช่น แบบฟอร์มสมัครงาน แบบฟอร์มสมัครเข้าศึกษาต่อ แบบฟอร์มขอติดตั้งน้ำประปา แบบฟอร์มคำร้องขออนุญาตใช้เครื่องขยายเสียง แบบฟอร์มโทรเลข แบบฟอร์มขอกู้เงิน แบบฟอร์มเสียภาษี

๑๐๐	ใบสมัครงาน ชื่อ..... ที่อยู่..... การศึกษา..... ความสามารถ.....
---	--

ប.ប.១

(ด้านหน้า)

บันทึกคำให้การรับรอง

ที่..... วันที่.....

๑. ข้าพเจ้า..... อายุ..... ปี สัญชาติ.....

อาชีพ..... ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่.....

ถือบัตร..... หมายเลข.....

ออกให้โดย..... วันที่ออกบัตร.....

๒. ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผู้ยื่นคำขอมีบัตรตามรายการในคำขอ บ.ป.๑ ฉบับนี้ คือ.....

ตามหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้านเลขที่.....

และรายการที่แจ้งในคำขอ บ.ป.๑ เป็นจริง

จึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน

(ลงชื่อ)ผู้รับรอง (ลงชื่อ)ผู้สอบสวน

(.....)

(.....)

(ลงชื่อ)พยาน (ลงชื่อ)พยาน

(.....)

(.....)

๒. แบบฟอร์มที่ผู้อื่นขอความร่วมมือให้กรอก แบบฟอร์มชนิดนี้ใช้เพื่อต้องการทราบข้อมูล ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและทรรศนะของประชาชนกลุ่มต่างๆ ตัวอย่างสถานีวิทยุกระจายเสียงอยากทราบชนิดของรายการที่ประชาชนสนใจ ก็อาจสร้างแบบฟอร์มชนิดหนึ่งขึ้น เรียกว่า แบบสอบถาม ส่งไปทางไปรษณีย์หรือให้บุคคลนำไปถึงกลุ่มประชากรที่ต้องการจะสอบถาม ผู้ที่ได้รับแบบสอบถามเป็นผู้กรอกหรือบอกข้อความให้ผู้อื่นกรอกก็ได้ หรือสำนักงานสถิติแห่งชาติส่งแบบฟอร์มหรือแบบสอบถามไปยังประชาชน เพื่อให้กรอกรายละเอียดต่างๆ ด้านสำมะโนประชากร หรือบางทีนักเรียนก็ได้แบบสอบถามจากนักวิจัยให้กรอกแสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถามต่างๆ ที่ผู้วิจัยต้องการทราบ เป็นต้น

ตัวอย่าง

แบบสอบถามสมาชิกชมรมวิทยาศาสตร์

โรงเรียนวัดราชสัมฤทธิ์

โปรดกรอกข้อความหรือเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องให้ตรงตามความเป็นจริง

๑. วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
๒. ขณะนี้กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้น.....แผนการเรียน.....
๓. อายุ.....เพศ.....

(ข้อ ๔ - ๖ เลือกได้มากกว่า ๑ คำตอบ)

๔. ต้องการให้ชมรมวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมต่อไปนี้

- ☐ นิทรรศการผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
- ☐ ตอบปัญหาทางวิทยาศาสตร์
- ☐ จัดทัศนศึกษา
- ☐ ประกวดโครงงานวิทยาศาสตร์
- ☐ เชิญนักวิทยาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงมาบรรยาย
- ☐ เชิญนักเรียนไทยที่ได้รับรางวัลในการแข่งขันคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์โอลิมปิกมาพบปะสนทนา
- ☐ อื่นๆ

๕. ช่วงเวลาที่ต้องการให้จัด

- ☐ วันเสาร์ - อาทิตย์ระหว่างเปิดภาคเรียน
☐ ระหว่างปิดภาคเรียนที่ ๑
☐ ระหว่างปิดภาคเรียนที่ ๒

๖. งบประมาณค่าใช้จ่าย

- ☐ ใช้เงินงบประมาณของชมรมทั้งหมด
☐ ให้สมาชิกของชมรมเฉลี่ยกันออก
☐ ใช้เงินของสมาชิกชมรมสมทบกับเงินของชมรม
☐ จัดกิจกรรมบันเทิงหารายได้
☐ ขอเรียไรจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และผู้บริหารโรงเรียน
☐ ขอความอุปถัมภ์จากบริษัท ห้างร้านต่างๆ

๗. ข้อคิดเห็นอื่นๆ.....

.....

.....

.....

๓. แบบฟอร์มที่ใช้ภายในองค์การ องค์การสมัยนี้ มีระบบการรวบรวมเรื่องราวทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรภายในหน่วยงานของตนด้วยวิธีให้กรอกแบบฟอร์ม แทนที่จะต้องเขียนชี้แจงทั้งเรื่องซึ่งมักจะให้รายละเอียดไม่ตรงตามที่ต้องการ ตัวอย่างที่เห็นง่าย เช่น แบบฟอร์มขออนุญาตใช้วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของหน่วยงาน แบบฟอร์มใบลา แบบฟอร์มขอกู้เงินสวัสดิการ แบบฟอร์มมอบฉันทะการรับเงินเดือน แบบฟอร์มขอเบิกค่ารักษาพยาบาล การใช้แบบฟอร์มตามที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้องค์การได้รายละเอียดทุกประการตามที่ต้องการ

ใบเบิกค่ารักษาพยาบาล
ชื่อ.....
ที่อยู่.....
.....
ขอเบิก.....

ตัวอย่าง ใบขออนุญาตใช้รถ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน หัวหน้าฝ่ายยานพาหนะ

ข้าพเจ้า.....

ตำแหน่ง.....ขออนุญาตใช้รถเพื่อวัตถุประสงค์.....

สถานที่ไป.....

มีผู้ร่วมไปด้วย.....คน ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ระหว่างเวลา.....ถึง.....น. (โดยประมาณ)

ลายมือชื่อ.....ผู้ขออนุญาต

ลายมือชื่อ.....ผู้บังคับบัญชา

...../...../.....

ผลการพิจารณา.....

ลงนามผู้มีอำนาจสั่งใช้รถ.....

...../...../.....

๔. แบบฟอร์มสัญญา สัญญาในที่นี้หมายถึงเอกสารที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย ระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย เช่น สัญญาจะซื้อจะขายสินค้า สัญญากู้เงิน สัญญาเช่าบ้าน สัญญาต่างๆ เหล่านี้ มีผู้ทำขึ้นเป็นแบบฟอร์มเพื่อให้คู่สัญญาได้รับความสะดวก ไม่ต้องเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นเอง เพียงแต่กรอกสถานที่ วันเดือนปี ชื่อ ตัวเลขบางอย่างลงไป และลงลายมือชื่อกำกับไว้เท่านั้น สัญญาก็จะมีผลสมบูรณ์

การกรอกแบบฟอร์มสัญญาต้องกรอกด้วยความระมัดระวัง และเข้าใจเงื่อนไขข้อผูกมัดต่างๆ ที่ระบุไว้ในสัญญาอย่างละเอียด ควรที่จะต้องปรึกษาหารือกับผู้รู้ หรือผู้มี ความชำนาญในด้านกฎหมายให้ช่วยอธิบายให้เข้าใจก่อนจะกรอกข้อความใดๆ ลงไป และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนลงลายมือชื่อ ไม่ควรประมาทลงลายมือชื่อลงในแบบฟอร์มที่ยังไม่ได้กรอกเป็นอันขาด จะโดยวางใจผู้อื่น หรือโดยกรณีใดๆ ก็ตาม

ตัวอย่าง สัญญาจะซื้อจะขาย

ทำที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....ซึ่งต่อไปในสัญญานี้ เรียกว่า "ผู้จะขาย" ฝ่ายหนึ่ง กับข้าพเจ้า.....ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้จะซื้อ" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสัญญากันดังมีข้อความต่อไปนี้

๑. ผู้จะขายยอมตกลง ขายที่ดินโฉนดเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....จำนวนเนื้อที่.....ตารางวา ในราคาตารางวาละ.....บาท (.....) รวมเป็นเงินทั้งสิ้น.....บาท (.....) โดยจะทำการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวให้แก่ผู้จะซื้อ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด.....ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๒. ในการจะซื้อจะขายนี้ ผู้จะซื้อได้วางมัดจำให้ผู้จะขายไว้แล้ว เป็นเงิน.....บาท (.....) ผู้จะขายได้รับเงินมัดจำไว้ถูกต้องแล้ว

๓. ถ้าผู้จะซื้อผิดสัญญาไม่ไปทำหนังสือสัญญาและจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ตามกำหนดในข้อหนึ่ง ผู้จะซื้อยอมให้ผู้จะขายริบมัดจำ แต่ถ้าผู้จะขายผิดสัญญา ผู้จะขายยอมให้ผู้จะซื้อฟ้องศาลบังคับให้เป็นไปตามสัญญานี้ และยอมใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้จะซื้ออีก.....บาท (.....) อีกส่วนหนึ่งด้วย

สัญญานี้ทำเป็นสองฉบับ ข้อความตรงกัน ต่างฝ่ายอ่านแล้วเข้าใจข้อความโดยตลอดจึงลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ.....ผู้จะขาย

ลงชื่อ.....ผู้จะซื้อ

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน/

ผู้ให้ความยินยอม

๒) เสียประโยชน์ผู้อื่นหรือประโยชน์ส่วนรวม เช่น กรอกแบบสอบถามโดยให้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริง ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลก็จะคลาดเคลื่อน หากนำไปใช้ในการวางแผนก็จะทำให้เกิดการผิดพลาด บางทีก็อาจเกิดผลเสียร้ายแรงอย่างประมาทมิได้

๔. **ความรับผิดชอบ** แบบฟอร์มหลายชนิดไม่มีผลที่จะก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมายแก่ผู้กรอกก็จริง แต่ผู้กรอกจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อข้อความที่ตนกรอกลงไป ตัวอย่าง ในการกรอกแบบสอบถามของชมรมวิทยาศาสตร์ที่ถามว่า สมาชิกประสงค์จะไปทัศนศึกษา ณ ที่ใด และเราให้คำตอบไปแล้วว่าต้องการไปสถานที่นั้นๆ เมื่อทางชมรมจัดขึ้นตามความประสงค์ เราก็ไม่ควรปฏิเสธที่จะร่วมกิจกรรมของชมรม หรือเมื่อเราได้รับแบบฟอร์มมา เราก็ไม่ควรละเลยไม่ตอบ ไม่ส่งกลับคืนไปยังผู้สอบถาม หรือตอบอย่างเสียไม่ได้ หรือทำเป็นเรื่องเล่นๆ ลายมือที่กรอกควรให้อ่านง่าย ชัดเจน และสะอาด

๕. **ความรอบคอบ** การกรอกแบบฟอร์มบางอย่าง ต้องประณีตรอบคอบเป็นอย่างยิ่ง มิฉะนั้นจะเกิดผลเสียแก่ตนเองได้ เช่น ในการกรอกสัญญากู้ยืม สัญญาค้ำประกัน สัญญาซื้อของผ่อนส่ง ผู้กรอกแบบฟอร์มต้องดูจำนวนเงินให้แน่นอนตรงกันทั้งตัวเลขและตัวอักษร รวมทั้งระยะเวลาในการชำระเงินและเงื่อนไขอื่นๆ ก็ต้องดูด้วยความรอบคอบ

ในกรณีที่ผู้อื่นกรอกแทน เราก็ต้องอ่านดูให้ถูกต้องแน่นอนก่อน หากผิดพลาดแล้ว อาจเกิดความยุ่งยากหรือเกิดผลเสียภายหลังได้ เช่น การแจ้งชื่อในใบสูติบัตร ต้องดูตัวสะกดการันต์ให้ถูกต้อง ถ้าเจ้าหน้าที่เขียนผิด ต้องทักท้วงแก้ไขทันที หากปล่อยไปก็เท่ากับยอมรับชื่อที่เขียนผิดนั้น

กิจกรรม

๑. กรอกแบบฟอร์มต่อไปนี้

๑) คำร้องขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง

ปิด
อาคาร
แสดงมหร

(แบบ ผ.๒.๑)

คำร้องขออนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (ชื่อและนามสกุล).....อายุ.....ปี

เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

เป็นผู้ครอบครองเครื่องขยายเสียงเลขหมายทะเบียนที่.....ไมโครโฟนเลขหมายทะเบียน

ที่.....และเครื่องบันทึกเสียงเลขหมายทะเบียนที่.....ขอทำคำร้องยื่นต่อเจ้าพนักงานผู้ออก

ใบอนุญาตมีข้อความดังต่อไปนี้:-

ข้อ ๑. ข้าพเจ้ามีความประสงค์จะใช้เครื่องดังกล่าวมานั้นเพื่อทำการโฆษณากิจการ.....

.....

.....

.....

ณ ที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....มีกำหนด.....วัน

ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ถึงวันที่.....

เดือน.....พ.ศ.....

ข้อ ๒. ข้าพเจ้ารับรองว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย กฎข้อบังคับและเงื่อนไขว่าด้วยการควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงทุกประการ

ข้อ ๓. ข้าพเจ้าได้แนบใบอนุญาตให้มีเพื่อใช้ ซึ่งมีเลขหมายทะเบียนตามที่แจ้งในคำร้องนี้รวม.....ฉบับ มาเพื่อประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

(ลงชื่อ).....ผู้ยื่นคำร้อง

เสนอ เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต

ข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้วเห็นว่า.....

.....

.....

(ลงชื่อ).....

(.....)

(ตำแหน่ง).....

วันที่...../...../.....

๒) แบบฟอร์มของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี คำขอกู้ยืมเงินประเภทกองทุนให้
กู้ยืมเพื่อการศึกษาของรัฐบาล โดยกระทรวงการคลัง (ตัดตอนเฉพาะบางส่วน)

ข้อมูลตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของบิดามารดา

บิดาของข้าพเจ้าชื่อ..... () ถึงแก่กรรม () ยังมีชีวิตอยู่
อายุ..... ปี เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน..... เลขที่บัตรผู้เสียภาษี.....
สุขภาพ () แข็งแรง () ไม่แข็งแรง เพราะ.....
จบการศึกษาชั้น..... จากสถาบัน..... เชื้อชาติ..... สัญชาติ.....
ศาสนา..... อาชีพ (ถ้ารับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ให้ระบุตำแหน่ง หน้าที่ ถ้าค้าขาย
ให้ระบุลักษณะการค้า เช่น หาบเร่ เจ้าของร้าน เซาร้าน ฯลฯ และชนิดสินค้าที่ขาย ถ้ารับจ้าง ให้ระบุว่ารับจ้าง
ทำอะไร ที่ไหน ถ้าเป็นเกษตรกร ให้ระบุลักษณะของการทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวนยาง
เลี้ยงปลา กุ้ง และจำนวนที่ดินที่ทำกิน.....

รายได้..... บาท/เดือน (หากไม่แน่นอนให้ระบุโดยเฉลี่ยประมาณ) และมีอาชีพรอง
คือ..... รายได้..... บาท/เดือน ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่..... ชื่อร้าน/
(ถ้ามี)..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....
ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์ () บ้าน () หมู่บ้าน หมายเลข.....

มารดาของข้าพเจ้าชื่อ..... () ถึงแก่กรรม () ยังมีชีวิตอยู่
อายุ..... ปี เลขที่บัตรประจำตัวประชาชน..... เลขที่บัตรผู้เสียภาษี.....
สุขภาพ () แข็งแรง () ไม่แข็งแรง เพราะ.....
จบการศึกษาชั้น..... จากสถาบัน..... เชื้อชาติ..... สัญชาติ.....
ศาสนา..... อาชีพ (โปรดระบุให้ละเอียดเช่นเดียวกับข้อมูลบิดา).....

รายได้..... บาท/เดือน (หากไม่แน่นอนให้ระบุโดยเฉลี่ยประมาณ) และมีอาชีพรอง
คือ..... รายได้..... บาท/เดือน ที่อยู่ปัจจุบันบ้านเลขที่..... ชื่อร้าน/
(ถ้ามี)..... หมู่ที่..... ชื่อหมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์ () บ้าน () หมู่บ้าน หมายเลข.....

บิดา-มารดาของข้าพเจ้า () อยู่ครบและอยู่ด้วยกัน () หย่าร้างกัน
 () แยกกันอยู่เพราะความจำเป็นทางอาชีพ () บิดาแต่งงานใหม่
 () มารดาแต่งงานใหม่ () บิดาถึงแก่กรรม
 () มารดาถึงแก่กรรม () อื่นๆ (ระบุ).....
 และข้าพเจ้าอาศัยอยู่กับ.....

ข้อมูลตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับพี่น้องร่วมบิดามารดา

ข้าพเจ้ามีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน จำนวน.....คน (นับรวมตัวผู้ขอกู้ฯ ด้วย
 เป็นชาย.....คน เป็นหญิง.....คน ข้าพเจ้าเป็นบุตรคนที่.....พี่น้องประกอบ
 อาชีพแล้ว.....คน พี่น้องที่กำลังศึกษาอยู่.....คน มีรายละเอียดดังนี้

พี่น้องประกอบอาชีพแล้ว

คนที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	จบการ ศึกษาชั้น	อาชีพ สถานที่ทำงาน	รายได้/ เดือน	โสดหรือ สมรส	จำนวน บุตร
๑.							
๒.							
๓.							
๔.							
๕.							

พี่น้องที่กำลังศึกษาอยู่

คนที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	กำลังเรียน ชั้น	สถานศึกษา อำเภอ จังหวัด	ผู้อุปการะ	ได้รับค่าใช้ จ่ายเดือนละ
๑.						
๒.						
๓.						
๔.						
๕.						

พี่น้องที่ไม่ได้ศึกษาหรือยังไม่ได้ประกอบอาชีพ

คนที่	ชื่อ-สกุล	อายุ	จบการศึกษา ชั้น	ขณะนี้กำลังทำอะไร
๑.				
๒.				
๓.				
๔.				
๕.				

บิดา-มารดาของข้าพเจ้ามีสมาชิกในครอบครัวที่ต้องดูแล อุปการะทั้งสิ้น จำนวน.....คน ระบุได้
ดังนี้คือ.....

ข้อมูลตอนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิลำเนาเดิมและที่พักอาศัย

ภูมิลำเนาเดิม ข้าพเจ้าอาศัยอยู่กับ (นาย/นาง/นางสาว).....
มีความสัมพันธ์กับข้าพเจ้าคือเป็น.....ที่บ้านเลขที่.....ชื่อร้าน(ถ้ามี)
.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....ตรอก/ซอย.....
ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

ลักษณะที่พักอาศัยเป็น

- () บ้านส่วนตัว () บ้านพักของทางราชการ
() บ้านเช่าเสียค่าเช่าเดือนละ.....บาท
() บ้านเช่าซื้อเสียค่าเช่าซื้อเดือนละ.....บาท
() ตึกแถว/อาคารพาณิชย์ () ห้องแถว
() อื่นๆ

บิดามารดาของข้าพเจ้า

- () ไม่มีหนี้สิน () มีหนี้สิน จำนวน.....บาท
ซึ่งเกิดจาก.....

ข้อมูลตอนที่ ๕ ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สิน

จงตรวจสอบและกรอกข้อมูล ระบุทรัพย์สินภายในบ้าน และครอบครัวยังมีหรือไม่มี โดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง () เฉพาะที่มี

- () โทรทัศน์ขาวดำ ขนาด.....นิ้ว () พัดลม.....เครื่อง
- () โทรทัศน์สี ขนาด.....นิ้ว ยี่ห้อ..... () วิทยุทรานซิสเตอร์.....เครื่อง
- () วิทยุไอเทป.....เครื่อง () วิทยุ-เทป.....เครื่อง
- () ตู้เย็น ขนาด.....คิว () สเตอริโอ.....เครื่อง
- () จักรเย็บผ้า.....คัน () เตาแก๊ส
- () เตาหุงต้ม () หม้อหุงข้าวไฟฟ้า
- () เครื่องซักผ้า ยี่ห้อ..... () เครื่องคอมพิวเตอร์
- รถประเภท () รถเก๋ง ยี่ห้อ..... () รถบรรทุก ๔ ล้อ ยี่ห้อ.....
- () รถบรรทุก ๖ ล้อ () รถบรรทุก ๑๐ ล้อ
- () รถไถคนเดินตาม () รถแทรกเตอร์
- () รถอีแต่น () รถดั้ม
- () รถยนต์โดยสาร () อื่นๆ.....
- () จักรยานยนต์ จำนวน.....คัน
- () เรือติดเครื่องยนต์ จำนวน.....ลำ
- () เครื่องสีข้าว ขนาด.....
- () มีสัตว์เลี้ยง ได้แก่ วัว.....ตัว ควาย.....ตัว หมู.....ตัว ไก่.....ตัว เป็ด.....ตัว
- () ยุ้งข้าวขนาด.....
- () มีบ้านเช่า จำนวน.....หลัง
- () มีที่ดินที่มีหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ในครอบครัวยังมี.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
- () มีที่ดินให้เช่า จำนวน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
- () มีหอพักให้เช่า จำนวน.....ห้อง

ข้อมูลตอนที่ ๖ เหตุผลที่ขอรับทุน (ขอให้เขียนบรรยายความจำเป็นที่ขอกู้ยืมเงินโดยละเอียดเพื่อประกอบการพิจารณา)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อมูลตอนที่ ๗ แผนผังแสดงที่ตั้งบ้าน ที่อยู่อาศัยของบิดา-มารดา โปรดระบุระยะทางเป็น กิโลเมตรและเขียนให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในการติดตามเยี่ยมบ้าน

บ้านเลขที่.....ชื่อร้าน/บ้าน.....หมู่ที่.....

ชื่อหมู่บ้าน.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....

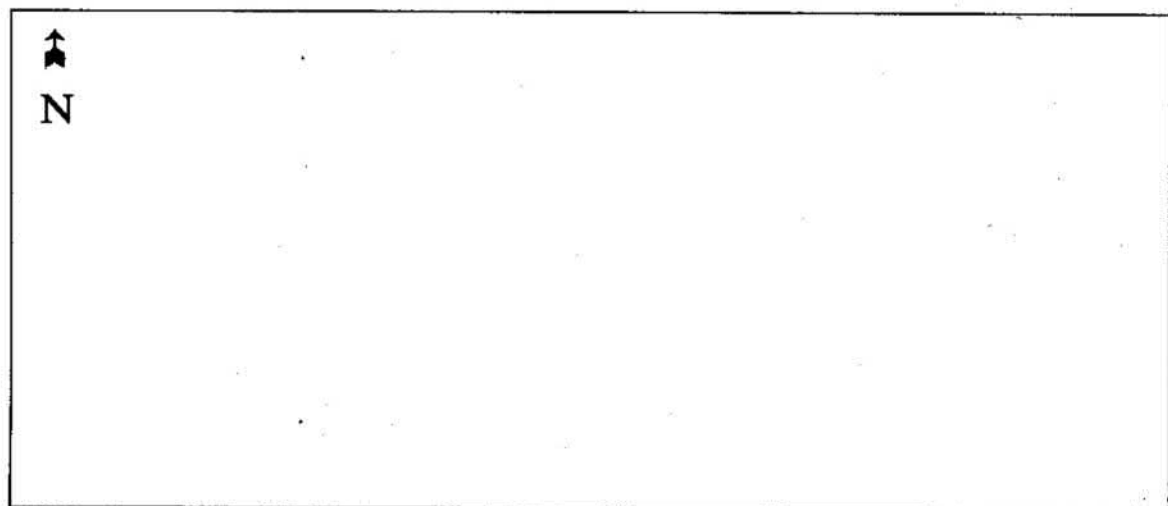
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....

สถานที่ใกล้เคียงที่สังเกตได้ง่าย.....

↑

N

๒. รวบรวมแบบฟอร์มต่างๆ มาให้ครูคัดเลือกแล้วนักเรียนฝึกกรอก พิจารณาด้วยว่า แบบฟอร์มนั้นมีจุดประสงค์อะไร และที่กรอกลงไปนั้นสนองจุดประสงค์ดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่

๓. ช่วยกันร่างแบบฟอร์มใบสมัครรับสมาชิกของชมรมใดชมรมหนึ่ง โดยให้มีช่องสำหรับกรอกรายการสำคัญ เช่น

- ๑) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สมัคร อาทิ ชื่อ วัน เดือน ปีเกิด
- ๒) คุณสมบัติพิเศษของผู้สมัคร
- ๓) เหตุจูงใจให้เข้าร่วมชมรม
- ๔) คำยินยอมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของชมรม

การเขียนประกาศ

การประกาศ คือ การทำให้สาธารณชนทราบข่าวสารเรื่องเดียวกันอย่างแพร่หลาย โดยอาศัยสื่อสาธารณะชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายประกาศ-สาธารณะ ข่าวสารนั้นอาจเป็นเพียงแจ้งให้ทราบ หรือแจ้งให้ทราบแล้วให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติ เช่น ประกาศนามนักกีฬาดีเด่นประจำปี ประกาศแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ประกาศรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เหล่านี้เป็นประกาศเพียงแจ้งให้ทราบ ส่วนประกาศรับสมัครงาน ผู้ประสงค์จะสมัครงานจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและเงื่อนไขที่ระบุไว้ในประกาศ ประกาศให้รางวัลแก่ผู้นำของหายมาคืน ผู้ที่พบของหายและประสงค์จะได้รับรางวัลก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขให้ครบตามประกาศ ประกาศของกรมอุตุนิยมวิทยาเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ ประชาชนที่เกี่ยวข้องก็ต้องสำเหนียก ปฏิบัติตามเพื่อประโยชน์ และความปลอดภัยของตนเอง

ประกาศอย่างเป็นทางการและประกาศอย่างไม่เป็นทางการ

โดยทั่วไปประกาศอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิดคือ ประกาศอย่างเป็นทางการ และประกาศอย่างไม่เป็นทางการ ประกาศอย่างเป็นทางการมักจะเป็นประกาศขององค์การ และหน่วยราชการต่างๆ ประกอบด้วยส่วนสำคัญต่อไปนี้คือ

๑. ชื่อหน่วยงานหรือองค์การที่ออกประกาศ
๒. เรื่องที่ประกาศ
๓. เนื้อหาที่ประกาศ ซึ่งมีอย่างน้อย ๒ ส่วน คือ
 - ๑) เหตุผลหรือความเป็นมา
 - ๒) จุดประสงค์สำคัญซึ่งมีทั้งรายละเอียดและเงื่อนไขต่างๆ รวมทั้งขั้นตอนในการปฏิบัติ
๔. วันเดือนปีที่ประกาศ
๕. ลงนามผู้ออกประกาศ

ประกาศอย่างไม่เป็นทางการมักเป็นประกาศส่วนบุคคล มีแต่เนื้อหาที่สำคัญ หรือ บางทีก็มีแต่จุดประสงค์ที่สำคัญ ดังที่เราเห็นปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เป็นประจำ

ควรสังเกตด้วยว่า ประกาศเป็นการสื่อสารประเภทที่มีข้อจำกัดอยู่อย่างหนึ่ง คือ ผู้ประกาศส่งสารไปยังผู้รับแล้ว ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจข้อความตอนใด ก็ไม่สามารถสอบถาม ผู้ออกประกาศได้โดยสะดวกนัก ซึ่งต่างกับการสนทนา ฉะนั้น การเขียนประกาศจึงต้อง แสดงจุดประสงค์ให้แน่ชัด และมีรายละเอียดเพียงพอให้ผู้รับสารเข้าใจจุดประสงค์ของ ประกาศได้อย่างแจ่มแจ้ง การใช้คำในการประกาศต้องกระชับและสื่อความหมายได้ตรง

ตัวอย่างประกาศอย่างเป็นทางการ

 ประกาศ เรื่อง การประกาศใช้หลักสูตร ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีมติเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ เป็นต้นไป ๑. วัตถุประสงค์ ๒. ขอบเขต ๓. ระยะเวลา ๔. การดำเนินการ ๕. การติดตามและประเมินผล	 ประกาศ เรื่อง การประกาศใช้หลักสูตร ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีมติเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ เป็นต้นไป ๑. วัตถุประสงค์ ๒. ขอบเขต ๓. ระยะเวลา ๔. การดำเนินการ ๕. การติดตามและประเมินผล
---	---

(๑)

ประกาศการไฟฟ้านครหลวง
เรื่องการติดตั้งระบบสายดินเพื่อความปลอดภัย
(ระบบสายเขียว)

ด้วยการไฟฟ้านครหลวง มีความห่วงใยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนสวัสดิภาพความปลอดภัยของประชาชนจากการใช้ไฟฟ้าในเขตบริการของการไฟฟ้านครหลวง และเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ การไฟฟ้านครหลวงได้ริเริ่มกฎการเดินสายและติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าขึ้นใหม่ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๔ ที่ผ่านมา กฎดังกล่าวระบุให้ ผู้ใช้ไฟฟ้าทุกประเภทจะต้องเดินสายไฟให้มีระบบการต่อลงดิน รวมทั้งติดตั้งเต้ารับทุกตัวให้เป็นชนิดที่มีขั้วสายดิน อาทิ เต้ารับชนิดที่มี ๓ รู เป็นต้น โดยจะเริ่มใช้กับผู้ขอใช้ไฟฟ้าใหม่ทุกประเภท ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ เป็นต้นไป (ยกเว้นประเภทอาคารชุดหรืออาคารสูงที่ได้กำหนดให้ใช้ก่อนหน้านี้แล้ว)

สำหรับผู้ขอเพิ่มกำลังไฟฟ้าที่ยื่นขอตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ ก็กำหนดให้ต้องมีการต่อลงดินที่เมนสวิตช์ หรือแผงสวิตช์รวมเป็นอย่างน้อย ส่วนผู้ใช้ไฟฟ้าที่ใช้อยู่เดิมจะไม่มีการบังคับใช้ย้อนหลังแต่ประการใด

หากผู้ใช้ไฟฟ้าต้องการปรับปรุงระบบเดินสายใหม่ให้มีความปลอดภัยด้วยระบบสายดิน ควรติดต่อปรึกษาหรือขอรายละเอียดเพิ่มเติมได้โดยตรงจากการไฟฟ้านครหลวงเขตทุกแห่ง

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๓๔

การไฟฟ้านครหลวงเขตวัดเลียบ	๒๒๖-๔๗๓๒	การไฟฟ้านครหลวงเขตสมุทรปราการ	๓๔๕-๓๑๔๐
การไฟฟ้านครหลวงเขตสามเสน	๒๔๑-๕๔๘๗	การไฟฟ้านครหลวงเขตราชบุรีบูรณะ	๔๒๔-๔๓๗๓
การไฟฟ้านครหลวงเขตธนบุรี	๔๑๘-๔๗๘๔	การไฟฟ้านครหลวงเขตบางขุนเทียน	๔๕๑-๔๗๕๓
การไฟฟ้านครหลวงเขตคลองเตย	๒๔๐-๒๐๘๓	การไฟฟ้านครหลวงเขตธนบุรี	๕๘๘-๕๐๒๖
การไฟฟ้านครหลวงเขตยานนาวา	๒๔๑-๔๕๕๖	การไฟฟ้านครหลวงเขตบางพลี	๓๑๖-๒๓๔๖
การไฟฟ้านครหลวงเขตบางปิ	๓๑๔-๒๐๔๗	การไฟฟ้านครหลวงเขตบางใหญ่	๕๕๕-๑๓๑๑
การไฟฟ้านครหลวงเขตมีนบุรี	๕๕๓-๘๔๔๐	การไฟฟ้านครหลวงเขตบางเขน	๔๘๖-๐๗๐๐

ประกาศ

เรื่อง การประกวดคำประพันธ์

ด้วยการสื่อสารแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีการประกวดคำประพันธ์ ประเภทเรียงความ บทกลอนและคำขวัญ เนื่องในงาน “สัปดาห์สากลแห่งการเขียนจดหมาย” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ระหว่างวันที่ ๖-๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๙ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการเขียนจดหมายและบริการไปรษณีย์โดยมีระเบียบการดังต่อไปนี้

๑. เงื่อนไขความ

ให้เขียนจดหมายแสดงความประทับใจที่มีต่อ พระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้า- อยู่หัวด้านการสื่อสาร ความยาว ๓ - ๔ หน้า กระดาษพิมพ์ ขนาดมาตรฐาน เอ ๔ (กรณี พิมพ์ดีด) หรือ ๔ - ๕ หน้ากระดาษฟูลสแก๊ป ไม่เว้นบรรทัด (กรณีเขียน)

รางวัลที่ ๑	เงินสด	๔,๐๐๐ บาท
รางวัลที่ ๒	เงินสด	๓,๐๐๐ บาท
รางวัลที่ ๓	เงินสด	๒,๐๐๐ บาท
รางวัลชมเชย ๕ รางวัล ๆ ละ		๑,๐๐๐ บาท

๒. บทกลอน

ให้เขียนกลอนสุภาพเผยแพร่งานสัปดาห์สากล แห่งการเขียนจดหมาย ความยาว ๖ บท (๑๒ คำกลอน)

รางวัลที่ ๑	เงินสด	๓,๐๐๐ บาท
รางวัลที่ ๒	เงินสด	๒,๐๐๐ บาท
รางวัลที่ ๓	เงินสด	๑,๕๐๐ บาท
รางวัลชมเชย ๕ รางวัล ๆ ละ		๑,๐๐๐ บาท

๓. คำขวัญ

ให้เขียนคำขวัญ ความยาวไม่เกิน ๑๐ คำ สำหรับวาระครบรอบ ๒๐ ปี ของ กสท. (การ สื่อสารแห่งประเทศไทย) ในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

รางวัลที่ ๑	เงินสด	๒,๐๐๐ บาท
รางวัลที่ ๒	เงินสด	๑,๕๐๐ บาท
รางวัลที่ ๓	เงินสด	๑,๐๐๐ บาท
รางวัลชมเชย ๕ รางวัล ๆ ละ		๕๐๐ บาท

๔. กติกาการประกวด

- ๔.๑ ให้ส่งคำประพันธ์ทุกประเภทเข้าประกวดโดย ทางไปรษณีย์ (ระบุประเภทที่ส่งเข้าประกวดไว้ ที่หน้าซองด้วย)

จำนวนถึง คณะกรรมการตัดสินการประกวดคำประพันธ์ กองวิเทศสัมพันธ์ การสื่อสารแห่งประเทศไทย ๙๙ ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร ๑๐๐๐๒

ส่งภายใน วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๓๙ โดย จะพิจารณาจากตราประจำวันของที่ทำการ- ไปรษณีย์ต้นทาง

๔.๒ ผู้ส่งเข้าประกวดต้องแจ้งชื่อและนามสกุลพร้อม คำนำหน้าชื่อ (นาย, นาง, น.ส. ฯลฯ) ตำบลที่ อยู่และรหัสไปรษณีย์ไว้บนซองให้ชัดเจน หาก ไม่แจ้งไว้จะไม่รับพิจารณา

๔.๓ ผลการตัดสินจะประกาศให้ทราบภายในวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๓๙ ทางสถานีวิทยุ ๑ ปณ. และ ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการทุกแห่งของการสื่อสารแห่งประเทศไทย รวมทั้งจะมีหนังสือแจ้ง ผู้ชนะการประกวดทราบโดยตรงด้วย

๔.๔ การตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นเด็ดขาด

๔.๕ คำประพันธ์แต่ละประเภทที่ได้รับรางวัลทุก ส่วนวนถือเป็นกรรมสิทธิ์ของการสื่อสารแห่งประเทศไทย

ประกาศ ณ วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๙

(นายอัศวิน เสาวรส)

ผู้อำนวยการสื่อสารแห่งประเทศไทย
ประธานกรรมการจัดดำเนินงานสัปดาห์สากล
แห่งการเขียนจดหมาย

ประกาศทั้ง ๒ ฉบับนี้ เป็นประกาศอย่างเป็นทางการ สังเกตเห็นได้ว่า มีส่วนประกอบสำคัญของประกาศเหมือนกันซึ่งบอกไว้อย่างชัดเจนคือ

ส่วนที่ ๑ บอกว่าองค์การใดเป็นผู้ออกประกาศ

ส่วนที่ ๒ บอกเรื่องที่ประกาศ

ส่วนที่ ๓ แสดงเนื้อหาเป็นส่วนๆ ไป ทั้งความเป็นมาและจุดประสงค์ของประกาศ

ส่วนที่ ๓ บอกวัน เดือน ปีที่ประกาศ

ส่วนที่แตกต่างกันคือ การไม่ลงนามผู้ประกาศและลงนามผู้ประกาศ การลงนามผู้ประกาศ ผู้ลงนามเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์การที่ออกประกาศนั้น

ตัวอย่างประกาศอย่างไม่เป็นทางการ ประกาศรับสมัครงาน

(๑)

โรงงานตัดเย็บ ต้องการคนงานตัดกางเกง รายได้ดี
ติดต่อ โทร. ๒๒๒๔๒๒๒

(๒)

รับสมัครช่างเย็บเสื้อสตรีที่ชำนาญ
รู้จักใช้จักรอุตสาหกรรม โทร. ๒๒๒๒๒๒๒

(๓)

บริษัทไทยรุ่งเรือง จำกัด

ตัวแทนจำหน่ายแชมพู “มะกรูด”

ต้องการพนักงานขับรถขาย

๑. มีสุขภาพดี อายุระหว่าง ๒๑-๓๒ ปี
๒. มีใบขับขี่กรมการขนส่งทางบกและมีประสบการณ์มาแล้วอย่างน้อย ๒ ปี
๓. สามารถไปทำงานต่างจังหวัดได้

สนใจส่งประวัติพร้อมรูปถ่าย ๑ รูป ไปที่ ตู้ ป.ณ. ๑๑-๑๑๑๑๑ กรุงเทพฯ

ภายในวันที่ ๒๖ ม.ค. ๒๕๓๔

(ผู้ที่เคยสมัครแล้วไม่ควรสมัครอีก)

ตัวอย่างที่ ๑ ผู้ประกาศบอกความต้องการชัดเจน คือ ต้องการคนงานตัดเย็บกางเกงเท่านั้น คนงานอื่นไม่รับ รายละเอียดที่ให้ก็เพียงพอแต่บอกหมายเลขโทรศัพท์ไว้เพื่อให้ผู้ที่สนใจติดต่อได้สะดวก

ตัวอย่างที่ ๒ ผู้ประกาศบอกความต้องการชัดเจนเช่นกัน คือ ต้องการเฉพาะช่างเย็บเสื้อสตรีที่ชำนาญเท่านั้น และยังบอกคุณสมบัติที่ต้องการพิเศษอีก คือ สามารถใช้จักรอุตสาหกรรมได้ด้วย ผู้ที่สนใจจะสมัครเข้าทำงานตามประกาศนี้ อาจสอบถามไปยังหมายเลขโทรศัพท์ที่ผู้ประกาศแจ้งไว้

ตัวอย่างที่ ๓ ผู้ประกาศบอกรายละเอียดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นข้อๆ อย่างชัดเจนรวม ๓ ข้อ นอกจากบอกความต้องการว่าต้องการพนักงานขับรถขายแล้ว ยังบอกขั้นตอนการสมัครและวันหมดเขตรับสมัครไว้ด้วย การระบุชื่อบริษัท ทำให้ผู้รับสารสามารถตรวจสอบได้ เป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือ ให้ความมั่นใจยิ่งขึ้น

อนึ่ง ใครขอเตือนไว้ ณ ที่นี้ว่า ประกาศอย่างไม่เป็นทางการที่พบเห็นทั้งทางสื่อมวลชนและในที่สาธารณะนั้น อาจมีที่กระทำโดยพวกมิจฉาชีพที่ต้องการหลอกลวงให้ผู้หลงเชื่อตกเป็นเหยื่อ จึงต้องระมัดระวัง ตรวจสอบให้แน่นอน หรือปรึกษาเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

ประกาศเชิญชวน

(๑)

ชุมนุมภาษาไทย ขอเชิญชมการแสดง "เพลงพื้นเมืองภาคกลาง" ของสมาชิกชุมนุมภาษาไทย ในวันจันทร์ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๔ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ โรงอาหารของโรงเรียน

(๒)

ชุมนุมสังคมศึกษาวิทยาลัยอัมพวา เชิญชวนประกวดเรียงความ

เนื่องในโอกาสที่จังหวัดสมุทรสงครามจัดงานส่งเสริมวัฒนธรรมไทยประจำปี ระหว่างเทศกาลสงกรานต์ ชุมนุมสังคมศึกษาขอเชิญชวนนักเรียนทุกระดับชั้น ส่งเรียงความเข้าประกวด เพื่อร่วมฉลองงานสำคัญของชาติครั้งนี้

เรียงความที่ประกวดเป็นเรียงความเชิงสารคดีเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของเยาวชนไทยสมัยปัจจุบัน ผู้เขียนต้องตั้งชื่อเรียงความให้เหมาะสม ความยาวของเรียงความประมาณ ๕-๘ หน้ากระดาษพิมพ์ ส่งต้นฉบับที่ห้องทำงานของชุมนุม ภายในวันที่ ๑๕ มีนาคม ปีนี้

ผู้ที่ชนะการประกวดรางวัลที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จะได้รับเกียรติบัตรและรางวัลจากผู้อำนวยการ และอาจารย์ที่ปรึกษาของชุมนุม

ผู้ที่ส่งเรียงความเข้าประกวดทุกคนจะได้รับของที่ระลึกจากชุมนุม

ตัวอย่างที่ ๑ บอกนามผู้ออกประกาศ และจุดประสงค์คือเชิญชวนให้ผู้รับสารชมการแสดงตามเวลา และสถานที่ที่กำหนด

ตัวอย่างที่ ๒ บอกนามผู้ออกประกาศและจุดประสงค์เช่นกัน แต่เพิ่มเหตุผลที่จัดให้มีการประกวดเรียงความ รวมทั้งบอกรายละเอียด เงื่อนไข สถานที่และกำหนดเวลาในการส่งเรียงความเข้าประกวดด้วย

กิจกรรม

๑. หาประกาศมาคนละ ๑ เรื่องบอกที่มาของประกาศนั้น แล้วช่วยกันวิเคราะห์ว่าเป็นประกาศประเภทใด มีส่วนประกอบอะไรบ้าง

๒. เขียนประกาศเชิญชวนชมนิทรรศการที่ชุมนุมวิทยาศาสตร์จัดขึ้น บอกวัน เวลา และสถานที่ให้กระจ่างชัด

๓. เขียนประกาศของหายในโรงเรียน บอกสถานที่ที่หาย ลักษณะของสิ่งที่หายและสถานที่ส่งคืน

๔. เขียนประกาศอย่างเป็นทางการ เชิญชวนให้นักเรียนร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ เนื่องในวันเข้าพรรษา กำหนดรายการให้ละเอียดชัดเจน

เรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะ

แต่ไหนแต่ไรมา คนเราไม่อาจจำกัดตนอยู่เพียงโลกส่วนตัวเท่านั้น ทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องกับโลกสาธารณะอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เพียงเดินผ่านประตูบ้านก็เข้าสู่โลกสาธารณะแล้ว ยิ่งกว่านั้นแม้ว่าเราจะจำกัดตัวเองอยู่เพียงภายในบ้าน เรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องโลกสาธารณะก็ยิ่งหลั่งไหลสู่การรับรู้ของเราอย่างเลี่ยงไม่พ้น ทั้งทางสื่อมวลชน มีโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น และทางการบอกเล่าของบุคคลอื่น ทั้งที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและผู้อื่นที่ไปมาหาสู่

อันที่จริง บุคคลทุกคนจะต้องศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ตลอดชีวิต ต้องประกอบอาชีพการงาน ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งกับสังคมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดนี้หรือส่วนใหญ่ล้วนอยู่ในโลกสาธารณะทั้งสิ้น

คำว่า “โลกสาธาณะ” ตามที่กล่าวมาหมายถึง สภาพ ความเป็นไป และเหตุการณ์ทุกอย่างทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งบุคคลทุกคนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องร่วมกับผู้อื่น

เรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะจรรโลงสังคมให้คงอยู่ด้วยดีหรือดีขึ้น ผู้เขียนเขียนจากประสบการณ์ ความรู้ ทัศนะ และความนึกคิดของตนหรือกลุ่มของตนและมีเรื่องที่สามารถเขียนได้อย่างกว้างขวาง

หัวข้อเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ

เรียงความที่เกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะอาจจำแนกหัวข้อได้เป็นพวกๆ อาทิ จำแนกตามแนวปัจจัยของการดำรงชีวิต เช่น

๑. อาหารการกิน
๒. เครื่องนุ่งห่ม
๓. ที่พักอาศัย
๔. ที่พักผ่อนหย่อนใจ
๕. สุขภาพ
๖. การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

จำแนกโดยคำนึงถึงบุคคล เช่น

๑. เด็ก และเยาวชน
๒. นักเรียน นักศึกษา
๓. ผู้ใหญ่
๔. มิตรสหาย
๕. นักต่อสู้
๖. นักผจญภัย

จำแนกโดยคำนึงถึงสถานที่ เช่น

๑. เมือง
๒. สวนสาธาณะ
๓. ชนบท
๔. ท้องทะเล
๕. ป่าเขา

๖. วนอุทยาน

๗. อุทยานแห่งชาติ

จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ เช่น

๑. เส้นทางสื่อสารและคมนาคม

๒. แหล่งให้ความรู้

๓. สถานที่พัก

๔. ที่ประกอบการค้า

๕. แหล่งบันเทิง

๖. โรงพยาบาล

จำแนกตามลักษณะนามธรรม เช่น

๑. ความรัก

๒. ความดี

๓. ความงาม

๔. ความเชื่อ

๕. ความสำเร็จ

๖. ทุกข์สุข

แต่ละหัวข้ออาจแยกเป็นหัวข้อย่อยๆ ลงไปอีกได้ การจำแนกดังข้างต้นนี้ ควรเข้าใจ ด้วยว่ามุ่งที่จะช่วยจัดกลุ่มความคิดไม่ให้สับสน เพื่อสะดวกในการฝึกแสดงความคิดและ ใช้ความคิด มิได้ประสงค์จะจำแนกให้ครบถ้วนสมบูรณ์

ใจความของเรื่อง

หัวข้อตามที่จำแนกไว้ข้างต้น อาจมีใจความของเรื่องต่างกันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

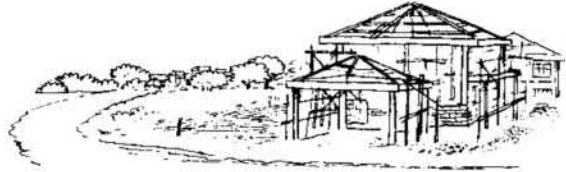
หัวข้อ : อาหารการกิน

ใจความของเรื่อง เช่น

๑. ปัญหาขาดแคลนอาหารแก้ไขได้โดยแปรรูปไว้บริโภคตลอดทั้งปี

๒. อาหารที่มีราคาแพง ไม่จำเป็นต้องเป็นอาหารที่ดีเสมอไป

๓. ผักและผลไม้ไทย นอกจากเป็นอาหารแล้วยังเป็นสมุนไพร
๔. คนไทยควรได้รับการปลูกฝังอุปนิสัยในการบริโภค
๕. อาหารสำเร็จรูปสมัยใหม่นอกจากแพงแล้วยังให้โทษ จึงควรบริโภคอาหารไทยๆ

หัวข้อ : ที่พักอาศัย และที่พักผ่อนหย่อนใจ

ใจความของเรื่อง เช่น

๑. การสร้างหรือซื้อที่พักอาศัย ควรศึกษาถึงสภาพภูมิศาสตร์และสังคมก่อน เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาในภายหลัง
๒. วัสดุก่อสร้างที่ทนทานและคุ้มค่านั้นหาซื้ออยู่ที่ราคาและค่าโฆษณาไม่ แต่อยู่ที่คุณสมบัติของวัสดุ และประโยชน์ใช้สอย
๓. ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันควรมีจิตสำนึกร่วมกันในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ชุมชนที่ตนอยู่
๔. ผู้มีที่อยู่อาศัย แม้เนื้อที่จำกัดเพียงใด ควรจัดทำสวนครัวให้เป็นส่วนหนึ่งของบ้าน
๕. ผู้เป็นเจ้าของที่ดินริมทางสาธารณะพึงรับผิดชอบในการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ตามที่ราชการกำหนด เพื่อความร่มรื่นของบ้านเมือง

หัวข้อ : เครื่องนุ่งห่ม

ใจความของเรื่อง เช่น

๑. การแต่งกายจะต้องอนุโลมให้เหมาะสมแก่กิจกรรมที่กระทำ
๒. เครื่องนุ่งห่มที่นำไปบริจาคแก่ผู้ยากไร้ ควรอยู่ในสภาพที่ดีพอที่จะใช้การได้ มิใช่เลือกเฉพาะที่เสื่อมสภาพ หรือเก่าจนตนเองไม่ใช้แล้ว
๓. เสื้อผ้าที่สวมใส่ต้องมีประโยชน์ ๒ สถาน คือ ประโยชน์ทางกายภาพ และประโยชน์ทางบุคลิกภาพ
๔. ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์การผลิตผ้าได้อย่างประณีตสวยงามมาช้านาน ควรแก่การอนุรักษ์ และพัฒนาให้สนองประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

หัวข้อ : สุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บ

ใจความของเรื่อง เช่น

๑. กันไว้ดีกว่าแก้ เป็นหลักปฏิบัติสำหรับการดูแลสุขภาพชุมชนที่ดีที่สุด
๒. การรักษาผู้ป่วยที่ดีที่สุด คือ รักษาทั้งร่างกายและจิตใจ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลที่ได้รับการรักษานั้นด้วย
๓. ความเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุอาจป้องกันได้ ๑๐๐% ถ้าบุคคลตั้งอยู่ในความไม่ประมาท
๔. เมื่อใดที่สังคมต้องใช้งบประมาณเพื่อการรักษาพยาบาลสูงกว่างบประมาณการรักษาสุขภาพ เมื่อนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะไม่ประสบความสำเร็จ
๕. การใช้สมุนไพรและการใช้วิธีกายภาพบำบัดแบบดั้งเดิมของไทยน่าจะได้รับการศึกษาค้นคว้าให้จริงจังเพื่อประโยชน์ต่อสังคมไทย และสังคมโลก

ขออย่าว่าใจความของเรื่องตามที่แสดงไว้ข้างต้นนี้เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น แต่ละคนอาจใช้ความคิดของตนกำหนดใจความขึ้นได้โดยไม่จำกัด ตามพื้นความรู้ ทัศนคติ จินตนาการ และประสบการณ์ของตน

นักเรียนทุกคนควรได้มีโอกาสฝึกฝนเขียนเรียงความประเภทนี้จนเกิดทักษะ ทั้งนี้ควรนำความรู้และทักษะที่มีอยู่เกี่ยวกับการเขียนเรียงความที่ได้เรียนมาแล้วทั้งหมด รวมทั้งความรู้ในเรื่องการร้อยเรียงประโยคในบทที่ ๓ ของหนังสือเรียนเล่มนี้ มาใช้ให้บังเกิดผลอย่างแท้จริงด้วย

ตัวอย่างเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะ

ต่อไปนี้จะขอให้นักเรียนอ่านและสังเกตตัวอย่างเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะทุกเรื่อง พึงระลึกด้วยว่า ข้อสังเกตที่ให้ไว้ในตอนท้ายของเรียงความแต่ละเรื่องนั้น เป็นเพียงข้อสังเกตบางประการซึ่งอาจไม่ครอบคลุม นักเรียนจึงตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมได้ อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความคิดของนักเรียนได้อย่างดียิ่ง

ทำดีเว้นชั่ว

แต่ไหนแต่ไรมา ข้าพเจ้าเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าพยายามทำดีเว้นชั่วตลอดมา แต่ระยะหลังๆ เมื่อมีโอกาสพบปะผู้คน มากขึ้น ได้ยินคำกล่าวที่มีความหมายตรงกันข้ามกับความเชื่อดังกล่าวอยู่เนืองๆ ว่า ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป ข้าพเจ้าสงสัยว่าอะไรเป็นเหตุให้คนคิดเช่นนั้นได้

จนกระทั่งไม่นานมานี้ เพื่อนร่วมชั้นคนหนึ่งได้ตั้งคำถามขึ้นและพยายาม คาดคะเนจะเอาคำตอบให้ได้ว่า ทำดีไม่จำเป็นต้องได้ดีเสมอไป อาจได้ชั่วก็ได้ และ ทำชั่วก็ไม่จำเป็นต้องได้ชั่วเสมอไป อาจได้ดีก็ได้ ใช่หรือไม่

ข้าพเจ้าถามกลับไปว่า ทำไมจึงถามอย่างนั้น เล่าที่มาที่ไปให้ฟังหน่อยซิ

เพื่อนผู้นั้นได้เล่าให้ฟังเพียงสั้นๆ แต่ก็ทำให้คลายสงสัยว่าเหตุไรคน อีกจำนวนมากจึงพากันเชื่อผิดจากคำสอนของพระบรมศาสดาไปได้ไกลถึงเพียงนั้น

เขาเล่าให้ฟังว่า เขาเจอรถตกลงไปช่วยคนที่ประสบอุบัติเหตุบนท้องถนน ในขณะที่ถูกคลซึ่งเป็นคนเหตุหนีเอาตัวรอดไปโดยไม่รับผิดชอบต่อเคราะห์กรรม ของผู้เคราะห์ร้ายนั้น แต่ตัวเขากลับต้องเข้าไปพัวพันกับคดี ต้องเสียเวลาไป ครึ่งก่อนวัน เสียงานเสียประโยชน์ นอกจากนี้ยังต้องเสียความรู้สึก เพราะต้องไป ได้ยินได้เห็นและได้สัมผัสกับสิ่งที่รบกวนจิตใจอย่างมาก เขาจึงสรุปว่านั่นแหละหรือ คือผลของการกระทำความดี แถมยังกำชับด้วยว่า จำไว้ให้ตึนะอย่าลืม

ข้าพเจ้าพยายามชี้แจงว่า นั่นเป็นความเข้าใจผิด หรือมิฉะนั้นก็เข้าใจ สับสนในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การที่เขาเข้าไปช่วยผู้ที่ประสบอุบัติเหตุเช่นนั้น ต้องนับว่าเป็นการทำความดีที่น่าสรรเสริญ เขาจะต้องได้รับผลดีตอบสนองไม่เวลา ใดก็เวลาหนึ่งโดยแน่นอน ซึ่งอาจไม่ใช่ภายในหนึ่งหรือสองชั่วโมง หรือแม้แต่หนึ่ง เดือนหรือหนึ่งปีพอให้ทันตาเห็น ถ้าเขาน้อมนึกให้ดี เขาน่าจะภูมิใจที่ได้พยายาม ช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์คนหนึ่งไว้ ความภูมิใจเช่นนี้คือความสุขที่ได้รับ อันเป็นผล จากการทำความดี ถ้าเขาไม่เข้าไปช่วยนั้นสิ เขาอาจต้องเสียใจตลอดไปว่าเขาไม่ได้ ทำหน้าที่อันอยู่ในวิสัยที่มนุษย์ด้วยกันพึงกระทำให้แก่กัน อันที่จริงกฎหมายบัญญัติ ไว้แล้วว่า ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตราย เมื่ออยู่ในวิสัยที่จะช่วยได้ โดยที่ตนเอง จะไม่ได้รับอันตราย แต่ละเว้นไม่ช่วย ถือว่ามีความผิดทางอาญา การที่เขาต้องเข้าไป พัวพันกับคดีต้องถือว่าเขาได้เสียสละเพื่อรักษาไว้ซึ่งกระบวนการยุติธรรมของ บ้านเมือง ซึ่งก็เป็นการกระทำความดีอีกอย่างหนึ่งที่นาภูมิใจ ความดีนี้จะต้องตอบ สอนไม่ช้าก็เร็ว

ฉะนั้นอย่าเลื่อมศรัทธาในการทำดี อย่าเข้าใจผิดว่าผลแห่งความดีที่กระทำ จะอยู่ในรูปของวัตถุ ทรัพย์ ชื่อเสียง หรือความเพลิดเพลินเสมอไป และทั้งจะต้อง เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทันใจ หรือทันตาเห็น ผลแห่งความดีอาจเกิดขึ้นภายหลังตาม จังหวะเวลาที่พอเหมาะ และอยู่ในรูปอื่นที่มีคุณค่าถาวรยั่งยืนกว่าก็ได้

เพื่อนข้าพเจ้ามีที่ทำออกจะเห็นด้วย เพราะไม่มีทางคัดค้าน แต่ก็ยังไม่คลายทิฐิ พึมพำว่า เออๆ พอแล้ว วันหลังเจออะไรจะไม่เก็บมาเล่าให้ฟังอีก

ข้อสังเกต

๑. เรื่องความเรื่องนี้จัดว่าเป็นเรื่องความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะที่มีเนื้อหา เป็นเรื่องนามธรรม จุดมุ่งหมายของเรื่องความเรื่องนี้คือ ต้องการชี้ให้เห็นว่า การทำความดีนั้น แม้จะมีผู้แย้งว่า ไม่จำเป็นต้องได้รับผลดีเสมอไป แต่โดยสัจธรรมแล้วการทำความดีต้องได้รับผลดีเสมอไป

๒. ใจความสำคัญของเรื่องความเรื่องนี้คือ บุคคลบางคนไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว เพราะเมื่อได้ประสบเหตุการณ์บางอย่างด้วยตนเองแล้วเกิดความสำคัญผิด และคิด เชื้อไปเช่นนั้น

๓. สาระสำคัญกล่าวถึงความสำคัญผิดซึ่งแพร่หลายทั่วไปว่า การทำดีไม่ก่อให้เกิด ผลดีเสมอไป และการทำชั่วไม่ก่อให้เกิดผลชั่วเสมอไป โดยมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมประกอบ ให้เห็นจริง ต่อจากนั้นได้ชี้ให้เห็นว่าตัวอย่างที่ยกมานั้น ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วกลับแสดงว่า การทำดีต้องได้ผลดี และหากทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วเป็นแน่แท้ ผลดีหรือผลชั่วไม่จำเป็นต้อง เป็นสิ่งที่จับต้องได้ หรืออยู่ในรูปวัตถุใดๆ แต่เป็นคุณค่าทางจิตใจมากกว่า

ตอนสุดท้ายชี้ให้เห็นว่า แม้บุคคลจำนนต่อเหตุผลแล้ว ก็ยังยืนยันกรานไม่เชื่อเพราะยังไม่คลายทิฐิของตน

เรื่องความที่เกี่ยวกับโลกสาธาณะเรื่องนี้ น่าจะช่วยจรรโลงความเชื่อที่ถูกต้องตั้งงามไว้ ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยดี

๔. วิธีนำเสนอในเรียงความเรื่องนี้ ใช้บทบาทของผู้เขียนตามที่มีประสบการณ์ตรง ดำเนินเรื่องไปตั้งแต่ต้นจนจบ เห็นได้จากการใช้คำ “ข้าพเจ้า” และ “เพื่อนของข้าพเจ้า” รวมทั้งคำพูดของทั้งสองฝ่าย ส่วนนำของเรื่องกล่าวถึงประสบการณ์ตรงของผู้เขียน แล้วโยงเข้าหาสิ่งที่ประสงค์จะนำเสนอ วิธีจบเรื่องจบอย่างรวบรัด ทิ้งให้ผู้อ่านสรุปความเอง

๕. ในด้านสำนวนภาษาที่ใช้ น่าสังเกตว่าแม้เรื่องนี้จะมີสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา แต่มิได้เป็นศาสนาใดศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะ ถ้อยคำภาษาที่ใช้ก็ไม่มีศัพท์ทางศาสนา คำพูดของบุคคลในเรียงความไม่ได้เป็นคำพูดของบุคคลนั้นๆ โดยตรง ที่ต้องใช้เครื่องหมายอัญประกาศหรือเครื่องหมายคำพูด

๖. การแบ่งย่อหน้าในเรียงความเรื่องนี้ ในช่วงแรกจะเห็นว่าขึ้นย่อหน้าใหม่ถี่มาก เพราะเนื้อความในแต่ละย่อหน้านั้นจบกระแสดความพอดี อย่างไรก็ตาม ย่อหน้าที่ ๓, ๔ และ ๕ ถ้าจะเขียนให้ต่อเนื่องกันก็ได้อีก เนื่องจากเป็นการเล่าถึงการสนทนาโต้ตอบ ซึ่งไม่มีเครื่องหมายอัญประกาศ แต่ผู้เขียนคงจะเห็นว่า ถ้าแยกคำพูดของแต่ละคนไว้ต่างย่อหน้ากัน ก็จะทำให้ผู้อ่านรับสารหรือเข้าใจได้รวดเร็วขึ้น ส่วนย่อหน้าสุดท้ายซึ่งสั้นมาก ทำหน้าที่เป็นส่วนสรุปของเรียงความ จึงต้องขึ้นย่อหน้าใหม่ มิฉะนั้นแล้วอาจทำให้ผู้อ่านไม่สะดวกในการเข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง

การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ซึ่งมีแนวความคิดหลักที่ว่า การท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปควบคู่กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์จึงหมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมุ่งเรียนรู้สัมผัส ธรรมชาติและวัฒนธรรมโดยใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติและวัฒนธรรมตามที่เป็นอยู่ โดยมีพื้นฐานของความรักและความรับผิดชอบมิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือส่งผลกระทบต่อสถานที่แห่งนั้น

แหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่สำคัญโดยเฉพาะมิติในด้านธรรมชาติที่ใครจะกล่าวถึงในที่นี้ คือ อุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ที่มีลักษณะเด่นทางธรรมชาติและมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ ซึ่งรัฐได้ออกกฎหมายกำหนดอาณาบริเวณและพยายามธำรงสภาพดั้งเดิมไว้มิให้เปลี่ยนแปลง เพื่อประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการ การอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม และนันทนาการของประชาชน ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติแบ่งเป็น

๒ ประเภท คือ อุทยานแห่งชาติทางบก ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก กับอุทยานแห่งชาติทางทะเล ได้แก่ ชายทะเล ทะเล และหมู่เกาะต่างๆ มีอุทยานแห่งชาติที่จัดตั้งแล้วและที่เพิ่งจะจัดตั้งประมาณ ๑๓๐ แห่ง มีพื้นที่ประมาณ ๓๘ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๓ ของพื้นที่ประเทศไทย

การไปท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติ ปัจจุบันค่อนข้างสะดวกสบาย กล่าวคือ อุทยานแห่งชาติต่างๆ จะจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้เข้าไปท่องเที่ยว อาทิ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สถานที่พักแรม ร้านอาหาร ห้องน้ำ ซึ่งทุกอย่างจัดไว้อย่างเรียบง่าย กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปยังอุทยานแห่งชาติจะได้รับข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นแก่การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ รวมทั้งความปลอดภัยในการท่องเที่ยวด้วย

คุณค่าอันประมาณมิได้ในการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติ คือ นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด จนตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เกิดความรักธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมอย่างเป็นมิตรกับธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การปกป้องและคุ้มครองธรรมชาติต่อไป การเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดจะทำให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเอง เกิดความรัก ความมั่งคั่งหรือสุนทรีย์สำนึกขึ้นในจิตใจ อันจะทำให้ร่างกายหลังสารชนิดหนึ่งคือสารแห่งความสุข หรือที่ทางแพทย์เรียกว่า เอนดอร์ฟิน สารชนิดนี้จะก่อให้เกิดพลังความคิดสร้างสรรค์ขึ้นในกายของมนุษย์อีกด้วย

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ในอุทยานแห่งชาติยังทำให้มนุษย์เกิดความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติ มองเห็นถึงความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของระบบนิเวศซึ่งรวมถึงมนุษย์และสรรพชีวิตอื่น

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวของบุคคลผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองเห็นถึงความเชื่อมโยงกันของสภาพสิ่งต่างๆ รอบตัว และมุ่งหวังให้สภาพแวดล้อมมีความยั่งยืน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังๆ สืบไป

จึงใคร่ขอเชิญชวนทุกท่านที่มีโอกาส ได้ทดลองท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ดูสักครั้ง ซึ่งนอกจากจะได้พักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังได้สาระและก่อให้เกิดความรัก และความคิดสร้างสรรค์ที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติอีกด้วย ท่านสามารถเลือกอุทยานแห่งชาติใดก็ได้เป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ และเมื่อท่านได้สัมผัสการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ครั้งหนึ่งแล้ว ย่อมจะมีครั้งต่อมาอย่างแน่นอน

ข้อสังเกต

๑. เรียงความเรื่องนี้มีเนื้อหาต่างกับเรื่องแรกคือ กล่าวถึงการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ ซึ่งตั้งเป็นหัวข้อของเรียงความด้วย มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นแท้ของการท่องเที่ยวในแนวใหม่ และประสงค์จะชี้ให้เห็นประโยชน์เป็นสำคัญ เรียงความเรื่องนี้จัดได้ว่าเป็นเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธารณะเช่นกัน

๒. ใจความสำคัญ คือ อุทยานแห่งชาติทุกแห่งของไทยเป็นสถานที่เหมาะแก่การไปท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์

๓. สาระสำคัญของเรียงความเรื่องนี้ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ ณ อุทยานแห่งชาติและชวนเชิญให้ผู้รับสารเกิดความคิดคล้อยตามแล้วปฏิบัติ

๔. วิธีนำเสนอตรงไปตรงมาตามเนื้อหาของเรื่อง กล่าวคือ เริ่มต้นด้วยการให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ และได้จำกัดวงให้อยู่ในเรื่องของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติเท่านั้น ผู้เขียนได้ถือโอกาสอธิบายความหมายของอุทยานแห่งชาติอย่างสั้นๆ และชี้ให้เห็นว่าอุทยานแห่งชาติเอื้ออำนวยแก่การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ได้อย่างไร ต่อจากนั้นจึงกล่าวถึงคุณค่าของการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ และจบลงด้วยการเชิญชวนให้สาธารณชนมีความคิดคล้อยตาม นี่ก็ยกไปเที่ยวในรูปแบบที่นำเสนอนี้ พร้อมทั้งเน้นคุณค่าของการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์อีกครั้งหนึ่ง

๕. สำนวนภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย แม้จะมีศัพท์ใหม่หรือกลุ่มคำที่มีความหมายเฉพาะ แต่ผู้เขียนก็ได้อธิบายไว้ให้เข้าใจชัดเจน เช่น การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติ ศัพท์ใหม่บางคำก็น่าจะเข้าใจได้ แม้ไม่มีผู้ชี้แพร่หลาย เช่น สรรพชีวิต สุนทรียสำนึก เป็นต้น

ระบบจราจรเมืองไทยไม่สิ้นหวัง

ปิ่นปิ่น! เควี้ยว! คว๊าว!

ผู้ขับซัดขว้างหน้าหักพวงมาลัยหลบ โชคดีที่ไม่มีรถคันใดอยู่ด้านซ้าย มิฉะนั้นการจราจรคงติดขัดมากกว่านี้ รถคันสีแดงที่แซงพุ่งปราดไปข้างหน้า ปาดซ้ายปาดขวาหายลับไปอย่างรวดเร็ว รถที่เล่นตามกันมาเป็นแถวบนถนนต้องชะลอช้าลงไปอีก คงจะพากันตกตะลึงจนตัวขาไปตามกัน

ทุกวันนี้ ถนนในกรุงเทพมหานครเต็มไปด้วยรถที่ค่อยๆ คืบคลานไปอย่างช้าๆ สลับกับหยุดนิ่ง ไม่ว่าจะบนถนนทั่วไปหรือบนทางด่วน ยิ่งในชั่วโมงเร่งด่วน

ตอนเช้าก่อนไปทำงาน และตอนเย็นหลังเลิกงาน คนที่บ้านอยู่ชานเมืองอาจใช้เวลาเดินทาง ๒-๓ ชั่วโมง กว่าที่จะถึงที่ทำงานหรือกลับถึงบ้าน จนมีประโยค "การจราจรเป็นอัมพาต" ขึ้น ชื่อเสียงในเรื่องนี้ของกรุงเทพฯ โด่งดังไปแทบทั่วโลก ชาวต่างประเทศคนหนึ่งเคยเขียนเอาไว้ในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า เขามาถึงเมืองไทย นั่งรถยนต์จากสนามบินดอนเมืองเข้าเมือง แต่หลงไปติดอยู่ใน "สุสานรถ" มหิมา ซึ่งปรากฏว่ารถยนต์ส่วนใหญ่ยังสวยงาม และอยู่ในสภาพดี ไม่น่าจะมาอยู่ในสุสานรถเลย

มีโยที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะหาวิธีแก้ไขอย่างไร หรือมีมาตรการใดๆ ออกมา เช่น จัดให้เวลาทำงานของส่วนราชการและของส่วนเอกชนเหลื่อมกัน ก็ไม่อาจทำให้กรุงเทพฯ หายจากโรคอัมพาตได้ และโรคนี้ก็ระบาดไปถึงเมืองใหญ่อื่นๆ แล้ว เช่น เชียงใหม่ หาดใหญ่ นครราชสีมา เป็นต้น จะเห็นว่าแม้ผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้จะหามาตรการต่างๆ นานาปรมาแก้ไขอย่างที่ว่าๆ กันอยู่ เราก็อย่ามัวรอประสิทธิผลของมาตรการเหล่านั้นเลย กว่าที่การขนส่งมวลชนจะอำนวยผล สภาพที่เป็นอยู่ทุกวันนี้อาจทำให้คนหลายคนกลายเป็นโรคประสาท อาจทำให้บางคนมีนิสัยหยาบ พาล คิดแต่จะเอาเปรียบผู้อื่น เช่น คนขับรถที่แข่งตัดหน้าทีกล่าวมาข้างต้น บางคนก็อาจกลายเป็นคนซึมโหม เพราะขุ่นเคืองใจอยู่เป็นนิจ บางคนก็อาจประสบอุบัติเหตุได้ แทนที่จะรอมมาตรการของรัฐ ประชาชนน่าจะร่วมมือร่วมใจกันปรับเปลี่ยนอุปนิสัยการขับรถของเราที่ไม่ดีให้ดีขึ้นหรือที่ขับติดอยู่แล้วให้ดียิ่งๆ ขึ้นได้ หรือช่วยกันคิดหามาตรการที่เราพอจะทำได้ ให้รถติดน้อยลง

ในที่นี้จะขอเสนอพฤติกรรมกรรมการขับรถของผู้คนในกรุงเทพฯ เท่าที่ทุกคนอาจสังเกตเห็นได้เสมอๆ สัก ๓-๔ กรณี

กรณีแรก การขับรถตามกันไปตามช่องทางจราจร บางคันขับข้ามากเกินไป ทั้งระยะห่างจากรถคันหน้ามาก ทำท่ายให้นักขับรถบางคันแซงเข้าไปในช่องว่างนั้น อันอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย และเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นแล้ว การจราจรที่ติดขัดอยู่那儿จะยิ่งติดมากขึ้นเป็นหลายเท่าทวีคูณ การทิ้งระยะห่างยังทำให้การจราจรมักติดในจุดหนึ่งหนาแน่นมาก แต่จุดข้างหน้าจะว่างโล่ง เพราะรถในแถวไม่อาจแล่นด้วยความเร็วมากกว่ารถคันที่แล่นข้างหน้าได้ ยิ่งคันที่ข้านำขบวนเสียทุกแถว รถที่ตามมาข้างหลังก็แล่นมาออกันหนาแน่นยิ่งขึ้น พอมีตำรวจมากวดขันให้รถแล่นตามติดๆ กัน การจราจรจะคล่องขึ้น ผู้ที่ขับรถข้ามากน่าจะขับอยู่ในช่องทางซ้ายซึ่งจะช่วยให้รถติดน้อยลง

กรณีที่สองมักจะเกิดที่จุดคับขัน เช่น ตอนขึ้นสะพานลอยหรือตามถนนที่มีสภาพเป็นคอขวด สะพานลอยข้ามแยกบางแห่ง รถจะมีทางขึ้นได้เพียง ๒ ช่องทาง เมื่อจวนจะถึงเชิงสะพาน มักจะมีรถในช่องทางคู่ขนานทั้งซ้ายและขวารอจังหวะขึ้นสะพานด้วย พอได้โอกาสก็ชิงขับปาดหน้ารถที่แล่นมาจากทางตรงขึ้นไป ซึ่งทำให้รถ

ทางตรงหยุดชะงัก เหยียบห้ามล้ออย่างกะทันหัน รถทางตรงคันถัดๆ ไปต้องหยุดด้วย เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุรถชนท้ายต่อกันเป็นลูกโซ่หลายคัน

บางที่เมื่อรถทางตรงไม่หยุดให้ในที่ที่ควรหยุด รถที่ซึ่งปาดหน้าก็ขึ้นสะพานไม่ได้ รถทางตรงก็ไปไม่ได้ ทำให้รถยิ่งติด ขยับเขยื้อนไม่ได้ในทุกช่องทาง ถ้าขณะนั้นไม่มีตำรวจจราจรมาช่วยจัดให้รถหลีกกัน รถก็จะติดอยู่นาน บางที่ถึงกับเกิดการทะเลาะวิวาทกัน ทำให้รถติดยิ่งขึ้นไปอีก เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นทุกเมื่อเชื่อกันทั่วพระนคร สภาพการณ์เช่นนี้อาจแก้ไขได้ กล่าวคือ นอกจากผู้ขับขี่รถจะต้องขับรถอย่างมีมารยาทแล้ว น่าจะมีมาตรการมาช่วยแก้ไข โดยให้รถยนต์ในช่องทางตรงและช่องทางคู่ขนานขึ้นสะพานหรือเข้าถนนคอขวดสลับกันทีละคัน ในชั้นแรกควรมีเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยแนะนำและกำกับให้ปฏิบัติ ตลอดจนช่วยกันรณรงค์เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการขับรถให้เกิดขึ้นให้ได้ วิธีขับสลับกันให้โอกาสรถคันอื่นใช้ช่องทางได้ดังกล่าวนี้ ต่างประเทศทั่วโลกได้ปฏิบัติกันอยู่เป็นปกติ และได้ผลดีมาแล้ว

อีกกรณีหนึ่งที่มักเห็นกันอยู่บ่อยๆ คือ ช่องทางที่ให้รถเลี้ยวซ้ายผ่านตลอดตามสี่แยกต่างๆ ซึ่งมีป้ายของตำรวจจราจรอนุญาตให้รถในช่องทางซ้ายสุดเลี้ยวซ้ายได้ ปรากฏว่ารถในช่องทางนี้ไม่อาจเลี้ยวได้ เพราะมีรถที่จะแล่นตรงไปแล่นเข้ามาอุดช่องทางนั้นเสีย รถที่จะเลี้ยวซ้ายต้องรอจนมีสัญญาณไฟสีเขียวให้รถทางตรงไปได้นั้นแหละ รถเลี้ยวซ้ายจึงจะเลี้ยวได้ ซึ่งหมายความว่า กฎจราจรให้รถเลี้ยวซ้ายผ่านตลอดไร้ประโยชน์ ถ้าพักใดมีตำรวจจราจรมากอยกวอดขัน ก็ดีไป ถ้าไม่มีตำรวจ เหตุการณ์การจราจรหยุดชะงักนั้นก็เกิดขึ้นเสมอ ถ้าผู้ขับขี่รถยนต์มีความละอายใจหรือมีหิริโอตตปะบมัง สภาพเช่นนี้ก็คงไม่เกิดขึ้น และก็จะไม่เป็นภาระแก่ตำรวจจราจรซึ่งมีงานเต็มมืออยู่ตลอดเวลา

สาเหตุที่ทำให้การจราจรมักติดขัดและเกิดอุบัติเหตุบ่อยๆ ในอีกกรณีหนึ่งคือ การขับรถฝืนเครื่องหมายจราจร ตามถนนใหญ่สายยาวที่มีจุดให้เลี้ยววกกลับหรือที่เรียกกันว่า ยูเทิร์น ห่างกัน มักมีผู้ขับขี่รถยนต์ทั้งรถยนต์สี่ล้อและรถจักรยานยนต์ขับย้อนลูกศรหรือขับในเส้นทางที่ตนไม่มีสิทธิ์ เมื่อเห็นถนนในขณะนั้นว่าง การกระทำเช่นนี้มักทำให้เกิดอุบัติเหตุขึ้นร้ายแรงขึ้นบ่อยๆ และทำให้การจราจรติดขัดอย่างยิ่ง การเสียเวลาไปเพียงเล็กน้อยของแต่ละบุคคลเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องน่าจะก่อให้เกิดผลดีแก่ส่วนรวมมากกว่า จริงอยู่ ในบางโอกาส การฝืนกฎดูเหมือนจะทำให้การจราจรเลื่อนไหลไปได้ และไม่เกิดอุบัติเหตุ แต่หากผู้ขับขี่รถยนต์ประพฤติด้อยๆ จนติดนิสัย ก็จะทำให้เกิดปัญหาจราจรได้เป็นอย่างมาก

กรณีสุดท้ายที่ขอแนะนำกล่าวถึงคือ ผู้ขับขี่รถยนต์ควรขับรถของตนด้วยความสังเกตและระมัดระวังทุกครั้งที่ขับรถไปบนถนนในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่อื่นๆ เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจเปลี่ยนแปลงเส้นทางที่จะให้รถแล่น เมื่อเห็น

การจราจรติดขัดมาก โดยใช้สัญญาณมือบ้าง ใช้กรวยสีส้มบ้าง ปิดกั้นไม่ให้รถใช้เส้นทางที่เคยใช้อยู่เป็นปกติ เพราะฉะนั้นผู้ขับขี่รถจะต้องสังเกตและปฏิบัติตามให้ถูกต้อง จะได้ไม่ขับไปตามความเคยชิน ซึ่งอาจทำให้เกิดความยุ่งยากแก่การจราจร หรือเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงได้

สาเหตุที่ทำให้การจราจรติดขัดยังมีอีกมากมาย แต่เท่าที่ยกมาพอเป็นอุทาหรณ์ก็เพื่อจะได้เป็นแรงจูงใจช่วยกันประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง มีวัฒนธรรมที่ดีในการขับรถ โดยเฉพาะไม่เห็นแก่ตัว ไม่มุ่งแต่ประโยชน์หรือความสะดวกของตน มีความละอาย ไม่เอาเปรียบผู้อื่น กล่าวโดยรวมก็คือมีจิตสำนึกต่อประโยชน์ของสาธารณะ ปัญหาการจราจรก็คงจะทุเลาลงบ้างไม่มากก็น้อย จิตใจของทุกคนในสังคมก็จะสงบสุข

อย่างไรก็ดี ข้อเสนอแนะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้อาจคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับความคิดของหลายท่านทั้งในทางข้อเท็จจริงและในทางปฏิบัติ จึงต้องขอภัย และหวังว่าท่านผู้รู้ทั้งหลายจะช่วยกรุณาชี้แนะเพิ่มเติมให้ด้วย

ข้อสังเกต

๑. ข้อเขียนข้างบนนี้จัดเป็นเรื่องความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะอีกเรื่องหนึ่ง เนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของสาธาณชนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนเขียนขึ้นจากประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเอง จึงไม่หนักในด้านวิชาการเท่ากับเรื่องการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ และไม่มีลักษณะเป็นนามธรรมเท่ากับเรื่อง ทำดีวันชั่ว นอกจากนี้ยังมุ่งประโยชน์ที่จะทำให้สังคมดีขึ้น โดยกล่าวเตือนอย่างอ้อมๆ ให้ผู้ขับขี่รถยนต์ปฏิบัติตามกฎจราจร ขับขี่รถอย่างมีมารยาท รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราในขณะนั่งอยู่หลังพวงมาลัย

๒. ใจความสำคัญของเรื่อง คือ พฤติกรรมของผู้ขับขี่รถยนต์ในปัจจุบันมีส่วนทำให้การจราจรในกรุงเทพมหานครติดขัด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้อาจแก้ไขให้บรรเทาเบาบางลงได้

๓. วิธีนำเสนอเรื่องความเรื่องนี้ใช้ฉากหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถนนของกรุงเทพฯ ดำเนินเรื่อง ทำให้เห็นภาพชัดเจน เริ่มต้นด้วยฉากหรือเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่เป็นสาเหตุทำให้การจราจรติดขัด แล้วโยงไปถึงฉากอื่นๆ ซึ่งคิดว่าอาจเป็นสาเหตุด้วย ผู้เขียนได้พรรณนาแต่ละเหตุการณ์โดยเน้นรายละเอียด แล้วเสนอแนะให้แก้ไขวิธีการขับรถ

ของตนเองแต่ละคน พร้อมทั้งได้เสนอมาตรการบางอย่างที่เห็นว่าน่าจะมีประสิทธิภาพ
เรียงความเรื่องนี้มีวิธีนำเสนอต่างกับสองเรื่องที่ผ่านมา กล่าวคือไม่นำเสนอผ่านบุคคลโดยใช้
สรรพนามบุรุษที่ ๑ เหมือนเรื่องแรก และไม่ได้ใช้หลักวิชาการหรือความรู้ใดๆ ดำเนินเรื่อง
เหมือนเรื่องที่ ๒

๔. สาระสำคัญของเรียงความเรื่องนี้ ได้แก่ปัญหาการจราจรติดขัดในกรุงเทพ-
มหานครและกำลังระบาดไปยังเมืองใหญ่อื่นๆ สาเหตุบางส่วนอาจมาจากนิสัยการขับซิ่งรถ
ของผู้คนกรุงเทพฯ ที่ขาดมารยาทไม่ระมัดระวัง ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ขับแข่งช่องทางกัน
และขับตามสบายอย่างไม่เกรงใจผู้อื่น ทั้งผิดกฎจราจรอย่างเห็นกันได้ชัด ดังนั้นจึงควร
แก้นิสัยการขับรถ ตลอดจนหามาตรการบางอย่างที่ปฏิบัติได้จริงมาใช้ ปัญหาดังกล่าว
อาจบรรเทาเบาบางลงได้

๕. เรียงความเรื่องนี้ใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่มีศัพท์วิชาการ อาจมีที่ใช้
ศัพท์บ้าง แต่ก็ศัพท์ที่รู้จักและใช้กันอยู่แล้วเป็นปกติ รายละเอียดในฉากแต่ละฉากกล่าว
ไปตามลำดับ

เมื่อนักเรียนอ่านตัวอย่างเรียงความทั้ง ๓ เรื่องข้างต้นแล้ว คงเห็นว่าการเขียน
เรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณณะนั้น ไม่ยาก นักเรียนทุกคนก็เขียนได้

กิจกรรม

๑. เรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณณะอาจเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวหรือไกลตัว
บุคคลผู้เขียนก็ได้ นักเรียนควรฝึกเขียนเป็นระยะๆ ไปอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย

เมื่อนักเรียนเขียนแล้ว อาจนำมาแลกเปลี่ยนอ่านในชั้นเรียน แล้ววิพากษ์วิจารณ์กันว่า
เป็นเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณณะหรือไม่ โดยใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาเป็นเกณฑ์ใน
การตัดสิน หรือนักเรียนอาจขอให้ครูช่วยตัดสิน แนะนำเพิ่มเติมในเรื่องการลำดับความคิด
การใช้ภาษา และความเหมาะสมด้านอื่นๆ เพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขให้เป็นงานเขียนที่สมบูรณ์
ยิ่งขึ้น แล้วเลือกเรื่องที่เด่นไปติดไว้ที่ป้ายนิเทศสัก ๒ - ๓ วัน ต่อจากนั้นเปลี่ยนเป็น
เรื่องอื่นบ้างทยอยกันไป เพื่อให้เพื่อนร่วมโรงเรียนด้วยกันได้อ่านด้วย

๒. จัดการประกวดเรียงความเรื่องเกี่ยวกับโลกสาธาณะให้เป็นกิจกรรมต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการกรรมการตัดสินโดยมีอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ชี้ขาด กรรมการควรวางเกณฑ์ในการตัดสินโดยแบ่งสัดส่วนของคะแนนที่จะให้แต่ละข้อตามที่เห็นสมควร ตัวอย่างเกณฑ์ เช่น

- ๑) ความสอดคล้องกันระหว่างชื่อเรื่อง กับเนื้อเรื่อง
- ๒) ใจความสำคัญของเรื่อง
- ๓) การลำดับความ
- ๔) ความสมเหตุสมผล
- ๕) สำนวนภาษาที่ใช้
- ๖) ประโยชน์ในการจรรโลงสังคม

(ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการจัดประกวด ขอให้ศึกษาแนวทางที่ได้กระทำมาแล้วเมื่อจัดประกวดเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกส่วนตัว)

๓. อ่านงานเขียนต่อไป่นี้ แล้วพิจารณาว่าเป็นเรียงความเกี่ยวกับเรื่องของโลกสาธาณะหรือไม่ เพราะเหตุใด มีวิธีนำเสนออย่างไร ใจความสำคัญของเรื่องคืออย่างไร เรื่องมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ สำนวนภาษาที่ใช้เป็นอย่างไร นักเรียนเกิดความประทับใจอย่างไรบ้าง

โฉนเมืองไทยจะมีไม่ได้

ในที่ประชุมสัมมนาแห่งหนึ่ง มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านช่วยกันอภิปรายเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพแวดล้อมที่กำลังเสื่อมทรุดอยู่ในทุกวันนี้ให้ฟื้นคืนดีขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งได้เล่าถึงมาตรการกำจัดขยะของประเทศในยุโรปประเทศหนึ่ง ซึ่งท่านประทับใจมาก มีความว่า

ที่ประเทศนั้น ประชาชนให้ความสำคัญแก่สิ่งแวดล้อมเป็นอันดับหนึ่ง ทุกคนต้องการสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม สะอาด เป็นระเบียบ ต้องการอากาศที่สดชื่น ปลอดภัย ต้องการน้ำฝนหรือหิมะที่บริสุทธิ์สะอาด ต้องการแสงแดดที่ปราศจากรังสีอันเป็นอันตรายแก่สุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเกี่ยวกับขยะ เขามีวิธีการกำจัดที่มีประสิทธิภาพยิ่ง ประชาชนทั้งประเทศต่างตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับขยะ และรู้ถึงคุณค่าของขยะบางประเภทที่อาจนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ทุกแหล่งชุมชนมีภาชนะรองรับขยะแยกเป็นประเภทๆ ไป เช่น มีภาชนะรองรับขวดพลาสติกที่ใช้บรรจุเครื่องดื่ม ซึ่งเรียกว่า ขวดเพิท หรือ pet คำนี้มาจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า

Poly - Ethylene Terephthalic ซึ่งเป็นชื่อของสารชนิดหนึ่ง มีภาชนะรองรับ กระป๋องเครื่องดื่มที่ทำด้วยอะลูมิเนียม หรือโลหะเคลือบดีบุก กระป๋องเหล่านี้เขา ตั้งชื่อให้หรูหราว่า "กระป๋องนาโชค" หรือลัคกี้แคน (Lucky Can) เพื่อผลทาง จิตวิทยาไม่ให้คนทิ้งขว้าง แต่ให้น่ากลับมาใช้อีกได้ ประชาชนในประเทศนั้นร่วมมือ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างดียิ่ง เมื่อหย่อน "กระป๋องนาโชค" ลงในภาชนะรองรับแล้ว ก็จะโยกคันโยกอัดกระป๋องให้แบนทับกันจนกระทั่งเป็นแท่งใหญ่ ทำให้ไม่เปลือง เนื้อที่และขนย้ายง่าย เมื่อขนออกมาเรียงเป็นตั้งๆ เพื่อเตรียมนำเข้าโรงงานแปรร สภาพกลับมาใช้ใหม่ก็ดูเป็นระเบียบสะอาดตา วัสดุที่ใช้แล้วอย่างอื่น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งจำพวกพลาสติก ก็จะมีโรงงานที่ทันสมัย ใช้เครื่องจักรเดินเครื่องด้วยระบบ ไฟฟ้าล้วน รองรับการแปรรสภาพเช่นเดียวกัน การแปรรสภาพสิ่งที่ใช้แล้วให้ใช้ได้ ใหม่นี้เป็นไปตามกฎหมายที่ระเบียบในประเทศนั้นได้ตราขึ้นใช้

หลายคนที่ได้ฟังคำบรรยายที่เห็นภาพชัดต่างพากันทึ่งและเคลิ้มตาม บางคนถึงกับปรารภว่า เมืองไทยของเราซึ่งกำลังก้าวสู่ความเป็นประเทศ "นิค" ใน ระยะเวลาไม่นานข้างหน้านี้จะพอมีหวังเช่นนั้นหรือไม่หนอ

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเคยรับสั่งว่า ความดีของชนชาติไทยสรุปได้ ๓ ประการ คือ ความเป็นผู้ปราศจากวิหิงสา คือ ไม่นิยมความรุนแรงหนึ่ง ความรักอิสระหนึ่ง และความรู้จักประสานประโยชน์หนึ่ง หากความดีทั้งสามประเภทนี้ยังมีอยู่โดยเฉพาะประการที่สาม เป็นไปได้ที่ประเทศ ไทยจะบรรลุถึงการมีเทคโนโลยีระดับสูงเช่นที่ว่ำนั่นได้

ถ้าผู้มีอำนาจในการจัดสรรงบประมาณ ได้จัดเกลี่ยงบประมาณไปให้แก่ การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรม ถ้าการโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นไปอย่างได้ผล ถ้าการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างแท้จริงแล้ว การใช้ เทคโนโลยีในการกำจัดขยะดังที่กล่าวมาข้างต้น ย่อมจะเกิดขึ้นได้ มีפקต้องสงสัย

เศรษฐกิจสำคัญที่ไทย

เศรษฐกิจของประเทศใดก็ตามขึ้นอยู่กับเรื่องหลัก ๓ ประการคือ เรื่อง ของคนหรือพลเมือง เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และเรื่องของความรู้ความ ชำนาญในการผลิต

คนหรือพลเมืองเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เพราะคนเป็นทั้งผู้ผลิตสินค้าและผู้กิน ผู้ใช้สินค้า พลเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นย่อมหมายถึงมีปากมีท้องที่ต้องหาเลี้ยงกัน มากขึ้น ถ้าพลเมืองเพิ่มมากขึ้นแต่ขาดคุณภาพ คือ มีแต่คนทวิไทย เจ็บป่วยและ ไร้เชลา ประเทศนั้นๆ ก็จะลำบากในทางเศรษฐกิจ พลเมืองจะมีคุณภาพก็ต่อเมื่อ

สถาบันครอบครัว อบรมปลูกฝังขัดเกลานิยามตั้งแต่เกิด และได้รับการศึกษาที่ดีพอ จากสถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นพื้นฐานสำคัญทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ เป็นต้น ล้วนเป็นแหล่งทำมาหากินของพลเมือง ทรัพยากรธรรมชาติบางประเภท เช่น สินแร่เมื่อนำมาใช้แล้วหมดสิ้นไป สร้างทดแทนไม่ได้ แต่บางประเภท เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ ถ้ารู้จักบำรุงรักษาก็จะมีใช้ตลอดไปไม่หมดไม่สิ้น ภาครัฐและภาคเอกชนตลอดจนสถาบันการศึกษาทุกระดับ จะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

ความรู้ความชำนาญหรือที่เรียกว่ากรรมวิธีผลิตนั้น เป็นเรื่องที่เราปรับปรุงขึ้นมาได้ ความรู้ทางวิชาการสาขาต่างๆ เป็นตัวกระตุ้นให้มีกรรมวิธีการผลิตที่ดีขึ้น ได้ผลผลิตมากขึ้น ความรู้ความชำนาญในด้านการผลิตซึ่งเป็นผลของความเจริญทางเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการทำมาหากินเป็นอย่างมาก ความรู้ความชำนาญเหล่านั้นนอกจากประชาชนจะได้รับจากสถาบันการศึกษาตามหลักสูตรแล้ว จำเป็นจะต้องได้รับจากสถานประกอบการซึ่งบุคคลกำลังปฏิบัติงานอยู่อย่างเป็นระบบและอย่างจริงจังด้วย

ชาติที่เจริญรุ่งเรืองต้องประกอบด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพ รู้จักใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างเหมาะสม รู้จักทะนุบำรุงรักษามิให้เสื่อมโทรม สามารถเก็บไว้เป็นแหล่งทำมาหากินชั่วลูกชั่วหลานและปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วิทยาการต่างๆ ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ ความมั่นคงสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจยังเป็นรากฐานการป้องกันรักษาประเทศอีกด้วย เพราะกองทัพเดินได้ด้วยท้อง ซึ่งหมายถึงจะต้องมีเศรษฐกิจดีนั่นเอง

เรียบเรียงจากบทความเรื่อง "เศรษฐกิจ" ใน เมืองไทยของเรา ของ คณะกรรมการเฉพาะกิจ จัดทำหนังสือเกี่ยวกับประเทศไทยสำหรับเยาวชน สำนักนายกรัฐมนตรี

เจ้าพระยา

ฝูงปลาตัวโตๆ จำนวนร้อยจำนวนพันในแม่น้ำเจ้าพระยา พวกมันมาอบบริเวณหน้าวัดมะขาม จังหวัดปทุมธานี แย่งกันซุบก้อนขนมปังที่คนโยนลงไปได้ๆ ตื่นเต้นกันมาก หนุ่มสาวทยอยล่อกันสนุกสนาน แม่น้ำเจ้าพระยาหล่อเลี้ยงสรรพชีวิตให้รื่นรมย์มาช้านาน

ผู้คนระเรื่อลงมาตั้งแต่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดต่างๆ รวมทั้งราชธานีในอดีตและปัจจุบันทั้ง ๓ แห่ง จนถึงปากน้ำจังหวัดสมุทรปราการ ต่าง

ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาหล่อเลี้ยงชีวิตตลอดมานับเป็นเวลาร้อยๆ ปี ได้อาบกิน ชำระล้าง ใช้ในกิจการเกษตรทั้งการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์และกิจการอื่นๆ อีกนานัปการ นอกจากนี้แม่น้ำเจ้าพระยายังใช้เป็นเส้นทางคมนาคม ขนส่งผู้คน สรรพสินค้าสู่ตลาดทั้งในและนอกประเทศ นำความมั่นคงมาให้แก่ประเทศตลอดมา ช้านาน เจ้าพระยาจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดแดงใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิต

ยิ่งกว่านั้นแม่น้ำเจ้าพระยายังใช้เป็นเวทีสถานของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ทั้งของหลวงและของราษฎร อาทิ พระราชพิธีเสด็จพยุหยาตราชลมารค พระราชพิธีลอยพระประทีปซึ่งเป็นพิธีหลวง ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีชักพระ ประเพณีลอยกระทง ซึ่งเป็นประเพณีของราษฎร

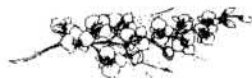
ปัจจุบันทุกคนทุกฝ่ายเกิดความวิตกว่าแม่น้ำเจ้าพระยากำลังจะหมดสภาพการทำหน้าที่ประดุจเส้นเลือดแดงและหน้าที่อื่นๆ ให้แก่ปวงชนชาวไทยเสียแล้ว

แม่น้ำเจ้าพระยาได้กลับกลายเป็นที่รองรับของเน่าของเสีย เศษวัสดุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลาสติกที่ใช้แล้วนานาชนิดจากชุมชนทั้งสองฝั่ง อันกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วอย่างไม่มีทางยับยั้งได้

น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเปลี่ยนเป็นสีดำ บางครั้งส่งกลิ่นเหม็นกระจายไปไกล ก่อให้เกิดมลพิษแก่ชุมชน สภาพเช่นนี้กำลังลามขึ้นไปทางทิศเหนือ ถ้าปล่อยไว้ ก็คงถึงจังหวัดปทุมธานีในไม่ช้า ผูกปลาที่หน้าวัดมะขามก็คงจะไม่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป

ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลจะต้องเอาใจใส่รักษาสมบัติอันมีค่าที่ธรรมชาติได้ให้ไว้แก่ประเทศไทยให้คงอยู่ ประชาชนก็จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน ไม่เร่งทำลายสภาพของแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้มีหน้าที่ในการศึกษาทั้งในและนอกระบบจะต้องปลูกฝังจิตสำนึกให้คนไทยทุกคนในชาติหวงแหนและห่วงใยสมบัติอันล้ำค่าชิ้นนี้ไว้ด้วย

รัฐจะต้องใช้มาตรการทั้งทางกฎหมายและทางสังคม และต้องเร่งประกาศใช้ให้จริงจัง เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเคร่งครัดต่อหน้าที่ พรรคการเมืองควรจะต้องประกาศนโยบายให้แน่ชัดว่า ถ้ามีโอกาสเป็นรัฐบาลแล้วจะมีนโยบายและมาตรการอย่างไรในอันที่จะแก้ไขเยียวยารักษาแม่น้ำเจ้าพระยาให้ฟื้นคืนคงอย่างเดิม ควรประกาศให้รู้ทั่วกันเสียตั้งแต่บัดนี้

ตอนที่ ๓

การศึกษางานประพันธ์

งานประพันธ์ที่จะได้เรียนต่อไปในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด
วรรณสารวิจักษ์ เล่ม ๔ นี้ มีความหลากหลายมากขึ้น นักเรียนจะได้
อ่านวรรณคดีที่เยี่ยมยิ่งของไทยอีกเรื่องหนึ่งคือ ลิลิตตะเลงพ่าย ซึ่ง
ผู้ทรงนิพนธ์ได้บรรจุแต่งอย่างประณีตงดงาม นอกจากนี้จะได้ศึกษา
โคลงสุภาษิตนฤพุมนาการต่อจากที่ได้ศึกษาโคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์มาแล้ว

บทกวีนิพนธ์ คำขาน เป็นงานประพันธ์ร้อยกรองร่วมสมัยที่น่า
อ่านและน่าศึกษา มีวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่น่าสนใจ ส่วนบทกวีนิพนธ์
ชุด กาญจนกานท์ ซึ่งคัดสรรมาจากวรรณคดีไทยชั้นเยี่ยมเรื่องต่างๆ
รวมไว้เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสสัมผัสความงามและความไพเราะลึกซึ้ง
พอเป็นเครื่องชักนำให้เกิดความสนใจใคร่อ่านอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นต่อไป

งานร้อยแก้วที่จะได้เรียนในชั้นนี้คือ นิทานเวตาล และ
ดวงอาทิตย์รัก ทั้งสองเรื่องนี้เป็นงานประพันธ์ร้อยแก้วที่น่าศึกษา มี
ข้อแตกต่างกันที่สำคัญหลายข้อ อาทิ ภูมิหลังของผู้ประพันธ์ ที่มา
ของเรื่อง รูปแบบของงานประพันธ์ รวมทั้งเนื้อหา สารัตถะ และข้อคิด
ต่างๆ นักเรียนพึงอ่านด้วยความพิถีพิถัน ใต้เหตุผลวิเคราะห์และ
วิจารณ์แต่ละเรื่อง แล้วอาจนำมาเปรียบเทียบแลกเปลี่ยนทรรศนะกันก็ได้
การปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยให้ปัญญาแตกฉานยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในวรรณคดีเรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย มีตอนที่ไพเราะอย่างยิ่ง
อยู่หลายตอน นักเรียนทุกคนควรท่องจำบางตอนเป็นบทอาขยานดังนี้
ตั้งแต่บทที่ ๔๔ ซึ่งเริ่มต้นว่า “อ้าจอมจักรพรรดิผู้ เพี้ยยศ ถึง บทที่ ๔๙
ซึ่งลงท้ายว่า “เกรงป่หันทลูกได้ กลับเต้าตอบสนอง”

โคลงสุภาษิตนฤทมนการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

คำ นฤทมนการ ถ้าไม่พิจารณาอาจคิดว่าเป็น
ศัพท์ยากเกินกว่าที่จะเข้าใจได้เอง แต่ถ้านักเรียนใช้พื้น
ความรู้เดิมแยกศัพท์ออก ก็จะเข้าใจได้โดยง่าย และได้รับ
อรรถรสของคำนี้

นฤทมนการ เป็นศัพท์สมาสที่มีการสนธิ แยกได้
เป็นชั้นๆ ดังนี้

นฤทมน + อาการ (อาการ แปลว่า สภาพ กิริยา)
นฤทมน เป็นศัพท์สมาสอีกเช่นกัน แยกได้เป็น นฤ + ทมน
(นฤ เป็น อุปสรรค แปลว่า ปราศจาก ไม่) ทมน แยกเป็น
ทุ + มน (ทุ เป็น อุปสรรค แปลว่า ไม่ดี เสีย มน แปลว่า
ใจ)

เมื่อแยกศัพท์เช่นนี้แล้ว จะเห็นว่าความหมายรวมของ
นฤทมนการ ก็คือ สภาพที่ปราศจากความเสียใจ หรือ
สภาพที่ไม่ทำให้เสียใจซึ่งตามนัยแห่งโคลงสุภาษิตนี้มี
๑๐ ประการ ดังที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ว่า “กิจ
๑๐ ประการที่ผู้ประพฤตยังไม่เคยเสียใจ”

เนื้อหาของโคลงทุกบทในสุภาษิตนฤทมนานการเป็น
เรื่องใกล้ตัวและเป็นอุดมคติที่สำคัญยิ่ง เริ่มตั้งแต่ทำความดี
โดยทั่วไป ไม่พูดร้ายต่อผู้อื่น ฟังก่อนตัดสิน คิดก่อนพูด
ไม่พูดเวลาโกรธ กรูณาต่อผู้บั่นจน ขอโทษเมื่อกระทำผิด
อดกลั้นต่อผู้อื่น ไม่ฟังคำพูดไร้สาระและไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

วิธีนำเสนอโคลงสุภาษิตนฤทมนานการนั้น ผู้ทรง
พระราชนิพนธ์ใช้โคลงสี่สุภาพเป็นโคลงนำ ๑ บท ซึ่งให้เห็น
ว่ากิจ ๑๐ ประการซึ่งจะแสดงต่อไป บัณฑิตได้พิจารณา
แล้วจึงกล่าวสอนไว้ ทรงย้ำในโคลงบทเดียวกันนี้ด้วยว่า
ผู้ปฏิบัติตามกิจ ๑๐ ประการ จะไม่มีความโหม่นสัสได้เลย
ต่อจากนั้นทรงจัดลำดับกิจทั้ง ๑๐ ประการ โดยใช้โคลง
๑ บท แสดงกิจ ๑ ข้อ โคลงบทสุดท้ายสำคัญมาก ทรงชี้
ให้เห็นว่าบุคคลทุกคนพึงพิจารณากิจทั้ง ๑๐ ประการนั้น
หากไม่อาจตัดเหตุแห่งความโหม่นสัสดังกล่าวมานั้นได้ ควร
พยายามระงับ พยายามดับ พยายามเพื่อให้ถึงซึ่งความสงบ
บ้าง ยังดีกว่าไม่ปฏิบัติเลย

สิ่งสำคัญที่ควรสังเกตคือ ถ้อยคำที่ทรงใช้มีความ
หมายชัดเจนทุกคำ ส่วนใหญ่เป็นคำง่ายๆ ความหมายเด่น
เช่น โคลงบทที่ ๒ “เพราะไม่ได้พูดร้ายต่อใครเลย” คำ
เห็นห่าง เป็นคำไทยแท้ เห็นภาพชัดเจนว่า หมายถึง หลีก
ให้ห่างไกล โหม่ หมายถึง ความไม่รู้ ร้อน เป็นลักษณะ
ของโทษะ รัชยาเป็นคำที่ทุกคนเข้าใจซึมซาบอยู่แล้วว่าหมายถึง
ความเร้าร้อนมุ่งทำลายผู้อื่นที่ดีกว่าตน คำต่างๆ ใน ๓ บท
ต่อมาแสดงถึง “วจีทุจริต ๑๐ ประการ” ไว้อย่างชัดเจน
อันได้แก่ ส่อเสียด เจ้าเล่ห์ ใส่ร้าย หยาบคาย จาบจ้วง
อาฆาต ชูเชิญ ดุหมั่น นินทา และปิดความผิดให้แก่ผู้อื่น
ทั้งนี้โดยใช้คำ สละ (แปลว่า ทิ้งเสีย) นำไว้ข้างหน้าเพื่อ
แนะนำให้เห็นววจีทุจริตทั้ง ๑๐ ข้อนั้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อนักเรียนอ่านโคลงสุภาวดีนี้ ได้ทำความเข้าใจ
เนื้อหาและเห็นประโยชน์ที่จะนำไปเป็นข้อเตือนใจแล้ว ก็
ควรท่องจำบทที่นักเรียนจับใจเป็นพิเศษ จะเป็นบทใดบทหนึ่ง
หรือหลายบทก็ได้

กิจ ๑๐ ประการที่ผู้ประพฤดียังไม่เคยเสียใจ

๑ บัณฑิตวินิจแล้ว
ทศนฤพุมณาการ
เหตุผู้ประพฤติปาน
โหม่นสเพราะกิจนี้

แถลงสาร สอนเอย
ชื่อที่
ดั่งกล่าว นั้นนอ
ห่อนได้เคยมี

เพราะทำความดีทั่วไป

๑ ทำดีไปเลือกเว้น
แต่ผูกไมตรีไป
ทำคุณอุตหนุนใน
ไว้ศัตรูปองมล้าง

ผู้ใด ไฉน
รอบข้าง
การชอบ ธรรมนา
กลับช่องสรรเสริญ

เพราะไม่ได้พูดร้ายต่อใครเลย

๒ เห็นห่างโมหะร้อน
สละส่อเสียดมารยา
คำหยาบจาบจ้วงอา-
ไปหมิ่นนินทาป้าย

ริษยา
ใส่ร้าย
ฆาตหมู่ เข็ญเฮย
โทษให้ผู้ใด

เพราะถามฟังความก่อนตัดสิน

๓ ยินคดีมีเรื่องน้อย
ยังบ่งเห็นไป
ฟังตอบสอบคำไข
ห่อนตัดสินห้วนห้วน

ใหญ่ไฉน ก็ดี
เด็ดด่วน
คิดใคร่ ครวญนา
เหตุด้วยเบาความ

เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

๕ พาที่มีสติรู้

รอกิด

รอบคอบชอบแลผิด

ก่อนพร้อม

คำพูดพางลิขิต

เขียนร่าง เรียงแฮ

ฟังเพราะเสนาะต้อง

โสดทั้งทางภัย

เพราะงดพูดในเวลาโกรธ

๕ สามารถอาจห้ามงด

วาจา ตนเฮย

ปางเมื่อยังโกรธา

ชุ่นแค้น

หยุดคิดพิจารณา

แพ้ชนะ ก่อนนา

ชอบผิดคิดเห็นแม่น

ไม่ยังเสียความ

เพราะได้กรุณาต่อคนที่ถึงอับจน

๕ กรุณานรชาติผู้

พ้องภัย พิบัติเฮย

ช่วยรอดปลอดภัย

สว่างร้อน

ผลจักเพิ่มพูนใน

อนาคต กาลแฮ

ชนจักชูชื้อช้อน

ปางเบื่องประจวบ

เพราะขอโทษบรรดาที่ได้ผิด

๕ ไตกิจผิดพลาดแล้ว

ไปละ ลืมเลย

หย่อนทูลิमानะ

อ่อนน้อม

ขอโทษเพื่อการวะ

วายบาท หมางแฮ

ดีกว่าปดอ้อมค้อม

คิดแก้โดยโกง

เพราะความอดกลั้นต่อผู้อื่น

๕ ชนตีมีมากหมั้น

สันดาน

ใครเกะกะระราน

อดกลั้น

ไปจนเฉียบเฉกพาล

พาเดือด ร้อนพ้อ

ผู้ประพฤติดังนั้น

จักได้ใจเย็น

เพราะไม่ฟังคำคนพูดเพศนิทาน

๕ ไปฟังคนพูดฟัง	พันเผื่อ
เท็จและจริงจางเจือ	คละเคล้า
คือมืดเที่ยวกริดเถือ	ท่านทั่ว ไปนา
ฟังจะพาพลอยเข้า	พวกเพ้อรังควาน

เพราะไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

๑๐ อีกหนึ่งไปเชื่อถ้อย	คำคน ลือแฮ
บอกเล่าข่าวเหตุผล	เรื่องร้าย
สืบสอบประกอบจน	แจ่มเท็จ จริงนา
ยังบ่ด่วนยกย้าย	ตื่นตื่นก่อนกาล

๑ ข้อความตามกล่าวแก้	สืบประการ นี้นอ
ควรแก้ความพิจารณา	ทั่วผู้
แม้จะไปขาดปาน	โคลงกล่าว ก็ดี
ควรระงับดับสว	สงบบ้างยังดี

กิจกรรม

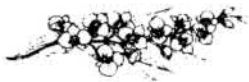
๑. ทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุภาสิตนฤพุมนาการ ดังนี้

- ๑) ชื่อ สุภาสิต นฤพุมนาการ มีความหมายว่าอย่างไร อธิบายโดยใช้ถ้อยคำ
ของนักเรียนเอง
- ๒) ข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับการพูดตามนัยแห่งสุภาสิตมีอะไรบ้าง
- ๓) ข้อควรปฏิบัติเกี่ยวกับการฟังตามนัยแห่งสุภาสิตมีอะไรบ้าง
- ๔) การทำความดีทั่วไป ความกรุณาต่อคนที่ถึงอับจน การขอโทษบรรดาที่ได้
ผิด ให้ประโยชน์อย่างไรแก่ผู้ปฏิบัติ
- ๕) ข้อปฏิบัติข้อใดบ้างที่แสดงถึงควมมีวิจารณ์ญาณ และควมมีใจเยือกเย็น
สุขุม ชี้ให้เห็นพร้อมทั้งเหตุผล

๒. ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๘ คน

- ๑) ปรึกษากันในกลุ่มย่อย จำแนกกิจที่ควรประพฤติ ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ
กลุ่มกาย กลุ่มวาจา และกลุ่มใจ
 - ๒) รวบรวมศัพท์ยากและหาความหมายไว้ด้วย
 - ๓) หลังจากที่ปรึกษาและอภิปรายกันแล้ว ทำรายงานของกลุ่ม และส่งผู้แทน
ไปชี้แจงพร้อมทั้งให้เหตุผล และเสนอแนะความคิดเพิ่มเติม
๓. ฝึกอ่านทำนองเสนาะทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

๔. แต่งบทสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสุภาสิตนฤพุมนาการ แล้วบันทึกลงใน
ในแถบบันทึกเสียงเพื่อเปิดให้ทุกคนในชั้นเรียนฟัง หรือสนทนาหน้าชั้นเรียนก็ได้

ลิลิตตะเลงพ่าย

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ลิลิตตะเลงพ่าย พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสเป็นวรรณคดีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งคนไทยทั่วไปควรจะได้อ่าน

วรรณคดีเรื่องนี้ นอกจากจะมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เป็นอย่างสูงแล้ว ยังให้ความรู้ด้านต่างๆ อีกหลายด้าน อาทิ ประวัติศาสตร์ ประเพณี ตำราพิชัยสงคราม ตลอดจนหลักธรรมะ งานพระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า พระองค์นี้แสดงถึงความเจนจบทางอักษรศาสตร์และเป็นเครื่องพิสูจน์คุณค่าของภาษาไทยว่าสามารถขึ้นถึงขีดสูงสุดของวรรณคดีได้ จึงน่าภูมิใจที่ประเทศไทยมีรัตนกวีที่สามารถสร้างสรรค์งานประพันธ์ให้ขึ้นถึงวรรณศิลป์ระดับนี้

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรสทรงนิพนธ์ลิลิตตะเลงพ่ายขึ้นเพื่องานพระราชพิธีฉลองตึกวัดพระเชตุพนฯ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตามเนื้อความในหนังสือ ตะเลงพ่าย ฉบับสมบูรณ์) การก่อสร้างตึกต่างๆ ในวัดพระเชตุพนฯ ครั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งตำราต่างๆ จารึกลงบนแผ่นหินอ่อนประดับไว้ตามระเบียบพระวิหารคดและศาลาราย ด้วยมีพระราชประสงค์จะให้วัดพระเชตุพนฯ เป็นแหล่ง

ศึกษาอันถาวรสำหรับมหาชน พระราชประสงค์นี้มีแจ้งอยู่ในหนังสือชุมนุมจารึกวัดพระเชตุพนฯ หมวดความเรียง

ลิลิตตะเลงพ่าย จัดอยู่ในประเภทวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับลิลิตยวนพ่าย ซึ่งเป็นวรรณคดีในสมัยอยุธยาตอนต้น

ลิลิตเป็นรูปแบบงานประพันธ์ของไทย ประกอบด้วย ร่าย โคลง ๒ โคลง ๓ และโคลง ๔ สลับกันตามความเหมาะสมของเนื้อความในเรื่อง คำสุดท้ายของบทประพันธ์ที่มาก่อนจะส่งสัมผัสไปยังคำที่ ๑ หรือคำที่ ๒ หรือคำที่ ๓ ของบทต่อไปตลอดทั้งเรื่อง เรียกว่า เข้าลิลิต ลิลิตจะเริ่มต้นด้วยร่ายนำ ซึ่งเป็นบทยอพระเกียรติพระมหากษัตริย์และสดุดีความรุ่งเรืองของบ้านเมือง ชื่อ ตะเลงพ่าย นั้นแปลตรงตัวว่า มอญแพ้ ที่เรียกเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะเมื่อพม่ามีอำนาจเหนือมอญ พม่าได้ย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่กรุงหงสาวดีอันเป็นเมืองหลวงของมอญมาก่อน กองทัพของพม่าจึงยกมาจากเมืองมอญ ทั้งได้เกณฑ์พวกมอญมาในกองทัพด้วยเป็นอันมาก คนไทยจึงเรียกว่า ทั้พมอญ

เนื้อเรื่องย่อ เริ่มต้นเป็นร่ายกล่าวถึงพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ ตามชนบทของการแต่งลิลิตจากเนื้อความเห็นได้ว่าเป็นการยอพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแต่อาจหมายถึงพระมหากษัตริย์องค์ที่กำลังปกครองบ้านเมืองอยู่ในสมัยของผู้ทรงนิพนธ์ คือพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ ดำเนินเรื่องตามพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่พระมหาธรรมราชา สวรรคต (พ.ศ. ๒๑๓๓) พระราชโอรสพระองค์ใหญ่คือสมเด็จพระนเรศวรขึ้นครองราชย์และพระองค์รองคือสมเด็จพระเอกาทศรถดำรงพระอิสริยยศเป็นพระมหาอุปราช ในพงศาวดารกล่าวถึงรวมกันว่าพระเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์สมเด็จพระนเรศวรได้ทรงพระปรารภว่า เขมรมักจะก่อ

ความยุ่งยากทางชายแดนตะวันออกของไทยเสมอในยามที่
ไทยมีศึกด้านอื่น จึงโปรดเกล้าฯ ให้เตรียมกองทัพมิไพร่พล
สิบหมื่นยกไปปราบเขมร

ทางฝ่ายเมืองมอญ ได้ทราบข่าวว่าพระเจ้าแผ่นดินไทย
สวรรคต คาดว่าราชโอรสทั้งสองอาจวิวาทชิงราชสมบัติกัน
พระเจ้าหงสาวดีจึงโปรดให้พระมหาอุปราชาเป็นแม่ทัพ
ยกพลห้าแสนมาดูลาดเลา ถ้าเห็นเป็นโอกาสเหมาะให้ยกทัพ
เข้าตีกรุงศรีอยุธยา เมื่อสมเด็จพระนเรศวรทรงทราบข่าวศึก
มอญ จึงเปลี่ยนแผนการศึกเป็นรับศึกมอญแทนไปตีเขมร
ทรงปรึกษากับหม่อมอมาตย์ผู้ใหญ่ว่าจะรับศึกในถิ่นใกล้
พระนครหรือนอกพระนคร พวกอมาตย์ราชบริพารกราบ
ทูลเสนอว่า ให้ยกทัพออกไปรับศึคนอกพระนคร ด้วย
เหตุผลว่าศึกครั้งนี้การตั้งรับในเมืองไม่ถูกต้องตามยุทธวิธี
เพราะจะทำให้ข้าศึกกำเริบได้

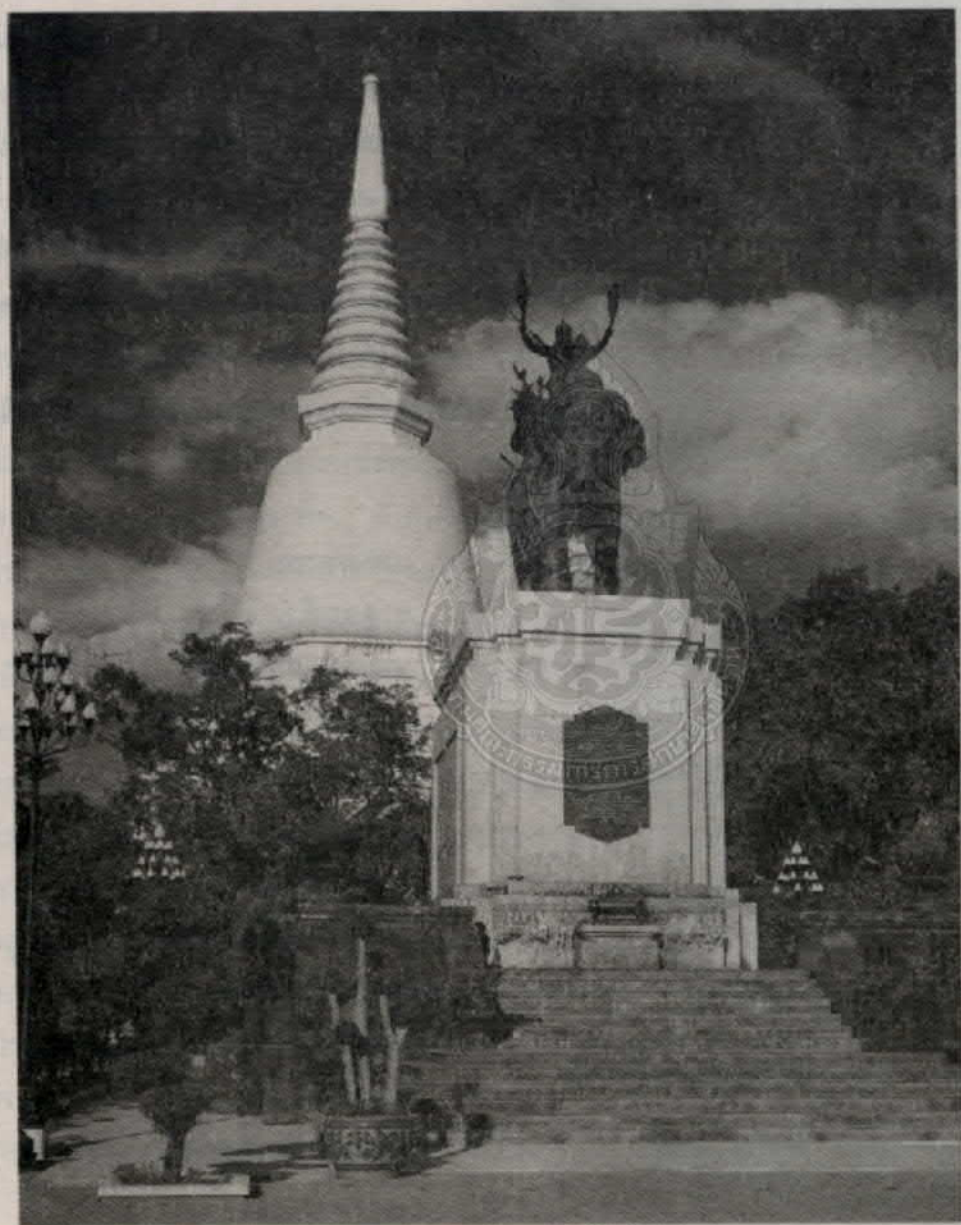
ทัพไทยและทัพมอญ (พม่า) ได้เข้าประชิดกัน ณ
ตำบลตระพังตรุ ช้างทรงของสมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระ
พระเอกาทศรถกำลังตกมัน เมื่อได้ยินเสียงกลองศึกก็วิ่งเข้า
ไปในหมู่ข้าศึกจนกระทั่งสมเด็จพระนเรศวรได้ทรงทำยุทธ-
หัตถีกับพระมหาอุปราชา และสมเด็จพระเอกาทศรถได้ทรง
ทำยุทธหัตถีกับมังจาชโร ได้ชัยชนะทั้งสองพระองค์ หลัง
จากนั้นกล่าวถึงการปูนบำเหน็จทหารที่มีความชอบในการรบ
และการตัดสินโทษตามบทพระอัยการถึงประหารชีวิตทหารที่
ตามเสด็จไม่ทัน สมเด็จพระวันรัต วัดป่าแก้ว กราบทูลขอ
พระราชทานอภัยโทษให้แก่ทหารเหล่านั้น ก็โปรดเกล้าฯ
พระราชทานอภัยให้ โดยให้ไปตีเมืองทวายและตะนาวศรี
แก่ตัว ต่อมาพระเจ้าเชียงใหม่ขอนำแก้ววันล้านนามาร่วม
ราชอาณาจักร

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

ตอนท้ายเรื่องกล่าวถึงธรรมะสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน มีศีลธรรม กุศลธรรม และจักรวรรดิวัตร จบลงโดยบอก ความมุ่งหมายในการแต่งเรื่องนี้ บอกชื่อผู้แต่งและสมัยที่แต่ง มีพิเศษ คือ คำอธิบายฐานของผู้ทรงนิพนธ์ที่ขอให้บรรลุ โลกุตระธรรม (นิพพาน) ถ้ายิ่งเวียนว่ายตายเกิดอยู่ขอให้ เป็นกวีทุกชาติไป

เรื่องลิลิตตะเลงพ่ายมีความยาวมาก ไม่อาจเรียน ให้จบทั้งเล่มได้ในเวลาจำกัด หนังสือเรียนเล่มนี้ จึงตัดมา ให้เรียนเพียงบางตอน ซึ่งน่าจะเพียงพอให้นักเรียนได้ชื่นชม วรรณคดีอันวิจิตรของชาติ ตอนใดที่ข้ามไปได้ใส่เครื่องหมาย ฯลฯ ไว้เพื่อให้เป็นที่สังเกต บทประพันธ์ซึ่งคัดมาได้แบ่ง ออกเป็นตอนๆ และตั้งชื่อตอนไว้รวมทั้งสิ้น ๑๒ ตอน ได้ อธิบายศัพท์และถ้อยคำที่อาจเข้าใจยากไว้ในเชิงอรรถ ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทประพันธ์ง่ายขึ้น เลขประจำบท ประพันธ์เป็นเลขลำดับเฉพาะหนังสือนี้เท่านั้น ส่วนเลข ประจำบทประพันธ์ฉบับสมบูรณพิมพ์ไว้ในวงเล็บ

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ณ ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอน ๑

เริ่มบทวี

ร่าย

๑(๑) ศรีสวัสดิเดชะ ชนระชาอรินทร์ ยินพระยศเกริกเกรียง เพียงพกแผ่นฟากฟ้า
 หล้าลุ่มเลื่องชัยเชวง เกรงพระเกียรติระยอ ฝ่อใจห้าวบมิหาญ ลาญใจแก่ลัวมิกล้า
 บคำอาตม้ออกรงค์^๑ บคงอาตม้ออกฤทธิ์^๒ ท้าวทั่วทิศทั่วเทศ ให้ทุกเขตทุกด้าว น้าวมกฏ
 มานบ น้อมพิภพมานอบ มอบบัวบาทวิบุล อุดุลยานุภาพ ปราบดัสกรเกลนกลัว หัวหัน
 หายกายกลาด ดาษเต็มท่งเต็มดอน พม้ามอญพ่ายหนี ศรีอโยธยารมเยศ พิเศษสุข
 บำเพ็ญ สำเร็จราชสถาน สำราญราชสถิต พิพิธโภคสมบัติ พิพัฒน์โภคสมบุรณ์ พูนพิภพ
 ดับเชื้อญ เย็นพิภพดับยุค สนุกสนสลิมา สำเสนาอบเกล้า สำสนมเฝ้าฝ่ายใน สำพล
 ไกรเกริกหาญ สำพลสารสินธพ สบศาดราครเพลิง เถกิงพระเกียรติฟุ้งฟ้า ลือตรลบ
 แห่ลงหล้า โลกถ้วนสดดี

๒(๒)	โคลง ๔ บุญเจ้าจอมภพพื้น แสงพระยศยินขาม พระฤทธิ์ตั้งฤทธิ์ราม ราญอริราชแผ้ว	แผ่นสยาม ขาดเกล้า รอนราพนธ์ แลฤๅ ^๓ แผกแพ้ทุกกาย
๓(๓)	ไพรินทรนาศเพ็ญ พระดั่งองค์อวตาร แสนเด็กท่อนหาญราญ ดาลตระดกเดชลี	พลมาร แต่ก็ ร่อฤทธิ์ พระฤๅ ประลาดเหล่าเหล่าสถาน
๔(๔)	เสร็จเสวยศวรรยศอ้าง เย็นพระยศขุนเดือน เกษมสุขส่องสมบุรณ์ สว่างทุกข์ทุกขเรศหล้า	ไอศุรย์ สรวงฤๅ เด่นฟ้า บานทวีป แห่ลงล้วนสรรเสริญ

ฯลฯ

^๑ บคำอาตม้ออกรงค์ ไม่กล้าปรากฏตัวออกสู้รบ

^๒ บคงอาตม้ออกฤทธิ์ ไม่กล้าอยู่สู้หน้าและแสดงฤทธิ์

^๓ พระฤทธิ์ตั้งฤทธิ์ราม รอนราพนธ์ แลฤๅ ฤทธิ์ของ (พระมหากษัตริย์สยาม) นั้น เทียบได้เท่ากับฤทธิ์ของ
 พระรามที่ได้ปราบทศกัณฐ์ลงได้

ตอน ๒

เหตุการณ์ทางเมืองมอญ

ราย

๕(๖) ฝ่ายพระนครรามัญ ชันท์เขตต์้าวอัสตง หงสาวดีบุเรศ รั้วรู้เหตุบมิหิง แห่ง
เอิกอังกิดาการ ฝ่ายพสุธารออกทิศ^๑ ว่าอดิศวรกษัตรา มหาธรรมราชนรินทร์ เจ้า
ปถพินทร์ผ่านทวีป ดับชนมชีพพิราลัย เอารสโชนฤเบศ นเรศวรเสวยศวรรยา แจ้ง
กิจจาตระหนัก จึงพระปิ่นปักชายตรี บุรีรัตนหงสา ธกับัญญัติภาษา ด้วยมวลมาตยาการ
ว่านครรามินทร์ ผลิตแผ่นดินเปลี่ยนราช เยียววิวาทชิงฉัตร เพื่อกษัตริย์สองสู้ บร้างรู้
เหตุผล ควรยาตราพลไปเยือน เดือนประยุทธ์เอาเปรียบ แม้นไปเปรียบเป็นที่ โจมจู่ย่ำภพ^๒
เสนินบนิกรชอบ ระบอบเบื่องบรรหาร ธกัเอื้อนสารเสาวพจน์ แต่เอารสยศยศ องค์
อิศเรศอุปราช ไทยกยาตราทัพ กับนครเชียงใหม่ เป็นพยุทใหญ่ห้าแสน ไปเหยียบแดน
ปราจีน^๓ บุตรท่านยินถ้อถ้อย ข้อยผู้ข้าบาทบงสุ ไทควรคงทำนาย ทายพระเคราะห์
ถึงมาต ฟังสารราชเอารส ธกัพะชดบัญชา เจ้าอุษยามีบุตร ล้วนยงยุทธ์เชี่ยวชาญ
หาญหักคึกบมียอ ต่อสู้คึกบมียอน ไปพักอณวไใช้ ให้ธหวงธห้าม แม้นเจ้าคร้าม
เคราะห์กาจ จงอย่ายาตรายุทธนา เอาพัสดราสตรี สวมอินทรีย์สร้างเคราะห์ ธดรัสยะ
เยี่ยงขลาด องค์อุปราชยินสาร แสนอัประมาณมาตย์มวล นวลพระพักตร์ผ่องเผือด
เลือดสลดหมดคล้ำ ซ้ำกมลหมองมัว กลัวพระอาชญาขอบ นอบประณตบทมุล ทูลลา
ให้ลีลาศ ธกัประกาศเกณฑ์พล บอกยุบลบมิหิง ถึงเชียงใหม่ตระบัด เร่งแจ้งจัดจตุรงค์
ลงมาสู่หงสา แล้วให้หาเมืองออก บอกทุกแดนทุกด้าว บอกทุกท้าวทุกเทศ ทัวทุกเขต
ทุกขอบ รอบลีลามณฑล ทราบนุสนธิ์ทุกแห่ง ต่างตกแต่งสะสาง แสนยาหาญมहिมา
คลาบรรลุเวียงราช แลสรรพาสระพรั่ง คั่งคับนับเหลือตรา ต่างภาษาต่างประเทศ พิเศษ
สรรพแต่งตน ข้าศึกยลแสงยงฤทธิ์ บพิตรธเทียบทัพทหลวง โดยกระทรวงพยุบาทรา
จักยาตราตรูเข้า เสด็จคืบเข้านิเวศให้ เกรียมอุระราชใหม่ หม่นเศร้าศรีสลาย อยู่นา

^๑ พสุธารออกทิศ แผ่นดินด้านตะวันออก หมายถึง เมืองไทย

^๒ แม้นไปเปรียบเป็นที่ โจมจู่ย่ำภพ แม้นมีเหตุการณ์ไม่เรียบร้อย ก็เป็นโอกาสที่จะยกเข้าโจมตี

^๓ แดนปราจีน แผ่นดินทิศตะวันออก (ของพม่า) หมายถึง เมืองไทย

๖(๗)	โคลง ๒ พระผาดผายสู่ห้อง หนุ่มหน้าพระสนม	หาอนุชนวลง
๗(๘)	ปวงประหม่นบเกล้า อยู่ถ้ำทูลสนอง	งามเสียมเพี้ยมเฝ้า
๘(๙)	กรตระกองกอดแก้ว คลาดเกล้าคลาสมร	เรียมจักร้างรสแคล้ว
๙(๑๐)	จำใจจรจากสร้อย ท่อนข้าคินสม แม่แล	อยู่เมื่อย่าละห้อย

ฯลฯ

ราย

๑๐(๒๓) เสรีเสาวนีย์สังสนม เนื่องบังคมคำราช พระบาทพันนิทรา จวนเวลาล่วงสง
พันนงศ์เผือดดาว แสงเงินขาวขอบฟ้า แสงทองจำจับเมฆ รังสีเจกนายฉิน ไก่แก้ว
ขันเจ็ยแจ้ว ดูเหว่าเหว่วเสียงใส จึ่งบรมไทธิราช^๑ ยุรยาตรยังที่สง ขำระองค์บนาน
ทรงสุคนธ์ธารกลินตรลบ หอมอวลอบอายขจร ทรงบวรวิภูษิต สนับเพลาศิพพรายพร้อย
ชายไหวย้อยยะยา^๒ ชายแครงทาบเครือวัลย์ รัตพัสตร์พรรณยรรยง นล่องพระองค์
เพริศแพรว มกรแก้วเกยร ตาบไพฑูรย์เรืองจรัส สะอึ้งรัตนประพาฬ สอดสังวาล-
เฉวียงองค์ มกุฎทรงเทริดเกศ อย่างอิศเรศรามัญ สรรเป็นรูปอรุณเฑียร เพญพะพาน
แผ่เคียร แสงวิเชียรช่อช่วง ชำมรงค์ร่วงรุ่งพราย ราชนพรัตน์ชัชวาล เครื่องอลงการโอ้อ่า
งามสง่าขัตติยศ พระแสงเดชผั่งผาย กุมแสงกรายกรนาด ยุรยาตรอย่างไกรสร^๓
จากศิขรคูหา ลีลาวยังวังราช ไหว้บัวบาทพิตรงค์ ขอลาองค์ท่านให้ ไปเผด็จจัดสกรให้
เหือดสิ้นศึกสยาม ลินนา

๑๑(๒๔)	โคลง ๒ พระฟังความลูกท้าว ตั้งเมืองบรรหาร	ลาเสด็จศึกด้าว
๑๒(๒๕)	โคลง ๓ ภูบาลอื่นอำนาจ จงอยู่ธ้อย่าพัน	อวยพระพรเลิศล้ำ แห่งจอมมือเทอญ พ่อนา

^๑ ธิราช พบในฉบับสมุดไทย แต่ในฉบับพิมพ์เป็น "อุปราชา"

^๒ ชายไหวย้อยยะยา ตามฉบับสมุดไทยเป็นดังนี้ แต่ในฉบับพิมพ์คำ "ย้อย" เป็น "ห้อย"

^๓ บางฉบับเป็น ย่างไกรสร

๑๓(๒๖)	โคลง ๔ จงเจริญชเยศด้วย ชาวอยุธยาพะ จงแพ้พินาศพระ ชนะแต่สองท่านให้	เดชะ พ่อได้ วิริยภาพ พ่อนา อิราชเจ้าจอมสยาม
๑๔(๒๗)	สงครามความเคิกซึ่ง จงพ่อย้ายนิยล อย่าลองคะนองตน การศึกเล็กเล่ห์พื้น	แสนกล แต่ตื่น ตามชอบ ทำนา ล่อเลี้ยวหลอกหลอน
๑๕(๒๘)	จงแจ้งแห่งเหตุเบื้อง เป็นประโยชน์ยุทธการ เอาใจทหารหาญ อย่าระคนปนไกล่	โบราณ กล่าวไว้ เริ่งริน อยู่หนา เกลือกกลั้วตลาดเขลา
๑๖(๒๙)	หนึ่งรู้พยุหเคิกไสร้ เจนจิตวิทยาการ รู้เชิงพิชัยชาญ อาจจักรอนรณแผ้ว	สบสถาน กาจแกลัว ซุ่มค่าย ควมนา แผกแพ้วพัน
๑๗(๓๐)	หนึ่งรู้บำเหน็จให้ อันสมรรถมีผจญ อย่าหย่อนวิริยะล แปดประการกลเกียรติ	ขุนพล จัดเสี้ยน อย่างเกียจ ถ่องแท้ทางแกลง
๑๘(๓๑)	จงจำคำพ่อไซ้ จงประสิทธิ์สมพร จงเรื่องพระฤทธิ์รอน จงพ่อลุลาภได้	สั่งสอน พ่อให้ อริราช เผด็จด้าวแดนสยาม

๑๙(๓๒) ร่าย เสร็จสั่งความโอวาท ให้ธประสาทพระพร แต่ภูธรเอารส ธกัประณตรับคำ
อ่าลาท้าวลีลาศ ยุรยาตรยังเกยชัย เสนาในเตรียมทัพ สรรพพลห้าสิบหมื่น ขุนคชทิน
หาญแกลัว ขั้วช่วงแก้วพิททกอ รอรับราชริมเกย ความญเคยคัดท้ายเทียบ เสด็จย้าง
เหยียบหลังสาร ทรงคชาธารยรรยง อลงกตแก้วแกมกาญจน์ เครื่องพุดตานตกแต่ง

แข่งสีทองทอเนตร ปีกเศวตฉัตรฉานฉาย คลายคชบาทยาตรา คลี่พยุหคลาคลาดแคล้ว
คล้ายคล้ายนายทแก้ว อย่างเยื้องธงทอง แลนา
ฯลฯ

- ๒๐(๔๑) โคลง ๒ ถับถึงทวารกรุงแก้ว เตียรดาษพลคลาดแคล้ว
คล้าคล้ายคลาขบวน
- ๒๑(๔๒) โคลง ๓ ด่วนเดินโดยไซลอนทวาร พวกพลหาญแห่หน้า
ลั่นทแก้วทกล้า กลาดกลุ้มเกลื่อนสถล มารคณา
ฯลฯ

ตอน ๓

พระมหาอุปราชายกทัพเข้าเมืองกาญจนบุรี

- ๒๒(๔๓) โคลง ๒ ยกพลผ่านด่านกว้าง เสียงสนั่นม้าช้าง
กึกก้องทางหลวง
- ๒๓(๔๔) โคลง ๓ ล่วงลุด่านเจดีย์ สามองค์มีแห่งนั้น
แดนต่อแดนกันนั้น เพื่อรู้ราวทาง
- ๒๔(๔๕) ชับพลวางเข้าแหล่ง แห่งอยู่ยศหล้า
แลธูลีฟุ้งฟ้า มีดคลุ้มมัวมล ยิงนา

ฯลฯ

- ๒๕(๗๙) โคลง ๔ มาเดียวเปลี่ยวอกอ้า อายสุ
สถิตอยู่เอื้องค์ดู ละห้อย
พิศโพ้นพฤกษ์พบุ บานเบิก ใจนา
พลางคะนิงนุชน้อย แฉ่งเนื่อนวลสงวน

ฯลฯ

๒๖(๘๖) สลัดไดโตสลัดน้อง
 เพราะเพื่อมาราญรอน
 สละสละสมร
 นีกระกำนামไม้
 แหนงนอน ไพรฤ
 เด็กไสร
 เสมอชื่อ ไม่นา
 แม่นแม่นทรวงเรียม

ฯลฯ

๒๗(๘๘) สายหยุดหยุดกลืนฟุ้ง
 สายบ่หยุดเล่นห้หาย
 ก็คืนก็วันวาย
 ถวิลทุกขพบคำเข้า
 ยามสาย
 ท่างเศร้า
 วางเทวษ ราเม
 หยุดได้ฉันท

ฯลฯ

๒๘(๑๒๗) พลมอญเมิลมิดห้อง
 อเนกนิกรอาชา
 ทวนทองเอือกทอดา
 เทียววัชแลสล้าง
 รัถยา
 ซาติช้าง
 เปลือยปลาบ
 เฟื่องฟ้าปลิวปลาย

๒๙(๑๒๘) ร่าย
 ฝ่ายนครกาญจน^๑ จัดขุนพลพวกด่าน ผ่านไปสืบเอาเหตุ ในขอบเขต
 รัมภ์ เขาก็พากันรีบรัด ลัดเล็ดลอดเลาะดง ตรงไปทางแม่กษัตริย์^๒ จัดกันซุ่มเป็นกอง
 มองเอาเหตุเอาผล ยลนิกรรัมภ์ เดินแน่นนันทันตองเถื่อน เคลื่อนมาทั่วออกทิศ หวังก่อ
 กิจดัสกร แก่พระนครตระหนัก เห็นฉัตรปักห้าชั้น กั้นบนเบื้องหลังสาร เขาก็ทราบการ
 โดยขนาด ว่าอุปราชขุนทัพ เร็วรีบกลับมาบอก แดออกญาผ่านเผ้า เจ้านครกาญจนบุรี
 ยินยุบลข่าวศึก พิลิกลาญขวัญเหล็ก แสกกมลทะท้าว ราวอุระขุนเมือง เคื่องโจราษฎร์ทุกผู้
 รู้ตรลอดไพร่นาย เขาทั้งหลายยดริกัน ขวัญเกียกกินผื่อนผือด^๓ เลือดสลดหมดหน้า บเห็น
 ถ้าต่อรบ รู้ว่าทบบมีทาน รู้ว่าราญบมีรอด คิดเทหอดครวัแตก แหกหนีหน้าอย่าพะ
 เขาก็มละบ้านเมือง เปลื้องเปล่าผู้หมู่ชน^๔ ชวนกันชนกันซุก นุกป่าดงป่าแดง แฝงเอาเหตุ
 เอาผล ยลกระแหนเด็กไสร เพื่อลงลักษณะให้ ส่งท้าวแกลงความ ทำนนา

^๑ นครกาญจน เมืองกาญจนบุรี

^๒ แม่กษัตริย์ ชื่อแม่น้ำในเขตจังหวัดกาญจนบุรี

^๓ ขวัญเกียกกินผื่อนผือด กลัวจนขวัญหนีดีฝ่อ

^๔ คิดเทหอดครวั คิดถ้ายเทครวัหนีหรืออพยพครอบครวั

^๕ เปลื้องเปล่าผู้หมู่ชน ว้างคน บ้านเมืองว่างคน

๓๐(๑๒๔)	โคลง ๔ ชาวสยามคร้ามเค็กสิ้น นายและไพร่ไปปอง อพยพหลบหลีกมอง ซุกซ่อนซ่อนให้ช้า	ทั้งผอง รบร้า เอาเหตุ ^๑ ศึกได้ไปเป็น
---------	--	--

๓๑(๑๓๐) ร่าย
ส่วนนเรนทรสมญา มหาอุปราชารมัญ ธิกให้เร่งผันพลผ่าย ย้ายมาโดย
ทางเถื่อน ทัพหน้าเคลื่อนพลเดิน ลุล่ากระเพนึ่มมีหิง จึงพระยาจิตตอง ให้พลกรองเวฬุ
ปูเป็นสะพานผ่านชล เร่งเดินพลข้ามฟาก มากนิกรคั่งคาม พวกชาวสยามเห็นตระหนก
จึงลงลักษณะสารสื่อ ใส่ชื่อทั่วถ้วน ถ้วนทุกมูลทุกนาย รายเรื่องราชริปู ยกพยุห
เหยียบแดน แต่งขุนแผนเป็นทูต รุดเอาสารมาบอก แด่อกญามหาด ทูลบัวบาทมทิบาล
เขาก็รับสารขึ้นม้า รีบมาเร็วฤชา บอกข้อเชิญความ ทานนา

๓๒(๑๓๑)	โคลง ๒ กองทัพนกตามกันเต้า ฟ้างพื้นไพรพัง เพิกฤ	เสียงสนั่นลั่นเท้า
---------	--	--------------------

๓๓(๑๓๒)	โคลง ๔ ดลยังเวียงด่านด้าว เมืองชื่อกาญจนบุรี ผู้ใดบ่ออกตี ยลแต่เหย้าเรือนร้าง	โดยมี ว่างว่าง ตอบต่อ ทัพนา อยู่ไร่ไครแรม
---------	---	--

๓๔(๑๓๓)	สวดเนมจักจับถ้อย ฤาษีได้ชาวสยาม จักสืบจักเสาะถาม รู้ว่าชาวเมืองรู้	ไถ่ความ สักผู้ เหตุซ่อน รู้แฮ เล่ห์แล้วหลีกหนี
---------	---	---

๓๕(๑๓๔)	ธกักริชาทัพเข้า ประทับอยู่แรมคินเคื่อง ค่านิ่งนุชไปเปลือง เจ็บอุระราชไข	เนาเมือง สวาทใหม่ จิตท่าน ถวิลนา ขุนแค้นคับทรวง
---------	--	--

^๑ เหตุ (ในความว่าเอาเหตุ) เรื่องราว ชาวคราว

^๒ ล่ากระเพน ล่าน้ำชื่อ กระเพน

๓๖ (๑๓๕)	ระลวงรำลึกอ้า ยลแต่แสงศศิธร แสงจันทร์ปส่องสมร ถวิลปลื้มนวลหน้า	บังอร ถ่องฟ้า หมดทเวษ แม่แม่นวลจันทร์
	ฯลฯ	
๓๗ (๑๔๐)	พระผืนทุกข์ทเวษกล้า ขับคชบทจรจวน บรรลุปนมทวน ^๑ เหตุอนาถหนักเอ้	แก่ลครวญ จักเพล เถื่อนที่ นั้นนา อาจให้ชนเห็น
๓๘ (๑๔๑)	เกิดเป็นหมอกมืดห้อง ลมชื่อเวรัมภา หวนหอบหักฉัตร แลธูลีกัดกลุ้ม	เวหา ทนเฮย พัดคลุ้ม คชชาติ ลงแฮ เกลื่อนเพียงจักรผัน
๓๙ (๑๔๒)	พระพลันเห็นเหตุไซรั ถนัดตั้งภูผาหลวง กระหม่ากระหม่นทรวง หนักหฤทัยท่นรื่อง	เลี้ยวดวง แดเฮย ตกต้อง สิ้นชีวิต พักตรีน เรียกให้โหรทาย
๔๐ (๑๔๓)	ทั้งหลายล้วนจบแจ้ง เห็นตระหนักแนใน จักทูลบ่ทูลไท เสนอแต่ดีกลบร้า	เจนไสย ศาสตร์แฮ เหตุห้าว เกรงโทษ ท่านนา เกลื่อนร้ายกลายดี
๔๑ (๑๔๔)	เหตุนี้ผิวเข้าชั่ว เกิดเมื่อยามเย็นดี อย่าชุ่นอย่าล่าเคียด พระจักถูกลาได้	จุกเข็ญ ดอกไห้ ใจเจ็บ พระเอย เผด็จเลี่ยนคึกสยาม
	ฯลฯ	

๔๒ (๑๔๗) ครั้นฟังบพิตรเพียง
หูหนึ่งแหว่งคำสุ
ไปไว้หฤทัย-
นึกเร่งกริ่งเกรงต้อง

ฟังหู หนึ่งนา
ซึ่งพร้อม
ชรพรั่น อยู่หนา
แต่แพ้ตัสกร

ฯลฯ

๔๓ (๑๕๐) สระเทินสระทกแท้
ฤาไคร่คลายใจจืด
คำนึงนฤปดินทร์
พระเร่งลานละห้อย

ไททิวิล อยู่เฮย
จิตสร้อย
บิตุเรศ พระแฮ
เทวให้ไทยหา

๔๔ (๑๕๑) อำจอมจักรพรรดิผู้
แม่พระเสียดเอรส
จักเจ็บอุระระทด
ถนัดตั้งพาหาเหียน

เพ็ญยศ
แก่เลี้ยง
ทุกขใหญ่ หลวงนา
หั่นกลิ้งไกลองค์

๔๕ (๑๕๒) ฦกรงค์นเรศวรดำ
ไคร่จักอาจออกรอน
เสียดายแผ่นดินมอญ
เหตุบูมมีมือผู้-

ตัสกร
รบสู้
พลันมอด ม้วยแฮ
อินตันทานแซญ

๔๖ (๑๕๓) เอ็นดูภูษเรศเจ้า
เปลี่ยวอุระราชัน-
พระชนม์ชราครัน
เกรงบพิตรจักแพ้

จอมถวัลย์
ทดแท้
ครองภพ พระเอย
เพลิงงพล้ำศึกสยาม

๔๗ (๑๕๔) สงครามครานี้หนัก
เรียมเร่งแหว่งหนาวเหน็บ
ลูกตายฤไคร่เก็บ
ผีจักแท้งที่โพล้

ใจเจ็บ ใจนา
อกไอ้
ผีฝาก พระเอย
ที่เพลไคร่เผา

๔๘ (๑๕๕) พระเนนาคเรศอ้า
ฤาบูมมีไคร่คง
จักรจักเริ่มรงค์
พระจักชุ่นจักช้อน

เอองค์
คูร้อน
ฤาถู แล้วแฮ
จักแค้นคับทรวง

๔๙ (๑๕๖)	พระคุณดวงเพียบพื่น เต็มตรลอดแหล่บน พระเกิดพระก่อชนม์ เกรงบ่ทันลูกได้	ภูวดล บ่อนใต้ ซุบซิป มานา กลับเต้าตบสนอง
----------	---	---

ฯลฯ

๕๐ (๑๕๘) ^{ร้าย} เมื่อนั้นเจ้าธานีรินทร์ นรินทรศักดิ์สีมา ทูกราชาอาณาเขต ประเทศ
นครสิงห์สวรรค์^๑ ครีสุพรรณิทุกกาย เขาก็ขยายครวครอก ซอกไปซ่อนไปซุก บุกป่าแดงป่าดง
แล้วก็ลงลักขณข้าวสาร ส่งอาการเหตุท้าว มาบังคมทูลท้าว ธิราชผู้ผ่านถวัลย์ แลนา

ตอน ๔

สมเด็จพระนเรศวรทรงปรารภเรื่องตีเมืองเขมร

๕๑ (๑๕๙)	โคลง ๔ ปางนั้นนฤเบศเบื่อง เฉลิมพิภพอโยธยา พระเดชตั้งรามรา- ออกอเรนทร์วิรุ	บุรพา ภาพเฮ ยิงผู้ ฉพเช่น เชิญเฮย เร่งร้าวราญสมร
๕๒ (๑๖๐)	ภูธรสถิตห้อง เถลิงภิมุขพิมาน ^๓ มนตรีชูลีกราน บัตบติศวรแย้ม	โรงธาร ทานฤ มาศแต่้ม กราบแน่น เมืองนา โอษฐ์เอื้อนปราศรัย
๕๓ (๑๖๑)	ไต่ถามถึงทุกซัด้อย ต่างสนองเสนอกล พระดัดคตีดล เย็นอุระฤร้าว	ทวยชน แก้ท้าว โดยเยี่ยง ยุกดีนา ราชภูรีร้อนท่อนมี

^๑ นครสิงห์สวรรค์ สิงห์บุรี สรรค์บุรี (อยู่ในชัยนาท)

^๒ ครีสุพรรณ สุพรรณบุรี

^๓ ภิมุขพิมาน พระที่นั่ง

๕๔ (๑๖๒)	นฤบดีดาร์สด้วย ซึ่งจักยกทัพ พลบกยกเอาอุต- นับตฤชณีนีโน้น	การยุทธ์ แผ่นโพ้น ดมโชค ชัยนา แน่นวันเมื่อ
๕๕ (๑๖๓)	พลเรือพลรบห้อง เกณฑ์แต่พลพารา ไปตีพุทไธธา- ตีปาสักก็เสร็จให้	ทางชล ปักชได้ นิมาศ ^๑ เมืองเฮย เร่งล้อมขอมหลวง
๕๖ (๑๖๔)	พระท่วงแต่ศึกเลียน เกรงกระลักก่อรงค์ คือใครจักคุมคง อาจประกันกรุงถ้ำ	อัสดง รื้อหล้า ^๓ ควรคู่ เชิญแฮ ทัพข้อยคินถึง
๕๗ (๑๖๕)	พระพิงพิเคราะห์ผู้ คือพระยาจักรี พระตรัสแต่มนตรี กูจักไกลกรุงแก้ว	ภักดี ท่านนา กาจเกล้า มอหมิง เมืองเฮย เกลือกข้าคลาไคล
๕๘ (๑๖๖)	เยียวพื้นภาพแผ่นด้าว ริพิบัติพูนภัย สูกันนครใจ กูจักพลันคินป้อง	ตกโถง เพิ่มพ้อง ครอเคร่า กูเฮย ปากหล้าแหล่งสยาม
๕๙ (๑๖๗)	สงครามพึงแผกแพ้ว แตกเมื่อตันปีไป บร้างกระลับมี มีก็มีปีหน้า	เสียที ห่อนซ้ำ มาขวบ นี่เลย แน่แท้กุทาย

^๑ พุทไธธานิมาศ เมืองพุทไธมาศในประเทศเขมร เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บ้านทายมาศ

^๒ ปาสัก เมืองปาสัก ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำปาสัก เป็นเมืองชายทะเล ปัจจุบันอยู่ในเขตเมืองฮาเตียนของเวียดนาม

^๓ รื้อหล้า ล้วงล้าเข้ามาในแผ่นดิน

๖๐ (๑๖๘)	ทั้งหลายสดับถ้อยท่าน ยังบ่เยื่อนสนองสาร บัดทูตนครกาญ- พระยาอมาตย์นำเฝ้า	บรรหาร ทนเฮย ใส่เกล้า จนถับ ถึงแฮ บอกเมืองเคื่องเชิญ
----------	--	---

ฯลฯ

๖๑ (๑๗๐)	โคลง ๒ พระเปรมปราโมทย์ไซริ สดับเบื่องบอกรงค์	ซึ่งบดินทร์ดาลได้
๖๒ (๑๗๑)	ธให้หาองค์น้องท้าว ท่านแจ้งทุกอัน แลนา	แถลงยุบลเหตุท้าว

ตอน ๕

สมเด็จพระนเรศวรทรงเตรียมการสู้ศึกมอญ

ว่า

๖๓ (๑๗๒) แล้วธบรรหารตระบัด ว่าเราจัดจตุรงค์ จะไปยงยอยุทธ์ ยังกัมพูชพารา
ศึกมอญมาชิงควัน กันบให้ไปออก บอกให้เต้าโดยตก ควรจกยกไปยุทธ์ เป็นมhusสวมหัตต์
บันเอาชัยชิงขึ้น^๑ แล้วธก็ยื่นออกพจน์ พระราชกฤษฎีกาประกาศ แก่เมืองราชบุรี เกณฑ์โยธิตหาร้อย
คะค้อยไปชุมช่อน ดุศึกผ่อนพลเดิน ผ่านลำกระเพินโดยสะพาน เพ่งพลหาญเห็นเสร็จ
ให้ระเห็จเข้าหั้น บันเรียกขาดเป็นท่อน ก่อนพวนขาดเป็นท่อน^๒ เกกิงกรานกรุ่นพลวกเผา
อย่าให้เขาจับได้ เขากระทำดั่งให้ ธิราชเอื้อนโองการ สั่งนา

๖๔ (๑๗๓)	โคลง ๔ นฤบาลสารเสร็จอ้าง ถับทูตทุกเขตชนันท์ สิงห์สรรค์สุพรรณบรร- เขาเร่งนำเฝ้าท้าว	ไปทัน หึงแฮ ด่านด้าว ลูถิน ท่านนา ถั่งถ้อยแถลงทูล
----------	--	--

^๑ บันเอาชัยชิงขึ้น แยกเอาชัยชนะให้ได้ก่อน

^๒ ก่อนพวนขาดเป็นท่อน ทำลายเชือก (ที่มีมัดสะพานเรือ) ให้ขาดลอยเป็นท่อน

๖๕ (๑๗๔)	บตีศูรสังให้อ่าน พระราชธิ์รับบัญชา แถลงลักษณะทุกธา- เสนอยุบลขาวไกล่	สारा ท่านไสร้ นื่บอก มานา คึกตั้งในแดน
๖๖ (๑๗๕)	บัตมอญแล่นม้าลาด วิเศษชัยชาญ ^๒ แสดง เขานำอักษรแถลง พระเร่งขึ้นฤๅข้า	เลยแขวง ข้าข้า ถวายเป็น นื่อนา ที่ข้อเชิญความ
๖๗ (๑๗๖)	จอมสยามขาม ^๓ คึกไสร้ บานกมลเปรมปรีดี สองสุริยกษัตริย์ หาเลศมลายคึกเหียน	ไปมี ปราบเลี่ยน ตรัสต่อ กันแฮ หันหัวหายคม
๖๘ (๑๗๗)	สมเด็จพระไวยโอร ^๔ อื่น แต่ภิมุขมาตยา จักโรมอริรา- รับที่ถิ่นฤๅสุ	ปรีक्षा หัวผู้ มัญเมื่อ นีแฮ นอกไสร้ไหนควร
๖๙ (๑๗๘)	ทั้งมวลหม่อมมาตย์ซ้อง ทูลพระจอมจรรโลง แถลงลักษณะปางบรรพ์ แนะที่ควรเสด็จคำ ^๕	สารพลัน เลื่องหล้า มาเทียบ ถวายแฮ เด็กไสร้ไกลกรุง

ฯลฯ

^๑ พระราช เป็นชื่อย่อของขุนนาง ตำแหน่งพระราชมีหลายชื่อ เช่น ราชวังสัน เป็นทหาร ราชวรินทร์ เป็นตำรวจ เป็นต้น

^๒ วิเศษชัยชาญ ปัจจุบันเป็นอำเภออยู่ในจังหวัดอ่างทอง

^๓ ขาม ตามฉบับสมุดไทย แต่ในฉบับพิมพ์ คำ "ขาม" เป็น "คราม"

^๔ ไหน ตามฉบับสมุดไทย แต่ในฉบับพิมพ์ "ไหน" กลายเป็น "โน" ที่ถูกน่าจะเป็น "ไหน" เพราะความข้างต้นบาทที่ว่า "รับที่ถิ่น" ก็เป็น "โน" อยู่แล้ว ความไม่สนิทเท่า "ไหน"

^๕ คำ ตามฉบับสมุดไทย แต่ในฉบับพิมพ์ "คำ" เปลี่ยนเป็น "รา"

๗๐ (๑๘๐)	โทให้ทรงสดับถ้อย ถูกเหตุร้ายท่านผาย สูตรก็ตรงหมาย ตริบต่างกันต้อง	ทูลถวาย โอษฐ์พร้อง เหมือนตริ ตูนา ต่อน้ำใจดู
๗๑ (๑๘๑)	ภูธรสั่งให้เทียบ ห้าหมื่นหมายบัญชี เกณฑ์เมืองจัตวาตรี ^๑ ยี่สิบสามเมืองได้	โยธี ทัพแฮ เรียกได้ ไตรตรวจ เอนา เตรียมตั้งต่อฉาน ^๒
๗๒ (๑๘๒)	บรรหารให้จัดผู้ เอาพระศรีไสยณรงค์ ^๓ เป็นจอมพยุหยัง นำนิกรทัพท้าว	อาจอง ฤทธิ์ท้าว ไปยั่ว ยุทธแฮ ออกรารอนเชิญ
๗๓ (๑๘๓)	พระเห็นจักเปลี่ยนข้าง เยียวบมีเพื่อนผจญ พระราชฤทธาณท์ ^๔ เป็นปลัดทัพให้	ขุนพล จึงใช้ หนึ่งช่วย กันนา ศึกสู้ทั้งสอง
๗๔ (๑๘๔)	กองหน้าฉานาทตั้ง เร็วเร่งห้าพันหาญ บ่แตกบ่ต้านทาน กูจักออกโรมร่ำ	เสร็จสาร สั่งแฮ หักกล้า มันรอด ไชร์ฤ ศึกร้ายภายหลัง
๗๕ (๑๘๕)	ทั้งสองรับถ้อยท่าน ยกพยุหแสนยา โดยแดนทุราธวา ถึงที่หนองสร้าย ^๕ ท้าย	ทูลลา แลเฮย ย่างย้าย วายถิ่น ทุ่งกว้างทางหลวง

^๑ เมืองจัตวาตรี เมืองขึ้นสี่ ขึ้นสาม การปกครองของไทยสมัยก่อนแบ่งหัวเมืองตามความสำคัญออกเป็น เมืองเอก เมืองโท เมืองตรี เมืองจัตวา (ดูกฎหมายตราสามดวง)

^๒ เตรียมตั้งต่อฉาน เตรียมไว้เป็นทัพหน้า

^๓ ศรีไสยณรงค์ ราชทินนามตำแหน่งหนึ่ง

^๔ ราชฤทธาณท์ ราชทินนามตำแหน่งหนึ่ง

^๕ หนองสร้าย ตำบลหนองสาหร่าย ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี

๗๖ (๑๘๖) ปวงทัพปลูกค่ายสร้าง
ภูมิพยุหไกรสร
เสนาพลาการ
คอยจักยอยุทธ์ยัง

กลางสมร
ศึกตั้ง
ต่างรีน เริงแะ
อยู่ถ้าทางเข็ญ

ตอน ๖

พระนเรศวรทรงตรวจเตรียมทัพ

๗๗ (๑๘๗) ภายหลังนั้นนเรนทร์ให้ ๐ ให้โหรหามหุดิฤกษ์ ซึ่งจะเบิกพยุหบาตรา จึง
พระโหรผู้รู้โศลก หลวงญาณโยคโลกที่ป รีบคำนวณทำนาย ถวายพยากรณ์แก่ให้
ทำวธได้จัดตรงคโศค อาจปราบโลกลาญรงค์ เข็ญบาทหงส์เสด็จคลา จากอโยธยายามเช้า
เข้ารวีวามันต์ วันสิบเอ็ดขึ้นค่ำ^๑ ย่ำรุ่งสองนาฬิกา^๒ เศษสังขยาห้าบาท ในบุษยามาสตฤกษ์
ศรีสวัสดิ์ฤกษ์อุดม บรมนรินทร์ดาลสดับ ๐ ให้ตรวจทัพเตรียมพล โดยชลมารคพยุห
สู่ตำบลปากโมก ครั้นณวันโซควันยาม พยุหสงครามเขาตรวจ ทุกหมู่หมวดสรรพเสร็จ
จึงสมเด็จภูวนาถ กับบรมราชอนุชา ๐ ก็สงฆาเสาวรภัย ตรลบสุคนธำจรร ทรงบวรวิภูษา
รัตพัสตราตรูเนตร ชายแครงเทศเทือกพร้อม ชายไหวห้อยเห็นเพรา พิศสนับเพลยรรยง
ฉลองพระองค์แลเลิศ ทับทรวงเพชรพรายพริ้ง สะอั้งรัตนไพฑูรย์ แก้วเกยूरสวมหัตถ์
แสงนพรัตน์มั่งมิ่งเรือง เรืองขำมรงค์รุ่งเรือง ช่วงพรเหเก้เก้ว แพร้วพรายนิวัษฏางค์
พลางสองกษัตริย์สวมทรง อลงกตกาญจนมงกุฏ แสงเพชรผุดพุ่งแพรว แก้วเก้กอบแอมมรส
นาตกรกรายทวยชนู ดุสองเจ้าจอมสยาม เจกลักษณณ์รามรอนราพณ์ ปราบอเรนทร์ทุกด้าว
พลางบพิตรโห่ท้าว ทานเยื้องยังฉนวน น่านา

ฯลฯ

โคลง ๔
๗๘ (๑๘๗) ครั้นควรพิชัยฤกษ์พร้อม
โหรกระหิมี่มั่งอชัย
พฤตพิราหมณ์พรอกมนตร์ไสย^๓
แตรตรลบเลียงซ้อง

เพรียงสมัย
กีกก้อง
สังข์เป่า ถวายนา
แซ่ชั้นบรรสาน

ฯลฯ

^๑ วันสิบเอ็ดขึ้นค่ำ วันขึ้นสิบเอ็ดค่ำ

^๒ ย่ำรุ่งสองนาฬิกา เวลาสองโมงเช้า

^๓ กระหิม ในสมุดไทยและในฉบับพิมพ์เก่าๆเป็น "ครหิม" แบบเรียนครั้งที่ ๑ เป็น กระหิม แบบเรียนครั้ง
ต่อมาเป็น "กระหิม" ที่เป็น "กระหิม" ก็มี

พรอกมนตร์ไสย ร่ายมนตร์ตามคัมภีร์ไสยศาสตร์

๗๙ (๒๐๐) ร่าย พลันขยายพยุหบาตรา คลาเข้าโชนทวารเรศ สงฆ์สวดชยศพุทธมนต์
 ปรายประชลเฉลิมทัพ ตามตำรับราชรณยุทธ์ โบกกระบี่ชุกคลาพล ยลนาวาดาดาช ดูสระ
 พราศสระพรั่ง คั่งคับขอบคงคา แลมหោฬารพันลิก อธิกห้องแถวธาร ถับถึงสถาน
 ปากโมก จึงพระจอมโลกลือเดช เสด็จเถลิงนิเวศวังทาง พลองธให้ตรวจเตรียมพล
 โดยสถลพยุหบาตร บอกพระราชกำหนด กฎแก่งขุนทัพขุนพล จักยกพลยาตรา
 ในเวลาล่วงค่า ย่ำสิบเอ็ดสามบาท ครั้นเข้าราชตรีสมัย ภูวไนยตรัสตรีกาญ ซึ่งจะรอน
 ราษฎรวิราช ด้วยภิมุขมาตยากร จนจันทรลับเลื่อน เคลื่อนเข้าตติยยาม เจ้าจอมสยาม
 ไสยาสน์ เหนือบรมอาสน์กองแก้ว คล้ายคล้ายสิบห่มเกล้าฯ ท่านเฉลิมหลับฝัน ฝัน

๘๐ (๒๐๑)	โคลง ๔ เทวัญแสดงเหตุให้ เห็นกระแสนาศ ไหลลบนวดอน พระแต่เฟื่องฤพาน	สังทร เห็นแฮ หลังลัน แดนตก ทิศนา ที่น้ำนองสาย
๘๑ (๒๐๒)	พระกรายกรยางเยื้อง ลุยมหาวารี พอฟานพะกุ่มภิล โถมปะทะเจ้าช้าง	จรรลี เรียวกว้าง หนึ่งใหญ่ ไสร์นา จักเคี้ยวขบองค์
๘๒ (๒๐๓)	พระทรงแสงดาบแก้ว โถมประจัญพันพอน ต่างฤทธิ์ต่างรบรอน สระท้านทุกถิ่นท่าถ้ำ	กัปกร เฟื่องน้ำ ราญชีพ กันแฮ ท่งห้องชลธิ
๘๓ (๒๐๔)	นฤปติโถมถีบสู้ พอนฟาดสูงสูมาร สายสินธุ์ซึ่งนองพนานต์ พระเร่งปรีดาด้วย	ศึกธาร มอดม้วย หายเหือด แท้งแฮ เผด็จเลื่อนเคิกกษัย
๘๔ (๒๐๕)	ทันใดดิลกเจ้า สร้างพมถวิลฝัน พระหาพระไทรพลัน เร็วเร่งหายโดยกระทุ้	จอมถวัลย์ ห่อนรู้ พลงบอก ฝันนา ที่ถ้อยตุแกลง

๘๕ (๒๐๖)	พระโอรสเห็นแจ้งจบ ถวายพยากรณ์พูล สุบินบดินทร์สุร หากเทพสังหรให้	ในมูล ผันแฮ แต่ให้ ผันไฟ นั้นฤ ธิดารู้เป็นกล
๘๖ (๒๐๗)	นุสนธิ์ซึ่งน่านน้ำ หนบัจฉิมทิตา คือทัพพอริรา- สมดั่งลักษณะผันให้	นองพนา สอน์เฮย ทวมไซร์ มัญญู นีนา ธเรศนั้นอย่าแทนง
๘๗ (๒๐๘)	เหตุแสดงแห่งราชพ้อง ได้แก่อุปราชา สงครามซึ่งเสด็จควา แท้จักถึงยุทส์สู	ภัยชลา เชษฐผู้ นี้ใหญ่ หลวงแฮ ศึกช้างสองชน
๘๘ (๒๐๙)	ซึ่งผจญอริราชด้วย เพื่อพระเดโชชนะ คือองค์อมิตรพระ เพราะพระหัตถ์หากทำ	เดชะ คิกน้ำ จักมอด เมื่อเฮย หันด้วยขอคม
๘๙ (๒๑๐)	เบื่องบรมชัตติย์ท่องท่อง พระจักไล่ลุยลาญ ริปูรอรานู พระจักขานูชเยศได้	แถวธาร เคิกไล่ ฤทธิราช เลยพ้อ ดั่งท้าวไฟผัน
๙๐ (๒๑๑)	โคลง ๒ ครันบดินทร์ดาลได้ ธิดาแซ่พูนเกษม	สดับพยากรณ์ให้
๙๑ (๒๑๒)	เปรมปรีดีปราโมทย์แท้ กล่าวต้องตามผัน	เพราะพระโอรสหากแก้
๙๒ (๒๑๓)	พระพลันทรงเครื่องตัน แหล่งหล้าควรรชม ชื่นนา	งามประเสริฐเลิศล้ำ
๙๓ (๒๑๔)	สมเด็จจอนุชน้องแก้ว เพริศพร้อมเพราตา ยิ่งแฮ	ทรงสุภาภรณ์แพรว

๕๔ (๒๑๕) ^{ว่า} สองขัตติยาบุรยาตร ยังกะยราชหอทัพ ขุนคชขัปช้างเทียบ ทวยหาญเพียบ
 แผ่นภู ดุมหิมาดาดาษ สระพรศพร้อมโดยขบวน องค์อดีตวรสองกษัตริย์ คอย-
 นฤชตรพิชัย บัดเดี่ยวไททฤษฎี พระศรีสารีริกบรมธาตุ ไชโสภาสโคภิต ช่างขวลิตฟางผล
 สัมเกลี้ยงกลูก่อง ฟองฟ้าฝ้ายทักษิน ผืนแหวดวงตรงทัพ นับคำรบสามครา เป็น
 ทักษินาวรรตเวียน ว้ายฉวัดเฉวียนอัมพร ผ่านไปอุดรโดยด้าว พलगบพิตรโทท้าว
 ทานตั้งสดุดี อยู่เนา

ฯลฯ

๕๕ (๒๑๘)	โคลง ๔	พระเปรมปราโมทย์น้อม	วันทนา
		พलगพระทรงไอยรา	ฤทธิ์เกล้า
		พระคเชนทร์ชื่อไชยา-	นภาพ ^๑ พันแฮ
		อาจเช่นคชศึกแผ้ว	แผกแพ้ทุกกาย
๕๖ (๒๑๙)		พลายปราบไตรจักร ^๒ อ้าง	เอิกฤทธิ์
		อาจปราบคชทุกทิศ	ทั่วไสร
		เอกาทศรถธิศ-	วรเสด็จ ทรงนา
		นำคเชนทเรศให้	ธิราชเจ้าจอมสยาม

ฯลฯ

^๑ ไชยานุภาพ ช้างทรงของสมเด็จพระนเรศวร

^๒ ปราบไตรจักร ช้างทรงของสมเด็จพระเอกาทศรถ

ตอน ๗

พระมหาอุปราชทรงปรึกษาการศึกษาแล้วยกทัพเข้าปะทะทัพหน้าของไทย

๔๗ (๒๒๘) ^{ฝ่าย}ฝ่ายกองตระเวนรามัญ อันขุนศึกชื้อ ให้เอาม้ามาลาด คอยข่าวราชรูป ดูทัพชาวพระนคร จักออกรอนออกรบ จักออกทบออกทาน เอาอาการมาบอก แม้มบออกต่อติด จักประชิดเมืองถึง จึงสมิงอะคร้านขุนกอง รองสมิงเปอปลัดทัพ กับสมิงชายม่วน ทั้งสามตัวนดินพล พวกพหลหมุ่มม้า ห้าร้อยมามองความ ยลสยามยุทธทัพ อยู่ทำรับรายค่าย ขอบหนองสร้อยเรียบพยุห์ ดูกองหน้ากองหลวง แลทั้งปวงทราบเสร็จ เร็วระเห็จไปทูล แด่นเรศรุประาช ครั้นพระบาทได้สดับ ก็ทราบสรรพโดยควร ว่านเรศวรภักตรา กับเอกาทศรถ ยกมายุทธ์แย่งรงค์ แล้วพระองค์ตรัสถาม สามสมิง นายกองม้า ถ้าจักประมาณพลไกร ลักเท่าใดดูตระหนัก ตรัสซักเขาสนอง ว่าพลมองทั้งเสร็จ ประมาณสิบเจ็ดสิบแปดหมื่น ดูดะดินทุ่งกว้าง ครั้นเจ้าช้างทรงสดับ ก็ตรัสแก่ขุนทัพขุนกอง ว่าซึ่งสองกษัตริย์กล้า ออกมาถ้ำอรับ เป็นพยุห์ทัพใหญ่ยง คงเขาน้อยกว่าเรา มากกว่า เขาหลายส่วน จำเราต่วนจูโจม โหมหักเอาแต่แรก ดีให้แตกย่นย่อ ค่อยเบาแรงเบามือ เร็วเร่งฮือเข้าห้อม ล้อมกรุงเทพทวารัฒติ ซึ่งเอาฉัตรตัดเชิญ เห็นได้เวียงโดยสะดวก แล้วธสังพวกขุนพล เทียบพหลทุกทัพ สรรพแต่สามยามเสร็จ ดีสิบเอ็ดนาฬิกา จักยาดราทัพซันท์ กันเอารุ่งไว้หน้า^๒ เร็วเร่งจัดอย่าช้า พรุ่งเช้าเราตี เทอญนา

๔๘ (๒๒๙) โคลง ๔
 เสนีรับถ้อยท่าน
 ต่างเร่งตรวจเตรียมพล
 พหลหาญที่นทหารณ
 คอยจักขับเคี่ยวสู้

ทุกตน
 ทุกผู้
 เริงร่าน อยู่แยะ
 เช่นเลียนศึกสยาม

^๑ สมิงอะคร้าน ตามฉบับสมุดไทย แต่ในฉบับสมุดพิมพ์ เป็น สมิงคร้าน คำ "สมิงเปอ" ตามฉบับสมุดพิมพ์ ฉบับสมุดไทยเป็น "สมิงเปอ" ได้สอบในพระราชพงศาวดารของหมอบรัดเลมีความว่าดังนี้ "ฝ่ายสมิงจักตราณ สมิงเปอ สมิงทรายมอญ นายกองม้าคอยเหตุ เห็นกองทัพหน้าและกองทัพหลวง ดังนั้น" ชื่อต่างกันอยู่ดังนี้

^๒ กันเอารุ่งไว้หน้า ไปสว่างเอาข้างหน้า

๕๔ (๒๓๐)	ครั้นยามสิบเอ็ดแล้ว	เวลา ลูเอย
	องค์อัครอุปราชา	หน่อไ้
	โสรจสรงรชารา	รวยริน ฉมมนา
	เฉลิมวิเลปนฺลูปได้	เฟื่องฟุ้งเสาวคนธ์

ฯลฯ

๕๕ (๒๓๑)	ภูเบศรปายบาทขึ้น	เกยหอ
	ชี้คชชือพัทธกอ	กาจกล้า
	ปเช็ดปชามขอ	เขาเงียด เงื่อแฮ
	มันตกติดหลังหน้า	เลือกเลื่องส่ายเสย

ฯลฯ

๑๐๑ (๒๖๗) ร่าย
 ส่วนพระยาศรีไสยณรงค์ สองขุนคองควบทัพ กับพระราชฤทธานนท์
 ทราบอนุสนธิสั่งไว้ ให้อาตรยกโยธี ออกโจมตีตัดศึก แต่ยามดึกเดินพล เร่งขวยชวน
 เตรียมทัพ สรรพท่าหมื่นโดยมี ตนพระยาศรีชีคช ปราบภูเข้อมาตงค์ พลายสุรงค์เดชะ
 เมืองสิงหะปิกขวา ออกญาสรรค์ปิกซ้าย เห็จคชฝ่ายทุกมูล^๑ ขุนผู้คู่กำกับ เป็นทัพหลัง
 พรังพณท์ ชีคชินทรพาหะ นามชนะจำบัง รังปิกป้องกองขวา พระยาวิเศษชัยชาญ
 ขุนหาญปิกอุดร เจ้านครชัยนาท กองหน้าอาจโจมประจัญ ให้พระยาสุพรรณฝ้ายพยุห์
 ผู้ปิกซ้ายเมืองธน ทัพเมืองนนท์ปิกขวา ตรีเสนาเก้ากอง ล่าลองเหล่าอาสา ลำศาสตรา
 ครบมือ ถือกระบี่กระบอง หอกดาบปืนและสาร แสนยาหาญแน่นขนัด รัตเร่งให้เร่ง
 เทา โดยล่านาลาดับ ถับถึงโคกเผาเข้า^๒ พยายามเข้ายังสาย หมายประมาณโมงครบ
 ประทพทัพรามัญ ประทันทัพพมา ชับทวยกล้าเข้าแทง ชับทวยแขงเข้าฟัน สองฝ่ายยัน
 ยินยุทธ์ อุดอึงโ้เอาฤกษ์ เอิกอึงโ้เอาชัย สาดปืนไฟยะแย่ง แผลงปืนพิษยะยิง
 ฟุ้งหอกใหญ่คะกว้าง ขว้างหอกซัดคะไซว ไล่คะคลุกบุกบัน เงื่อดาบฟันฉะฉาด ง่าจ้าว
 ฟาดฉะฉับ ชับปิกซ้ายเข้าดา ชับปิกขวาเข้าแตก แยกกันออกโรมรัน ปันกันออกโรมรัน
 หนสู้ศึกบมิลด อดสู้ศึกบมิลาด อาจต่ออาจเข้ารุก อุกต่ออุกเข้าร่า กล้าต่อกล้าชิงบัน
 กลันต่อกลันชิงรอน ครต่อครยงยืน ปืนต่อปืนยิงยัน กุณฑ์ต่างตอบโต้ โล่ต่อโล่ต่อตั้ง

^๑ เห็จคชฝ่ายทุกมูล นายทหารทุกคนชี้ข้างไป

^๒ เท้า ตามฉบับสมุดไทยทั้ง ๓ ฉบับ แต่ในสมุดพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ เป็น "เทา" คงจะเป็นด้วยตกโทตามๆกันไป

^๓ โคกเผาเข้า ชื่อตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี

ตั้งตอตอติต เชนประชิดเชนสู้ ดาวคู่คูดาวต่อ หอกหันร่อหอกรับ จ้าวจ่าจับจ้าว
 ประจัญ ทวนผัดผันทวนทบ รบอลวนอลเวง ต่างบเกรงบกกลัว ตัวต่อตัวชิงมล้าง
 ช้างต่อช้างชิงชน คนต่อคนต่อรบ ของ้าวทบทักกัน ต่างฟันต่างป้อนปิด วางเสน็ดหลังสาร
 ขานเสียงคึกกึกก้อง ว่องต่อว่องชิงชัย ไวต่อไวชิงชนะ ม้าไทยพะม้ามอญ ต่างเข้ารอน
 เข้าโรม ทวนแทงโถมทวนทบ หอกเข้ารบร่อหอก หลอกล่อไล่ไขว่แคว้ง แย่งธนูเหนียวนิ้ว
 หัวต่อหัวหักหาญ ซาญต่อซาญหักเขี้ยว เรียวต่อเรียวหักแรง แขงต่อแขงหักฤทธิ์
 ต่างประชิดพอนฟัน ต่างประชันพอนฟาด ล้วนสามารถมือหัด ล้วนสามรรถมือทาน
 ผลาญกันลงเต็มหล้า ผัวกันลงเต็มแหล่ แบ่งกันตายลงครัน ปันกันตายลงมาก
 ตากเต็มท่งเต็มเถื่อน ตากเต็มเผื่อนเต็มพวง ที่ยังคงมียู ที่ยังอยู่บมิหยอน ต่างต่อกรอีกฮือ
 ต่างต่อมืออีกฮัก หนักหนุแน่นมาหนา ดาหนุแน่นมาดาษ บรู๊ชยาดย่อทัพ บรู๊ชยับ
 ย่อศึก คะศึกเข้าต่อแก่แล้ว คะแก่แล้วเข้าต่อกล้า ต่างชิงฆ่าชิงหัน ต่างชิงบันชิงฟัน
 ปันกันยิงกันแผลง ปันกันแทงกันพุ่ง ยอยยุทธ์ย่งปมิแตก แยกยุทธ์แย่งปมิพัง ทวยหน้า
 หลังต้อนผ่าย ทวยขวาซ้ายต้อนพล เข้าผจญจูโจม โหมหักหาญราญรบ ต่างท้าวทระนบ
 ต่างท้าวทบระนาด บ้างตนขาดหัวหัวน บ้างขาดินแขนเด็ด บอยากเข็ดอวยากเกรง
 บอยากเอยอวยากย่าน บัดมอญมานมาหลาย รายกันโอบกันอ้อม ล้อมกระหนาบหน้าหลัง
 ไทยประนังน้อยแ่ง แผลออกรบบมิรอด ถอดถอยท้อรอรับ มอญขยับยกตาม หลาม
 เหลือล้นพลเต้า เสียงปืนตึงตื้นเร้า เร่งครั้นเครงครึก อยู่หนา

๑๐๒(๒๖๘)	โคลง ๒ พันลิกลุ่มล้นฟ้า แหล่เพียงพกพัง แลนา	แจกสุณีผาหล้า
๑๐๓(๒๖๙)	ดังตรลบโลกแล้ ชนะผู้ใดดาล ฉงนนา	ฤาปร้างรู้แพ้
๑๐๔(๒๗๐)	สองฝ่ายหาญใช้ซ้ำ ต่อแก่แล้วในกลาง สมรนา	คือสีหลู้สีหกล้า

^๑ ทะ ตามฉบับสมุดไทย ๒ ฉบับ แต่ฉบับสมุดไทยอีกฉบับหนึ่ง กับฉบับพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ เป็น ปะทะ
 ที่แก้ความก็ปะทะ นั้นเอง แต่ผู้แต่งท่านละใช้แต่ "ทะ" บ้างกระมัง ลดพยางค์หน้าเสีย เช่น "ทาบ" ก็คงเป็น "กระทาบ" นั้นเอง

ตอน ๘

พระนเรศวรทรงปรึกษายุทธวิธีเอาชนะข้าศึก

๑๐๕(๒๗๑)	โคลง ๔ ปางอุภัยภูเบศเมือง เรียบพิริยพลพรรค เจียนจวบรรวิวรรณ ทวยทิดาการน้อม	บุรพ์ถวัลย ราชย์แฮ พรั่งพร้อม รางเรือ แลฤา นอบน้อมเสนอทูล
----------	---	--

๑๐๖(๒๗๒)	เชิญให้ยุรยาตรเต้า ถวามุทธาภิสิตธาร คิวนเวทวิชญบรรสาน มหรทีกกริกเครงก้อง	ฯลฯ เตียงสนาน เพรียกพร้อง สังข์โสรจ สรงแฮ เกริกหล้าทวันไหว ฯลฯ
----------	---	---

๑๐๗(๒๗๓) ร่าย ฝ่ายชีพ่อทวิชาชาติ ราชปุริโสดม พรหมพิทยาจารย์ เบิกไขลนทวาร
โดยกระทรวง ปวงละว้าเช่นไก่ ไชว่สรวงพลีผีสง พลงรสงแสงอาชญา แด่หลวงมหาวิชัย
ใจพระนงองอาจ ยাত্রตัดไม้ข่มนาม ตามดำรับไสยเพท บัดนฤเบศทรงสดับ เสียงป็น
ทัพแย้งยุทธ์ สุดอำเภอลอโส๑ โปรดโองการไช้ ให้หมื่นทิพเสนา เห็จอาชาเร็วรีบ
ถีบไปสืบเอาการ เขารับสารขึ้นม้า ควบบข้าบหึ่ง ถึงที่ทวยพลทัพ รับพลงถอยพลงล่า
มอญพมาตามติด ประชิดไล่อลวน ผจญรับอลหม่าน ผ่านห้องท่งห้องนา ตามาโดยแดนผลุ
คูคะคลาคะคล่า บรู๊กล้ำลับสน เขาเอาตนหมื่นหนึ่ง๒ ซึ่งเนาในกองทัพ กลับมำนำมาเผ่า
จึงพระพุทธรเจ้าอยู่หัว ตรัสถามตัวหมื่นพล เยียใดกลจึงพ่าย เขาจำหน่ายเหตุสนอง
ว่าเพื่อผองผาดผ้าย ห้ายดอนเนาธัญญา๓ พอนาฬิกาหนึ่งนับ ปะทะทัพดัสกร เขาราวญ
รอนรุมรุก คลุกคลีกันหนั้นหนา ปวงปัจจามิตรมาก หลากทุกคราทุกครั้ง ตั้งตนตอบมิดง
ตรงตนตอบมิหยุด เหลือจักยุทธ์จึงลาด ครั้นพระบาทยินสาร ธกัิบรรหารตระบัด

๑ สุดอำเภอลอโส๑

สุดเขตที่จะไต่ยินขัดเจน คือไต่ยินเพียงแว่วๆ

๒ เขาเอาตนหมื่นหนึ่ง

เอาทหารชั้นขุนหมื่นมาหนึ่งคน

๓ ดอนเนาธัญญา

ตำบลโคกเผาข้าว

ตรัสปรึกษาหาเลศ แห่งเหตุเพโทบาย ถ้วนทุกนายทุกมูล ทัวทุกขุนหม่อมมาตย์ คาด
ความคิดทั้งมวล ควรยศใดใครเห็น จักเช่นเชิญให้มอด จักขอเชิญให้ม้วย ด้วยถ้าย
เทเลห์ไหน วานเชื้อไขอย่าอำ เขาขานคำทำนถาม สงครามครานี้หนัก เชิญเสด็จพัก
พลหมั้น แต่งทัพขึ้นไปหน่วง ถ่วงศึกไว้จงหนา รามือลงก่อนไสร้ ไว่สักครึ่งรุ่งรอร
พอได้ทีจึงยาตร ยกพยุหบาตรออกราญ เห็นควรการชัชชอบ ธกัตรัสตอบมนตรี ตรอง
คดีดูแพก ฝ่ายเราแตกย่นยับ จักส่งทัพไปทวน พอพลอยฉานสองซ้า คำบอญบหยุด
ชอบถอยทรุดอย่ารั้ง^๑ ให้ศึกพลั้งเสียเชิง โดยละเลิงใจอาจ ยาตรตามติดผิดขวาน
ควรเรายกออกโรม โหมหักหาญราญรงค์ คงชำนะศึกไสร้ ได้ด้วยง่ายด้วยงาม เขยนิ
ความยลชอบ นอบประณตแต่ให้ ธให้หมิ่นทิพเสนา กับหมิ่นราชามาตย์ เห็นหัยราชบริบรอน
ไปเดือนด่อนกองนำ เร็วเร่งล่าอย่ารั้ง ทวยพหลทัวทั้ง ทราบข้อบรรหาร ทานนา

๑๐๘(๒๗๘)	โคลง ๒
บนานต่างตนผ้าย
ถื้เท้าผาดผิง มานา	ไปบร่อรั้งท้าย
๑๐๙(๒๗๙)	ผันหลังแล่นแผ่ผ้าน
ต่อสู้สักตน หนึ่งนา	บมีผู้อยู่ด่าน
๑๑๐(๒๘๐)	โคลง ๓
พวกพลทัพรามัญ
ไปบหยุดยั้งซ้า	เห็นไทยผันหนีหน้า
ตื่นต่อนแตกฉาน น่านนา
๑๑๑(๒๘๑)	ไปแจ้งการแห่งเลห์
ต่างเร่งติดเร่งต้อย	เทห์กลไทยใช้น้อย
เร่งเจ้าตื่นตาม มานา
๑๑๒(๒๘๒)	แลหลังหลามเหลือนับ
ถวิลว่าฝ่ายจริงแล้	บเป็นทัพเป็นขวานแท้
ไล่ล้าระส่ำระสาย ยิงนา
๑๑๓(๒๘๓)	หมายละเลิงใจอาจ
เบาร่งเบาเชิงชั้น	ประมาทประมาณหมิ่นหมั้น
ขึ้นหน้ามาสรลอม สรลอนนา

^๑ ขอบถอยทรุดอย่ารั้ง ทางที่ถูกน่าจะถอยร่นเรื่อยๆ อย่ารั้งรออยู่

^๒ ตื่น ตามฉบับสมุดไทย ๒ ฉบับ กับฉบับสมุดพิมพ์ทั้งหมด แต่ฉบับหนึ่งเป็น "ตื่น" ความน่าจะงามข้าง "ตื่น"

ตอน ๙

ทัพหลวงเคลื่อนพล ข้างทรงพระนเรศวรและพระเอกาทศรถฝ่าเข้าไปใน
กองทัพข้าศึก

โคลง ๔

๑๑๔(๒๘๔)	เบื้องบรมจักรพรรดิเกล้า	กษัตรา
	เถลิงพิภพทวาร	เกริ่นเกล้า
	สถิตเกียรตินราชา	อาสน์โอ้ องค์เอย
	คอยฤกษ์เบิกยุทธ์แผ้ว	แผ่นพื้นทาวหน ^๑
๑๑๕(๒๘๕)	บัดดลลวาทกซื่อ	ชระอับ อยู่แฮ
	แห่งทิศพายัพพล	เยือกฟ้า
	มลักแลกระลายกระบับ	ลิวล่ง ไปเฮย
	เผยผ่องภาณุเมศจำ	แจ่มแจ้งแสงฉาน
๑๑๖(๒๘๖)	คัคณานต์นฤราสร้าง	ราคิน
	คือระเบียบรัตนอินทนิล	ดาดไว้
	บริสุทธิ์สรวนมลทิน	ถ่องโทะ อยู่นา
	นักษัตรสวัสดิเดชได้	โชคชัยคุณผล

ฯลฯ

๑๑๗(๒๘๗) ร่าย เคลื่อนพลตามเกล็ดนาค^๒ ตากเต็มท่งแถวเถื่อน เคลื่อนกล่นแสนยาทัพ
ถับปะทะไพรินทร์ ส่วนหัสตินอุภัย^๓ เจ้าพระยาไชยานุภาพ เจ้าพระยาปราบไตรจักร
ตรึงตระหนักสำเนียง เสียงฆ้องกลองปี่นศึก อึกเอิกก้องกาหล รุ่งคำรนเรียมัน ชันหุ
ชูทางแล่น แปร้นแปรแลคะไชว บาทย่างใหญ่ดุ่มดวน ปวนกิริยาร่าเริง บ่าเทิงมัน
ครั่นครึก เข้าสู้ศึกโรมราญ ความุคตัดท้ายบมีอยู่ วู่วางวิ่งฉับฉิว ปลิวประเลห์ลมพาน

^๑ คอยฤกษ์เบิกยุทธ์แผ้ว แผ่นพื้นทาวหน คอยฤกษ์ดูท้องฟ้าปลอดโปร่งเมื่อไรจะได้เคลื่อนทัพ

^๒ เคลื่อนพลตามเกล็ดนาค แบบแผนการเคลื่อนทัพตามตำราพิชัยสงครามซึ่งบอกไว้ว่าวันใดนาคจะหันหัวไปทางทิศใด ถ้ายกทัพวันนั้นก็ต้องเดินไปในทิศทางเดียวกันกับหัวของนาคหันไป จึงจะเกิดสิริมงคล

^๓ หัสตินอุภัย ช้างทั้งคู่ คือ เจ้าพระยาไชยานุภาพ และเจ้าพระยาปราบไตรจักร

สำเसारแสนยา ขวาชัยแซงหน้าหลัง ทั้งทวยพลตุนขุน ถ้วนทุกมูลมวลมาตย์ ยাত্রบ
 ทันโทท้าว ดำศึกสู้สองสาร^๑ ราชศึกสู้สองไห้^๒ ไร่ไพรยะแท้หอม พร้อมแต่กลางความญคช
 กำหนดลีโดยเสด็จ เห็จเข้าใกล้กองหน้า ข้าศึกดูดาขเดียร ธรรมเียรหมุดัสกร มอญ
 พม่าดาตืน เดินดูจคลิ่นคลาฟอง นองน่านในอรรณเวศ ตรัสทอดพระเนตรเนืองบร
 ไลโรมรอนทวยสยาม หลามเหลือหลังคังคับ ชับซ้อนแทรกสับสน ยลบเป็นทัพเป็นกอง
 ธกีสสองสารทรง ตรงเข้าถีบเข้าแทง ด้วยแรงมันแรงกาย หงายงาเสยสารเคิก เพิกพัง
 พ่ายบายตน ปนปะไปไขว่คว้าง ช้างศึกได้กลิ่นมัน หันหัวหกตกกระหม่า ปากันเลี้ยงกันหลบ
 ประทบประทะอลวน สองคชชนชาญเชี่ยวชาญ รเียรวรรณรงค์เริงแรง แทงถีบฉัดตะลุมบอน
 พม่ามอญตายกลาด ข้าศึกสาตป็นไซรม โรมุกุณฑ์ชน ดูดั่งพรรษาซ้อง ไปตกต้องตนสาร
 ฐุมการเกิดกระลบ อบอลเวงฟากฟ้า ดูบรูจักหน้า หนึ่งสิ้นแสงไถง แลนา

๑๑๘(๒๔๐)	โคลง ๔ จึ่งไทเทเวศอ้าง มิ่งมหิศวรมกุญ เกลิงภพแผ่นอยุธยา แสดงพระเดชฟุ้งฟ้า	สมมุติ เกศหล้า ยายิ่ง ยศแฮ เฟื่องด้าวดินไหว
๑๑๙(๒๔๑)	ภูวไนยผายโอษฐ์อื่น แก้เทพทุกถิ่นสถาน โสฬสพรหมพิมาน เชิญช่วยชุมโสตชั้น	ไชยการ ฉชั้น กมลასน์ แลนา สดับถ้อยดูแถลง
๑๒๐(๒๔๒)	ซึ่งเสร้างรังสฤษฏีให้ ในประยูรเศวตฉัตร ห้วงผดุงบวรรัตน ทำนุกพระศาสน์เกื้อ	มาอุบัติ สืบเชื้อ ตรัยศ ยินนา ก่อสร้างแสงผล
๑๒๑(๒๔๓)	กลใดไปช่วยแผ้ว ใสสรว่างฐมา มลักเลิงเหล่าพาธา เห็นตระหนักเนตรด้วย	นาา ดลฤา มิดม้วย ทวยเคิก สมรแฮ ดั่งนี้แห่งนางย

^๑ ดำศึกสู้สองสาร ช้างทั้งสองเข้าไปสู้ในแดนของข้าศึก
^๒ ราชศึกสู้สองไห้ สองพระองค์สู้กับข้าศึก

๑๒๒(๒๔๔)	พอวาวรรวากย์อ้าง ดาลมทาวาตะ ทหึงทรวลพะ- ทอบฐมังคัจจจำ	โอบฐัพพะ ตันฟ้า พานพัด ทาวแฮ จรัสดาวแดนสมร
๑๒๓(๒๔๕)	ภูธรเมิลอมิตรให้ ครบสิบหกฉัตรทรง บัจวนบัจวนองค์ พลางเร่งขับคชเต้า	ธำรง สารแฮ เทริดเกล้า อุปราศ แลฤ แต่ตั้งตาแสวง
๑๒๔(๒๔๖)	โดยแขวงขวาทิศท้าว บัด ฐ เห็นขุนกริ ^๑ เกลิงฉัตรจักรพิริย หนแห่งฉายาไม้	ทฤษฎี แลนา หนึ่งโล่ไร เรียงคั่ง ขูเฮย ช้อยชีเมื่อนาม
๑๒๕(๒๔๗)	ปิ่นสยามยลแก้ท่าน ถวิลว่าขุนศึกสำ- ทวยทัพเทียบพันลิก ครบเครื่องอุบโศกโพ้น	คะเนนิก อยู่หนา นักโน้น แลหลาก ทลายแฮ เพ่งเพียงพิศวง
	โคลง ๒	
๑๒๖(๒๔๘)	สองสุริยพงศ์ผ่านหล้า แขกเจ้าจอมตะเลง แลนา	ขับคเชนทร์บายหน้า
๑๒๗(๒๔๙)	ไปเกรงประภาพเท่าเผ้า สู่เลื่อนไปหนี หนานา	พักตร์ท่านผ่องฤาเฝ้า
๑๒๘(๓๐๐)	ไพร่เร่งสาตช่อง ดินเต้าแตกฉาน ผ่านนา	โซรมปืนไฟไปต้อง

^๑ ขุนกริ ฉบับสมุดไทยทั้ง ๓ ฉบับเป็น "หัตถิ" แต่ฉบับสมุดพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ เป็น "ขุนกริ" ครั้นดูความข้าง "หัตถิ" สนธิสนมมาก เพราะข้อ ๑ ย่อมเห็นข้างก่อนคนชี้ ข้อ ๒ ความกล่าวถึงผู้ชี้ก็ไม่มีอยู่ในโคลงถัดนั้นลงไปแล้ว เมื่อเห็นข้างแปลกแล้ว จึงได้พิเคราะห์ถึงผู้ชี้ ได้เรื่องได้ราวได้อยู่

^๒ สองสุริยพงศ์ สมเด็จพระนเรศวรกับสมเด็จพระเอกาทศรถ

ตอน ๑๐

ยุทธหัตถี และชัยชนะของไทย

โคลง ๔

๑๒๙(๓๐๑)	นฤบาลบพิตรเผ้า ผายสินนาทกถา ไพเราะราชสุภา- เสนอบมีข้อข้อง	ภูวนา ยกแฮ ท่านพร้อง ษิตลือ สารนา ขุนแก่นคำไซ
๑๓๐(๓๐๒)	อ้าไทรภูเรศหล้า เผยพระยศยืนเยง สิบทิศทั่วลือละเวง ไปเริ่มรอรุทธิ์แผ้ว	แหล่งทะเลง โลภฤ ย่านแกลัว ทวันเดช ทานนา เผือกกล้าเกลนหนี
๑๓๑(๓๐๓)	พระพี่พระผู้ผ่าน ไปชอบเชษฐียินหยุด เชิญราชร่วมคชยุทธ์ สิบกว่าสองเราไสร	ภพอุต- ดมเอย ร่มไม้ เผยอเกียรติ ไว้แฮ สุดสิ้นฤมี
๑๓๒(๓๐๔)	หัสติรณเรศอ้าง นับอนาคตกาล ขัตติยายุทธ์บรรหาร คงแต่เผื่อพี่น้อง	อวสาน นีนา ท่อนพ้อง คชคู่ กันแฮ ตราบฟ้าดินกษัย
๑๓๓(๓๐๕)	ไว้เป็นมทรสพ้อง สำหรับราชสำราญ บำเพ็ญทศกัณฐ์ เสนอนเตรมนุชย์ตั้ง	สุขสานต์ เริ่มร้าง ประดียวุทธิ์ นันนา แต่ทล้าเลอสรวง
๑๓๔(๓๐๖)	ปวงให้เทเวศทั้ง เชิญประชุมในสถาน ชมชื่นคชราบาญ ใครเที่ยวใครชาญชี้	พรพมาน ที่นี้ ตู่ต่อ กันแฮ ชเยศอ้างอวยเฉลิม

๑๓๕(๓๐๗)	หวังเริ่มคุณเกียรติก้อง ยืนพระยศอยู่คง สงครามกษัตริย์ทรง สองราชรอนฤทธิ์ร่ำ	กลางรงค์ คู่หล้า ภาพแผ่น สองฤา เรื่องรู้สรเสรีญ
๑๓๖(๓๐๘)	ดำเนินพจนพากย์พร้อม องค์อัศวรอุปราชา กอบเกิดขัดตียมา- ขับคชเข้ายุทธ์แย่ง	พรรณนา ท่านแจ้ง นะนีก หาญเฮย ดวนด้วยโดยถวิล
๑๓๗(๓๐๙)	หัสตินปิ่นธเรศไ้ คือสมิทิมาทงค์ ^๑ หนึ่งคือศิริเมษลัมมิง- เคียรสายหางายากว้าง	โททรง หนึ่งอ้าง คลาสน์ มารเอย ไขว้แคว้งแทงโถม
๑๓๘(๓๑๐)	สองโถมสองจู่จ้วง สองขัดตียสองขอชู กระลึงกระลอกดู ความญขับคชแข่งค้ำ	บารู เชิดดำ ไวว่อง นักรนา เช่นเขี้ยวในสนาม
๑๓๙(๓๑๑)	งามสองสุริยราชล้ำ ฟ้างพัชรินทรไพจิตร ฤา رامเริ่มรณฤทธิ์ ทุกเทศทุกทิศอ้าง	เลอพิศ นาพ่อ ศึกสร้าง ^๓ รบราพณ์ แลฤา ^๔ อื่นให้ไปเทียม
๑๔๐(๓๑๒)	ขุนเสียมสามรรถด้าน ขุนต่อขุนไปเียง ยอหัตถ์เห็ดลบองเลบง งามเร้งงามโทห้าว	ขุนตะเลง หย่อนห้าว อังกุศ ไกวแฮ ท่านสู้ศึกสาร

^๑ สมิทิมาทงค์ ข้างมฤตย์พร้อม คือข้างพระอินทร์

^๒ ศิริเมษลัมมิง ชื่อช้างทรงของวสวัตติมาร ที่มาผจญพระพุทธเจ้า ณ โพธิบัลลังก์

^๓ ฟ้างพัชรินทรไพจิตร ศึกสร้าง เปรียบเสมือนศึกระหว่างพระอินทร์กับท้าวไพจิตรวราสุร

^๔ ฤา رامเริ่มรณฤทธิ์ รบราพณ์ แลฤา หรือเหมือนพระรามเริ่มรบกับทศกัณฐ์

๑๔๑(๓๑๓)	คชยานชัตติเยศเบื่อง โถมปะทะไปทัน สารทรงราชรามัญ เสยส่ายท่ายทันต์ทั้ง	ออกถวัลย์ เหยียบยั้ง ลงล่าง แลนา คู่ค้ำคางเขิน
๑๔๒(๓๑๔)	ดำเนินหนุนถนัดได้ หน่อนเรนทรทิศ เสด็จแสดงวราฤทธิ์ ฟอนฟาดแสงของ้าว	เชิงชิด ตกด้าว ร่ำร่อน ขอแฮ อยู่เพียงจักรผัน
๑๔๓(๓๑๕)	เบื่องนั้นนฤนาถผู้ เบี่ยงพระมาลาผิน คัสตราวุธอรินทร์ เพราะพระหัตถ์หากป้อง	สยามินทร์ ท่อนพ้อง ฤาญ องค์เอย ปิดด้วยขอทรง
๑๔๔(๓๑๖)	บัดมงคลพ่าห์ให้ แว้งเหวี่ยงเบี่ยงไคยรสบัด อุกคลูกพลุกเอยังด เบนบ้ายหงายแขนให้	ทวารดี ตกได้ คอคช เคิกแฮ ท้วงท้อที่ถอย ^๒
๑๔๕(๓๑๗)	พลอยพล้าเปลี่ยกล้าท่าน บัดราชฟาดแสงพล- พระเดชพระแสงดล ถนัดพระอัสสาซ้อน	ในรณ พ่ายีพื่อน เผด็จคู่ เชิญแฮ ขาดด้าวโดยขวา
๑๔๖(๓๑๘)	อุรารานร้าวแยก เอนพระองค์ลงทบ เหนือคอคชซอนซบ วายชีวาตมส์สุดสิ้น	ยลสยบ ท้าวตื่น สังเวช สุฟ้าเสวยสวรรค

^๑ เบี่ยง ตามฉบับสมุดไทย ๒ ฉบับ แต่อีกฉบับหนึ่งกับสมุดพิมพ์ทั้ง ๓ ฉบับ คำ "เบี่ยง" ไม่มี ที่จะงามข้างมี "เบี่ยง" บางฉบับจะตกส่วนที่พิมพ์ไป ได้ฉบับที่ตกมา

^๒ ท้วงท้อที่ถอย เสียทำต้องถอย

^๓ แสงพลพ่าย อ่านว่า แสง-พน-ละ-พ่าย ชื่อพระแสงของ้าวของสมเด็จพระนเรศวร

๑๔๗(๓๑๙)	บ้านท้ายคชาธรเรศท้าว ถึงพิราลัยลาญ เพราะเพื่อพิพิธไพ- โสรมสาตตราดป็นขว้าง	ไทยไผท ชีพมล้าง รื้อราช แลนา ตอกต้องตนสลาย
๑๔๘(๓๒๐)	ฝ่ายองค์อัครนาถน้อง แสดงยศชยยุทธยาน มาจาชวีรราญ เร็วเร่งคเชนทรเข้า	นฤบาล ยาตรเต้า ฤทธิ์ราช แลฤ เช่นคำบารู
๑๔๙(๓๒๑)	บัดภูธเรศพ่าห้ได้ ลงล่างง้างโทหนต์ พัชเนียง เบียงเบนตน หัวบั้นหันข้างให้	เชิงชน เทิดได้ เชชวด ไปแฮ เพื่องพลั้งเสียที
๑๕๐(๓๒๒)	ภูมิมืองำง้าว พันฟาดขาดคอบร อินทรีย์ชบบุญชร เผยพระเกียรติผ่านแผ้ว	ของอน บ้านเกล้า เมื่อชีพ แลเฮย พี่น้องสองไท
๑๕๑(๓๒๓)	ทันใดกลางคชเจ้า มลายชิพิตลาญทัก เหลือหลามเหล่าปรบักร์ ตรึงอกพดกัชว้า	จุลจักร ^๓ ท้าวซ้ำ ป็นปาย เอาเอย อยู่เมืองบนสาร

^๑ มาจาชวีร ชื่อพระพี่เลี้ยงของพระมหาอุปราช

^๒ พชเนียง ชื่อช้างของมาจาชวีร

^๓ เจ้าจุลจักร จักรพรรดิองค์เล็ก คือสมเด็จพระเอกาทศรถ

^๔ ตก ตามฉบับสมุดไทยฉบับหนึ่ง กับสมุดพิมพ์ แต่สมุดไทยอีก ๒ ฉบับ คำว่า "ตก" เป็น "ตน"

๑๘๔

๑๕๒(๓๒๔)

พระราชนิพนธ์ด้วย
สีทาสสนองบาทโท
พระยศยิ่งภียโย
สองรอดโดยเสด็จตัว

เดโช

ท่านท้าว^๑

ผ่านแผ่ ภพนา

ศึกสู้เสียสอง^๒

ว่า

๑๕๓(๓๒๕) จึ่งกองพยุหทยทัพ สรรพหลังหน้าขวชาญ ผ่ายมาทันธิบดินทร์ ขณะ
อรินทรพิณาศ ขาดคอคชสองเสร็จ ต่างรีบระเห็จเข้าโรม โหมหักหาญราญรุก บุกบัน
พันแทงฆ่า พม่ามอญไทยใหญ่ ไส้มล้างลาวดาษดอน ไส้มล้างยวนดาษดิน ตื่นกันแตก
กันตาย หลายเหลือนับเนื่องนอง กองกายกายรายหัว ตัวขาแขนเด็ดดาษ กลาดกลาง
ทุ่งกลางเถื่อน เกื่อนกลางดงกลางดอน เล่นชอกซอนชนชุก บุกทุกกายฟ่ายแพ้ พระ
พระเดชท่านแท้ หากให้ขาดเชิญ แลนา

โคลง ๒

๑๕๔(๓๒๖)

เห็นประภาพเจ้าช้าง
เอิกอ้ออศจรรย ยิ่งนา

เขี้ยวกว่าเขี้ยวเหลืออ้าง

๑๕๕(๓๒๗)

ขวัญหนีดีฝ่อพัน
ดัดตันทางทวน ไปนา

พวกออเรนทร์ด่วนตัน

ฯลฯ

^๑สีทาสสนองบาทโท ท่านท้าว ผู้คอยรับใช้ ๔ คนที่โดยเสด็จสมเด็จพระนเรศวร และสมเด็จพระเอกาทศรถ
หมายถึงกลางช้าง ๒ คน และควาญ ๒ คน

^๒สองรอดโดยเสด็จตัว ศึกสู้เสียสอง ผู้ตามเสด็จใกล้ชิดในการศึกครั้งนี้ รอดชีวิต ๒ คน ตาย ๒ คน

ตอน ๑๑

พระนเรศวรทรงสร้างสถูปและปูนบำเหน็จทหาร

๑๕๖(๓๓๒)	โคลง ๔ ราชาชนเยศอื่น รังสฤษฏ์พระสถูปสถาน ขุนเชษฐคูร่าบาญ หนตระพังตรุสร้าง	โองการ ทิมลั้ง สวมศพ ไว้แฮ สืบหล้าแหล่งเฉลิม
๑๕๗(๓๓๓)	ร้อย เสร็จเริ่มรณแล้วไสร้ ธให้เจ้าเมืองมล่วน ถ้วนทั้งคชหมอควาญ จำพูล สารเสียรงค์ องค์อุปราชเอารส ขาดคอคชลาญชีพ รีบเร็วยาตรอย่าทิ้ง ไปแจ้งอิง กฤษฎาการ แด่มหิบาลผู้เฝ้า เจ้าแผ่นภาพหงสา แล้วธให้คลาพยุหทัพ กลับคืนครอง ครอบเกล้า เกลิงอยู่ชยเย็นเกล้า ท้าวถ้วนทวยสยาม ลินนา	
๑๕๘(๓๓๔)	โคลง ๔ กรุงรามฤทธิ์เฟื่องฟ้า ตระบัดบพิตรปรารภ เจ้ารามรามพ ^๑ ตำแหน่งกลางช้างต้น	พุ่มพ ชอบพัน คงคู่ เสด็จนา ต่อด้วยดัสกร
๑๕๙(๓๓๕)	กฤษรพรพำห้ท้าย องค์อนุชนอุปาล ขุนศรีคชคงษาญ สนองบาทยาตรยุทธ์เทียน	เถลิงงาน บันเลี่ยน ชยศ ยิงนา เพื่อนไท้ในรณ
๑๖๐(๓๓๕)	สองผจญอริราชด้วย คุณขอบตอบบำเหน็จ ครบเครื่องอุปโภคเสร็จ เงินและทองหาสใช้	โดยเสด็จ ท่านไท้ ทุกสิ่ง สรรพแฮ อีกทั้งทวยเชลย

^๑เจ้ารามรามพ ตำแหน่งกลางช้างทรงของสมเด็จพระนเรศวร

^๒ขุนศรีคชคง ตำแหน่งท้ายช้างทรงของสมเด็จพระเอกาทศรถ

๑๖๑(๓๓๗)	แล้วเผยแพร่จนารถขึ้น ยกชอบกอบบ้านาญ นายมหานาภาพความญ หมื่นนักติศวรรด้วย	บรรหาร ที่ม้วย กลางคช หนึ่งนา คึกสู่เสียดน
๑๖๒(๓๓๘)	บัดดลตำรัสให้ ทรัพย์สังศรีสารด บุตรทหารท่านแทนทด สมที่ภักดีตั้ง	บุญยศ ทั่วทั้ง ความชอบ เขานา ต่อเหง้าเผ่าเฉลิม

๑๖๓(๓๓๙) ว่าย เพิ่มบำเหน็จเสร็จไซ้ ๓ ให้เชิญพระอัยการศึก ปรีกษาโทษขุนทัพ สรรพ
ทั้งมวลหม่อมมาตย์ ว่าอริราชรูป ยกพยุหเหี้ยมเขต ประเวศخانเวียงชัย พระบาทไทยทั้งสอง
ป้องพระศาสนาบำรุง ผดุงชุมชืทวีชาติ ท้าวทวยราษฎร์ประชา ไประอาออกท้อ ช้อล้าเค็ญ
พระองค์ ทรงพระอุตสาหภาพ เสด็จปราบราชอริ ปวงมนตรีนายทัพ สรรพทุกตนทุกตัว
กลัวอเรนทร์เหลือล้น พันยั้งพระราชาอาญา ไปยาตราพลชั้น ๓ ท้นเสด็จดำวรณ์รงค์
มละสารทรวงสองเต้า^๑ เข้าท่ามกลางบังนิก ถึงสู่ศึกหัสดี มีชัยยศเสร็จสรรพ โทษขุนทัพทั้งมวล
ควรประการใดไซ้ โดยระบอบแบบไว้ แต่เบื้องโบราณ รัตน

ฯลฯ

๑๖๔(๓๔๓)	โคลง ๒ ถวายพิพากษาชั้น แห่งเมืองบันทีก	ตำรัสโดยเหตุหัน โทษนา
๑๖๕(๓๔๔)	คำนึงนึกบาปไกล จวบเข้าควรด	วันบั้นรสไซ้ หน้อยนา
๑๖๖(๓๔๕)	กำหนดพรุกเพ็ญแท้ ตรูตรึงตราขัง	พันธนาไว้แล้ว มันนา
๑๖๗(๓๔๖)	โคลง ๓ ตั้งแต่ปาฏิบ เร่งสฤษฏ์โทษอย่าแคล้ว	ล่วงอุโบสถเสร็จแล้ว คลาดด้าวดำเนิน บทนา

^๑ มละสารทรวงสองเต้า ปลอຍให้ทั้งสองพระองค์เสด็จโดยลำพังกับช้างพระที่นั่ง

ตอน ๑๒

สมเด็จพระวันรัตขอพระราชทานอภัยโทษ

ว่า

๑๖๘ (๓๔๗) ไปเกินกาลท่านสั่ง กระทั่งแรมสิบห้าค่ำ ย่ำสองนาฬิกาปลาย ท่างนงาย
พอเสร็จ จึงสมเด็จพระวันรัต วัดป่าแก้วแคล้วคลา กับราชาคณะสงฆ์ ยี่สิบห้าองค์
สองแผนก แฉกงานสาธยาย ฝ่ายลุ่มวังราช พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ตกแต่งอาสน์ลาดเจียม เตรียมเสร็จสงฆ์สู่สวดิต บพิตรกรกรรพุม ชุมบรรพชิตแซมขึ้น
ขุนขึ้นอวยพร ถวายข้าวจรวงมภาพ ซึ่งเสด็จรบพารณ จนอเรนทรพินาศ ขาดคอคชในรงค์
จึงพระองค์อิศเรศ บรรหารเหตุจำบัง จอมสงฆ์พึงขึ้นชาน พระราชสมภารมีชัย ไตทวย
บาทมุสิก ต้องอาชญาอินแทน ตรัสแสดงโดยดับ ว่านายทัพทั้งสอง เกณฑ์เข้ากองพยุห์
โยมสองต่อต่อเชิญ มั่นเห็นศึกสะทก ตระดกดาลระรัว ยิ่งกว่ากลัวสวามิศ บแต่ติดตูด้อย
มละแต่ช้อยสองคน เข้าโรมณรวาศ ในอมิตรหมุกกลาง แสนเสนางค์เนื่องพร จนราญ
รอนไอยเรศ ลุขยศมฤตยู จึงได้ดูหน้ามัน เพื่อกันตบารเมศ เมืองบุเรศบำรุง ผดุง
เดชเผื่อพี่น้อง ผิบพ้องบุญบุรพ์ ไอศูรย์ศูนย์เสียมภาพ^๒ ตระลบเลื่องขามนามทะเล
ลือเลื่องราชตรี เป็นธรณีหงสา เลื่องมฤตยาสยามยศ สาหัสหากมากมวล ควรลง
ทัณฑ์ถึงม้วย ด้วยพระอัยการศึก จารึกชื่อชั่วฟ้า ไว้เป็นชนบภัยหน้า อย่าให้ใครยล
เยี่ยงนา

๑๖๘ (๓๔๘) โคลง ๔
สมเด็จพระวันรัตเจ้า
ฉลองพจน์ราชวาทิ
ทวยทูลละอองธุลี
พื้นภักดีต่อได้

จอมชี้
ท่านไท้
บัวบาท พระนา
บทเมืองเรณู

^๑ สองแผนก คือ แผนกวิปัสสนาธุระ เรียนกรรมฐาน กับแผนกคันถธุระ เรียนพระปริยัติธรรม

^๒ ศูนย์เสียมภาพ ตามฉบับสมุดไทยฉบับหนึ่ง แต่อีกฉบับหนึ่งกับฉบับพิมพ์ คำว่า "ศูนย์" เป็น "สัญญา" พิจารณาความไม่แตก แต่ฉบับโรงพิมพ์พิศาลบรรณนิติ มีแปลไว้ว่า "สัญญาเสียมภาพ - ชื่อแผ่นดินไทย" ข้อนี้มีได้ความว่ามีมูลมาแต่ไหน

๑๗๐(๓๔๙)	ดูผิดไปรักท้าว แพกระบอบแต่เพรง พระเดชหากแสดงเอง เสนอทุกทวยชเรศก้อง	ไปเกรง ห่อนพ้อง อำนาจ พระนา เกียรติอ้างอัศจรรย์
----------	---	--

ฯลฯ

๑๗๑(๓๕๗)	พระตรีโลกนาถแผ้ว แจกพระราชสมภาร เสด็จไว้พิริยะราญ เสนอพระยศยืนก้อง	เผด็จมาร พี่น้อง อรินาศ ลงนา เกียรติท้าวทุกกาย
๑๗๒(๓๕๘)	ผิวหลายพยุพยุทธีร่า ชนะอมิตรมวลมอญ พระเดชปดาลขจร ไปทั่วเรศออกอ้าง	โรมรอน มัวมล้าง เจริญฤทธิ์ พระนา เอิกฟ้าดินไหว
๑๗๓(๓๕๙)	อย่าไทโหม่นสน้อย เพื่อพระราชกฤษฎา ทุกทวยเทพคณา แสดงพระเดชไซ้	หฤทยา แต่ก็ ชุมช่วย พระเอย ชเยศไว้ในสนาม
๑๗๔(๓๖๐)	โคลง๒ สมตั้งความตูพร้อง ขุนแก่นเคื่องกมล	ขอบพิตรอย่าข้อง ท่านนา
๑๗๕(๓๖๑)	โดยยุบลถ่องแท้ ถูกถ้อยแถลงการ	ฤาสนเทห์เล่ห์แล้ นี่นา

ร่าย

๑๗๖(๓๖๒) ปางนฤบาลบดินทร์ ยินสมเด็จพระวันรัต จำแนกอรรถบรรยาย ถวาย
วิไลขนาสาร โดยพิสดารพรรณนา เสนอสมญาศโยค พระบรมโลกโมลี ด้วยวิธีอุปมา
แห่งกฤษฎาภินิหาร ดาลมนัสชุ่มชื่น ตื่นเต็มปรีดีปราโมทย์ โอษฐ์ออกอันสาธุ ชูพระกร
กรรพุ่ม ชุมทศนัชนเหนือกาก เพื่อยินมลากเลอมาน เจ้าภูขานคำขอบ ชอบทุกสิ่งจริงถ้อย
ถวิลบ่แห่งหนึ่งน้อย แน่แท้ทางแถลง แลนา

โคลง ๔

๑๗๗(๓๖๓)	แจ้งเหตุแห่งเหือดซึ่ง จึงพระวันรัตวัด ถวายพระบวรศรีสวัสดิ์ นฤทุกชั้นนฤภัยแผ้ว	ในมนัส ป่าแก้ว สว่างโทษ ท่านนา ผ่องพันอันตราย
๑๗๘(๓๖๔)	ทั้งหลายทวยบาทเบื้อง ควรโคตรโทษสาหัส ^๑ แต่ทูลฐลิบท เพรงพระอัยกาท้าว ^๒	บงกช อะคร้าว สนองบาท มานา ตราบไท้พระเจ้าหลวง ^๓
๑๗๙(๓๖๕)	ล่วงถึงบพิตรผู้ คือพุทธบรรพชัทธิ เชิงงดอดอวยทัศน์ เลื่อย่าลาญชีพมล้าง	เกลิงถวัลย- ราชย์ฤ ลีบสร้าง ทวยโทษ นีนา หนึ่งครั้งขอเผื่อ
๑๘๐(๓๖๖)	ไว้เพื่อผดุงเดชเจ้า ก่อเกิดราชราบญ พูนเพิ่มพระสมภาร วายบ่หวังตนแก้	จอมปราณ ใหม่แม่ เพ็ญภพ พระนา ชอบได้ไปมี ^๔

ท้าย

๑๘๑(๓๖๗) นฤบดีตาลสดับบรรณ ซึ่งพระวันรัตภิปราย ถวายพระพรอายุาจน์ โทษ
มวลมัตย์ทุกมูล เพื่อการุญบริรักษ์ ภัคดีในบาทหงส์ จึงพระองค์อนุญาต พระราชทาน
โทษทั้งผอง โดยอันครองคองยศ บรรหารพจนพาที ซึ่งเจ้าชีขานขอ ข้อยยกยอโทษให้
แต่ชอบใช้ไปรอน เอนครตะนาวศรี บุรีทวยมริด ถ้ายหนผิดหาขอบ ขุนสงฆ์ตอบคำขาน
ข้อโรมราญราวิศ ไปเป็นกิจตุตาม ไซ้เงื่อนงามบรรพชิต โดยบพิตรอธยา เมืองบัญชาเชิงใช้
ขอลาให้ลีลาศ ยังอาวาสเวียงวัด ตระบัดท่านจรลี พาเพื่อนชื้ออะคร้าว คินสู่ด้าวอาราม

^๑ ควรโคตรโทษสาหัส ควรได้รับโทษสาหัสทั้งโคตร

^๒ พระอัยกาท้าว ตา คือ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

^๓ พระเจ้าหลวง พระราชบิดา คือ สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช

^๔ วายบ่หวังตนแก้ ชอบได้ไปมี ไม่มีใครเลยที่ไม่อยากจะทำความดีความชอบเพื่อแก้ตัว หรืออาจหมายความว่า
ไม่มีใครเลยยอมตายโดยไม่คิดแก้ตัว

เจ้าจอมสยามเสาวนีย์ เนื่องมนตรีนันทะ โปรดให้เนาตำแหน่ง แห่งฐานันดรยศ
พระราชกำหนดโดยดับ ทัพเจ้าพระยาพระคลัง รั้งพลห้าหมื่นเสร็จ เ็จไปโหมเวียงทวาย
หมายเจ้าพระยาจักรี พรักพิริยเทียบทัด รัตไปโรมตะนาวศรี ตีมริดเวียงชัย จึงชไมมาตยา
บังคัลลายาตรพยุห์ สูแดนเคิกโดยปอง ปั้นเสียมสองสุริยชาติ ตรัสพิภาษพจนา ซึ่ง
อุตรานคเรศ เขตสืมาเมืองออก เลิกครวัครอกมาทลาย หมายบ่หมดทั้งผอง ตรีไตร
ตรองคราวศึก เสื่อมหาญฮึกแบ่งเบา จักโรมเรฤทยาน ฝีมือมานมอมวล ควรผดุง
ชนบท ปราบภูเกียรตินนง^๑ คงคู่กลับประลัย เกลิมแหล่งไฟท้าวตัว แสดงพระยศไท่ท้าว
ธิราชไว้ไปวาย นามนา

บาลา

โคลง ๔

๑๘๒(๔๒๖)	เสร็จแสดงพระยศเจ้า องค์อดีตรสมมุติ นเรศวรรัตนมกุฏ ห้วงอยู่คู่เรไ้	จอมอยุธยา- ยาเอย เทพไ้ เกศกษัตริย์ สยามฤ ปากฟ้าดินเฉลิม
๑๘๓(๔๒๗)	รั้งเริ่มรจเรขอ้าง เสมอทิพยมาลย์ผกา ฉลองบทัรชนรา- โดยบ่เขี้ยวเซลงถ้อย	อรรธา แกลงเอย เก็บร้อย ธิปผ่าน ภพฤ ถ่องแท้แลจนาย
๑๘๔(๔๒๘)	บรรยายกลกาพย์สร้าง สมลักษณ์เล่ห์เสาวนา “ตะเลงฟ้าย” เพื่อตะเลงปรา- เสนอฤทธิ์สองราชสู้	สมญา ไว้แซ เรื่องรู้ ชยศ พระเอย ศึกข้างกลางสมร
๑๘๕(๔๒๙)	อวยพรคณะปราชญ์พร้อม ไฉวิรุทธบรรหาร จงเฉลิมแหล่งพสุธาร มลายโลกอย่ามลายม้วย	พิจารณา เทอญพ้อ เหตุด้วย เจริญรอด หิงแซ อรรถอันอัญชยม

^๑ ยินยง ตามฉบับสมุดไทยฉบับหนึ่ง แต่อีกฉบับหนึ่งกับฉบับพิมพ์ คำว่า “ยिनยง” เป็น “ยรรยง”

๑๘๖(๔๓๐) กรมหมื่นนุชิต เข็
 ชีโนรส มิ่งมหาร
 ศรีสุคต พจนสุนทร
 ชัตติยวงศ์ ผจงโษษฐไวั

กวีวร
 เสกให้
 เถลิงลักษณะ นีนา
 สิบหล้าอย่าศูนย์

ฯลฯ

๑๘๗(๔๓๗) ผิวงว้าวัญเว้ง
 บลฺโลกุตรโมลี
 จงเจนจิตกวี
 ตราบล่วงบ่วงภพพัน

วารี โอฆฤ
 เลิศล้ำ
 วรวากย์ เฉลียวเอย
 เผล็จเสี้ยนเบียนสมร

ฯลฯ

คำอธิบายเพิ่มเติม

การอ่านลิลิตตะเลงพ่าย

ศาสตราจารย์ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ผู้รอบรู้ทางวรรณคดีไทยท่านหนึ่งได้ให้คำแนะนำในการอ่านวรรณคดีชั้นสูง เช่น เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ดังนี้

ตะเลงพ่ายเป็นบทประพันธ์ที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านตามลำพังได้ ต้องอาศัยครูช่วยอธิบาย ในตอนแรกครูย่อมจะต้องช่วยเหลืออยู่มาก ต่อไปเมื่อนักเรียนคุ้นชินแล้ว นักเรียนอาจพยายามเข้าใจด้วยตนเองได้ ถ้านักเรียนจะเข้าใจผิดพลาดไปบ้างก็เป็นสิ่งธรรมดาสามัญสำหรับการอ่านวรรณคดีชั้นนี้ หากนักเรียนผู้ใดรู้สึกว่าการอ่านหนังสือเรื่องนี้เป็นงานยากขออย่าได้ท้อใจเสียแต่ต้น เพราะนักเรียนควรเริ่มอ่านหนังสือที่ยากบ้างเมื่อมาอยู่ขั้นนี้แล้ว

งานประพันธ์ระดับนี้จำเป็นต้องอ่านหลายครั้ง ครั้งแรกอ่านพอรู้เรื่องก่อน ครั้งต่อไปอ่านให้ละเอียดขึ้น บางคนอ่านซ้ำตลอดเรื่อง บางคนอ่านซ้ำเฉพาะตอนที่ติดใจ อ่านทีละสองหน้าบ้างสามหน้าบ้างตามแต่มีเวลา พฤติกรรมการอ่านที่กล่าวมานี้เป็นธรรมดาของคนในชาติที่เจริญแล้วเมื่ออ่านวรรณคดีชั้นสูงของชาติตนสำหรับนักเรียนก็ควรเป็นเช่นนี้เหมือนกัน อ่านบ่อยๆ เข้าจนเกิดความคุ้น ก็จะมี “เข้าใจ” บทกวีมากขึ้นทุกที จนอาจ “เข้าถึง” ได้ในที่สุด นั่นคือความพอใจในถ้อยคำที่กระทบใจทุกคำ หลังจากที่ได้อ่านอย่างเพ่งเล็งแล้ว นักเรียนอาจใคร่จำคำประพันธ์บางตอนไว้ เพราะมีความประทับใจ ก็ให้จำแต่เฉพาะที่เข้าใจได้ ส่วนอื่นถึงจะลืมไปบ้างก็เป็นธรรมดา ขอแต่ให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ผ่านพบบงานอันวิจิตรที่นับได้ว่าเป็นสมบัติล้ำค่าของไทย

ข้อสังเกตการใช้คำ

ผู้อ่านงานประพันธ์ชั้นนี้ต้องยอมรับว่า ถ้าเราไม่รู้ศัพท์ เราจะเข้าถึงบทกวีไม่ได้ เพราะกวีเป็นผู้มีความรู้ทางอักษรศาสตร์สูง ได้ใช้ศัพท์และโวหารอย่างประณีตลึกซึ้ง เราจะพบกลวิธีในการใช้ถ้อยคำของกวีไทยหลายประการ ถ้านักเรียนรู้หลักไว้บ้างก็พอจะเดาความเอาเองได้ ไม่ต้องให้ครูอธิบายทุกคำไป จึงขอประมวลข้อสังเกตการใช้คำในลิลิตตะเลงพ่ายไว้ดังต่อไปนี้

คำแผลง คำที่แผลงแล้ว มีความหมายเช่นเดียวกับคำเดิม

แผลงสระ โอ-เอา	เช่น	โอรส - เออรส	มโหฬาร-มเหฬาร
อี-เอ	เช่น	อรินทร์- อเรนทร์	นรินทร์ - นเรนทร์
อี-เออ	เช่น	คึก - เคิก	
อุ-โอะ	เช่น	ท่ง - ทัง	คุง - คง
อิ-เอ	เช่น	ทัง - แท้ง	
อิ-อี	เช่น	สิง - สึง	

แผลงพยัญชนะ เช่น ภิญโญ - ภียโย สรรเสริญ - สรเสริญ กระพุ่ม - กรรพุ่ม ประชด - ผะชด ไชร์ - สไร์

ใส่ ร หรือ ะ เข้ากลางคำ เช่น สะเทิน - สระเทิน สะทก - สระทก
ชอุ่ม - ชรอุ่ม ทะนง - ทระนง ตลอด - ตรลอด กลับ - กระลับ

แผลงวรรณยุกต์ แผลงคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์หรือคำที่ใช้รูปวรรณยุกต์รูปหนึ่งเป็นคำที่ใช้วรรณยุกต์อีกรูปหนึ่ง เช่น เพียง - เพี้ยง พยุห์ - พ्यूห์ ว้าง - ว้าง

คำสมาสและคำที่มีเสียงสนธิ เป็นการใช้อย่างหลักที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำสมาส เช่น ขัตติยมานะ มงคลอาสน์ คชยาน พลจันทร์ ราชวาทิ โภคสมบัติ อริราช คชยุทธ์ เศวตฉัตร ราชสถาน

คำสมาสที่มีเสียงสนธิ เช่น นรินทร์ (นร+อินทร์) ศัสตราวุธ (ศัสตร+อาวุธ) อรินทร์ (อริ+อินทร์) เพโทบาย (เพท+อุบาย) สุภาภรณ์ (สุภ+อาภรณ์) บุริโสดม (บุริส+อุดม) กมลอาสน์ (กมล+อาสน์) ไชยานุภาพ (ไชย+आनुภาพ) พิทยาคารย์ (พิทย+อาจารย์) อุดุลยานุภาพ (อดุล+आनुภาพ) พนันต์ (พน+อันต์)

นอกจากนี้ยังมีการใช้คำ ศ เข้าลิลิตหรือมี อิศ ต่อท้าย เช่น สวามี - สวามิศ ราวี - ราวิศ บารมี - บารเมศ บุร - บุเรศ นฤป - นฤเบศ รมยา - รมเยศ อยุธยา - อยุธเยศ ชย - ชเยศ ขัตติย - ขัตติเยศ ทวาร - ทวาเรศ

คำโบราณในความหมายที่ต่างจากปัจจุบัน เช่น คำต่อไปนี้

เพื่อ = เพราะ เยียว = บางที หึง = ช้ำ ห่อน = ไม่ ล่ำ = หมู สบ = ทุกล
หาย = ถือ ทำ = คอย เยีย = ทำ ฉาน = แดง เต้า = ไป แฉ่ว = ทำให้สว่าง

คำสะกดเหมือนกันในความหมายที่ต่างกัน เช่น

สาร แปลว่า จดหมาย (หรือใบบอก) คำบอกเล่า หรือแปลว่า ช้าง

สมร แปลว่า ใจ นางอันเป็นที่รัก หรือแปลว่า สนามรบ

พาล แปลว่า อ่อน เด็ก ผู้หญิง หรือแปลว่า เกเร

แก้ง แปลว่า ทำให้รำคาญ หรือแปลว่า ตั้งใจทำ ก็ได้

ถ้านักเรียนเข้าใจวิธีใช้คำของกวีดังกล่าวมานี้ จะทำให้เข้าใจบทประพันธ์ได้ง่ายขึ้น

คำอธิบายศัพท์

กบี่ชู้ช	ธงมีรูปหนุมาน ใช้นำกระบวนพยุหยาตรา คู่กับธงมีรูปครุฑ ที่เรียกว่า พระครุฑพ่าห์
กรกรรพุ่ม	กระพุ่มมือ
กรอง	ร้อย ถัก ทอ กรองเวฬุร้อยสานไม้ไผ่ทำเปลือกเพื่อทำสะพานข้ามแม่น้ำ
กฤษฎาการ	อาการอันได้กระทำแล้ว
กระทรวง	แบบ
กระทู้	ข้อถาม
กระลับ	กลับ
กระลับกระลอก	กวัดแกว่ง
กระแห่น	กล อุบาย
กรุงเทพทวารวดี	กรุงศรีอยุธยา
กษณะ	ขณะ
กิดาการ	ข่าวเลื่องลือ
เกย	สถานที่ยกสูงทำไว้สำหรับพระเจ้าแผ่นดินเสด็จขึ้นลงเวลาทรงช้าง หรือพระราชยาน
เกริก	เลื่องลือ เกริกเกรียง มีชื่อเสียงเลื่องลือ เกรียง ใหญ่ ยิ่ง มาก ใช้แก่ชื่อเสียงเกียรติยศ

เกล้า	ใกล้ เกือบ กล้าเกล้าครวญ กล้ากลืนความทุกข์ที่เกือบจะทนไม่ไหว
ถูกต้อง	สว่าง รุ่งเรือง สุกใส
กุ่มกิล	จระเข้
ขยายครัวครอบ	อพยพครอบครัว
ขาม	กลัว เกรง
เชือ	ท่าน (สรรพนามบุรุษที่ ๒)
แซก	ผู้มาหาไปหา แซกเจ้าจอมตะเลง หมายถึง สมเด็จพระนเรศวรวาง พระองค์ประดุจแซกผู้มาเยือนพระมหาอุปราชา
ชุก	เกิดขึ้นทันทีทันใด
ขุนกรี ขุนคช	นายทหารที่ขับช้าง
ขุนชี	ผู้เป็นใหญ่ในหมู่สงฆ์ คือ สมเด็จพระวันรัต
ขุนแผน	ตำแหน่งข้าราชการตระเวนด่าน
ขุนเสียม	พระเจ้าแผ่นดินสยาม
ชู	มาก มาจาก ไช
โชลกทวาร	มาจาก ไชลกทวาร ประตูปา ทำตามตำราพราหมณ์เป็นขั้ม สะ ด้วยกิ่งไม้และใบไม้สำหรับให้กองทัพเดินลอด มีพราหมณ์นั่งบน ร้านสูงที่ประตูข้างละคน คอยพรมน้ำเทพมนตร์เป็นการบำรุงขวัญ ทหารเพื่อความสวัสดิมีชัย
คง	ยืนยงอยู่ ตั้งอยู่ดั้งเดิม
ครวราบาย	การรบด้วยช้าง
ครอเคร่า	รอกอย ใจครอเคร่า ตั้งใจคอย
ครอบเกล้า	ครองแผ่นดิน
กระหิม	ดี
คร้าม	กลัว
คลาย	เคลื่อน คลายคชบาท หมายถึง เริ่มให้ช้างออกเดิน
คลี่	เริ่ม คลี่พยุห หมายถึง เริ่มเคลื่อนกระบวนทัพ
ค้อย	เบา เนื่อง ค้อยๆ กร่อนเป็น คะค้อย
เคย	คุ้นเคย ชำนาญ

เครื่องพุดตาน

เครื่องลายดอกพุดตาน

งาย

เวลาเช้า

งาสาน

ตาลปัตรรูปหน้านาง ใช้งานข้างจักเป็นเส้นๆ แล้วสานสำหรับ
พระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (สงฆ์ฝ่ายวิปัสสนาธุระตัดขาดจากความ
นิยมวัตถุมีค่า เช่น เครื่องเงินทองโดยเด็ดขาด)

จตุรงค์

มาจาก จตุรงค์เสนา ทหารสี่เหล่า ได้แก่ พลช้าง พลม้า พลรถ
และพลเดินเท้า

จตุรงค์โชค

โชค ๔ ประการ เกี่ยวกับการयाตราทัพ คือ ๑. โชคดี ๒. วัน
เดือนปีดี ๓. กำลังทหารเข้มแข็ง ๔. อาหารบริบูรณ์

จตุรพิริย

ไพร่พล ๔ เหล่า เหมือน จตุรงค์เสนา

จำบัง

รบ เหตุจำบัง หมายถึง เหตุการณ์รบ

จำทูลสาร

นำข้อความไปทูล

เจ้ากู

เป็นสรรพนามเรียกพระภิกษุ มีความหมายเช่นเดียวกับพระคุณเจ้า

เจ้าช้าง

พระเจ้าแผ่นดิน

เจียม

พรมขนาดเล็ก

ฉชั้น

สวรรค์ ๖ ชั้น คือ ๑. จาตุมาหารชิก ๒. ดาวดึงส์ ๓. ยามะ
๔. ดุสิต ๕. นิมมานรดี ๖.ปรนิมมิตวสวัตดี

ฉงาย

สงสัย

ฉนวน

ทางเดินซึ่งมีเครื่องกำบังสำหรับเจ้านายฝ่ายในเสด็จออก ฉนวนน้ำ
หมายถึง ทางเดินลงท่อน้ำ มีเครื่องกำบังข้างทาง

ฉม

กลิ่นหอม

ฉานฉาย

แสงกระจ่างตา

ฉกฉายฉั่น

ส่อง ส่องสว่าง สุกใส รั้งสีฉกฉายฉั่น แสงส่องสว่าง

ฉก

ตาลปัตรรูปใบโพ ปักดินเงินทอง ทำลายกระหนกเป็นฉก
พระสงฆ์ผ่านคันถธุระใช้ตาลปัตรฉก

ชไม

ทั้งคู่ ทั้งสอง

ชยศพุทธมณฑ

บทชัยมงคลกถา พระสงฆ์ใช้สวดอวยพร บางทีเรียก สวดชยันโต

ช้า	เลว หาญใช้ช้า กล้าหาญ ไม่เลว
ชิงคว้น	ทำก่อนถึงเวลา เทียบกับ หันคว้น ทำทันเวลา ทำทันท่วงที คว้น มีความหมายตรงตัวคือ สิ่งที่ล่อยออกมาจากของที่กำลังเผาไหม้ ซึ่งจะต้องจางหายไปไม่ช้า คือมอญมาชิงคว้น คือมอญมาถึง ก่อนเวลาที่คาดหมายไว้
ชิงฉัตร	แย่งชิงแผ่นดิน ชิงกันเป็นกษัตริย์
ชิพ้อ	พราหมณ์
ชื้อ	เย็นเยือก ชื้อชะระอับ หมายถึง เย็นเยือกอับชื้น
ชุ่ม	รวม พร้อม ชุ่มสอ หมายถึง พร้อมกันเงี้ยวพัง
ชุมทศนัษ	ประชุมเล็บทั้งสิบ คือ ประณมมือ
เซวง	เลื่องลือ
โซรม	รุม
ตฤชติ	ดีถี วันตามจันทรคติ
ดัด	แปลง ทำให้ نرم ไปตามต้องการ ดัดคดี ดัดสินความ
ดา	เรียงหน้ากันเข้าไปเป็นหน้ากระดาน
ดาชดวน	ดาชดา แผลงเพื่อให้สัมผัสกับ ยวน ในวรรคต่อไป
ด้าวตกโอง	แผ่นดินทางทิศตะวันตก คือ พม่า
ดรงค์	ผู้ไปเร็ว หมายถึง ม้า
แด	แต่ แก่ แดออกญาผ่านเผ้า แดท่านพระยาผู้ปกครองเหนือผม หมายถึง เจ้าเมือง
แดก	ดัน อัดเข้าไป
ตติยยาม	ยามที่ ๓ คือระหว่าง ๒๔.๐๐ - ๓.๐๐ น. คืนหนึ่งมี ๔ ยาม ตามแบบของไทย
ตระตก	สะดุ้งตกใจ
ตระบัด	ในทันทีทันใด
ตราด	กวาด
ตรึง	ตรึง มัด

ตรู
ตัดคติ
ตัดไม้ข่มนาม

ที่จองจำ
ตัดสินคดี

เป็นพิธีอย่างหนึ่ง กระทำก่อนยกทัพไปปราบศัตรู กิจการพิธีคือตั้ง
โรงพิธี วงสายสิญจน์ แล้วให้เอาดินปั้นเป็นข้าศึก เขียนชื่อและลง
ยันต์กำกับ ห่อด้วยกาบกล้วยนำเข้าพิธีปลุกเสกแล้วนำไปปักติด
กับต้นไม้ที่มีชื่อร่วมอักษรกับข้าศึก นำต้นไม้นี้มาปักลงในหลุมใน
โรงพิธี พอถึงกำหนดฤกษ์ ผู้ที่รับมอบอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน
ก็เชิญพระแสงอาญาสิทธิ์ไปยังโรงพิธี ย่างเข้าพินไม้และรูปข้าศึก
นั้น แล้วไปเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน กราบทูลว่าได้ปราบปรามข้าศึก
มีชัยชนะตามกระแสรับสั่งแล้ว เป็นอันเสร็จพิธี

ดาบ
เต้า
ถ้อ
ถับ
เถกิงกราน
เถือก
ทบ
ทหึงทรวล
ทฤษฎี
ทวย
ทอ
ทะท้าว
ทักษิณาวรรต
ทาย
ทำงาน
ทุราธวา
เทริด
เทียร

ดาบ ดาวคู่ ดาบคู่
เดิน

โต้ตอบ ถ้อถ้อย คำพูดโต้ตอบกัน

พลัน ทันใด

ก่อไฟ

สุกใส จำ

กระทบ เข้าไปปะทะ ลูบ ทบมิตาน ลูบก็ด้านทานไม่ไหว
ปั่นป่วน

เห็น

หมู่ ไพร่พล

ฉายแสง ทอตา ส่องแสงกระทบตา

ลั่นระริก

เวียนขวา

ถือ ทายธนู ถือธนู

ภาระ ทำงานพอเสร็จ หมายถึง เสร็จภารกิจหรือกิจวัตรในตอนเช้า

ทางไกลไปมาลำบาก

เครื่องสวมศีรษะยอดสั้นไม่สูงอย่างหมวก

ย่อม

เทียว	พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ไว้ว่า ธงรูปกระบอง คำนี้ อาจเป็นคำเดียวกับ คำว่า ทิว ซึ่งใช้ในคำสอนว่า ธงทิว
โทไ้	กษัตริย์ทั้งสอง หมายถึง สมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระ พระเอกาทศรถ
ธูมาการ	คว้น ในทะเลลงพ่าย หมายถึง ฝุ่นตลบ
นบ	ไ้หัว นอบน้อม
นฤชัทร	เพลงจาก นักชั้ต หมายถึง ดาวฤกษ์
นฤราส	นิราส ปราศจาก ไม่มี
นอบ	เคารพ
น้อม	แสดงความเคารพ
นั้กษัทร	หมู่ดาวฤกษ์ นั้กษัทรสวั้ตติเดช หมายถึง ฤกษ์แห่งความสวั้สดี และอำนาจ
นาศ	ถูกทำลาย มาจาก พินาศ
นั้ว	โน้มน
เนือง	เนือง เรียงต่อกันไป เนืองบั้งคมคั้ราช นั้งต่อเนืองกัน แสดง ความเคารพในคั้สั้งลาของพระราชา
บร	ฝั้ยอื้่น หมายถึง ชั้คั้ก
บ่อน	ที่ เบื้อง บ่อนไ้ได้ ที่ไ้ได้ เบื้องลั้ง หมายถึง แผ่นดิน
บั้ณรสิ	วันพระขึ้น ๑๕ คั้
บาท	มาตราบอกเวลา ๑ บาทเท้กับ ๖ นาที
บั้าเทิง	บันเทิง รึ้นเริง ยินดี
บั้ารู	ประงากัน (ชั้ง)
บุชยมาส	เดือนยี่
ประนั้ง	รวมกัน ประชุ้ม ไทยประนั้งนั้อยแ่ หมายถึง ไทยรวมกันเข้ารบ แต่มีกำลังนั้อยกว่า
ประภาพ	อำนาจ ฤทธิ์
ปาฏิบพ	วันขึ้น ๑ คั้ หรือแรม ๑ คั้ อันเป็นดิถีที่หนึ่งแห่งปั้กษ์

ป็น	อาวุธสำหรับยิงให้ลูกออกจากลำกล้อง โบราณเรียก คร หน้าไม้ เกาทัณฑ์ ว่า ป็น ปืนที่ใช้กำลังไฟเรียกว่า ปืนไฟ ครหรือหน้าไม้ ที่มีลูกอาบด้วยยาพิษ ว่า ปืนยา
ผร้า	ทำลาย มาจากคำว่า พร่า
ผลุ	ทาง
ผ่อน	ทยอย ผ่อนพลเดิน ทยอยกำลังทหารให้เดินทัพไป
ผะชด	ประชด
ผ้งผาย	ผ่นผาย เล่นไป
ผ่าน	ไม่เป็นระเบียบ มาจาก ฟ่าน พล่าน
ผ้าย	คำเดียวกับ ผาย หมายถึง เคลื่อนที่ ผ่นพลผ้าย ไพร่พลเดินทัพไป
ผื่อน	ป่า มาจาก ผื่อน
ผวก	แตกออกไป
ผั่ว	สะอาด หมดจด
แฝงเอาเหตุเอาผล	แอบแฝงเข้าไปสืบให้รู้เหตุรู้ผล
พก	พลิก กลับ คำว่า
พบุ	ดอกไม้
พยุห	กองทัพ
พยุหบาตรา	กระบวนทัพ
พรรเหา	เลิศ มาก ยิ่ง
พฤนท์	กอง หมู
พลวก	ลวก ทำลาย
พั่นลิก	พิลึก น่ากลัว แปลก
พารณ	ช้าง
พิพัฒน์	เจริญรุ่งเรือง พิพัฒน์โอกาสสมบูรณ์ สมบูรณ์ด้วยเครื่องใช้อันเจริญ รุ่งเรือง
พิพิธ	ต่างๆ พิพิธโอกาสสมบัติ สมบัติอันเป็นเครื่องใช้ต่างๆ โอกาสสมบัติ สมบัติอันเป็นเครื่องใช้
พิสดาร	อย่างละเอียด
เพโทบาย	อุบายที่แยบยล

เพราตา	งามนำดู
แพรว	แพรว แว่ววาว
เพรียก	พลาด เพรียกถ้ำ พลาดท่า
พรุก	พรั่งนี้ รุ่งขึ้น
พลุก	งาช้าง
ฟ่อง	ลอย
ฟอน	เหล็กลาญ
เพ็ญเฝ้า	เฝ้ากัมพูชาอย่างสงบเสงี่ยม
ภาณุเมศ	พระอาทิตย์ มาจาก ภาณุมาศ
ภาย	สมัย เวลา ทุกภาย ทุกสมัย ทุกเวลา
ภิมุข	ข้างหน้า เบื้องหน้า หัวหน้า
ภูมิพยุหไกรสร	ชื่อชัยภูมิที่เรียกว่า สีนาม มีต้นไม้ใหญ่ ๓ ต้น ขึ้นอยู่บน จอมปลวก หรือภูเขา
มกรแก้วเกสร	กำไลประดับแก้วลายมังกร
มอบ	ทำให้แนบสนิท มอบบัวบาท แนบสนิทอยู่กับเท้า ซึ่งเป็นประดุจ ดอกบัว (หมายถึงเท้าของพระเจ้าแผ่นดินสยาม)
มฤตฤกษ์	ฤกษ์ดี ยามดี
มหัสสวสันต์	เป็นมหรสพอย่างยิ่งใหญ่
มาพก	(อ่านว่า มา-ลก) พลับพลา ปะรำ
เมิล	ดู
เมื่อ	ไป วันเมื่อ วันยกทัพไป
เมืองออก	เมืองขึ้น
มูล	เรื่อง
ยรรยง	งามสง่า กล้าหาญ
ยวน	ชนชาติที่เคยเป็นใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย
ยอ	หยุด ทำให้สยบ
ยิ่งใหญ่	เดินเร็ว (ใช้แก่ช้าง)

ย่ำสิบเอ็ด
 ยินมลาก
 เยียใด
 ยุคดี
 ยุค
 ยุบล
 รอน
 ระนับ
 ระนาด
 ระเมียร
 ระลวง
 ระเห็จ
 รัง
 รัตนอินทนิล
 รัว
 ราญ
 รัต
 เรียว
 เรือก
 รุด
 โรม

สิบเอ็ดห่ม เทียบได้กับตี ๕ ในปัจจุบัน
 ยินดีมาก
 เหตุใด
 ชอบธรรม
 ตัดคำมาจาก ยุคเข็ญ
 เรื่องราว
 รบ
 เกื่อนกกลาก
 อากาที่ลัมทับกัน มักใช้เข้าคู่กับ ระเนนระนาด
 ดู
 ใจห้วงถึง เป็นทุกข์ถึง
 รีบไป
 ตั้ง สร้าง เริ่มรัง เริ่มสร้าง
 แก้วสีน้ำเงิน
 รบ รัวรอนเข็ญ รบเพื่อตัดความลำบาก
 รบ
 ประเพณี
 แรง สายน้ำที่ไหลเชี่ยวแรง
 ไม้ที่ผ่าออกเป็นซีก แล้วดักให้ติดกันด้วยหวาย ใช้ปูพื้น
 คำเดียวกับ รุด หมายถึง รีบเร่ง รุดเอาสารมาบอก รีบมาส่งข่าวสาร
 รุม รบ

ลบอง
 ละว้าเช่นไก่
 ละเวง
 ลักษณะ
 ลาญ

แบบแผน แบบฉบับ ลบองเลบง ตามแบบการต่อสู้ (ด้วย
 พระแสงของ้าว)
 ชื่อพิธีบวงสรวงเทวดาและเจ้าป่า
 เฟื่องฟุ้ง เลื่องลือ
 หรือ ลักษณะ ตัวหนังสือ มักใช้ว่า ลายลักษณะอักษร ลงลักษณะ
 เขียนลงไว้เป็นตัวหนังสือ เขียนจดหมาย
 ทำลาย ลาญใจแก่แล้ว ทำลายจิตใจที่กล้าหาญ (ของข้าศึก) ให้
 หมดไป

ลาด	ใน บัดมอญเล่นม้าลาด เลยแขวง หมายความว่า ลาดตระเวน คือเที่ยวตรวจไปทั่ว
ลาลอง	ไม่เต็มตามแบบ ไม่เต็มรูป ลาลองเหล่าอาสา หมายถึง พลอาสา เหล่าต่างๆ
ลี	หนี
เลบง	การเล่น
เลอมาน	ท่อมหันดวงใจ
วลาหก	เมฆดำ
วังทาง	สถานที่ประทับแรมระหว่างทาง
ศวรรยศ	ราชสมบัติ ศวรรย์ มาจาก ไศศวรย์
สบ	ทุก สบสัมา ทุกคนในเขต สบสาตรา อาวุธทุกชนิด
สนุก	เพลินใจ ให้ความเบิกบานใจ สนุกสบสัมา มีความเบิกบานใจกันทั้งเมือง
สรลม สรลอน	(อ่านว่า สะ-ระ-หลม, สะ-ระ-หลอน) มากมาย ดินดาศ
สรล้าย	เรียงราย สลอน
สระพราศสระพรั่ง	มากมาย
สวามิศ	มาจาก สวามี (ศ เข้าลิลิต) เจ้าของ ผู้เป็นใหญ่ นาย
สลัดได	ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง ลำต้นอุ้มน้ำคล้ายตะบองเพชร
สังขยา	การนับหรือการคิดคำนวณ
สำรด	ผ้าคาดเอว ปักลายอย่างลายขอบเสื้อครุยโบราณสำหรับขุนนาง
ล้ำ	พวก เหล่า บรู้ก็ล้ำ ไม่รู้ก็พวกก็เหล่า
เสนัด	ป็น
เสาวรภัย	กลิ่นหอม
เสื่อง	อาการที่เคลื่อนไปอย่างช้าๆ
แสก	แนวที่อยู่ระหว่างกลาง แสกกมล กลางใจ
แสง	อาวุธ
แสยง	หวาดเกรง
สูงสูมาร	จระเข้

โสฬสพรหม

ห่มหน้า

หัน

หัย

หิง

เหล่า

เหลือตรา

เหือด

แห่ง

องค์อวตาร

อธิก

อยู่ถ้า

อรรณเวศ

อลงกต

ออกญามหาด

อะคร้าว

อายุสุ

อายาจน

อำ

อังกุศ

อื่น

เอื้องค์

เอารส

อุก

อุกคลูก

อุภัย

พรหม ๑๖ ชั้น

หน้าเป็นสาวพริ้ง หรือใบนางดงาม

นั้น

ม้า

ข้า นาน

เหล่า แผ่นดิน

เกินกว่าจะนับได้

หมดไป

แคลงใจ

พระราม

ใหญ่ยิ่ง

คอย

ห้วงน้ำใหญ่ มาจาก อรรณว หรือ อรรณพ

ที่ตกแต่งแล้ว

ตำแหน่งหัวหน้าข้าราชการฝ่ายมหาดไทย

มาก

สุ แปลว่า อายุ ในที่นี้เป็นคำซ้อน

การขอร้อง การวิงวอน

ปกปิด

ของ้าว

มาจาก เอื่อน หมายถึง ค่อยๆ พุด

องค์เดียว

โอรส บุตร

หักหาญด้วยกำลัง เช่น อุกอาจ

บุกเข้าคลุกคลี

ทั้งคู่

กิจกรรม

๑. อ่านบทกวีในลิลิตตะเลงพ่ายให้เข้าใจ หากมีตอนใดไม่เข้าใจ อาจเพราะติดศัพท์หรือตีความไม่ได้ พยายามใช้ความคิด ทำความเข้าใจ ใช้พจนานุกรมช่วยในการสันนิษฐาน สอบถามจากครูหรือผู้รู้ โดยที่บทประพันธ์นี้มีความไพเราะอย่างยิ่งทั้งเสียงและความหมาย การเข้าถึงรสของบทประพันธ์ จำเป็นต้องอ่านออกเสียง อาจอ่านแบบธรรมชาติหรือทำนองเสนาะก็ได้

๒. พิจารณาว่า มีตอนใดในเรื่องที่

๑) แสดงถึงความเสียสละ และความกล้าหาญของนักรบไทยแต่โบราณ ระบุเลขที่ประจำบท แล้วอ่านบทประพันธ์นั้นให้ผู้อื่นฟัง

๒) ชี้ให้เห็นว่าการรบนั้น ผู้เป็นแม่ทัพต้องมีคุณสมบัติพิเศษ

๓) แสดงว่ากองทัพของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายมอญ ต่างก็มีน้ำใจเป็นนักรบ ไม่ย่อท้อต่อการสงคราม

๓. ตอนใดในลิลิตตะเลงพ่ายที่สนับสนุนข้อความข้างล่างนี้ ให้กล่าวถึงข้อความตอนนั้นอย่างสั้นๆ พอให้เข้าใจ

๑) สมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นผู้กล้าหาญ

๒) พระมหาอุปราชาวุธไม่ดีในการทำสงครามครั้งนี้

๓) พระเจ้าหงสาวดีต้องการรักษาอำนาจและขยายอำนาจ

๔) กองทัพไทยและกองทัพมอญต่างก็มีฝีมือทั้ง ๒ ฝ่าย กองทัพมอญใหญ่ มาก กองทัพไทยไม่ใหญ่นัก แต่ทหารมีขวัญดี

๕) คนไทยที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลความมั่นคงปลอดภัยของบ้านเมือง บริเวณชายพระราชอาณาเขต คนไทยทั่วไปที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนั้นต่างได้กระทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ

๔. เลือกบทอุปมาที่นักเรียนเห็นว่าไพเราะมาคนละ ๓ ตอน แล้วชี้ให้เห็นว่าบทอุปมานั้นๆ ไพเราะอย่างไร

๕. แสดงเส้นทางเดินทัพของพระมหาอุปราช ตั้งแต่ออกจากเมืองมอญจนถึงตำบลตระพังตรุ สุพรรณบุรี ว่าผ่านเมืองใดบ้าง แล้วเขียนแผนผังเส้นทางเท่าที่สามารถทำได้

๖. ตั้งข้อสังเกตว่าสมเด็จพระเอกาทศรถทรงมีบทบาทอย่างไรในเรื่องนี้ และค้นคว้าจากประวัติศาสตร์ว่าบุคลิกภาพของสมเด็จพระเอกาทศรถเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเล่าให้เพื่อนๆ ใน ห้องฟัง

๗. อภิปรายกันในหัวข้อ “ข้อควรสังเกตในเรื่องตะเลงฟ่าย” และ “คุณธรรมที่กล่าวถึงในตะเลงฟ่ายที่ยังปฏิบัติได้ในปัจจุบันนี้”

๘. เลือกบทประพันธ์ที่ประทับใจมาคนละ ๕ บท ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้วที่สื่อความหมายชัดเจน แล้วสอบถามดูว่า บทที่ตนเลือกมานั้นตรงกับของเพื่อนคนใดบ้าง บทที่ตรงกันให้เทียบกันดูว่าถอดความตรงกันหรือไม่ โดยอภิปรายกันในกลุ่ม ๒-๓ คน หรือ ๔-๕ คน เขียนบทสรุปส่งครู ในกรณีที่เข้าใจไม่ตรงกัน ให้รายงานครู และขอให้ครูช่วยวินิจฉัย

๙. รวบรวมคำศัพท์เป็นหมวด หมวดใดใช้ศัพท์อะไรบ้าง

- ๑) หมวดที่แปลว่า ช้าง
- ๒) หมวดที่แปลว่า ม้า
- ๓) หมวดที่แปลว่า ข้าศึก
- ๔) หมวดที่แปลว่า พระเจ้าแผ่นดิน

นิทานเวตาล

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

นิทานเวตาลเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ ๖ จากวรรณคดี
สันสกฤตชื่อ เวตาลปัญญาวิสติ แปลว่า นิทานเวตาล
๒๕ เรื่อง น.ม.ส. ทรงนำมาเรียบเรียงเป็นภาษาไทยเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๖๑ เพียง ๑๐ เรื่องรวมเรื่องสุดท้ายไว้ด้วย โดยใช้
ต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นหลัก

วรรณกรรมที่มีรูปแบบอย่างนิทานเวตาลคือเป็น
นิทานชุด มีผู้เล่าต่อๆ กันไปหลายเรื่องกว่าจะจบเช่นนี้ เป็น
รูปแบบซึ่งนิยมกันมากในชาติที่มีความเจริญสมัยโบราณ
วรรณคดีสันสกฤตมีอีกหลายเรื่อง ที่รู้จักกันแพร่หลายอีก
เรื่องหนึ่งคือ อารัชมหาราตรี

โครงเรื่องนิทานเวตาลเริ่มด้วย พระวิกรมาติศย์
กษัตริย์ผู้มีปัญญาและอำนาจ เมื่อ ๒,๐๐๐ กว่าปีมาแล้ว
มีเหตุให้ต้องสัญญากับโยคีตนหนึ่งว่า จะไปนำตัวเวตาลจาก
ป่าช้าริมแม่น้ำโคทาวารีมาให้ เวตาลเป็นอมมนุษย์ ในเรื่อง
กล่าวว่าเป็นศพ แต่เป็นศพที่พูดได้ ผู้ที่ไปเอาตัวเวตาลมา
นั้นจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างหนึ่ง มิฉะนั้นเวตาลก็จะ
ลอยหลุดจากผู้ที่จับมานั้น กลับไปแขวนอยู่ที่ต้นอโศกซึ่ง
เป็นที่อาศัยตามเดิม

ตัวเวตาลมีลักษณะตามที่กล่าวในเรื่องดังนี้

ศพนั้นลืมนำโพลึง ลูกตาสีเขียวเรืองๆ
ผมสีน้ำตาล หน้าสีน้ำตาล ตัวพอม เห็น
ซีโครงเป็นซี่ๆ ห้อยหัวลงมาทำนองค้างคาว
แต่เป็นค้างคาวตัวใหญ่ที่สุด เมื่อจับถูกตัวก็
เย็นชืดเหนียวๆ เหมือนงู ปรากฏเหมือนหนึ่ง
ว่าไม่มีชีวิต แต่ทางซึ่งเป็นเหมือนหางแพะนั้น
กระดิกได้

พระวิกรมมหาราชเป็นกษัตริย์ที่มีคุณธรรมสูง แต่ก็
ยังเพลอสติทำให้ต้องตกอยู่ในที่ลำบาก เกือบจะเอาชนะ
เวตาลไม่ได้ เงื่อนไขของการจับเวตาลมีอยู่ว่า พระวิกรม-
มหาราชจะต้องฝ่าอันตรายเข้าไปในป่าช้าซึ่งมีต้นอโศกและ
เวตาลเป็นศพแขวนอยู่ที่กิ่งอโศกในป่าช้านั้น แล้วปลด
เวตาลใส่ย่ามพาออกมาจากป่าช้า ระหว่างที่เวตาลอยู่ในย่าม
พระวิกรมมหาราชจะต้องไม่ตรัสอะไรเลย หากตรัสขึ้น เวตาล
ก็จะเกิดฤทธิ์ลอยหลุดจากย่ามไปแขวนอยู่ที่ต้นอโศกตามเดิม

เวตาลพยายามยั่วให้พระวิกรมมหาราชตรัส จึงเล่า
นิทานที่มีปัญหาชวนคิด แล้วกล่าวคำยั่วให้พระวิกรม-
มหาราชตอบ พระวิกรมมหาราชก็อดตรัสไม่ได้ เวตาลจึงลอย
หลุดออกไปยังต้นอโศกครั้งแล้วครั้งเล่า จนกระทั่งเวตาล
เล่านิทานเรื่องที่ ๒๕ พระวิกรมมหาราชคุมสติชนะพระองค์
เองได้ ไม่ตรัสตอบ พระราชมารดาของพระวิกรมมหาราชตาม
ที่ทรงให้สัญญาไว้แก่โยคีจึงสิ้นสุดลง

คนสมัยโบราณโดยทั่วไปมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจ
เหนือธรรมชาติ จึงเป็นธรรมดาที่วรรณคดีโบราณย่อมจะมี
พฤติกรรมเหนือธรรมชาติ ตัวในเรื่องอาจเป็นอมมนุษย์ที่มี
คุณธรรมหรือมีอิทธิฤทธิ์สูงกว่ามนุษย์ คือเป็นเทพชนิดต่างๆ

หรือเป็นอมมนุษย์ที่มีคุณธรรมต่ำกว่าแต่มีอิทธิฤทธิ์มากกว่ามนุษย์ ในวรรณคดีโบราณ เรามักจะสรุปได้ว่า ามมนุษย์ที่มีคุณธรรมต่ำนั้นถึงจะมีฤทธิ์เดชอย่างไรก็จะพ่ายแพ้มนุษย์ที่มีคุณธรรมสูง โดยเฉพาะมนุษย์ที่มีความกล้าหาญ ในขณะเดียวกันจะแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ที่มีคุณธรรมสูงนั้นก็มักจะมียุทธบางอย่างซึ่งทำให้ตนต้องตกอยู่ในที่ลำบาก มีปัญหาที่ต้องขบคิดจนกว่าจะเอาชนะกิเลส นั้น จึงจะมีชัยชนะอมมนุษย์ที่มีคุณธรรมต่ำกว่าตนได้

นิทานเวตาลเป็นวรรณคดีที่มีศิลปะแบบเนียนแบบโบราณ เช่น การให้เวตาลเล่านิทานยั่วให้พระวิกรมมหาราช ตรัส แสดงถึงความรู้ของผู้แต่งเชิงจิตวิทยาที่น้อยคนจะคิดไปถึง ตามธรรมชาติของคนฉลาดมักจะทงฟังคนออกความเห็นแสดงความโง่เขลาไม่ได้ โดยเฉพาะคำพูดที่ดูหมิ่นพวกพ้องของตน เวตาลได้ใช้วิธีแสดงความคิดเห็นที่ทำให้พระวิกรมมหาราชทรงเห็นว่าโง่เขลา และได้กล่าวดูหมิ่นวรรณกะษัตริย์อีกด้วย พระวิกรมมหาราชจึงอดโต้เถียงไม่ได้ การที่ผู้แต่งให้เวตาลเล่านิทานไปจนถึง ๒๕ เรื่อง เป็นกลวิธีของวรรณกรรมในสมัยนั้น ผู้แต่งคงจะไม่ได้คาดหวังให้ผู้อ่าน (หรือผู้ฟังในกรณีที่ใช้การเล่าแทนที่จะมีหนังสืออ่าน) เชื่อตามนั้น

ความรู้ที่เราคนไทยจะได้จากนิทานเวตาลก็คือ ความนิยมในการประพฤติปฏิบัติของคนอินเดีย ผู้แต่งเดิมแสดงให้เห็นว่า ในสมัยพระวิกรมมหาราช คนอินเดียนิยมประพฤติอย่างไรในโอกาสต่างๆ เมื่อ น.ม.ส. แปลนิทานเวตาลออกเป็นภาษาไทย คนอินเดียที่ยังนิยมพฤติกรรมที่ปรากฏในนิทานนี้ก็ยังมีอยู่มาก และ น.ม.ส. คงจะตั้งพระทัยแสดงให้คนไทยทราบ แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ความนิยมเช่นเดียวกันนี้ก็ยังไม่หมดไปจากอินเดีย นอกจากนั้น

พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

เราอาจสังเกตเอาเองได้ว่า มีข้อความใดที่เราอาจนำมาขบคิด
และใช้เป็นประโยชน์ ข้อความใดเราไม่ยอมรับนับถือ เห็น
ว่าผิดไปจากความเชื่อถือของเราในปัจจุบัน

เหนือ

ฝั่งอันงามแห่งแม่น้ำมุนา มีกรุงชื่อธรรมสถล ในกรุงธรรมสถลมี
พราหมณ์คนหนึ่งชื่อเกศวะ พราหมณ์เกศวะเป็นคนมีบุญ ปกติเป็นผู้ที่ทำตบะแลบุญช้ายญ ณ
ฝั่งแม่น้ำ เทวรูปที่ใช้ในการบูชาที่บ้านเองด้วยดินเหนียว หาเที่ยวซื้อจากผู้ที่ทำขายไม่
พราหมณ์ผู้นี้เป็นผู้มีความรู้เมื่ออายุมาก เมื่อยังเด็กเป็นผู้ที่ไม่มีเพียรในทางเล่าเรียน ใช้เวลา
เมื่อยังเป็นหนุ่มในการบูชาเกมเทพแลนางรติ มิใคร่สร้างคามมัวเมาในกาม เป็นเหตุให้บิดา
มารดามีเรื่องร้อนใจบ่อยๆ

วันหนึ่ง เกศวะกระทำผิดให้เป็นเครื่องชู้เคื่องในบิดามารดาเป็นข้อใหญ่ บิดามารดา
จึงติเตียนกล่าวแสดงโทษแห่งความประพฤติของบุตรอย่างรุนแรง เกศวะแค้นใจก็หลบหนี
ออกจากหมู่บ้านของตนไปจนเข้าละแวกอื่น พบต้นไม้ใหญ่ก็ขึ้นไปซ่อนตัวอยู่บนต้นไม้ แล
ไต่ต้นไม้ขึ้นมีเทวรูปปัญจानน คือรูปพระอิศวร ๕ พักตร์ คนทั้งหลายในละแวกนั้นนับถือว่า
ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนัก เทวรูปนั้นมีผู้เฝ้าระวังรักษาเพื่อการหากินของเขา แต่เวลานั้นผอญผู้เฝ้า
ไม่อยู่ เกศวะอยู่บนต้นไม้เห็นเทวรูปตั้งอยู่ข้างล่าง ก็เกิดความคิดลามก จึงถ่ายปัสสาวะรด
ลงมาบนเทวรูป แล้วลงจากต้นไม้ ผลักเทวรูปปลิงตกลงในสระซึ่งอยู่ข้างนั้น

รุ่งเช้าผู้เฝ้าเทวรูปไปถึงที่ไต่ต้นไม้ ไม่พบเทวรูปซึ่งเคยเป็นเครื่องหากินของตน ก็
เดือดร้อนตีโพยตีพายกลับไปบ้าน แลประกาศให้ฝูงชนทราบ ไม่ช้าชาวบ้านก็ออกเกรียวกราว
ช่วยกันตามหาเทวรูปที่หาย แลโจษจันแซ่ไปในหมู่บ้าน ในขณะนั้นบิดามารดาของเกศวะ
เที่ยวตามบุตรที่หลบหายไป ครั้นไปถามหาคนหนุ่มซึ่งมีลักษณะอย่างนั้นๆ ก็มีคนหนึ่งกล่าว
จำได้ว่าเมื่อวันก่อนมีคนหนุ่มคนหนึ่งไปนั่งอยู่บนต้นไม้อันเป็นที่สำนักของเทวรูปปัญจानน
รุ่งขึ้นก็ทราบกันว่าเทวรูปหายไป

ต่อมาไม่นานเกศวะกลับเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านทั้งหลายพากันขึ้นเป็นนั่วเดียวกันว่า
คนนี้จะเป็นผู้ขโมยเทวรูป เกศวะเห็นจะปฏิเสธไม่ไหวก็รับเป็นสัตย์ แลชี้ให้ค้นในสระซึ่ง
ทิ้งเทวรูปลงไว้ ทั้งบอกคนเหล่านั้นว่าได้ถ่ายปัสสาวะรดเสียแล้ว คนทั้งหลายได้ฟังดังนั้น

กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าเกศวะทำบาปมีโทษใหญ่หลวง มนุษย์ไม่จำเป็นต้องลงโทษ เพราะพระปัญจานนคงจะลงโทษถึงสิ้นชีวิตในทันทีที่ไม่ต้องสงสัยเลย เกศวะได้ทราบว่าเป็นเจ้าจะลงโทษถึงดังนั้น ก็ตกใจกลัวเป็นกำลัง กลับเป็นคนว่าง่าย สอนง่าย เชื่อถ้อยฟังคำบิดา มารดาตั้งแต่นั้นมา แลพากเพียรเรียนรู้จนได้ชื่อว่าเป็นผู้มีวิชายิ่งยวดในชนบท มีคำกล่าวว่าชะรอยจะเป็นเพราะเกศวะกลับตัวได้ในทันที พระปัญจานนจึงไม่ประหารชีวิตเพราะกรรมที่กระทำบนต้นไม้ครั้งนั้น

ตั้งแต่เกศวะกลับตัวได้แล้ว ก็จำเรียนในวิชาสามารถทุกประการ จนมีเหย้าเรือนเป็นหลักแหล่ง ภายหลังมีบุตรชื่อ มธุมาลตี เป็นหญิงที่งามนัก มีคำถามว่าเทวดาได้สิ่งใดมาจากไหน จึงบันดาลคนได้งามถึงเท่านี้ ได้แบ่งเอาภาคอันงามที่สุดในพระจันทร์มาหรือ จึงทำให้มีรอยแหว่ง ซึ่งคนอาจเห็นได้ในดวงเดือน นางมธุมาลตีมีตาเหมือนนิโลตปาลซึ่งบานเต็มที่มีแขนเหมือนก้านบัว มีผมยาวห้อยเหมือนความมืดแห่งกลางคืน

ครั้นนางงามผู้มีอายุสมควรวิวาห์ มารดาบิดาแลพี่ชายก็ช่วยกันเป็นทุกข์ด้วยการหาคู่ เพราะปราชญ์ยอมกล่าวว่า

“ลูกหญิงซึ่งอายุควรจะมีคู่ไม่มีคู่ ย่อมเป็นเช่นก้อนอุบาทว์ห้อยอยู่เหนือหลังคาเรือน”

แล “พระราชา ๑ หญิง ๑ ไม่เลื้อย ๑ ย่อมรักผู้แลสิ่งที่อยู่ใกล้”

แล “ใครบ้างไม่เคยได้ทุกข์เพราะหญิง เหตุว่าหญิงนั้น ผู้ใดจะบังคับให้อยู่ในถ้อยในคำ ก็บังคับไม่ได้ แม้จะบังคับด้วยใจที่ชอบใจ หรือบังคับด้วยความกรุณา หรือบังคับด้วยปฏิบัติดีต่อหรือบังคับด้วยรับทำการให้อย่างดีที่สุด หรือบังคับด้วยนิติธรรม หรือบังคับด้วยการลงโทษ ก็บังคับไม่ได้ทั้งนั้น เพราะหญิงไม่รู้จักผิดแลชอบ”

วันหนึ่งพราหมณ์เกศวะไปจากบ้านเพื่อช่วยในการแต่งงาน บุตรของพราหมณ์ไปบ้านอุปชฌาย์เพื่อการศึกษา และในระหว่างที่บิดาแลบุตรไม่อยู่บ้านนั้น มีชายคนหนึ่งมาที่บ้านของพราหมณ์ นางพราหมณ์เฝ้าริยาเกศวะเข้าใจว่าชายคนนั้นจะมีคุณดี เพราะเหตุมีรูปร่าง จึงบอกยกลูกสาวให้ ฝ่ายพราหมณ์เกศวะนั้น ไปพบพราหมณ์หนุ่มคนหนึ่งเป็นที่ชอบใจ ก็บอกยกลูกสาวให้ แลส่วนบุตรชายนั้นไปพบชายเพื่อนเรียนคนหนึ่งที่บ้านอุปชฌาย์ ก็ยกน้องสาวให้เหมือนกัน

ต่อนั้นมาบิดาแลบุตรก็พาชายหนุ่มคนละคนมาบ้านตน ครั้นถึงบ้านพบชายหนุ่มอีกคนหนึ่งซึ่งนางพราหมณ์ยกลูกสาวให้ ชายหนุ่มทั้ง ๓ คนนั้นเสมอกันในวิชา ในคุณความดี ในรูป แลในอายุ จึงเกิดปัญหายุ่งยากขึ้นในทันที ชายทั้งสามต่างร้องทุกข์ คนหนึ่งว่ามาถึง

เรือนก่อน คนหนึ่งว่าบิดานางเป็นผู้ยกให้ แลบิดาย่อมเป็นใหญ่ในครอบครัว อีกคนหนึ่ง ร้องทุกข์ว่ากระไรไม่มีใครจำได้ ปรากฏแต่ว่าตัวเป็นคน ที่ควรได้นางเท่านั้น คนทั้งสามร้องขอ ความเป็นธรรม แลความเป็นธรรมตามความเห็นของชายหนุ่มคนหนึ่งๆ ก็คือให้นางแก้ตัว จึงเป็นอันกล่าวได้ว่า ธรรมะในเวลานั้นแยกได้เป็นสามแพ่ง เพราะชายหนุ่มสามคน

ฝ่ายพราหมณ์เกศวะผู้บิดา ครั้นเกิดเหตุเช่นนี้ ก็รำพึงว่า “เจ้าสาวคนเดียวเจ้าหนุ่ม สามคนเช่นนี้ จะทำอะไรหนอ จะยกให้คนไหน จะไม่ยกให้สองคนๆ ไหน จึงจะถูกต้อง ตามธรรมเนียม เราผู้บิดามารดาแลพี่ชายก็ให้คำตกลงแก่เขาทั้งสามแล้วคนละคน เหตุเกิด ประหลาดเพี้ยนเป็นไปเช่นนี้ จะทำอะไรดี”

พราหมณ์เกศวะอ้างอยู่ช้านาน ไม่ตกลงในใจว่ากระไร ทารอกับภริยาแลบุตรก็ ไม่ได้ประโยชน์ เพราะคนทั้ง ๒ ก็ไม่รู้จะว่ากระไรเหมือนกัน ส่วนชายหนุ่มทั้ง ๓ คนนั้น เมื่อ บิดานางยังไม่ได้ตัดสินว่ากระไร ก็พากันนั่งดูเดือนเพ็ญคือหน้าแห่งนางจนไม่กะพริบตา ตูประหนึ่งจะประพติตัวเป็นนกจโคระ ซึ่งกล่าวกันว่ากินแสงจันทร์เป็นอาหาร

พราหมณ์เกศวะตรึกตรองอยู่ช้านาน นึกว่าเห็นช่องที่พอจะแก้ปัญหาก็ได้ จึงกล่าว แก่ชายทั้งสามว่า จะต้องตัดสินด้วยวิธีให้สำแดงความรู้ประชันกัน ใครยกเอาภานิตซึ่งกวีผู้มี เกียรติแต่งไว้แต่โบราณมากล่าวให้ดีกว่าคนอื่น คนนั้นจะได้รางวัลคือลูกสาวพราหมณ์

ชายหนุ่มคนที่ ๑ ได้ยินดังนั้น ก็กล่าวภานิตของกวีโบราณโดยที่มีได้ตรึกตรองว่า

๑ ชายหาญเห็นได้เมื่อ	สงคราม นั้นเนอ
ความซื่อสัตย์นดียม	สงหน
เห็นมิตรคิดเห็นความ	จริงเมื่อ ทุกข์แล
เมยสัตย์ซัดซื่อ	เมื่อใช้ไร้สินา

ชายหนุ่มคนที่ ๒ ยกภานิตขึ้นกล่าวว่า

๑ หญิงใด (๑) อยู่ในเหย้าแห่งพ่อก็จริงอยู่แท้ แต่มีพึงบังคับ (๒) มีกำชับใจตัว มัวแต่เที่ยวรื่นเริงเชิงสนุกทุกเมือง (๓) ปลดเปลื้องผ้าคลุมหน้าต่อหน้าชาย (๔) กลับราว ตายแล้วมิวายวง (๕) ต้มเหล้าลวงลาคอ (๖) พอใจอยู่หากจากสามี สตรีนั้นปราศจาก ธรรมนำจิตชอบ ประกอบด้วยใจบาปหยาบยิ่ง จริงแล

ชายหนุ่มคนที่ ๓ กล่าวว่า

๑ ใครจะไว้ใจอะไรตามใจเกิด	แต่อย่าเกิดไว้ใจในสิ่งหา
หนึ่งอย่าไว้ใจทะเลทุกเวลา	สองสัตว์เขี้ยวเล็บอาจวางใจ
สามผู้ถืออาวุธสุดจกร้าย	สี่ผู้หญิงทั้งหลายอย่ากรายไถล
ห้ามหากษัตริย์ทรงฉัตรชัย	ถ้าแม่นใครประมาทอาจตายเอย

พราหมณ์เกศวะได้ฟังชายหนุ่มสามคนท่องภษิต ซึ่งกล่าวว่าเป็นของโบราณ ก็จับใจแกทั้งหมด ไม่รู้ว่าชอบภษิตไหนมากกว่าอีกสองภษิต ก็ทำให้อึ้งไปอีก คราวนี้ไม่ใช่ตริกตรองว่าควรยกลูกสาวให้ชายคนไหน ตริกตรองว่าควรยกให้ภษิตบทไหน เป็นเรื่องนึกถึงคำพูด ไม่ใช่นึกถึงคน จึงลังเลไปอีกทางหนึ่ง

ขณะนั้นมีผู้พิชิตหนึ่งมาตัดปัญหาที่มีในใจพราหมณ์เกศวะ พราหมณ์ยังตริกตรองวนเวียนในใจ พองูเลื้อยเข้ามากัดลูกสาวตาย คนทั้งหกก็ร้องไห้โศกโศกเพราะทุกข์สามัญ ครั้นได้สติก็วิ่งตามหอมแลแม่เมต รวมทั้งคนฉลาดทั้งปวง ที่ประกาศตัวว่าเรียกพิชิตออกจากกายผู้ถูกกัดได้ คนเหล่านั้นเมื่อได้มาเห็นศพนางมธุมาลตีแล้ว ต่างคนก็สิ้นศรัทธา คนหนึ่งกล่าวว่า คนที่ถูกงูกัดขึ้น ๕ คำ ๖ คำ ๗ คำ ๘ คำ แล ๑๔ คำนั้นไม่มีรอด อีกคนหนึ่งกล่าวว่า คนที่ถูกงูกัดวันเสาร์แล้ววันอังคารต้องตายเสมอ คนที่ ๓ กล่าวว่า คนที่ถูกงูกัดจะตายหรือไม่ ก็แล้วแต่ว่าพระจันทร์สถิตราศีไหนในเวลาที่ถูกกัด คนที่ ๔ กล่าวว่า ผู้ใดถูกงูกัดที่ตา หู ลิ้น จมูก ริมฝีปากกลาง แก้ม คอ แลท้อง คนนั้นต้องตาย คนที่ ๕ กล่าวว่า แม้พระพรหมก็ไม่อาจแก้นางให้คืนชีวิตได้

ครั้นหมอบทั้งหลายกลับไปหมดแล้ว พราหมณ์เกศวะก็จัดการเผาศพลูกสาว แล้วกลับบ้าน ฝ่ายชายหนุ่มสามคนนั้นกล่าวแก่กันว่า “เราทั้ง ๓ คนหัวอกอันเดียวกัน ได้ทุกข์อย่างเดียวกัน เกิดเพราะเหตุอันเดียวกัน เราต้องไปเที่ยวหาความสุขที่อื่น แลในการหาความสุข ไม่มีทางใดดีกว่าทางที่พระอินทร์ผู้เป็นเจ้าแห่งสวรรค์กล่าวไว้ คือ

๑๖ ชายใดไม่เที่ยวเที่ยวไป	ทุกแคว้นแดนไพโร
มีอาจประสบพบสุข	
๑ ชายใดอยู่เหี่ยวเฝ้าทุกซ์	ไม่ดันชนชุก
ก็ชื่อว่าชั่วมัวเมา	
๑ จงจรเที่ยว	เที่ยวพบไป
พวงพณไพโร	ไต่ละล้าเนา

๑ ดันบตเดิน	เพลินจิตเรา
แบ่งทชเบา	เขาวนะไว
๑๖ ชายหาญชาญเชี่ยวชาญไพร	สองขาพาไป
บ่มวบเมาเขลาขลาด	
๑ ขาเขาคือกิงพฤษชาติ	ช่อชูดูดาษ
และดกด้วยดอกออกกระตะ	
๑ ไปเข้าเป็นผลปนคละ	โตโตโอชะ
รสาภิรสหมดมวล	
๑ โทษหลายกลายแก้แปรปรวน	เจือจุนคุณควร
เพราะเหตุที่เกี่ยวเกี่ยวเดิน	
๑ จงจรเที่ยว	เที่ยวบทไป
พงพนไพร	ไศละดำเนิน
๑ ดุ่มบทด่วน	ชวนจิตเพลิน
ใดบมิเกิน	เชิญบทจร
๑๖ เชิญคำนึงซึ่งพระทินกร	ฤาหลับฤานอน
ธเดินและดันบนสวรรค์	
๑ เธอมีความสุขทุกวัน	หมื่นกับแสนกลับ
บ่ออันบ่เปลี่ยเปลี่ยองค์	
๑ จงจรเที่ยว	เที่ยวบทไป
ตั้งจิตใน	ไพรพนพง
๑ ดูทินกร	จรจรยง
แสนสุขทรง	ทุกขบมี

ชายหนุ่มทั้งสามตกลงใจว่า จะออกเที่ยวด้นดันไปตามบุญตามกรรมดังนี้แล้ว ชายคนที่ ๑ ก็เก็บกระดุกแห่งนางรวมเข้าเป็นห่อขึ้นห้อยบา แล้วประพฤติตัวเป็นไวเศษิก ถือศีล เว้นบาปใหญ่ทั้ง ๘ อย่าง คือ กินกลางคืน ๑ ฆ่าชีวิต ๑ กินผลไม้เกิดบนต้นไม้ซึ่งมียาง หรือ กินผักทองหรือหน่อไม้ไผ่ ๑ กินน้ำผึ้งหรือเนื้อสัตว์ ๑ ลักทรัพย์ของผู้อื่น ๑ ช่มชืนหญิงมีสามี ๑ กินดอกไม้หรือเนยเหลวหรือเนยแข็ง ๑ บูชาเทวดาในศาสนาอื่น ๑ ส่วนการปฏิบัติด้วยดี ชายผู้เป็นไวเศษิกยอมตั้งใจมั่นว่า การไม่ทำร้ายคนแลสัตว์อื่นเป็นทางเว้นที่ชอบ แม้ผู้ทำ

ความผิดก็ไม่ควรเอาชีวิต อนึ่งศีลทั้ง ๕ คือ ไม่กล่าวเท็จ ไม่กินเนื้อสัตว์ ไม่ขโมย ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่มีภริยานั้นต้องถือมั่นเป็นนิตย ทรัพย์ทั้งหลายจะมีไม่ได้ เว้นแต่ผ้าพันกาย ผ้าเช็ดปาก ภาชนะสำหรับรับประทาน คือ อาหาร แลแล้สำหรับกวาดดิน ด้วยเกรงจะเหยียบสัตว์มีชีวิตเท่านั้น อนึ่ง อาจารย์ไวเศษิกยอมสอนให้ศิษย์ไม่ไว้ใจทางที่นอกหลักของตน ให้กลัวความทุกข์ในภพหน้า ให้รับประทานจากผู้อื่นไม่เกินที่จะพอเป็นอาหารชั่ววันเดียว ไม่ให้กินอาหารที่เกี่ยวกับชีวิตสัตว์ แลให้ทำคุณต่อกันทั้งหลาย

ชายหนุ่มคนที่ ๑ เมื่อเป็นไวเศษิกแล้วจะนี้ ก็เพียรจะลืมนิเวศน์ที่เคยมี เพียรจะลืมนางที่หนีตาย กล่าวแก่ตัวเองว่า “ที่เราได้เคยนึกว่า หญิงอาจให้ความสุขได้นั้น ไม่ใช่เหตุอื่น เป็นด้วยความทะนงแลความนึกถึงตัวเองถ่ายเดียว เราได้เคยคิดว่าริมฝีปากของนางเหมือนผลไม้สุก ออกเหมือนบัวตูม พระจันทร์ย่อมจะชิด เพราะเพียรจะเอาอย่างแสงหน้าแห่งนาง ฯลฯ เช่นนี้ก็เพราะหลง บัดนี้ใจเราออกหากจากโลกไปแล้ว ถ้าเราได้เห็นนางอีก เราก็คงจะกล่าวว่า นี่หรือรูปที่ชายหลงไหล สิ่งนี้มีชื่อในโลก คือตะกร้าซึ่งมีหนังหุ้มภายนอกข้างในคือกระดูกเลือดเนื้อ แลสิ่งโสโครกทั้งหลายเท่านั้น ธรรมดาคนที่หลงเมื่อเห็นสิ่งซึ่งประกอบขึ้นด้วยของสกปรก ก็เรียกว่าหน้า แลพิศชมดูติดมัวกับคนซึ่งเฝ้ากินเหล้า เราไม่ควรยินดีในร้ายในร่างกายที่เต็มไปด้วยเลือดแลเนื้อ หน้าของเราคือ เข้าหาพระผู้เป็นเจ้า ผู้เป็นต้นเหตุแห่งสังขาร เลิกความเอาใจใส่ในสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความสำราญหรือความเร่าร้อน”

ฝ่ายชายหนุ่มคนที่ ๒ นั้น กวาดเอาเถาถ่านที่เผาศพนาง รวมกันเข้าเป็นท่อนแล้วก็ออกพาเข้าป่า ทำตัวเป็นวานปรสธ ตามบัญญัติของพระมนู แม้อายุยังไม่สมควรก็ทำงานได้

พระมนูบัญญัติไว้ในธรรมศาสตร์ว่า เมื่อชายผู้เป็นพ่อบ้าน รู้สีกว่ากล้ำเนื้อของตนอ่อนแอหีบหอบ ผมงก็หงอก แลทั้งได้เห็นลูกแห่งลูกของตน ก็ถึงเวลาที่ควรออกป่า ให้พาเอาไฟสำหรับบูชา (อัคนิโหตร) ของตน กับเครื่องใช้ในการบูชาไฟไปด้วยกับตน แลเมื่อถึงป่าที่ล้งดแล้ว ก็ให้อยู่สำรวมอินทรีย์ในที่นั้น ให้กินของสะอาดซึ่งเป็นอาหารของฤๅษี คือมูลผลอาหารต่างๆ แลให้การบูชาทั้ง ๕ คือ (๑) สอนพระเวท (บูชาพระเวท) (๒) เชนด้วยขนมแลน้ำ (บูชาบิตร) (๓) เผาของในไฟ (บูชาเทวดา) (๔) ให้อาหารเป็นทาน (บูชาสัตว์ทั้งหลาย) (๕) ต้อนรับแขก (บูชาคน) แลให้นุ่งหนังหรือเปลือกไม้ ให้อาบน้ำเข้าเย็น ให้ผมแลหนวดเลียบอกไม่มีกำหนดตัด ให้นอนเปลือกกายไปมาบนแผ่นดิน หรือยืนเขย่งบนนิ้วหัวแม่เท้า ตลอดวัน หน้าร้อนให้ผิงไฟ ๕ กอง คือ ไฟล้อมตัว ๔ กอง ไฟบนหัวคือพระอาทิตย์กองหนึ่ง หน้าฝนให้ตากฝน หน้าหนาวให้ใช้ผ้าเปียก แลทรมานตัวอย่างอื่นๆ อีกมาก

ฝ่ายชายหนุ่มคนที่ ๓ นั้น บวชเป็นโยคีเที่ยวเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ แลปฏิบัติตนตาม
 ควรแก่โยคีทุกประการ

วันหนึ่งโยคีไปถึงบ้านแห่งหนึ่ง ก็แวะเข้าไปเพื่อจะขออาหาร ชายเจ้าของบ้านครั้นเห็น
 โยคิก็ต้อนรับเป็นอันดี แลเชิญให้รับเลี้ยงอาหารในบ้าน ครั้นเตรียมอาหารพร้อมเสร็จ
 เจ้าของบ้านก็เชิญโยคีไปยังที่กินอาหาร แลเมื่อได้ล้างมือแลเท้าแล้ว ก็กล่าวแก่โยคีว่า
 “ธรรมดาเจ้าของบ้านจะขับให้แขกที่มาถึงในตอนเย็นไปพ้นบ้านนั้นทำไม่ได้ แหกมาถึงเพราะ
 พระอาทิตย์ที่กลับจากเดินทางนั้นเป็นผู้ให้มา แลแม้จะมาตามควรแก่ฤดูหรือมิควรก็ดี
 เจ้าของบ้านจะให้เข้าพักอยู่ในบ้าน โดยที่มิเลี้ยงดูนั้นมิได้ ข้าพเจ้าไม่อาจกินอาหารอันอร่อย
 ได้ก่อนเชิญแขกให้กิน เพราะการเลี้ยงแขกให้อิ่มหนำสำราญนั้น ย่อมนำทรัพย์ นำเกียรติ
 นำความมีอายุยืนมาสู่เจ้าของบ้าน แลทั้งเตรียมที่ในสวรรค์ไว้ให้ด้วย”

เจ้าของบ้านกล่าวดังนี้แล้ว ภริยาก็นำอาหารมาเลี้ยง คือข้าวกับถั่วแลน้ำมันแล
 เครื่องเทศต่างๆ ซึ่งผสมกันหุงในหม้อเหนือไฟซึ่งใช้ฟืนอันสะอาด ครั้นเลี้ยงอาหารได้ครึ่ง
 หนึ่งยังไม่สำเร็จการกิน ภริยาเจ้าของบ้านจะยกอาหารมาเพิ่มเติม พอทารกผู้เป็นบุตรร้องให้
 ด้วยเสียงอันดัง แล้วเข้ายึดผ้ามารดาไว้ไม่ให้ยกอาหารไปตั้ง มารดาจะห้ามก็ไม่หยุด ยิ่งร้อง
 แลยิ่งยึดผ้าดึงไว้ มารดาขัดใจก็วางเครื่องเลี้ยงลง แล้วจับตัวลูกโยนเข้าไปในกองไฟ ทารกก็
 ไหม้เป็นจุณไป

ฝ่ายโยคีเมื่อเห็นดังนั้นก็ลุกขึ้นจากที่นั่ง เจ้าของบ้านจึงถามว่า “เหตุใดอาจารย์จึงไม่
 กินเล่า”

โยคีตอบว่า “ข้าพเจ้าเป็นแขกมารับเลี้ยงของท่าน แต่ข้าพเจ้าไม่อาจกินอาหารได้ ใน
 ที่เลี้ยงของคนที่ประพฤติดราวกับรากษส คำโบราณย่อมกล่าวว่า “คนที่สำรวมความยินดี
 ยินร้ายไม่ได้นั้น มีชีวิตป่วยการเปล่า”

“แล พระราชาโง่ ๑ ผู้เย่อหยิ่งเพราะมีทรัพย์มาก ๑ เด็กอ่อนแอ ๑ ทั้งสามนี้
 ประสงค์สิ่งซึ่งไม่อาจได้มาดังประสงค์”

“แล พระราชาย่อมทำลายศัตรูแม้เมื่อกำลังหนี ช้างแม้เพียงกระทบ แลงูแม้เพียง
 หายใจรดก็ย่อมนำมาซึ่งความตาย คนใจบาปแม้กำลังหัวเราะก็อาจทำลายผู้อื่นได้”

ฝ่ายเจ้าของบ้านเมื่อได้ยินดังนั้นก็ยิ้ม แล้วลุกไปหยิบสมุดเล่มหนึ่งมาจากที่ซึ่งซ่อนไว้
 บนชื่อ สมุดนั้นกล่าวสัจวินิเวชา คือวิชาชูปคนตายให้คืนชีวิต ครั้นหยิบหนังสือลงมาแล้ว
 ชายเจ้าของหนังสือก็ทางตำราออกทำพิธีชูปลูกให้คืนเป็น ไม่ช้าเด็กก็กลับมาร้องให้เสียงดังอยู่

อย่างเก่า ชายผู้เป็นบิดาจึงกล่าวว่า “บรรดาของมีค่าทั้งหลาย จะหาสิ่งใดมีค่าเกินวิชานั้นหาไม่ได้ ทรัพย์อื่นๆ อาจจะถูกขโมยลัก หรือลดน้อยลงไปด้วยการจับจ่าย แต่วิชานั้นไม่มีความตาย แลยิ่งจ่ายมากก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น วิชานี้จะแบ่งให้แก่ใครก็ได้ แลขโมยจะลักก็ลักไม่ได้”

ฝ่ายโยคีเมื่อเห็นอัศจรรย์ดังนั้น ก็นึกในใจ “ถ้าเราได้สมุดเล่มนี้ เราก็อาจชุบนางผู้เป็นที่รักของเราให้คืนชีวิตมาดังเก่า แล้วเราจะเลิกประพฤติอย่างไม่สบายต่างๆดังซึ่งเราทำอยู่เดี๋ยวนี้”

โยคีตรีกตรองดังนั้นแล้ว ก็กลับนั่งลงกินอาหารแลค้างอยู่ในเรือนนั้น ครั้นเวลากลางคืนเมื่อได้เสียงกันอีกมือหนึ่งแล้ว ต่างคนก็ไปยังที่นอนของตน โยคินอนแล้วระวังตัวไม่ยอมให้หลับ จนเวลาเที่ยงคืน เห็นว่าคนทั้งหลายคงจะหลับสนิทแน่นแล้ว โยคิก็ลุกขึ้นย่องเข้าในห้องนอนเจ้าของบ้าน ลักหยิบเอาสมุดตำราลึกลับลงมาจากข้อได้แล้ว ก็ลอบออกจากบ้านหนีไปในเวลากลางคืน รีบเดินตรงไปยังป่าช้าที่เผาศพนางผู้เป็นที่รัก เพื่อยพบชายหนุ่มอีกสองคนกลับมาอยู่ในที่เดียวกัน ต่างคนเล่าความเป็นไปแห่งตนแลตนสู่กันฟังอยู่ ครั้นชายทั้งสองนั้นเห็นโยคิก็จำได้ จึงร้องทักขึ้นว่า “ท่านเอ๋ย ท่านได้ไปเที่ยวในโลกแล้ว ได้ความรู้อันใดซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เราทั้งสามบ้างหรือเปล่า”

ชายผู้เป็นโยคีตอบว่า “ข้าพเจ้าได้เรียนวิชาชุบคนตายให้คืนชีวิตได้”

ชายสองคนตอบว่า “ถ้าท่านมีวิชาเช่นนั้น ท่านจงชุบนางผู้เป็นที่รักของเราให้คืนชีวิตมาเถิด”

ชายผู้เป็นโยคิก็จัดการตั้งพิธีชุบนาง เริ่มการร่ายมนตร์ทำให้ฟ้าแลอากาศเต็มไปด้วยสิ่งที่น่าหวาดเสียว คือภูตผีมีร่างกายเป็นที่พึงเสียง ลำแดงอาการให้เห็นปรากฏต่างๆ ทั้งตระหลบไปด้วยเสียงที่ไม่พึงฟัง คือ เสียงหมาหอน เสียงนกฮูกแลสัตว์อื่นๆ ชายทั้งสามก็แหงตัวเองให้เลือดตกเป็นเครื่องบูชานางจันตี แล้วกล่าวสรรเสริญว่า “ข้าแต่พระแม่ผู้เป็นเจ้าแห่งสากลโลก พระองค์เป็นผู้กระทำความสำเร็จให้เกิดตามความประสงค์ของชนทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอถวายเลือดจากกายของข้าพเจ้าเป็นเครื่องบูชาพระองค์ ขอพระองค์จงโปรดอนุกุลข้าพเจ้า”

ชายทั้งสามกล่าวอย่างข้างบนแล้ว ก็เชือดเนื้อเผาไฟบูชาอีกชั้นหนึ่ง แล้วกล่าวว่า “ข้าแต่พระเทวี ขอพระองค์จงโปรดให้นางผู้เป็นที่รักของข้าพเจ้าคืนชีวิตมาเถิด ขอพระองค์จงโปรดกรุณาข้าพเจ้าตามส่วนแห่งความจงรัก ซึ่งเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าถวายเนื้อของตนเป็นเครื่องบูชาขึ้นเถิด ข้าพเจ้าขอถวายนมัสการพระองค์ด้วยความนับถือแท้จริง โอม”

เมื่อได้กล่าวสรรเสริญแลบุชานางจันตีด้วยเลือดเนื้อของตนดั่งนั้นแล้ว ชายทั้งสามก็ช่วยกันรวมเถ้าแลอัฐิแห่งนางซึ่งชายคนที่ ๑ แลคนที่ ๒ ได้เก็บรักษาไว้นั้น ให้เป็นกองเดียวกัน ชายคนที่ ๓ ผู้เป็นเจ้าของตำรากิร่ายมนตร์จนเกิดไอสีขาวขึ้นมาจากดิน แล้วเกิดเป็นรูปลอยอยู่ แล้วเกิดความดุเดือดเถ้าแลอัฐิซึ่งกองอยู่นั้นเข้าไปในรูป อีกครู่หนึ่งก็เกิดเป็นนางมธุมาลตีมีชีวิตคืนมาอย่างเดิม แลนางขอให้ชายทั้งสามพาไปส่งยังเรือนบิดา

ฝ่ายชายทั้งสาม เมื่อนางคืนชีวิตมาแล้ว ก็วิวาทแย่งชิงนาง ต่างคนกล่าวว่าตนควรจะได้นางเป็นภริยาโดยความชอบธรรม ชายคนที่ ๑ กล่าวว่า นางคืนชีวิตมาได้ก็เพราะกระดูกที่เขารักษาไว้ ชายคนที่ ๒ กล่าวว่าเพราะเถ้าถ่านต่างหาก ชายคนที่ ๓ หัวเราะเยาะคนทั้ง ๒ ว่า กระดูกแลเถ้าถ่าน ถ้าไม่ได้ตั้งพิธีแลร่ายมนตร์ตามตำรา จะมีชีวิตมาอย่างไรได้ ชายทั้งสามพุ่มเถียงกัน ไม่มีใครยอมใคร จึงพากันไปหาบัณฑิตผู้เปรี๊ญปราดให้ตัดสิน ก็ไม่มีใครตัดสินได้ ส่วนพระราชานั้น ใครบ้างนึกว่าจะได้ปัญญาจากพระราชา ใครบ้างไปหาพระราชาในขณะที่ต้องการพบผู้เฉลียวฉลาด ส่วนตัวข้าพเจ้า (เวตาล) นี้พิศวงว่าพระองค์ผู้ทรงนามว่าวิกรมาทิพย์ เป็นพระราชาผู้ประกอบด้วยปัญญายังมหากษัตริย์ทั้งปวง พระองค์จะตัดสินได้บ้างกระมังว่า นางนั้นควรเป็นของชายคนไหนโดยทางที่ชอบ

พระวิกรมาทิพย์กำลังชุนพระฤทัย ในข้อที่เวตาลกล่าวดูหมิ่นปัญญาพระราชาทั้งปวง ครั้นเวตาลพูดให้ตัดสินก็ตรัสออกมาว่า “เอ็งมันโง่ไม่รู้จักอะไร ชายคนที่ ๒ ลีควรได้นางเป็นภริยา”

เวตาลถามว่า “เพราะเหตุใดจึงทรงตัดสินอย่างนั้น”

ตรัสตอบว่า “เพราะเขาเป็นผู้เก็บเถ้าถ่านไว้”

เวตาลกล่าวว่า “ถ้าชายคนที่ ๑ ไม่ได้เก็บกระดูกไว้บริบูรณ์ นางจะคืนชีวิตมาอย่างไรได้ แลถ้าชายคนที่ ๓ ไม่ได้เรียนวิชาสัชีวินี ร่ายมนตร์แลตั้งพิธีถูกต้องตามตำรา การชุบนางก็ไม้อาจทำได้ ชายคนที่ ๒ เก็บไว้แต่เถ้าถ่าน จะได้เปรียบชายอีก ๒ คนอย่างไรไม่เห็นเหตุ แต่พระราชาปัญญาล้าลึกเห็นจะทรงอธิบายได้ดอกกระมัง”

พระราชาทรงทวาดว่า “เอ็งโง่แล้วยังดื้อด้วย ชายคนที่ ๑ นั้นเก็บกระดูกของนางรักษาไว้ จึงอยู่ในตำแหน่งเสมอลูก ไม่ควรได้นางเป็นภริยา ชายคนที่ ๓ ได้ชุบนางให้คืนชีวิตคือให้ชีวิตแก่นางจึงอยู่ในตำแหน่งบิดา ไม่ควรได้นางเป็นภริยาเหมือนกัน ส่วนชายคนที่ ๒ นั้นเป็นแต่เพียงเก็บเถ้าถ่านไว้ จึงควรได้เป็นผัวนาง คำอธิบายเช่นนี้จะทะลุความโง่ของเอ็งเข้าไป ทำให้เอ็งเข้าใจได้หรือยัง”

เวตาลตอบว่า “ความโง่ของข้าพเจ้าทะลุแล้ว แต่พระองค์นั้นยัง จึงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าได้กลับไปแขวนตัวอยู่ยังต้นโอศกในบัดนี้”

ครั้นเวतालหัวเราะก๊องฟาลอยไปแล้ว พระวิกรมมาทิตย์กับพระราชบุตรก็เสด็จกลับไปยังต้นโอศก พระราชาทรงปืนขึ้นไปปลดเวतालลงมาใส่ยามแล้วก็ทรงรำพึงว่า “ถ้าเรานั่งลงวางอ้ายตัวนี้ไว้กับดิน ให้มันหลุดไปจนสิ้นฤทธิ์ของมัน บางทีจะสำเร็จได้ เมื่อเราเดินพลางคิดพลางนั้น คงจะเหนื่อยเกินไป จึงทำให้เสียที่มันรำไป”

ทรงคิดดังนี้ก็เอายามวางลงยังพื้นดิน ทรงนั่งลงข้างๆ แล้วเอาเชือกผูกยามล่ามกับฝักรัดสะเอวแน่นหนา รับสั่งให้พระราชบุตรทำอย่างเดียวกัน

เวतालรู้ดังนั้นก็ร้องทุกข์ว่าผิดระเบียบสัญญา พระราชาทรงตอบว่า สัญญาไม่ได้กล่าวว่าเดินหรือนั่ง เวतालสาบานว่าจะไม่อ้าปากพูดอะไรอีกจนคำเดียว แต่ไม่ซำก็อดไม่ได้ เอ๋ยเล่าเรื่องใหม่ขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งกล่าวว่าเป็นเรื่องจริงตามเคย

กิจกรรม

๑. ตอบคำถามต่อไปนี้เป็นวาจาหรือโดยการเขียน

๑) ใครเป็นผู้เรียบเรียงนิทานเวตาลเป็นภาษาไทย เรื่องเดิมเป็นภาษาอะไร ชื่ออะไร

๒) พระวิกรมมหาราชคือใคร เกี่ยวข้องกับเวตาลอย่างไร

๓) เล่าประวัติของพราหมณ์เกศวะอย่างย่อๆ เขียนประมาณ ๓ บรรทัด แสดงให้เห็นว่าเมื่อยังหนุ่มเป็นคนอย่างไร แล้วต่อมาเป็นคนอย่างไร

๔) ใครเป็นผู้ก่อปัญหาในการเลือกคู่ของนางมธุมาลตี

๕) พราหมณ์เกศวะผู้บิดาพยายามขบปัญหาด้วยวิธีอย่างไร

๖) ในที่สุดปัญหาเกี่ยวกับการเลือกคู่ของนางมธุมาลตีหมดสิ้นไปอย่างไร

๗) เล่าย่อๆ ว่า ชายหนุ่มสามคนที่ต้องการจะแต่งงานกับนางมธุมาลตี

ประพุดได้อย่างไร

๘) ปัญหาการแย่งชิงนางมธุมาลตีเกิดขึ้นอีกเพราะพฤติกรรมอันใด

๙) พระวิกรมมหาราชตัดสินว่า ชายผู้ใดควรได้นางเป็นภรรยา เพราะเหตุใด

๒. พิจารณารายละเอียดของเรื่อง และฝึกเขียนเรียบเรียงคนละเรื่อง

๑) พฤติกรรมที่คนไทยในปัจจุบันย่อมจะเห็นว่าเป็นเรื่องเกินจริงในนิทานเรื่องนี้มีอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่าง ๓-๔ ตัวอย่าง เรียบเรียงเป็นข้อความสั้นๆ ประมาณ ๑๐ บรรทัด ใช้ถ้อยคำของนักเรียนเอง พยายามเขียนให้อ่านได้ง่าย แจ่มแจ้ง

๒) ไวเศษิก คือบุคคลที่ประพุดได้อย่างไร

๓) วานปรัสถ คือบุคคลที่ประพุดได้อย่างไร

๔) นิทานเรื่องนี้มีคำกล่าวแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชาอย่างไร รวบรวมมาเขียนไว้เป็นเรื่องเดียวกัน

๕) สัสวีนิเวทียา คืออะไร สร้างปัญหาอะไรขึ้นในนิทานเรื่องนี้

๓. ผลัดกันอ่านออกเสียงคนละประมาณ ๗-๘ บรรทัด ให้เพื่อนในห้องฟังเท่าที่จะมีเวลาทำได้

๔. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๘ คน แล้วเลือกอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้ กลุ่มละ

๑ หัวข้อ หรือมากกว่าตามสะดวก

๑) ตัวละครตัวใดในเรื่องเป็นผู้ที่มีความประพฤติน่ารังเกียจที่สุด เพราะเหตุใด
 ๒) ตัวละครตัวใดในเรื่องมีความประพฤติที่น่านิยมเพราะเหตุใด
 ๓) คติของอินเตียในเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับคติของไทยมีอะไรบ้าง เราควรเปลี่ยนคติของเราและรับเอาคติของอินเตียมาแทนหรือไม่ เพราะเหตุใด (คติ คือ แนวความคิด ความเชื่อ)

๔) ไสยศาสตร์เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือหรือไม่ อย่างไร ยกตัวอย่างประกอบด้วย (ไสยศาสตร์ คือ พิธีกรรมที่อ่อนหวานร้องขออำนาจเหนือธรรมชาติมาช่วยมนุษย์)

๕) คำพูดของเวตาล “ความโง่ของข้าพเจ้าทะลุแล้ว แต่พระองค์นั้นยัง” หมายความว่าอย่างไร

๕. ฝึกสังเกตภาษา

๑) แยกคำศัพท์ต่อไปนี้ บอกความหมายของแต่ละคำที่แยก พร้อมทั้งบอกความหมายรวมด้วย นิลดบล เทวรูป รสภิรส นิตินรม มหาภคตริย พฤษชาติ ทินกร ธรรมศาสตร์ สากลโลก

๒) รวบรวมคำประสมที่มีในเรื่อง ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำประสมเหล่านั้นตามแนวที่เคยศึกษา

๓) รวบรวมวิธีใช้คำที่เห็นว่าแปลกไปจากวิธีใช้คำของคนไทยปัจจุบันมาประมาณคนละ ๕ คำ เปรียบเทียบกันว่า เห็นตรงกันหรือไม่

ดวงอาทิตย์ที่รัก

ยงยุทธ ยุทธวงศ์

“ดวงอาทิตย์ที่รัก” เป็นเรื่องสั้นแนวสังคมอิงวิทยาศาสตร์ ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร โลกวิทยาศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ และได้พิมพ์ต่อๆ มาอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเวลาที่เกิดสุริยุปราคาเต็มดวงเห็นได้หลายแห่งในประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ก็ได้มีผู้นำมาพิมพ์เผยแพร่ควบคู่กับวิธีดูสุริยุปราคา ในการพิมพ์ครั้งนี้ ผู้เขียนได้ปรับปรุงแก้ไขเล็กน้อยเพื่อให้เหมาะสมและทันสมัย

ศาสตราจารย์ ดร. ยงยุทธ ยุทธวงศ์ ผู้ประพันธ์เรื่องนี้ได้รับยกย่องเป็นนักวิทยาศาสตร์ดีเด่นคนหนึ่งของประเทศไทย เขียนเรื่องนี้ขึ้นจากจินตนาการที่ตั้งอยู่บนฐานของข้อเท็จจริงเชิงวิทยาศาสตร์ กำหนดให้ฉากหรือสถานที่ของเรื่องอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน พ.ศ. ๒๖๑๓ อันเป็นปีที่นักดาราศาสตร์ได้คำนวณไว้แล้วว่าจะเกิดปรากฏการณ์สุริยุปราคาเต็มดวงขึ้นอีกในประเทศไทย

ดวงอาทิตย์ซึ่งเป็นป่อเกิดแห่งพลังงานมีบทบาทโดยตรงแก่เรื่องนี้ ตรงตามที่คุณแต่งตั้งชื่อเรื่องไว้ สภาพสังคมที่คุณแต่งพรรณนาไว้อย่างชัดเจนในเรื่อง นักเรียนน่าจะได้นำมาเทียบเคียงกับสภาพสังคมในปัจจุบันว่า มีส่วนใดที่ยังคงเหมือนหรือผิดแผกไป

การอ่านเรื่องสั้นเรื่องนี้ นักเรียนควรสังเกตวิธีเปิดและปิดเรื่อง การนำผู้อ่านให้รู้จักตัวละคร ปมความขัดแย้งว่าเกิดขึ้นและคลี่คลายไปอย่างไร ผู้ประพันธ์มีศิลปะอย่างไร ในการทำให้ผู้อ่านทราบถึงบุคลิกลักษณะที่เด่นๆ ของตัวละคร สารที่สำคัญของเรื่องตามที่คุณประพันธ์ประสงค์จะสื่อมายังผู้อ่านคืออะไร

นักเรียนได้อ่านเรื่อง “เราคือลูกของแม่พระธรณี” จากหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณสารวิจักษ์ณ์ เล่ม ๓ มาแล้ว ควรเปรียบเทียบว่า เรื่องสั้นสองเรื่องนี้มีความคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันประเด็นใดบ้าง หลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้วิเคราะห์เรื่องสั้นเรื่องหนึ่ง อาจนำมาใช้แก่อีกเรื่องหนึ่งได้หรือไม่ หรือควรใช้โดยมีข้อจำกัดอย่างไรบ้าง

สิ่งสำคัญที่ควรสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ ศิลปะการใช้ภาษา นักเรียนเห็นว่า มีการใช้ภาษาคำใดและตอนใดบ้าง ที่สะดุดใจ ควรแก่การใช้ความคิดพินิจพิเคราะห์ให้ยิ่งขึ้นไปอีก

ปกติผู้อ่านเรื่องสั้นจะเกิดความประทับใจในแง่ใดแง่หนึ่ง เมื่อนักเรียนอ่านเรื่องนี้ นักเรียนเกิดความประทับใจอย่างไรบ้าง น่าจะนำมาบอกกล่าวแก่เพื่อนๆ เป็นการแลกเปลี่ยนกัน

พระนครหรืออยุธยาเมื่อ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๓๘

สภาพสังคมชนบทในอีก ๗๕ ปีข้างหน้า
เมื่อดวงอาทิตย์ คือ สิ่งที่ขาดแคลนสำหรับชีวิตประจำวัน

อยุธยา

พ.ศ. ๒๖๑๓

ทุกคนในครอบครัวเริ่มต้นตื่นอย่างเห็นได้ชัด ยายแบ่ง...ลูกสาวคนโต เริ่มขีดเส้นที่พื้นเตรียมตัวเล่นต้องเตะกับน้องๆ ซึ่งส่งเสียงรบกวนแย่งกันว่าใครจะโยนเบี้ยก่อน เจ้าจุด...หมาปากเปราะประจำบ้านเริ่มส่งเสียงเห่าเอะอะไปกับเขาด้วย ลำดวนดูเด็กๆ แล้วเอื้อมมือไปปิดไฟ ทันใดเสียงทวาดอย่างเหลืออดของชินก็ดังลั่นขึ้น

“จะบ้าหรือไง รีบปิดไฟไปถึงไหนกัน เพิ่งจะบ่ายสามโมงเท่านั้นไม่ใช่หรือ เปิดเดี๋ยวนั้น”

ลำดวนทำตามคำสั่งของสามีโดยดี แต่อดพึมพำขึ้นไม่ได้

“ก็ฉันเห็นมันใกล้สว่างเต็มทีแล้ว นี่กว่าจะช่วยทุ่นค่าไฟหน่อย มันแพงยังไงที่ก็รู้นี่นา”

ลำแสงแดดแถบบางๆ ค่อยๆ เคลื่อนตัวใกล้เข้ามาทุกที ลำแสงที่ทุกคนในบ้านเฝ้าคอย แสงซึ่งแต่ละบ้านจะได้รับไม่กี่ชั่วโมงต่อวัน มันส่องลอดผ่านรอยต่อระหว่างแผ่นมทิมหาเหนือคิระชะ เรียงกันอยู่ประดุจกระเบื้องยักษ์ สุดลูกหูลูกตา ชาวบ้านที่อยู่เบื้องล่างไม่มีโอกาสรู้ว่าแผ่นที่เรียกว่าแผ่นแดดนี้คืออะไร นอกจากคำบอกเล่าของคนรุ่นก่อนๆ ที่เล่าต่อๆ กันว่าเป็นตัวทำให้มีไฟฟ้าสำหรับคนที่ไม่มีเงินพอจ่ายค่าไฟอันแพงลิบได้ใช้กัน ประโยชน์ที่ชาวบ้านซึ่งอยู่ใต้แผ่นแดดพอจะได้รับบ้างก็คือพอได้อาศัยกันฝน แต่สิ่งที่ต้องจ่ายตอบแทนคือการที่ต้องทนอยู่กับความมืดครึ้มแทบตลอดวัน จะมีโอกาสได้รับแดดบ้างก็เฉพาะในขณะที่ดวงอาทิตย์ส่องมาในมุมที่จำกัดเท่านั้น

แผ่นแดนนี้อาจสร้างขึ้นมาก่อนจีนเกิดตั้งหลายปี จีนเคยได้ยินพ่อเล่าให้ฟังว่าสมัยก่อนที่มีแผ่นแดนนี้นี้ ผู้คนใช้ไฟฟ้าและเดินทางไปไหนมาไหนโดยใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง น้ำมันเป็นอย่างไร จีนไม่เคยเห็น รู้เพียงแต่ว่าเป็นของเหลวที่ใช้จุดไฟได้ พ่อเล่าว่าเมื่อก่อนนี้เคยหาซื้อกันได้จากเมืองนอก แม้แต่เมืองไทยเองก็พอมีอยู่บ้าง เมื่อใช้กันไปจนหมดแล้ว จนกระทั่งหาซื้อที่ไหนไม่ได้อีก รัฐบาลจึงต้องติดตั้งแผ่นกันแดดพวกนี้แทน แสงแดดกลายเป็นของมีค่า ไม่เหมือนสมัยเมื่อหลายปีที่แล้วที่เป็นของธรรมดาสามัญ คนสมัยก่อนมีเวลาเห็นแสงแดดวันละนับสิบชั่วโมง จีนเคยรู้ว่ารัฐบาลเอาแสงแดดที่เก็บจากแผ่นแดดไปใช้ทำอะไรได้หลายอย่างนอกจากทำไฟฟ้า เช่น อัดใส่หม้อไฟใช้สำหรับรถยนต์ ทำให้คนในหมู่บ้านได้ฟังวิทยุโทรทัศน์ ที่เหลือยังส่งไปขายเมืองนอกได้เงินอีกเยอะเยอะ แต่สิ่งเหล่านี้จีนเพียงแต่เคยได้ยินเท่านั้น เขาไม่รู้ว่าทำได้อย่างไร หน้าที่ของเขาเพียงแค่คอยช่วยดูแล แผ่นแดดเหล่านี้เท่านั้น

ดูตัวอย่างไหนหรือ?

ก็ดูแลไม่ไห้ใครอุทริไต่เส้าขึ้นไปทำอะไรบ้าง ให้แผ่นแดดเสียหายนะซี คนเราลงได้ไม่มีเงินติดกระเป๋หรือท้องร้องหนักๆ เข้าก็อาจทำอะไรได้ทั้งนั้น สภาพของหมู่บ้านแห่งนี้ก็เหมือนกับแห่งอื่นๆ ที่มีแผ่นแดดอยู่เหนือหัว คือมีสภาพยากจนข้นแค้น จะไม่ให้จนได้อย่างไรละ มีแค่ชินกับเพื่อนอีกไม่กี่คนเท่านั้นที่ได้ทำงานกับ “องค์การแผ่นแดดแห่งชาติ” ชาวบ้านนอกนั้นแทบจะไม่มีอะไรให้ทำมาหากินกันมากนัก เล่ากันว่า เมื่อก่อนที่รัฐบาลจะติดตั้งแผ่นแดนนี้นี้ ชาวบ้านถึงจะมีฐานะยากจนแต่ก็ยังพอปลูกข้าวเก็บผักหาปลากินได้ตามประสาคนบ้านนอก เมื่อมีแผ่นแดดอยู่เหนือหัว อย่างว่าแต่ข้าวหรือผักเลย แม้แต่หญ้าที่จะให้ควายกินก็ยังขึ้นไม่ได้ เพราะได้แสงแดดน้อยเกินไป ชาวบ้านที่ไหนไม่ได้ก็โยกย้ายไปอยู่ถิ่นอื่นเสียมาก เหลือแต่พวกที่ไม่รู้จะไปทางไหน ก็จำต้องทนอยู่ต่อไป คนที่ทำมาหากินอย่างสุจริตไม่ได้ก็ต้องยึดเส้นทางมิฉฉาชีพ ตัดช่องย่องเบาลักขโมยข้าวของในหมู่บ้านซึ่งไม่ค่อยมีอะไรอยู่แล้ว สภาพที่เกิดขึ้นจึงแย่งยิ่งกว่าการริดเลียดกับปูผอมๆ แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้อะไรเลย การจะหนีไปอยู่ถิ่นอื่น ก็ต้องลักขโมยเหมือนกัน เพราะไม่มีงานให้ทำ เผลอๆ โดนปืนเลเซอร์ของตำรวจเข้าแซ่ปเดียวก็จอดไม่ต้องแจวเท่านั้น

หน้าที่ของชินคล้ายกับตำรวจ แต่เจาะจงดูแลเฉพาะแผ่นแดดราคาแพงพวกนี้เท่านั้น เขาไม่รู้หรือว่ามันทำขึ้นด้วยอะไร เห็นใครต่อใครเรียกมันว่าซิลิกอนหรือซิลิก้าเน่แหละของพวกนี้ไอ้พวกหัวขโมยชอบหยิบกันนัก เพียงแต่มีเลื่อยเลเซอร์อันเดียว กับความสามารถในการปีนเก่งๆ พอๆ กับปีนต้นตาลสูงปรี๊ดได้ ก็จะตัดเอามาได้ชิ้นใหญ่ๆ อย่างสบาย ของพรรคนี้ไม่ต้องกลัวว่าจะปล่อยออกยาก คนรับซื้อมีทั่วไป เพราะเอาไปทำแบตเตอรี่แสงแดด

ใช้ส่วนตัวได้ แก๊งขโมยแผนแฉนี้ร้ายนัก ถึงกับเคยมาเลียบๆ เคียงๆ จะให้รางวัลชินอย่างงาม ถ้าเขาแกลังเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เสียเวลาพวกนั้นทำงานกัน แต่กลับโดนชินไล่ตะเพิดอย่างไม่ไยดี แถมยังเรียกตำรวจมาตามจับอีกด้วย เล่นเอาหัวหดไปตามๆ กัน เมื่อมาเจอกับคนแบบนี้เข้า ถ้ามีใครทะเล่ทะเล่ราป็นเสาชั้นไปแล้ว เขาเห็นเข้ามีหวังถูกลูกปืนสอยร่วงลงมาจากเสาได้ไม่ยาก เขาไม่เคยเกรงกลัวพวกหัวขโมยหน้าไหนทั้งนั้น พนักงานรักษาความปลอดภัยขององค์การแผนแฉแห่งชาติมีสิทธิตามกฎหมายที่จะจัดการกับใครก็ตามที่ลักลอบเข้ามาบริเวณเสาหรือยุ่งกับแผนแฉไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม

ชินมีความสุขกับชีวิตของตัวพอสมควร ถึงจะจนแต่ก็ยังมั่งมีงานทำ มีบ้านอยู่ คนจนถ้าได้อยู่ในหมู่คนที่จนกว่าก็เหมือนกับคนมั่งมี ลำดวนบรรยายสุดที่รักของเขาทำหน้าที่ในครอบครัวได้ไม่ขาดตกบกพร่อง ลูกๆ ถึงแม้จะชนตามประสาเด็กแต่ก็น่าชื่นใจ ชินบอกแก่ตัวเองเสมอว่าเขาช่างเป็นคนโชคดียิ่งนัก

แต่หลายวันมานี้ชินมีที่ทำหุงตึงจิตจนผิดปกติ ลูกเมียทำอะไรเป็นขวางหูขวางตาไปหมด แม้แต่เจ้าจุตหมาตัวโปรดยังโดนเขี่ยด้วยรองเท้า เพียงแค่มั่นเท้าหนักๆ ไปหน่อยเท่านั้น

“พี่ชินมีอะไรไม่สบายใจหรือเปล่าจ๊ะ? หมู่นี้เห็นพี่หงุดหงิดเหลือเกิน” ลำดวนถามชินก่อนเข้านอนคืนนั้น

“ไม่มีอะไรหรอก” ชินปฏิเสธทวนๆ

ลำดวนนิ่งไปนานด้วยความเกรงใจสามี หล่อนเป็นคนช่างสังเกตแต่ไม่ละลาบละลั้วทว่าในที่สุดก็อดรนทนไม่ได้ ต้องถามต่อว่า

“เด็กคนนั้นกลับมาอีกหรือเปล่าจ๊ะ?”

“เด็กคนไหน?” ชินย้อนถามทวนๆ ทำเหมือนไม่รู้ว่าลำดวนกำลังพูดเรื่องอะไรอยู่

“ก็...เด็กคนที่พี่จับได้แล้วปล่อยไปนะ” ลำดวนทำความต่อ

“อ้อ! เด็กคนนั้น...ไม่หรอก คงไม่กลับมาอีกแล้วมัง นอนเสียเถอะลำดวน อย่าห่วงให้มากนักเลย”

พอสามีสั่งอย่างนั้นลำดวนก็ไม่มีทางเลือก หล่อนเอื้อมมือไปกดสวิตช์เครื่องวงเสียงเครื่องยนต์ขนาดเล็กเริ่มทำงาน แต่เสียงนั้นเบาจนแทบสังเกตไม่ได้ นอกจากหมอนของเธอซึ่งสั่นด้วยความถี่พอเหมาะที่จะชักนำให้วงภายในสองนาทีก่อนลำดวนก็หลับสนิท แต่ชินก็ยังลืมตาโผล่อยู่คนเดียวในความมืด

ชินไม่ยอมรับกับลำตวนว่า เด็กคนนั้นแหละคือต้นเหตุที่ทำให้ארמוןของเขา
ปรวนแปรไปในระยะนี้ และไม่ยอมรับอีกว่าเขาได้พบเด็กคนนั้นอีกหลายครั้ง

ครั้งแรกที่เขาพบพระรินเมื่อหลายอาทิตย์ก่อนนั้น เด็กผู้หญิงคนนั้นกำลังด้อมๆ มองๆ
ส่องไฟฉายอยู่แถวเสาที่ ๒๑๕ ของแผ่นแดด ชินปานกวัดพร้อมๆ กับโบกมือไล่เธอไปเหมือน
กับที่เคยไล่เด็กคนอื่น ๆ แทนที่หนูน้อยจะหลบไป กลับเดินตรงเข้ามาหาเขาแล้วยกมือไหว้
อย่างนอบน้อม

“น่าเป็นคนดูแลแผ่นแดดหรือจ๊ะ”

“ใช่แล้วหนู มาจากไหน? ไม่เคยเห็นหนูมาก่อนเลย”

“บ้านหนูเพิ่งย้ายมาอยู่ที่นี่”

แปลกจริงๆ มีแต่คนคิดจะย้ายออกจากที่นี่ไป ชินนึกไม่ออกว่ายังมีใครอีกที่อยาก
ย้ายเข้ามาอยู่ได้แผ่นแดด แต่หนูน้อยกลับเดาใจเขาถูก

“บ้านหนูถูกไล่ที่จ๊ะน่า พวกนั้นจะมาสรางสถานื่อวากศแห่งใหม่บนที่ของหนู”

“อ้าว! แล้วเขาไม่จ่ายค่ารื้อถอนให้หรือจ๊ะ”

“ฮิ! ได้เหมือนกันแหละ มันแค่พอที่จะมาหาที่อยู่ได้แผ่นแดดที่นี่ไงละ” เด็กหญิงผู้
น่าสงสารตอบอย่างคับแค้น

“พ่อหนูบอกว่า กว่าเราจะย้ายเข้ามาอยู่ในนี้ได้ ก็ต้องใช้เงินที่เคยมีเก็บไว้ด้วยจน
หมดตัว”

ชินรู้สึกเห็นใจ แต่ไม่ใช่หน้าที่ของเขาที่จะต้องเป็นห่วงเรื่องทำนองนี้ หน้าที่ของเขามี
เพียงอย่างเดียวคือ การเฝ้าดูแลแผ่นแดดเท่านั้น

“น่าไม่รำคาญบ้างหรือกับการต้องทนอยู่ได้แผ่นแดดพวกนี้?”

“ทำไมต้องรำคาญด้วยล่ะ!” ชินพูดออกมาด้วยน้ำเสียงไม่พอใจ เขาอยู่ได้แผ่นแดดนี้
มาตั้งแต่เกิดนี่นา ชินนึกอยากจะเลิกคุยกับเด็กหญิงคนนี้แล้วไล่ไปให้พ้นหูพ้นตา

“พรุ่งนี้เขาว่ากันว่าจะมีสุริยคราส หนูอยากปีนขึ้นไปดูจัง ขอหนูขึ้นไปข้างบนได้
ไหมจ๊ะน่า?” เธอยังคงพูดต่อไปอีก

ชินอึ้งอยู่ชั่วครู่ สุริยคราส...การอยู่ได้แผ่นแดดนี้ก็เหมือนกับมีสุริยคราสอยู่ทุกวัน
แล้วนี่นา เกิดมาเขายังไม่เคยเห็นปรากฏการณ์นี้ อย่าว่าแต่สุริยคราสเลย ครั้งสุดท้ายที่เขา
มีโอกาสได้เห็นตะวันเต็มดวงก็ตั้งสามปีมาแล้ว เมื่อครั้งที่เขาพาครอบครัวไปพักผ่อนอบแดด
นอกอุทยานฯ ลองได้อยู่ในอุทยานฯ ก็ไม่มีทาง เพราะแทบทั้งจังหวัดมีแผ่นแดดปกคลุมไปทั่ว

“หนูเก็บกระจกกรองแสงเก่าๆ ไว้หลายอัน ถ้าน้ำอยากขึ้นไปดูกับหนู จะเอาไปอันหนึ่งก็ได้นะ” เด็กสาวพูดขึ้นเหมือนอ่านท่าทางซินออก

ยังไม่ทันที่ซินจะได้มีโอกาสพูดตอบ เด็กน้อยก็วิ่งผละไปเสียก่อน แต่ยังไม่ทันมาตะโกนก่อนที่จะวิ่งหายลับไป “หนูอ่านหนังสือพิมพ์เมื่อเช้า เขาว่าสุริยคราสจะเริ่มจับตอนบ่ายสองโมง หนูจะมารอน้ำตอนบ่ายโมงนะ”

สมองของซินว่ารุ่นขณะเดินกลับบ้านในวันนั้น สุริยคราส... หนังสือพิมพ์... คำสองคำที่ไม่เคยได้ยินมานาน ไม่ค่อยแน่ใจด้วยซ้ำว่ามันคืออะไรกันแน่ สุริยคราส... ดวงอาทิตย์จับแล้วมืดตอนกลางวันโดยไม่ต้องอยู่ใต้แผ่นแดด... หนังสือพิมพ์... ชาวที่ไม่ได้ออกทางทีวีแต่กลับเสียเวลาไปพิมพ์ในกระดาษที่แสนจะหายาก นำแปลกที่ทีวีไม่เห็นมีข่าวเรื่องสุริยคราสและนำแปลกที่เด็กคนนั้นอ่านหนังสือแทนที่จะดูข่าวทีวี ซินจำได้ว่าเมื่อครั้งที่เคยดูข่าวทีวีครั้งหนึ่ง รัฐบาลออกข่าวว่าจะให้เลิกการทำหนังสือพิมพ์ทั้งหมดเพราะสิ้นเปลืองกระดาษ และขัดคำสั่งรัฐบาลบ่อยๆ เรื่องสุริยคราสนี้ขัดคำสั่งรัฐบาลหรือเปล่าเนะ ชาวบ้านแถวนี้ไม่มีใครรู้เรื่องสุริยคราสกันเลย ถ้ารู้ขึ้นมาคงมีหลายคนที่ยากดู งานของเขาจะต้องยุ่งขึ้นเยอะ แล้ววันพรุ่งนี้เขาจะจัดการกับเด็กคนนี้อย่างไรดีล่ะ? แล้วตัวเขาเองล่ะ?

คืนนั้นซินเล่าเรื่องที่ได้พบเด็กคนนั้นให้ลำดวนฟัง แต่ไม่ได้เล่าเรื่องสุริยคราสเลย

วันรุ่งขึ้น ตลอดช่วงเช้าซินตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่ยอมให้เด็กคนนั้นและตัวเขาละเมิดกฎขององค์การแผ่นแดดเป็นอันขาด แต่เมื่อเขาไปถึงเสา ๒๑๕ ตอนบ่ายโมงตรง และได้เผชิญหน้ากับเธอ จะเป็นเพราะความอยากดูสุริยคราส หรือเพราะดวงตากลมโตแว่วอนของเธอก็ไม่รู้ได้ มันทำให้ซินใจอ่อน แทนที่จะไล่หนูน้อย เขากลับทำผิดต่อหน้าที่มากขึ้น โดยการพาเธอปีนขึ้นบันไดของช่างซ่อม ซินคิดอย่างเข้าข้างตัวเองในขณะที่ไขกุญแจเปิดประตูทางเข้าสู่บันไดว่าอย่างน้อยเขาก็ได้ทำความดี ตรงที่ช่วยป้องกันไม่ให้เด็กน้อยคนนี้ได้ตกลงมาจากเสา การปีนเสาแผ่นแดดเป็นเรื่องที่อันตรายน้อยอยู่เมื่อไร โดยเฉพาะถ้าไม่กล้าฉายไฟเพราะต้องหลบๆ ซ่อนๆ ในขณะที่ปีนขึ้นไป

สุริยคราสสวยอะไรอย่างนี้ ความมืดของท้องฟ้าโดยธรรมชาติช่างต่างกับความมืดใต้แผ่นแดดเสียเหลือเกิน ความมืดของธรรมชาติที่นานทีปีหนจะเกิดสักครั้งเมื่อเทียบกับความมืดอันจำเจที่มนุษย์ก่อขึ้นเอง เมื่อซินกับระรินขึ้นไปถึงแผ่นแดดในตอนแรกนั้น ดวงอาทิตย์ยังคงแผดแสงสว่างจ้าจนทั้งคู่ต้องหลบความร้อนแรงจากแสงที่สะท้อนแผ่นแดดขึ้นมาอยู่ในหอคอยเล็กๆ ของช่าง ระรินอธิบายไม่หยุดปากให้ซินฟังว่าสุริยคราสคืออะไร การสนทนาเลยไปถึงเรื่องดวงอาทิตย์และแผ่นแดด

“หนูเกลียดแผ่นแดดพวกนี้เหลือเกิน มันแย่งแสงแดดไปจากเราหมด เราน่าจะมีสิทธิได้แสงแดดเท่ากับคนอื่นนะ”

“หนูยังเด็กนักกระริน... หนูก็เลยคิดอย่างเด็กๆ ถ้าไม่มีแผ่นแดดแล้วเราจะเอาไฟฟ้าจากที่ไหนมาใช้ล่ะ เราต้องเก็บแสงแดดไปเปลี่ยนเป็นไฟฟ้า แผ่นแดดพวกนี้จึงเป็นของจำเป็น จริงไหม?” ชินพยายามอธิบายตามที่ได้รับการอบรมมา

“ไฟฟ้าให้ใครใช้ล่ะจ๊ะ?” ระรินถาม “คนที่อยู่ใต้แผ่นแดดได้ใช้ไฟฟ้าสักก็มากน้อยราคาแพงลิบอย่างนั้น ไฟฟ้ากลับไปให้คนในกรุงใช้ ถ้าจำเป็นต้องมีแผ่นแดด ทำไมเขาไม่ไปทำครอบกรุงเทพฯไว้ล่ะ จะได้ไม่ต้องทำสายส่งไปด้วย”

“ตึกสูงเกะกะอย่างนั้นจะไปสร้างได้อย่างไรเล่า?” ชินให้เหตุผล

“ทำไมจะไม่ได้ ถ้าอยากได้แดดจริงๆ แค่นี้ต้องทำได้ คนกรุงเขาเอาเบรียบเรานะชีมาแย่งแสงแดดของเราไป” ระรินว่าแล้วก็กระโดดออกไปข้างนอกหอคอย แหงนหน้าขึ้นรับแดด “น้ำเคยเห็นพวกเขื่อนกักน้ำไหมจ๊ะ?”

ชินพยักหน้า เขาเคยไปเที่ยวเขื่อนครั้งหนึ่งมานานแล้ว และรู้ว่าองค์การเขื่อนก็มีความสำคัญเหมือนกันในการจัดหาไฟฟ้า ถึงแม้จะด้อยกว่าองค์การแผ่นแดดก็ตาม

“เขื่อนพวกนั้นก็เหมือนกัน” ระรินพูดต่อ “สร้างไว้ก็เพื่อส่งไฟฟ้าไปให้ชาวกรุง ชาวบ้านที่อยู่แถวเขื่อนกลับไม่ค่อยมีไฟฟ้าใช้ พอขึ้นแม่น้ำหมดแล้วก็หันมากันแสงอาทิตย์ คนถูกกันไม่ค่อยได้ประโยชน์อะไรเลย ส่วนได้ตกอยู่กับคนกันหมด”

ชินนึกในใจว่า ถ้าเขาไม่เอ็นดูเด็กคนนี้ เอาเรื่องที่พูดไปขยายความให้เลยเถิด ระรินคงจะต้องตกที่นั่งลำบากแน่ แล้วก็เลยคิดต่อไปว่า เขาคงจะต้องลำบากเหมือนกันถ้าเธอพูดพาดพิงมาถึง ชินชักไม่ค่อยสบายใจที่ถลำตัวตามใจตัวเองมากไปจนไม่นึกถึงหน้าที่ของตัวเอง

“สุริยคราสจับตั้งเยอะแล้ว น้ำดูซิจ๊ะ”

อากาศข้างนอกหอคอยมืดครึ้มไปมาก ชินกระโดดออกไปรับประกายการองแสงจากระรินมาสองดู ผลลัมแหวกไปเรื่อยๆ เหมือนมีใครมากัดไป ช่างเป็นภาพที่น่าทึ่งอะไร เช่นนี้...น่าทึ่งและน่าหวาดหวั่น ถ้าดวงอาทิตย์เกิดมืดไปโดยไม่มีวันกลับสว่างขึ้นมาอีกเลยล่ะ?

หลังจากนั้นแล้ว ชินรู้สึกเหนื่อยหน่ายต่องานของเขาขึ้นมา เดิมก่อนพบกับระริน เขาก็ไม่ได้รักงานดูแลเสากับแผ่นแดดนี้มากเท่าไรหรอก น่าเบื่อจะตาย มีแต่ตระเวนเดินไปเดินมาตามเสา ฉายไฟดูว่ามีใครมาขู่งหรือเปล่า ที่จริงไม่ต้องเดินหรือฉายไฟก็ได้ เพราะเครื่องจับอัตโนมัติจะส่งสัญญาณทันทีที่มีใครไต่เสาขึ้นไป แต่คำสั่งนายก็คือให้ลาดตระเวนไปเรื่อยๆ พร้อมปืนเลเซอร์ เพื่อมีเหตุการณ์จะได้จัดการได้ทันทั่วทั้ง

บางครั้งเขาพบพระรินโดยบังเอิญ แต่บางครั้งเขาก็สงสัยว่าบังเอิญหรือเปล่า เพราะเขา มาอยู่ที่เสา ๒๑๕ โดยไม่รู้เหตุผล และพระรินก็อยู่แถวๆ นั้น ทั้งที่ไม่ได้นัดหมายกัน พระริน ชวนดูเรื่องต่างๆ ที่น่าสนใจ แต่ไม่เคยชวนขึ้นแผ่นแดดอีกเลย ซึ่งก็เป็นการดีสำหรับชิน เพราะเขาไม่ต้องการละเมิดกฎอีก เธอเล่าให้ชินฟังถึงเรื่องต่างๆ ในสมัยก่อนที่โลกจะใช้น้ำมัน ที่มีอยู่จนหมดสิ้น เท่าที่เธอได้รู้มาจากการอ่านหนังสือ คนใช้น้ำมันกันฟุ่มเฟือยอย่างไร น้ำมันกลายเป็นสิ่งที่หายากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไร ประเทศไทยอยู่ในฐานะเดียวกันกับประเทศอื่นๆ ซึ่งอัตราค่าน้ำมันต้องผูกพันกับความลำบากยุ่งยากทางเศรษฐกิจอย่างไร น้ำมันบวกกับปัญหา การเมืองก่อให้เกิด “สงครามโลกครั้งที่ ๓” ขึ้นอย่างไร สงครามโลกซึ่งแปลกออกไปจากสอง ครั้งแรก เพราะถึงจะไม่มีอาวุธทำลายกันอย่างรุนแรง แต่ก็มีการรบกันอย่างกะปริบ กะปรอยระหว่างประเทศต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่าอย่างสลับซับซ้อน พวกประเทศ มังมีกับประเทศยากจน ตะวันตกกับตะวันออก เทือกกับใต้ ทุนนิยมกับสังคมนิยม ประเทศที่ มีน้ำมันกับไม่มี ประเทศไทยก็ไม่ได้รอดพ้นจากความบ้ำคั่งง่วนวายเหล่านี้ เทคโนโลยี แสงอาทิตย์ที่นักวิทยาศาสตร์พัฒนาขึ้นมา ดูเหมือนจะเข้ามาช่วยลดความวุ่นวายจากการ ขาดแคลนไปได้บ้าง แต่พระรินยืนยันว่า ที่จริงแล้วมันก็คือเครื่องมือที่แบ่งแยกคนมีกับคนจน ให้เพิ่มขึ้นอีก แผ่นแดดแต่ละแผ่นต้องซื้อโดยใช้เงินภาษีด้วยราคาอันแพงลิบ แสงแดดซึ่ง เคยเป็นสมบัติของทุกคนกลายเป็นสิ่งที่คนมีเงินจะหาได้เท่านั้น

ชินคัดค้าน อ้างความรู้จากที่ได้รับการอบรมมาก่อนว่า ที่จริงแล้วองค์การแผ่นแดด ยอมโอนอ่อนผ่อนปรนให้ชาวบ้านยังครอบครองที่ดินอยู่ ทั้งที่จะให้รัฐเวนคืนบริเวณที่จะสร้าง แผ่นแดดเลยก็ได้ เขาเคยได้รับทราบจากองค์การว่าการที่ต้องก่อสร้าง เขาแผ่นแดดไปไว้ใน ที่สูงนั้น ทำให้สิ้นเปลืองและยุ่งยากมากขึ้นกว่าทำแผ่นแดดไว้ติดพื้นดิน แล้วล้อมรั้วไม่ให้ ชาวบ้านเข้ามาเสียอีก แต่ถึงตอนนี้พระรินก็แย้งกลับว่าถึงอย่างไรก็เป็นไปไม่ได้ที่จะไล่ที่ของ ผู้คนทั้งตำบลทั้งอำเภอ คงจะต้องเกิดจลาจลขึ้นอย่างแน่นอน

ชินคิดว่าเขาไม่ควรฟังพระรินมากนัก อาจเป็นอันตรายแก่ตัวเขาหรืองานของเขาก็ได้ แต่ที่แปลก หลายอย่างที่เขาพูดนั้น ก็ตรงกับความรู้สึกของเขาโดยไม่รู้เหตุผล ชินอดด้อม ไปที่เสา ๒๑๕ บ่อยๆ ไม่ได้

แต่แล้วในหนึ่งอาทิตย์ที่ผ่านมา เขาก็ไม่ได้เห็นพระรินอีกเลย เธอหายไปโดยไม่มี ร่องรอย เขาไม่รู้จะไปตามเธอที่ไหนเพราะยังไม่มีโอกาสรู้จักบ้าน หรือเธอจะถูกตำรวจจับ ชินนึกอย่างเป็นห่วง คนที่มีความคิดอ่านเช่นเธอนี้ ไม่น่าจะปลอดภัยนัก ที่จริงก็น่าจะดีแล้ว ที่เขาไม่ได้พบกับเธออีก เพราะตัวเขาเองก็อาจไม่ปลอดภัยด้วย ไม่ใช่อาจเสียงานเท่านั้น เขาไม่อยากต้องเข้าโรงเรียนอบรมจิตใจ (ซึ่งพระรินบอกว่าสมัยก่อนเขาเรียกว่าคุก) ไปกับเธอ ด้วยหรอก

ถึงกระนั้นชินก็ยังไม่หยุดหงิด

เสียงออดดังขึ้นจากเครื่องดักจับอัตโนมัติอย่างกะทันหัน ทำให้ชินสะดุ้งลุกขึ้นพรวดจากที่นอน แสงเรืองจากจอภาพหมายเลข ๒๑๕ เด่นชัด ชินรีบแต่งตัวคว้าไฟฉาย เครื่องดักจับและปืนเลเซอร์คู่มือวิ่งออกไปทันทีโดยไม่ฟังเสียงลำตวนตะโกนตามหลังมาให้ระวังตัว คงจะเป็นระริน ชินคิดในใจขณะวิ่ง เธอมาทำอะไรอยู่ที่นี่จนดึกปานนี้

บริเวณเสา ๒๑๕ เงียบเสมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ชินฉายไฟไปทั่วบริเวณ แต่สังเกตแล้วไม่เห็นอะไรผิดปกติ เขาเปิดเครื่องดักจับอีกที เห็นไฟกระพริบเลข ๒๑๕ อีกอย่างชัดเจน ชินแหงนหน้าขึ้นมองไปข้างบน แล้วฉายไฟ แสงไฟจับสว่างเล็กๆ ของระรินซึ่งกำลังไต่เสาเกือบจะถึงแผ่นแดดอยู่แล้ว เธอใส่รองเท้าและถุงมือที่ชินจำได้ว่าเป็นชุดแม่เหล็ก ซึ่งบังคับให้ดูดติดโลหะและปล่อยได้ตามใจ ระรินไปเอาชุดอย่างนี้มาจากไหน บ้างข้างหนึ่งของเธอคล้องวัตถุชิ้นหนึ่งซึ่งชินดูไม่ออกว่าเป็นอะไร

“ลงมาเดี๋ยวนี้” ชินตะโกนอย่างเกรี้ยวกราด

“น้ำชินหรือจ๊ะ?” เสียงระรินตะโกนถามลงมา มีแว่หวาดหวั่นในน้ำเสียง

“ลงมาเดี๋ยวนี้ ถ้าไม่ลงมาฉันจะต้องจัดการกับเธอตามหน้าที่”

“หนูอยากจะขึ้นไปดูดวงจันทร์จ๊ะ”

“ไม่ได้หรอก ถ้าอยากไปดูไปดูที่อื่น แล้วถือะไรอยู่”

ชินพูดแล้วก็ใจหายวาบ เมื่อฉกคิดขึ้นได้ว่าสิ่งที่ระรินถืออยู่มีลักษณะคล้ายระเบิด เด็กคนนี้มีมาติดสนิทกับเขาเพื่อจะหาโอกาสทำลายแผ่นแดดที่เธอเกลียดให้เสียหายหรือไม่ เขารู้สึกโกรธเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

“ระริน ลงมาเดี๋ยวนี้นะ!” ชินแผดเสียงลั่น ความโกรธทำให้เขาลืมตัวไปชั่ววูบ เขาจะต้องสั่งสอนให้เด็กคนนี้รู้จักความกลัวเสียบ้าง ชินเล็งปืนเลเซอร์ขึ้นไป กระทั่งแสงอันร้ายแรงวิ่งเฉียดเธอไปสักระยะน้อยแล้วเหนียวไก ได้ผลเกินคาด

“ลงแล้วจ๊ะ น้าอย่ายิงหนูเลย” เด็กสาวตะโกนอย่างระล่ำระลัก เธอรีบไต่เสาลงมาอย่างรวดเร็ว การไต่เสาต้องการความชำนาญพอคู่ทีเดียว เมื่อกดปุ่มเลือกจังหวะแล้ว จะต้องไต่ตามจังหวะการเปลี่ยนแปลงของสนามแม่เหล็ก ปกติแล้วระรินจะทำได้ไม่ยากนัก แต่ที่นี่เธอทั้งกลัวทั้งรีบร้อน เธอกระซกทั้งมือและเท้าออกจากเสาพร้อมๆ กัน ทั้งที่ยังไม่ถึงจังหวะเป็นความผิดพลาดที่เธอไม่มีโอกาสจะแก้ตัว ร่างน้อยๆ ลอยลี้ลงมาจากยอดเสาจนบอกได้ยากว่าระหว่างกล้องส่องทางไกลที่เธอสะพายอยู่กับตัวเธอเองนั้น อะไรเสียหายมากกว่ากัน

“ระริน!”

“หนูเพียงอยากดูดวงจันทร์เท่านั้น” เป็นคำสุดท้ายของเด็กสาวก่อนจะแน่วไป

ลำดวนเก็บกล่องใส่ของใบสุดท้ายขึ้นรถเช่าที่ติดเครื่องรออยู่ ชินและเด็กๆ ขึ้นนั่งเรียบร้อยแล้ว เธอไม่เข้าใจว่าทำไมครอบครัวจึงจะต้องย้ายออกไปจากบริเวณแผ่นดินแดงไปสู่อนาคตที่ไม่แน่นอน หลังจากเหตุการณ์ที่ชินจับเด็กชนที่ปีนขึ้นไปบนเสาแล้วตกลงมาขาหักนั้น ชินก็ลาออกจากงานที่องค์กรการ ทั้งๆ ที่เขาน่าจะได้เลื่อนขั้นเป็นพิเศษด้วยซ้ำ เธออยากจะถาม อยากจะคัดค้านการตัดสินใจของชิน แต่ก็ไม่ใช่วิสัยของเธอ เธอดีใจอยู่อย่างเดียวว่าต่อไปนี่คงได้เห็นแสงเดือนแสงตะวันกันบ้างเท่านั้น

กิจกรรม

๑. เมื่ออ่านเรื่องสั้นนี้แล้ว ใช้เวลาสั้นๆ ทบทวนเนื้อเรื่องดังนี้
 - ๑) ช่วยกันเล่าเรื่องหรือลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ
 - ๒) บอกลักษณะของตัวละครสำคัญ
 - ๓) เล่าถึงฉากสำคัญๆ ในเรื่อง
 - ๔) ตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่เห็นว่ายังเล่าไว้ไม่ครบถ้วน

๒. ช่วยกันประมวลกลวิธีในการเขียนเรื่องสั้นเรื่องนี้

- ๑) การเปิดเรื่องและปิดเรื่อง
- ๒) การผูกปมขัดแย้งและการคลี่คลาย
- ๓) การสร้างตัวละครสำคัญ
- ๔) การเสนอสารสำคัญของเรื่อง

นักเรียนแต่ละคนเขียนเรียบเรียงให้ชัดเจนสละสลวยแล้วรวบรวมส่งครู

๓. แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕-๖ คน สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในประเด็นต่างๆ ตามที่ครูผู้สอนกำหนด อาทิ

- ☐ คำพูดหรือบทบรรยายตอนที่นักเรียนอ่านแล้วสะดุดใจให้คิด พร้อมทั้งเหตุผลของนักเรียน
- ☐ แง่คิดต่างๆ ที่ได้จากเรื่องสั้นเรื่องนี้
- ☐ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยทั่วไปใน ๗๕ ปีข้างหน้า โดยเปรียบเทียบกับปัจจุบัน
- ☐ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยตามที่ปรากฏในเรื่อง เปรียบเทียบทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกับปัจจุบัน
- ☐ ความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่ได้เปรียบกับผู้ด้อยโอกาสในสังคมตามที่ปรากฏในเรื่อง เปรียบเทียบกับปัจจุบัน
- ☐ ความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ใน ๗๕ ปีข้างหน้า
- ☐ บุคคลและวัตถุในเรื่องที่เป็นการใช้สัญลักษณ์

แต่ละกลุ่มเขียนเรียบเรียงสาระสำคัญที่ได้จากการสนทนาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

คำขาน

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

บทกวีบทนี้เป็นงานประพันธ์ของกวีร่วมสมัย ผู้ที่ได้รับการยกย่องอย่างสูงทั้งในด้านวิชาการอักษรศาสตร์และด้านกวีนิพนธ์ ตัดตอนจากบทอาศิรวาทบรมมหาธรรมิก-
ราชสดุดี ในหนังสือ **พรรณไม้ในสวนหลวง ร.๙** พ.ศ. ๒๕๓๐

ผู้ที่อ่านบทกวีนี้อย่างพิถีพิถะระห์ จะเห็นว่า กวีบรรจงประพันธ์ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งซึ่งดื่มด่ำในพระ-
มหากุณานิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อ
อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์

วิธีนำเสนอบทกวีนี้แปลกไปจากวิธีนำเสนอบทกวี
สดุดีอื่นๆ ของไทย ซึ่งมักใช้โวหารตามแนวนิยมของ
วรรณคดีไทย คือยกย่องพระมหากษัตริย์ว่าเป็นสมมุติเทพ
เป็นผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่ในโลกทั้งสาม เป็นผู้ก่อปรด้วย
บุญญาธิการมีอานุภาพแผ่ไพศาลไปทั่วทิศานุทิศ บทกวีบท
นี้มีได้เอื่อยอ้างเช่นนั้น แต่ได้ใช้ความจริงอันเป็นที่ประจักษ์
แก่สายตาของพสกนิกรและชาวโลกมาเป็นเครื่องชักนำให้

ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกซาบซึ้งประทับใจร่วมกับผู้ประพันธ์
ความจริงดังกล่าวได้แก่การเสด็จพระราชดำเนินผ่านแดน
ทุรกันดาร ปาเขาลำเนาไพรไปยังทุกหนแห่งทั่วประเทศ
เพื่อทรงปิดเป่าทุกข์ภัยของราษฎรของพระองค์

ศิลปะการนำเสนอของกวี คือ ตั้งข้อสมมุติขึ้นว่า
ถ้าใครจะถามสิ่งที่พูดไม่ได้ อาทิ ปาเขาลำเนาไพร ตลอด
จนสรรพสัตว์ด้วยคำถามสักข้อหนึ่ง น่าจะได้คำตอบว่าอะไร
ต่อจากนั้นกวีได้กำหนดให้สิ่งเหล่านั้นตอบคำถามได้อย่าง
จับใจยิ่ง นักเรียนควรพิจารณาและพิจารณาว่าคำถามนั้น
ได้แก่อะไร คำตอบนั้นได้แก่อะไร โดยเฉพาะคำตอบ
ประโยคสุดท้ายอาจสื่อความหมายที่สำคัญที่สุดของบทกวีนี้
ได้ชัดเจนเพียงไร

“คำขาน” อันเป็นชื่อของบทกวีนี้คณะกรรมการจัด
ทำหนังสือเรียนตั้งขึ้นเพื่อสะดวกในการอ้างอิงถึงเฉพาะ
ในหนังสือเรียนเล่มนี้

พระผ่านเกล้า

ทูลห้วยเหวละหานพนานต์ไพร

ถามพุ่มพฤษ์เถื่อนถ้ำลำสัตว์
ถามทะเลแม่น้ำและลำธาร

เสด็จผ่านย่านนี้บ้างหรือไม่
สรรพสัตว์พูดจาภาษาคน

นี่ท่านมาแต่ไหนทำไมเล่า
มีป่าเขาลำเนาไหนที่ทรงธรรม

พวกเราทิวสยามคามพิสัย
เสด็จผ่านเยี่ยมประชาทั้งตาปี

พร้อมด้วยพระนางเจ้าของเราผอง
ทรงแผ่พระเมตตาทั่วหน้าไทย

ทรงจัดทางทำกินให้สิ้นทุกข์
พระราชทานที่ดินและสายชล

ไม่ทรงเลือกชาติชั้นเผ่าพันธุ์ไหน
โปรดให้ผู้รู้พืชและน้ำดิน

เสด็จไหน ธ ทรงมีแพทย์อาสา
ทุกพระองค์บรมวงศ์ทรงตราครุฑ

แม้ใครถามขุนเขาน้อยใหญ่
ที่ยืนเฝ้าแคว้นไทยมานาน

คงชี้ดูแดนไทยอันไพศาล
ว่าเคยเห็นภูบาล "พระภูมิพล"

ถ้าเขินเขาลำเนาไม้ในไพรสณฑ์
คงภูมิใจเหลือล้นได้ตอบคำ

มาไล่ถามพวกเราช่างน่าขำ
มีเคยดำเนินผ่านท่านตอบที่

ล้วนเคยได้เฝ้าองค์พระทรงศรี
ทั่วพื้นธรณีของภูวไนย

น้ำพระทัยยังนำทองอันสุกใส
ให้เขารอดปลอดภัยไว้ทุกชน

ทรงปลุกชาวไทยให้ขวยชวน
การกุศลสงฆ์ให้พอกิน

อยู่ป่าเขาอยู่เมืองไกลอยู่ฝั่งสินธุ์
เสริมอาชีพไทยถิ่นให้รู้ทำ

เยียวยาผู้ป่วยช่วยอุปถัมภ์
เราได้ยินแต่คำถวายชู้

กิจกรรม

๑. วิเคราะห์ว่าคำหรือกลุ่มคำใดในบทประพันธ์ทำหน้าที่อะไรในประโยค เช่น เป็นประธาน เป็นกริยา เป็นส่วนขยาย หรือเป็นส่วนอาลปนะ (คำเรียกขาน)

๒. วิเคราะห์ว่าข้อความตอนใดในบทประพันธ์เป็นประโยคคำถาม เป็นประโยคคำตอบ เป็นคำปรารภของกวีผู้ประพันธ์บทนี้

๓. ร่วมกันพิจารณาบทประพันธ์แต่ละวรรคว่าควรแบ่งจังหวะในการอ่านอย่างไร จึงจะช่วยให้สื่อความได้แจ่มชัด

๔. อ่านออกเสียงบทประพันธ์แสดงอารมณ์ความรู้สึกให้ได้ทั้งรสคำและรสความ

๕. อ่านบทประพันธ์เป็นทำนองเสนาะโดยแบ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ผลัดกันอ่านคนละตอน (ก่อนอ่านทำนองเสนาะ จำเป็นต้องปฏิบัติ ๔ ข้อข้างต้น)

๖. ยกคำ กลุ่มคำที่เห็นว่าไพเราะ และชี้ให้เห็นด้วยว่าไพเราะอย่างไร อาจยกทั้งวรรคหรือทั้งบทก็ได้

๗. เขียนสรุปเนื้อความของบทประพันธ์ "คำขาน" ทั้งบทเพียง ๑ ประโยค

๘. เขียนเรียงความเรื่อง ความประทับใจของข้าพเจ้าหลังจากที่ได้อ่านบทกวีเรื่อง "คำขาน" ความยาวประมาณ ๑๐๐ คำ และตั้งชื่อเรียงความให้เหมาะสมด้วย

กาญจนกานท์

คำ กาญจนกานท์ เป็นศัพท์สมาสประกอบด้วยคำ กาญจน กับ กานท์ กาญจน แปลว่า ทอง เป็น สัญลักษณ์แทนสิ่งที่มีมูลค่า สิ่งประเสริฐ สิ่งที่ได้ยาก กานท์ เป็นคำเก่าในภาษาไทย หมายถึง บทร้อยกรองที่ ประพันธ์ขึ้นตามแบบฉันทลักษณ์ไทย ความหมายรวมของ คำ กาญจนกานท์ คือ บทร้อยกรองที่มีมูลค่า ในที่นี้ได้ ประมวลมาให้แก่นักเรียนศึกษาทั้งสิ้น ๔ บท เป็นผลงานของ กวี ๕ ท่าน ครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึง ปัจจุบัน

บทแรก “กวินทรปณิธาน” แต่งเป็นโคลงฉันท์ ๒ บท หมายถึง ความปรารถนาของกวีผู้ยิ่งใหญ่ นำมาจาก ลิลิตยวนพ่ายซึ่งเป็นบทกวีของพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ไม่ปรากฏนามผู้ประพันธ์ สันนิษฐานว่า ผู้ประพันธ์เป็นผู้ใกล้ชิดกับราชสำนักจึงรอบรู้รายละเอียดต่างๆ ทั้งในพระราชจริยวัตร พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และการสงครามระหว่างกรุงศรีอยุธยากับอาณาจักรโยนกซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของ ประเทศไทย

บทที่สอง "นรชาติ" มาจากเรื่อง กฤษณาสมน้อง คำฉันท์ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส บทกวีนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย กล่าวถึงค่าของความเป็นคนว่าอยู่ที่คุณงามความดีอันเป็นสิ่งเดียวที่จะเหลืออยู่เมื่อตายไปแล้ว อุปมาที่ใช้เป็นที่จับใจ จึงทำให้มีผู้จดจำไว้ได้และนำไปอ้างอิงเสมอ ในสุภาษิตโลกนิติ คำโคลงที่เรียนมาแล้ว ก็มีบทใช้อุปมาในทำนองเดียวกันนี้ คือบทที่ขึ้นต้นว่า "โคควายวายชีพได้ เขาหนึ่ง"

บทที่สามถึงบทที่เจ็ด คำนมัสการคุณานุคุณสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม พระอริยสงฆ์ บิฑามารดา และครูอาจารย์ เป็นลำดับไป เป็นบทกวีของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ปราชญ์คนสำคัญในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรงยกย่องว่าท่านผู้นี้ "เป็นคณาภิภาในเรื่องหนังสือไทย เมื่อตัดสินว่ากระไรก็เป็นคำพิพากษาสุดท้าย ใครจะเถียงว่ากระไรอีกก็ฟังไม่ขึ้นในสมัยนั้น" แสดงว่าท่านเป็นผู้รอบรู้ในวิชาภาษาไทย ยกที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือนได้

"นมัสการพระพุทธคุณ" แต่งด้วยอินทริเชียรฉันท "นมัสการพระธรรมคุณ" และ "นมัสการพระสังฆคุณ" แต่งด้วยกาพย์ฉกัณ "นมัสการมาตาปิตุคุณ" "นมัสการอาจารย์คุณ" แต่งด้วยอินทริเชียรฉันทเช่นกัน ควรสังเกตว่า การแต่งฉันทในสมัยนั้นท่านไม่เคร่งครัดว่า ลหุนั้นจะต้องเป็นคำที่ประสมด้วยสระเสียงสั้นและไม่มีตัวสะกดเสมอไป เพราะท่านถือเอาเสียงอ่านเป็นประมาณ ฉะนั้นเมื่อนักเรียนอ่าน ควรทราบ ว่า คำใดเป็นเสียงครุหรือลหุตามที่กำหนดไว้ในตำราฉันทลักษณ์ จึงจะได้รสไพเราะตรงตามเจตนาของกวี

บทนมัสการทั้ง ๕ บทนี้ ไพเราะทั้งอรรถ (ความหมาย) และพยัญชนะ (ถ้อยคำ) ควรแก่การทำความเข้าใจ

ให้ถ่องแท้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้นักเรียนสวด
พร้อมกันในตอนเย็นวันสุดท้ายของสัปดาห์ นอกจากนี้ใน
อภิลักขิตกาลต่างๆ พุทธศาสนิกก็นิยมสวดพร้อมกัน เพื่อ
ระลึกถึงคุณานุคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ บิดา
มารดา และครูอาจารย์

บทที่แปด “ความกรุณาปรานี” เป็นพระราชนิพนธ์
ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในบทละคร
เรื่องเวนิสวานิช ซึ่งทรงพระราชนิพนธ์เป็นคำกลอนโดย
ทรงแปลจากบทละครเรื่อง *The Merchants of Venice*
ของวิลเลียม เชกสเปียร์ บทกวีนิพนธ์ตอนนี้แพร่หลาย
ทั่วโลก ส่วนวนแปลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ประณีตไพเราะ ได้ใจความครบตรงตามต้นฉบับ
เดิม สมัยหนึ่งบทกวีนี้เคยเป็นบทอาขยานในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นด้วย

บทสุดท้าย “ไทยเอ๋ย” จากพระนิพนธ์เรื่อง ลิลิต
สามกรุง ของ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
ทรงนิพนธ์เป็นโคลงสี่สุภาพโดยไม่ร้อยโคลง หรือไม่ส่งสัมผัส
ระหว่างบท เนื้อหาของบทกวีนิพนธ์ “ไทยเอ๋ย” แม้จะทรง
นิพนธ์เมื่อ ๕๐ ปีมาแล้ว ก็ยังทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์
แก่คนรุ่นหลังอยู่เสมอ

บทกวีนิพนธ์ทั้ง ๔ บท ที่ประมวลไว้ในหัวข้อ
กาญจนาภานท์ นั้น ขอให้นักเรียนเข้าใจว่า มิได้มีบทประพันธ์
ของไทยชั้นเลิศแต่เพียงเท่านั้น ยังมีบทกวีอื่นๆ อีกมาก
นักเรียนน่าจะค้นหามารวมไว้ ทั้งนี้ต้องอธิบายได้ว่าบทกวีที่
คัดเลือกมานั้นมีคุณค่าอย่างไร

อนึ่ง ชื่อของบทกวีเหล่านี้ทุกบท ผู้จัดทำได้กำหนด
ขึ้นใหม่เพื่อให้สะดวกในการอ้างอิงถึงสำหรับหนังสือเล่มนี้
ยกเว้นบท “ไทยเอ๋ย” กวีทรงให้ชื่อไว้

กวีนิพนธ์ปณิธาน

สารสยามภาคพร้อม	กลกานท์ นัฏ
คือคู่มาลาสวรรค์	ช่อช้อย
เบญญาพิศาลแสดง	เดิมเกียรติ พระฤา
คือคู่มือเสริมร้อย	กึ่งกลาง
เป็นสร้อยโสภิตพัน	อุปรมา
โสมสรวงศิริรางค์	เวียไว้
จงคงคู่กล้า	ยืนโยค
หายแผ่นดินฟ้าไหม้	อย่าหาย

นรชาติ

พฤษภาทศ
โททนต์เส่งคง

นรชาติวางวาย
สถิตทั่วแต่ชั่วดี

อีกกฤษณ์อันปลดปลง
สำคัญหมายในกายมี

มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
ประดับไว้ในโลกา

นมัสการพระพุทธคุณ

องค์ใดพระสัมพุทธ	สวีสุทธสันดาน
ตัตมุลเกลศมาร	บมิหม่นมิหมองมัว
หนึ่งในพระทัยท่าน	ก็เบิกบานคือดอกบัว
ราศีบพันพัว	สวคนธกำจร
องค์ใดประกอบด้วย	พระกรุณาดังสาคร
โปรดหมู่ประชากร	มละโสมกันดาร
ชี้ทางบรรเทาทุกข์	และชี้สุขเกษมสันต์
ชี้ทางพระนฤพาน	อันพ้นโคกวิโยคภัย
พร้อมเบญจพิรจัก-	ษุจรสวิมลใส
เห็นเหตุที่ใกล้ไกล	ก็เจนจบประจักษ์จริง
กำจัดน้ำใจหยาบ	สันดานบาปแห่งชายหญิง
สัตว์โลกได้พึงพิง	มละบาปบำเพ็ญบุญ
ข้าขอประณตน์อม	คิรเกล้าบังคมคุณ
สัมพุทธการุญ-	ญาพานั้นนิรันดร

นมัสการพระธรรมคุณ

ธรรมะคือคุณการ	ส่วนชอบสาร
ดุจดวงประทีปชีवाल	
แห่งองค์พระศาสดาจารย์	สองสัตว์สันดาน
สว่างกระจ่างใจมนต์	
ธรรมได้นับโดยมรรคผล	เป็นแปดพึงยล
และแก้กับทั้งนฤพาน	
สมญาโลกอุดรพิสดาร	อันลึกโอฬาร
พิสุทธิพิเศษสุกใส	
อีกธรรมต้นทางกระไล	นามขนานขนานไซ
ปฏิบัติปริยัติเป็นสอง	
คือทางดำเนินดุจคลอง	ให้สว่างลุปอง
ยังโลกอุดรโดยตรง	
ข้าขอโอนอ่อนอุตมงค์	นบธรรมจ้านง
ด้วยจิตและกายวาจา	

นมัสการพระสังฆคุณ

สงฆ์ใดสาวกศาสดา	รับปฏิบัติมา
แต่องค์สมเด็จพระวันต์	
เห็นแจ้งจัดตั้งเสร็จบรร-	ลุทางที่อัน
ระจับและดับทุกข์ภัย	
โดยเสด็จพระผู้ตรัสไตร	ปัญญาผ่องใส
สะอาดและปราศมัวหมอง	
เทินทางทางเข้าค้ำป้อง	บมิลำพอง
ด้วยกายและวาจาใจ	
เป็นน้อมบุญอันไพ-	ศาลแด่โลกัย
และเกิดพิบูลย์พูนผล	
สมญาเอารสศพล	มีคุณอนันต์
อเนกจะนับเหลือตรา	
ข้าขอนบหมู่พระศรา-	พกทรงคุณา-
นุคุณประดุจรำพัน	
ด้วยเดชบุญข้าอภิวันท์	พระไตรรัตนอัน
อุดมดิเรกนิรัตติย	
จงช่วยขจัดโศภภัย	อันตรายใดๆ
จงดับและกลับเสื่อมสูญ	

นมัสการมาตาปิตุคุณ

ข้าขอบชนกคุณ	ชนนี้เป็นค้ำมูล
ผู้กอบบุญคุณ	ผดุงจบเจริญวัย
พุ่มพื้กทะนุถนอม	บาราศนิราไกล
แสนยากเท่าไรๆ	บคิตยากลำบากกาย
ตราทนระคนทุกซ์	ถนอมเลี้ยงดูวัย
ปกป้องซึ่งอันตราย	จนได้รอดเป็นกายา
เปรียบหนักชนกคุณ	ชนนี้คือภูผา
ใหญ่พื้นพสุธรา	กิบเทียบบเทียมทัน
เหลือที่จะแทนทด	จะสนองคุณนันต์
แท้นุชในยอัน	อุดมเลิศประเสริฐคุณ

นมัสการอาจารย์คุณ

อนึ่งข้าคำนับน้อม
โอบเอื้อและเจือจุน

ยัง บ ทราบก็ได้ทราบ
ชี้แจงและแบ่งปัน

จิตมากด้วยเมตตา
เหมือนท่านมาแก้มกณฑ์

ขจัดเขลาบรรเทาโม-
กั งขา ณ อารมณ์

คุณส่วนนี้ควรนับ
ควรนึกและตรึกใน

ต่อพระครูผู้การุญ
อนุสาสน์ทุกสิ่งสรรพ

ทั้งบุญบาปทุกสิ่งอัน
ขยายอรรถให้ชัดเจน

และกรุณา บ เอียงเอน
ให้ฉลาดและแหลมคม

หะจิตมิตที่งุนงงม
ก็สว่างกระจ่างใจ

ถือว่าเลิศ ณ แดนไตร
จิตน้อมนิยมชม

ความกรุณาปราณี

อันว่าความกรุณาปราณี
จะมีใครบังคับก็หาไม่,
หลั่งมาเองเหมือนฝนอันชื่นใจ
จากฟากฟ้าสุราลัยสู่แดนดิน:

เป็นสิ่งดีสองชั้น: พลันปลื้มใจ
แห่งผู้ให้และผู้รับสมถวิล:
เป็นกำลังเลิศพลังอื่นทั้งสิ้น:
เจ้าแผ่นดินผู้ทรงพระกรุณา.

ประดุจทรงวราภรณ์สุนทรสวัสดิ์
เรื่องจรัสยิ่งมกุฎสุดสง่า:
พระแสงทรงดำรงซึ่งอาชญา
เหนือประชาพสกนิกร.

ประดับพระวรเดชวิเศษฤทธิ์
ที่สถิตอาณูภาพสโมสร:
แต่การุณยธรรมสุนทร
งามอนกว่าพระแสงอันแรงฤทธิ์:

เสถียรในหฤทัยพระราชา,
เป็นคุณของเทวาผู้มหิทธิ:
และราชาเทียมเทพอมฤต
ยามบพิตรเผยแผ่พระกรุณา.

ไทยเอย

ไทยเอยเคยเปลี่ยงพล้ำ	ลงเพราะ
เพลิวาหบาตทะเลาะ	เบาะแว้ง
อย่าโกรธพิโรธเคราะห์	คราวโชค ร้ายเอย
พึงโทษความโหดเหี้ย	หันทำกรรมเวร
คนดีมีมากแล้ว	ฤาไหน ไทยเอย
จึงมีเสียดายไทย	ที่ม้วย
ความเห็นเขม้นไกล	เกินจุมูก
ไซ้จะเกลือนดังกล้วย	กล่นแคว้นแดนสยาม
ปัญญาค่าเปรียบแก้ว	กองเก็จ
แม้ว่าเพชรถูกเพชร	กะเทกกะทัน
จัดจ้ามล้ามเมล็ด	มลายรูป
เมล็ดหนึ่งอาจถึงสบัน	สะบัดกลิ้งทิ้งสูญ
ร้ายเหลือเมื่อมากหน้า	อาสัณ
ไทยที่ปัญญานันต์	ยิ่งน้อย
ยิ่งแก่งยิ่งกีดกัน	กันกร่อน ลงนา
ดั่งหับดับหิงห้อย	เหือดแห้งแสงหาย
ไทยเอยเคยจดข้อ	จำคำ นี้ฤา
ในปตินอกทำ	เล่นได้
สามัคคีธรรมกำ	ไม่กวาด นั้นแล
ร่วมมัดขจัดรกได้	เรียบร้อยรอยทาง

คำอธิบายเพิ่มเติม

คำอธิบายศัพท์

เกลศ	กิเลศ เครื่องทำใจให้เศร้าหมอง มูลเกลศ ต้นเค้าหรือรากเหง้าของกิเลศ คือ โลภะ โทสะ โมหะ
กัณดาร	ลำบาก
คุณากร	ที่เกิดแห่งความดี
คู่	เปรียบ เปรียบกับ เปรียบด้วย
จตุสัจ	จตุสัจ หมายถึง อริยสัจสี่ คือความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของ พระอริยะ ๔ ประการ ได้แก่ ๑. ทุกขอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยทุกข์ ๒. ทุกขสมุทยอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยเหตุแห่งทุกข์ ๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐว่าด้วยความดับทุกข์ ๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือมรรคอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐว่า ด้วยทางสู่ความดับทุกข์
ไตร	มาจาก ไกร ยิง ตรัสไตร ตรัสรู้ยิ่ง
ทศพล	ผู้มีกำลังสิบ ได้แก่ รู้สิ่งที่เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ รู้ผลของกรรม รู้ข้อปฏิบัติที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดหมายทั้งปวง เป็นต้น หมายถึง พระพุทธเจ้า
โทหนต์	งาทั้งคู่
ธรรมตันทาง	ธรรมเบื้องต้นที่จะนำไปสู่โลกุตระธรรม ได้แก่ ปฏิบัติและปริยัติ
ธีรารค์	มาจาก ธีร + องค์กร หมายถึง นักปราชญ์
นอก	คัตตรูภายนอก
นฤพาน	นิพพาน ความสงบสูงสุด
นิรติศัย	(นิ-รติ-ติ-สัย) วิเศษยิ่ง ประเสริฐยิ่ง
เนื่อนาบุญ	ที่นาแห่งบุญ
บุชไนย	มาจาก บุชนีย ควรบูชา
เบญจพิธจักษุ	ดวงตาหรือปัญญาทั้ง ๕ อันเป็นคุณสมบัติของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แก่

๑. มังสัจจุ หมายถึง ตาเนื้อ คือมีพระเนตรอันงาม มีอำนาจเห็นแจ่มใส ไว และเห็นไกล
๒. ทิพยจักขุ หมายถึง ตาทิพย์ คือมีพระญาณอันเห็นหมู่สัตว์ผู้เป็นไปต่างๆ กันด้วยอำนาจกรรม
๓. ปัญญาจักขุ หมายถึง ตาแห่งปัญญา คือทรงประกอบด้วยพระปัญญาคุณอันยิ่งใหญ่เป็นเหตุให้สามารถตรัสรู้
๔. พุทธจักขุ หมายถึง ตาแห่งพระพุทธเจ้า คือความที่ทรงทราบอริยาศัย และอุปนิสัยแห่งเวไนยสัตว์แล้วทรงสั่งสอนให้บรรลुकุณวิเศษต่างๆ ทำให้พุทธกิจบริบูรณ์
๕. สมันตจักขุ หมายถึง ตาเห็นชอบ คือ ทรงประกอบด้วยพระสัพพัญญุตญาณ อันหยั่งรู้ธรรมะทุกประการ

เบญญา
ปริยัติ
พฤษภ
มนท์
มละ
มูล
โลกอุดร
โลกัย
เวีย
ศราพก
ศิริ
สยามภาค
สรวง
สันดาน
สาธ
เสน่ง
แสรัง
โสภิต

เพลงมาจาก ปัญญา
การเล่าเรียนพระไตรปิฎก
วั
โง่เขลา
ละจาก
รากเหง้าหรือต้นเหตุ
หรือโลกอุดระ หรือ โลกุตระ (อุดระ เทนือ) หมายถึง เทนือโลก
ชาวโลก
หัดหู ฟัง
สาวก
ศิระ
ภาษาไทย เทียบกับ สยามพากย์ คือคำพูดภาษาไทย
สวรรณค์
อริยาศัยที่ติดต่อมาแต่กาลก่อน
ดีแล้ว
เขาสัตว์
ตั้งใจประดิษฐ์ขึ้น
งาม

โสรภ	อาจมาจาก สรรพ แปลว่า ขอ
อนุสาสน์	สั่งสอน
หับ	ปิด
อุตมงค์	อุตม + องค์ ส่วนที่สูงของร่างกายได้แก่ศีรษะ
โอม	ห้วงน้ำ

กิจกรรม

๑. ทาบหประพันธ์อื่นๆที่ใช้ฉ้นลักษณะอย่างเดียวกับหประพันธ์ที่ปรากฏใน “กาญจนกานท์” นี้ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันในแง่ของการใช้ถ้อยคำและความลึกซึ้งของเนื้อหา

๒. อ่านหประพันธ์ต่อไปนี้แล้วพิจารณาว่า ใกล้เคียงหรือไม่อย่างไรกับหปใดใน “กาญจนกานท์” ซึ่งให้เห็นชัดเจนด้วย ศัพท์ยากให้ค้นจากพจนานุกรม

๑) คราวเชิญจักเฝ้าแต่	โสภศลย์
โสภจะดับชุ่นเชิญ	ห่อนได้
ยิ่งโสภยิ่งจักพลัน	รอนชีพ
ควรปลดควรเปลื้องให้	โสภคลาย
รู้โสภเร่งตรัสรู้	ศึกเชิญ ดนนา
รู้เข็ดเชิญคงวาย	ว่างบ้าง
ละชั่วยัดที่เป็น	ทางชอบ
จึงจะเร็ดพ้นร่าง	เหตุภัย

สมเด็จพระปิตุจณาเจ้าสุทุมลมารศรี พระอัครราชเทวี

๒) ความรักเหมือนโรคา	บันดาลตาให้มีดมล.
ไม่เย็นและไม่ยล	อุปเสคคะใดใด.
ความรักเหมือนโคถึก	กำลังศึกมิซังไว้.
ก็ไลดจากคอกไป	บยอมมอยู่ณที่ซัง:

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๓) พระศรีศรีสรวาสตา

มีพระมहिมา-

นภาพพันตยาติ

เนืองนองนาคอสุรราชทรีย์

โณมณโหมพี

บำบวงโนบาทกมล

พระมหाराชครู

๔) "วิสาสะ" คือจิตพิศวาส

ด้วยรักพาดพิงพ้องสองสถาน

หนึ่งบุพเพสันนิวาสชาติก่อนกาล

ได้ร่วมรักสมัคสมานด้วยกันมา

จะเห็นอย่างบางคู่พอรู้จัก

ก็ร่วมรักสุดแสนอย่างแน่นหนา

ล้วนถูกจิตคิดต้องกันสองรา

เพราะวาสนาก่อนกาลบันดาลนำ

อีกอย่างหนึ่งพึงประสบในภาพนี้

ต่างอารีซุซุอุปถัมภ์

หรือร่วมทุกข์ร่วมยากร่วมตรากตรำ

ร่วมเห็นน้ำใจกันทุกวันคืน

ความรักใคร่สอคล้องทั้งสองนี้

เป็นญาติดีเด่นค่ายิ่งกว่าอื่น

เป็นศรีมิตรมั่นคงอยู่ยั่งยืน

เพราะมีพื้นภูมิธรรมประจำใจ

พระยาอุปกิตติปลสาร "อ.น.ก."

๓. ฝึกอ่านบทกวีทั้งในกาญจนกานท์และที่ยกมาในกิจกรรมนี้เป็นทำนองเสนาะ
ก่อนอ่านขอให้พิจารณาถ้อยคำให้เข้าใจความหมาย แบ่งจังหวะให้ถูกต้องตรงตามเนื้อความ
คำใดควรอ่านเน้น คำใดควรอ่านอย่างมีลูกเก็บ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์ของบทกวีนั้นๆ

สำหรับอินทวิเชียรฉันทที่อาจอ่านเป็นทำนองสรภัญญะ

๔. พิจารณาความหมายของบทประพันธ์ทุกบท ถอดความ แล้วเรียบเรียงเป็น
ร้อยแก้วให้สละสลวย นำบทร้อยแก้วที่ถอดความแล้วหลายๆ สำนวนมาเปรียบเทียบกัน
พิจารณาทั้งในแง่ของภาษาและเนื้อความ

คณะผู้จัดทำหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณสารวิจักษณ์ เล่ม ๕

กรรมการที่ปรึกษา

คุณหญิงกุหลาบ

มัลลิกะมาส

นายนิรันดร์

นวมารค

นางฐะปะนีย์

นาครทรรพ

นายวิสุทธิ์

บุษยกุล

นางสาววลัยรัตน์

อติแพทย์

ประธานกรรมการ

นายสวณิต ยมาภัย

กรรมการ

นางยุพา

สงศิริ

นางสาวนวรรณ

พันธุ์เมธา

นางสาวดุษฎิพร

ธานีโรศกานต์

นางสาวพัชนี

โชติกเสถียร

นางมาลินี

ผโลประการ

นางจารุดี

ผโลประการ

นางวิภาวี

ไชยรงค์

นายวิชัย

บุญคง

นายเสริม

พงศ์ทอง

นางสุชาวดี

เกษมณี

กรรมการและเลขานุการ

นางปราณี

ปราบดิษฐ์

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางบุษบา

ประกาศพงศ์

นางสุทิน

ทองใส

นางสาวชุติมา

สุวรรณเพิ่ม

ภาพปกและเอื้อเพื่อภาพปก

นายธานี อิศรา

ภาพประกอบ

นายสมชาย เวชวิทย์

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้ปรับปรุงหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม ๒ และชุด
ทักษะพัฒนา เล่ม ๒ ซึ่งใช้สำหรับการเรียนการสอนภาษาไทย รายวิชา ท ๕๐๔ ชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ ๕ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับ
ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ยิ่งขึ้น ใช้ชื่อหนังสือว่า วรรณสารวิจักขณ์ เล่ม ๔ กระทรวง
ศึกษาธิการพิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๔

(นางสาววดี สุวรรณสถิตย์)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ศึกษานิเทศก์พาณิชย์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายสมมาตร มีศิลป์ ผู้พิมพ์และโฆษณา พ.ศ. ๒๕๔๑

ISBN 974-01-0442-8 ***

9 789740 104421

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

นางสมมาตร นิธิกุล ผู้พิมพ์และจัดพิมพ์

๕๑๑๐๔๓๕

